Nr 1

Sammansatt konstitutions- och bankoutskotts utlåtande i anledning av 1969 års organisationsutrednings betänkanden om enkammarriksdagens personal- och förvaltningsorganisation jämte motioner.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas den av talmanskonferensen tillsatta 1969 års organisationsutrednings betänkanden »Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation», dagtecknat den 27 november 1969, och »Utskottens personalorganisation», dagtecknat den 15 april 1970, samt de följdmotioner, som väckts i anledning av betänkandena, nämligen

1) II: 966 av fröken Sandell (s);

2) I: 804 av herrar Augustsson och Helge Karlsson samt *II: 941* av fru Dahl och fru Gradin (alla s);

3) I: 818 av fru Landberg och herr Helge Karlsson samt *II: 942* av fru Dahl och herr Hellström (alla s);

4) I: 1230 av herr Alexanderson, fru Hamrin-Thorell och herr Ernulf (alla fp) samt herr Svedberg (s) och *II: 1439* av fru Kristensson och herrar Holmberg, Magnusson i Borås och Wennerfors (alla m), herr Brandt och fru Skantz (båda s), herrar Tobé och Ullsten (båda fp) samt herrar Dockered och Larsson i Borrby (båda cp);

5) *I: 1225* av fru Florén-Winther (m) och herrar Nils-Eric Gustafsson (cp), Torsten Hansson (s) och Lindblad (fp) samt II: 1437 av herrar Grebäck (cp), Jönsson i Ingemarsgården (fp) och Wachtmeister (m);

6) *I: 1226* av fru Florén-Winther och fröken Stenberg (båda m) samt herr Nils-Eric Gustafsson (cp) och II: 1440 av fru Sundberg och herr Carlshamre (båda m) samt herr Grebäck (cp);

7) I: 1227 av herr Lidgard (m);

8) I: 1228 av herr Lidgard (m);

9) I: 1229 av herrar Palm (s) och Harald Pettersson (cp) samt fru Segerstedt Wiberg (fp) och *II: 1436* av herr förste vice talmannen von Friesen (fp) och fru Kristensson (m); samt

10) II: 1438 av fru Kristensson (m).

Betänkandena fogas till utlåtandet som *bilagorna 1 och 2*. De citeras i utskottets yttrande som I resp. II. För motionerna används de nummerbeteckningar som utsatts ovan, 1)—10). Motionsyrkandena återges i *bilaga 3*.

Yttranden har inkommit, i anledning av det första betänkandet från LO:s stats-

tjänarkartell, SACO, SALF, SR och TCO-S samt i anledning av det andra betänkandet från LO:s statstjänarkartell, vissa utskotts- och avdelningssekreterare hos riksdagen, SACO-föreningen för anställda vid riksdagen och dess verk, SR samt TCO-S. Yttrandena är intagna i *bilaga 4*.

Utskottet

Organisationsutredningen har haft till uppgift att överse riksdagens personal- och förvaltningsorganisation inför övergången till enkammarsystem vid nästa årsskifte. Arbetet har bedrivits i två etapper. Det första betänkande, som avlämnades i slutet av förra året och som i huvudsak behandlade kammarkansliet och förvaltningskontoret, skulle egentligen ha blivit utredningens huvudförslag. Under hösten 1969 slutförde emellertid grundlagberedningen sitt arbete på förslag till ny utskottsorganisation för riksdagen. Proposition härom har framlagts för årets riksdag och har behandlats i konstitutionsutskottets utlåtande nr 27, som nyligen godkänts av riksdagen. På framställning av organisationsutredningen fick denna i januari talmanskonferensens uppdrag att överväga konsekvenserna för utskottens personalorganisation av ett eventuellt genomförande av grundlagberedningens förslag. Ett betänkande härom framlades i slutet av april.

Det är av vikt att uppmärksamma, att utredningens arbete sålunda fått bedrivas under något speciella och ingalunda helt tillfredsställande yttre förhållanden. Någon samlad prövning av personalfrågorna inom kamrar, utskott och förvaltningskontor har inte kunnat ske, då arbetet måst utföras i två etapper. Den sista av dessa har också fått genomföras under betydande tidspress. Vid prövningen av förslaget måste det också beaktas att riksdagen ännu inte tagit ställning till den nya utskottsorganisationens utformning annat än vad gäller de rambestämmelser som införts i grundlag. Det har sålunda bestämts att det skall finnas minst 16 utskott med minst 15 ledamöter i varje, däribland ett konstitutionsutskott och ett finansutskott. Detta beslut måste också bekräftas av 1971 års riksdag och vinna regeringens godkännande. Den närmare arbetsfördelningen mellan utskotten har ännu inte börjat prövas. Dessa frågor kommer att tas upp av konstitutionsutskottet under dess arbete på förslag till en riksdagsstadga för enkammarriksdagen, vilket kommer att påbörjas under sommaren och slutföras under höstsessionen.

Övergången till enkammarsystem kommer, åtminstone i inledningsskedet, att ställa stora krav på riksdagens ledning och personal. Detta gäller både arbetet i kammaren, det administrativa arbetet i förvaltningskontoret och utskottsarbetet. Utredningen har i det första betänkandet utförligt utvecklat, på ett enligt utskottets mening riktigt och övertygande sätt, hur kraven kommer att öka inom kammararbetet och förvaltningskontoret. I vissa av de motioner, yttranden och skrivelser, som inkommit i anledning av betänkandet om utskottens personalorganisation, har den uppfattningen antytts, att utskottsarbetet skulle ha undervärderats. Detta har uppenbarligen inte varit avsikten. Utskottet finner emellertid anledning att särskilt understryka, att även denna viktiga del av riksdagsorganisationen kommer att stäl-

las inför ökade problem. Som konstitutionsutskottet framhöll i sitt utlåtande om förslaget till grundlagsändringar om ny utskottsorganisation har det inte från något håll hävdats annat än att utskottens roll kommer att bli minst lika viktig i enkammarriksdagen som hittills. Det bör särskilt beaktas, anförde utskottet, att en mera markant ökning av kammararbetet, som sker på bekostnad av sakbehandlingen i utskotten, kan bli till allvarlig skada för riksdagens ställning. Utskottet kan för sin del helt instämma i denna bedömning och har utgått därifrån vid sitt arbete.

Som en allmän utgångspunkt för organisationsutredningens arbete angavs i konstitutionsutskottets av riksdagen godkända betänkande om förslaget till enkammarriksdag m. m. 1968, att det var ett önskemål av hög angelägenhetsgrad att största möjliga fasthet och effektivitet uppnås. Det föreföll naturligt, anförde utskottet, att sträva efter en ökad integration på det interna området. Som ett särskilt viktigt önskemål framstod för utskottet, att verkliga garantier skapas för att den reella beslutanderätten förblir hos riksdagsledamöterna. Dessa uttalanden, som närmast haft karaktären av direktiv för utredningen, har utskottet självfallet haft att beakta vid prövningen av betänkandena. Det kan sålunda redan från början konstateras, att utredningens förslag om en central förvaltningsstyrelse med mera vidsträckta uppgifter än den nuvarande kontorsstyrelsen och om viss integration på utskottssidan haft ett klart stöd i riksdagens uttalanden 1968.

Utskottet upptar först förslaget om den centrala förvaltningsstyrelsen. Frågorna gäller här dels styrelsens sammansättning, dels dess befogenheter. Det kunde i och för sig vara naturligt att först diskutera de senare. Mot bakgrunden av det nyss sagda och med anteckning om att utskottet i det följande kommer att i allt väsentligt ansluta sig till utredningens förslag i fråga om styrelsens uppgifter, ingår utskottet emellertid först på frågan om sammansättningen.

Utredningens förslag innebär främst, att talmannen skall vara självskriven ordförande och att styrelsen skall ha ytterligare åtta ledamöter. I en reservation har två ledamöter anfört, att talmannen inte bör vara självskriven ordförande men ha rätt att närvara vid styrelsens sammanträden och där yttra sig och få sin mening tagen till protokollet. Samma förslag framförs i *motionen 1)* och tillstyrks i remissyttranden av SR och TCO.

Den centrala förvaltningsstyrelsen är otvivelaktigt en kärnpunkt i förslaget. Den kommer att ha funktioner av grundläggande betydelse för riksdagen. Med hänsyn till talmannens ställning i riksdagen — utskottet kan inte underlåta att i förbigående anmärka, att utredningens uttalanden (I s. 33) om talmannen som »riksdagens politiske ledare» är missvisande — syns det utskottet ofrånkomligt, att han intar ordförandeposten i förvaltningsstyrelsen. Utskottet tillstyrker sålunda utredningens förslag och avstyrker motionen 1) i denna del.

Utredningen framhåller att talmannen sannolikt finner behov av att avlasta en del mindre betydelsefulla uppgifter på vice ordföranden. Någon kompetensfördelning mellan dem föreslås emellertid inte, utan det skall överlämnas åt praxis att bestämma i vilken utsträckning talmannen skall fungera. Utskottet kan ansluta sig till utredningens förslag även i denna del. Det är emellertid lämpligt att i anslutning

härtill även ta upp utredningens uttalande i annat sammanhang (I s. 60), att det kommer att bli nödvändigt för talmannen att ägna riksdagen hela sin tid och alla sina krafter. Utskottet delar denna bedömning. Den bör leda till att delegation till vice ordföranden inte sker i alltför stor utsträckning. Det är av betydelse, att talmannen verkligen får möjlighet att följa och leda arbetet.

Även några andra detaljfrågor rörande styrelsen måste prövas av riksdagen. I motionen 1) riktas kritik mot det föreslagna systemet beträffande vice ordförandens inträde, som kan leda till ändrad partimässig sammansättning. Vidare föreslås att kammarsekreteraren skall få rätt att delta i sammanträdena och därvid yttra sig och få sin mening antecknad till protokollet; motsvarande rätt föreslås direktören för förvaltningskontoret — men inte kammarsekreteraren — få i fråga om talmanskonferensen. Enligt utskottets mening är förslaget i dessa detaljer tveksamt. Det synes föreligga fog för de synpunkter som anförts i motionen 1) i den här aktuella delen, och de senare förslagen harmonierar knappast väl med 1968 års uttalande om garantier för förtroendemannainflytandet. Utskottet finner emellertid att någon slutlig prövning av dessa frågor inte kan ske nu. De får i stället tas upp i samband med det efterföljande arbetet på författningsbestämmelser. Därvid bör utskottens ordförande ges rätt att delta i förvaltningsstyrelsen i ärenden som rör de egna utskotten.

Beträffande uppgiftsfördelningen mellan förvaltningsstyrelsen och kammarkansliet föreslår utredningen vissa förändringar i förhållande till nuläget (I s. 37 ff). Utskottet finner sig inte behöva redovisa dessa förslag i enskildheterna. Utskottet har vid sin prövning inte funnit anledning att avvika från utredningens förslag.

I fråga om det internationella sekretariatet har utredningen reviderat sitt första förslag (I s. 40 ff) i det senare betänkandet (II s. 13 och 25 f) med hänsyn till att utrikesutskottet förutsatts få ökade funktioner i det nya utskottssystemet. Med den självfallna reservationen, att det sistnämnda blir fallet efter riksdagens närmare prövning av utskottsorganisationens utformning, kan utskottet godta det senare förslaget. Detta innebär en samordning med utrikesutskottets kansli, vilket bl. a. får en sekreterare och en biträdande sekreterare anställda för heltid och helår. Med denna organisation bör sekretariatet även kunna tillhandagå interparlamentariska gruppen med servicefunktioner, såsom avses i *motionerna 6)*. Det måste emellertid förutsättas att gruppens styrelse eller sekreterare tar initiativet. Någon inskränkning av gruppens handlingsfrihet kan inte komma i fråga. Styrelsen har beretts tillfälle att yttra sig över motionen men avstått därifrån och framfört under hand, att den anser de uttalanden, som gjorts om gruppens anslag och dess nuvarande kansli, böra lämnas utan avseende. Utskottet instämmer häri och hemställer om avslag på motionerna.

De viktigaste frågorna rörande förvaltningsstyrelsens befogenheter gäller dess befattning med andra personalärenden än sådana som nu handläggs av förvaltningskontorets styrelse. Det gäller främst frågor om tjänstetillsättning, placering vid arbetsställe, fyllnadstjänstgöring, tjänstledighet och vikariat. Principfrågorna tas

upp i det första betänkandet, men vissa viktiga kompletteringar görs i det andra betänkandet.

Vad först beträffar tjänstetillsättningar har i *motionerna 4)* riktats kritik mot att dessa ärenden flyttas från utskotten till förvaltningsstyrelsen. Utskottet finner emellertid, att övertygande skäl anförts för förslaget. Särskilt vill utskottet understryka värdet av att få till stånd en enhetlig praxis och fasta normer i fråga om kvalifikationskrav etc. Utredningen har med instämmande citerat (I s. 55 f) vissa uttalanden som gjordes av 1966 års tillsättningsnämnd om bl. a. de kvalifikationskrav som skall iakttas. Dessa hade stöd i klara uttalanden av 1966 års sammansatta utskott, som särskilt underströk att riksdagen har behov av tjänstemän med de kvalifikationer som krävs för en hög departementstjänst och att det är angeläget att alla befattningar blir besatta efter normer som motsvarar lönsättningen. Det var enligt utskottets mening bättre att vissa tjänster tills vidare fick stå vakanta än att de besattes på ett med hänsyn till lönsättningen och arbetsuppgifterna mindre tillfredsställande sätt. Dessa synpunkter är självfallet alltjämt giltiga. Att tjänstetillsättningar sker centralt framstår som en nödvändig åtgärd för att de normer skall iakttas som fastställdes 1966. Utredningens kritik av det nuvarande systemet med befordran i stor utsträckning internt inom de olika enheterna och dess förord för en större rörlighet framstår för utskottet som högst befogade. Utskottet tillstyrker sålunda utredningens förslag och avstyrker motionerna 4) i denna del.

Yrkanden har även framställts om än mera vidsträckta befogenheter för styrelsen. TCO förordar att även kammarsekreteraren, specialföredragande i utskotten och bisysslehavare skall utses av styrelsen. *Motionerna 9)* tar likaledes upp frågan om bisysslehavare och hemställer, mot bakgrund särskilt av missförhållanden som uppenbarats genom ett aktuellt ärende, att fasta regler för bisyssleanställning antas, som utesluter sådana osunda företeelser som enligt motionärernas mening förekommit. De förordar att sådan anställning inte skall få ske med mindre villkoren i förväg godkänts av förvaltningsstyrelsen och över huvud inte om traktamentsersättning i annat än helt ringa omfattning kan bli aktuell.

Utskottet behandlar först frågan om bisysslor. Man måste här skilja mellan rent tillfälliga uppdrag, t. ex. som föredragande i ett särskilt ärende, och bisysslor av mera permanent karaktär. I fråga om de förstnämnda bör utskotten — liksom naturligtvis kammaren om något fall skulle aktualiseras där — ha samma frihet som hittills. I fråga om de senare bör enligt utskottets mening anställningsbesluten, vilket organ det än gäller, fattas av styrelsen. Det ligger i sakens natur att styrelsen även skall pröva de ekonomiska förmånerna. Utskottet delar helt den uppfattning som anförts i motionerna 9), att de brister som förelegat i det hittillsvarande systemet bör undanröjas och att missförhållanden som förekommit inte får upprepas i enkammarriksdagen. På enskildheterna i det konkreta fall, som motionärerna pekar på, har utskottet emellertid inte ingått.

I vad mån ett undantag bör göras för utseende av kammarsekreterare kan vara tveksamt. Denna fråga bör enligt utskottets mening tills vidare lämnas öppen och

prövas slutligt först i samband med att förslag till författningsbestämmelser utarbetas.

Nästa fråga gäller tjänsternas anknytning till enheterna och de tjänstgöringsperioder för vilka befattningshavarna skall utses. Denna fråga gäller i första hand utskotten. Enligt utredningens förslag skall alla tjänstemän uppföras på en gemensam stat, och de ordinarie skall utses med anställningsformen förordnande tills vidare, utan tidsbegränsning. Utredningen avser att flera alternativ skall stå till buds både i fråga om själva anställningen och i fråga om anknytningen till de olika utskotten. I förstnämnda avseende skall utöver anställning på helår och heltid kunna förekomma anställning på heltid under session eller på deltid under session. Mot att dessa olika alternativ föreligger finns enligt utskottets mening ingenting att invända.

I fråga om anknytningen till utskott avser utredningen i princip, att årliga placeringsbeslut skall fattas, men den anger också (II s. 13) vissa tjänstemän som skall kunna knytas till visst utskott utan årlig omprövning. Enligt utskottets mening är det en fördel att olika alternativ står till buds. Det får förutsättas att styrelsen iakttar varsamhet vid omplaceringar. Särskilt är detta naturligtvis angeläget i fråga om huvudsekreterare i utskott. Tjänstemän, som innehaft sådan fast befattning under hittillsvarande system, måste kunna påräkna särskilda hänsynstaganden. Det kunde övervägas att helt utesluta möjligheten av årliga omplaceringsbeslut beträffande huvudsekreterarna, vilket också närmast förefaller ha varit utredningens tanke (II s. 13). Det kan dock, särskilt i inledningsskedet, finnas anledning att ha viss möjlighet öppen, av hänsyn inte bara till utskotten utan även till tjänstemännen. Särskilt i fråga om utskott med näraliggande uppgifter kan en omplaceringsmöjlighet vara av värde i inledningsskedet. Beträffande vissa utskott kan definitiv placering sannolikt ske redan från början till följd av arbetsuppgifternas natur. Detta gäller t. ex. utrikes- och skatteutskotten och inte bara huvudsekreterarna. Generellt får också beaktas att förekomsten av olika tjänstetyper i realiteten kan omöjliggöra omplacering. Sådan kan naturligtvis endast ske mellan tjänster av samma typ.

Genom vad utskottet nu anfört synes det väsentliga av de synpunkter, som anförts i *motionerna 4)* om sekreterarnas anknytning till utskotten, ha tillgodosetts. Det blir en fråga för förvaltningsstyrelsen att avgöra, i vilka fall förordnande utan årlig omprövning endera måste ske till följd av tjänstetypen eller bör ges med hänsyn till arbetsuppgifternas art eller annan omständighet och i vilka fall en omprövningsmöjlighet bör stå öppen. Utskottet föreställer sig att de sistnämnda fallen blir fåtaliga.

Förvaltningsstyrelsen skall vidare enligt utredningens förslag ha att fatta beslut om fyllnadstjänstgöring. Det betonas emellertid att sådan knappast kan komma till stånd i fråga om huvudsekreterare. Den synes inte heller vilja utesluta att arrangemang om fyllnadstjänstgöring träffas direkt mellan en enhet och annan myndighet, på sätt hittills skett mellan konstitutionsutskottet och JO. Principen skall emellertid vara, att personalen står till styrelsens förfogande mellan sessionerna. Utskottet ansluter sig till dessa förslag. Beträffande utskottssekreterarna bör emellertid, lik-

som i fråga om kammarsekreteraren, göras det formella undantaget, att fyllnadstjänstgöring endast skall ske på vederbörande enhets framställning.

Fyllnadstjänstgöring skall enligt utredningens förslag kunna komma till stånd även utanför riksdagsförvaltningen. I *motionerna 5)* framhålls att högre befattningshavare inte bör placeras i departement eller kommittéer för att syssla med ärenden som han sedan kan komma att föredra i riksdagen. Enligt utskottets mening är det värdefullt, om tjänstemännen kan få vara verksamma även utanför riksdagsförvaltningen. Utskottet instämmer emellertid med motionärerna i att tjänstemännen normalt inte bör delta i beredningen inom riksdagen av ärenden som de direkt tagit befattning med i annan egenskap.

Även frågor om tjänstledighet och vikariat bör enligt utredningens mening handläggas av styrelsen. Med hänsyn till att i praktiken ett avgörande inflytande måste tillkomma de enheter det gäller kan tvekan hysas inför dessa förslag. Någon olägenhet uppkommer emellertid knappast med utredningens förslag, medan vikariatsdispositioner inom de skilda enheterna skulle kunna påverka senare tillsättningsärenden på ett felaktigt sätt. Utskottet godtar därför förslaget.

Utskottet tillstyrker utredningens förslag att besvärsprövning inom riksdagsförvaltningen — i den mån det inte är fråga om besvär i rättsfrågor som skall prövas av regeringsrätten (jfr prop. 1970: 23, BaU 39) — skall ankomma på en särskild besvärsnämnd i stället för som nu på ett utskott (bankoutskottet). De motiv för en utökning av antalet ledamöter i besvärsnämnden till fem som anförs i *motionerna 2)* är dock enligt utskottets mening bärande, varför utskottet förordar en sådan förändring i utredningens förslag. Av de fem ledamöterna bör endast ordföranden väljas utanför riksdagen. De närmare bestämmelser rörande besvärsnämnden som erfordras torde få utformas i samband med den översyn av författningar rörande riksdagsförvaltningen etc., som vederbörande utskott kommer att verkställa under höstsessionen.

Utskottet övergår härefter till frågorna om tjänstetyper och antal tjänster. På chefstjänstemannaplanet framkom som resultat av den förra organisationsutredningens överväganden fem tjänster med en högre löneställning, vilka dessutom fördes till »frikretsen». Dessa motsvaras i den nya organisationen av tre: en kammarsekreterare, en direktör för förvaltningskontoret och en huvudsekreterare i konstitutionsutskottet. De båda förra tjänsterna föreslås uppflyttade till lönegrad C 5 och få anställningsformen förordnande för viss tid, tre år. Det kan förutsättas, anför utredningen, att dessa tjänster normalt blir slutposter. Utskottet godtar dessa förslag. I fråga om konstitutionsutskottets huvudsekreterare föreslås ingen ändring. Inte heller anger utredningen att någon annan befattning skall skiljas ut från övriga chefstjänster. Även detta godtas av utskottet. Det bör dock påpekas att även utrikesutskottets sekreterare får speciella arbetsuppgifter som skiljer befattningen från andra sekreterartjänster. På lönefrågor ingår utskottet inte, då dessa med här angivna undantag är avtalsfrågor.

På nivån närmast under chefstjänsterna har likaså ett mindre antal befattningar getts högre löneförmåner. Det gäller avdelningssekreterarna i statsutskottet och

föredragandena i konstitutionsutskottet med hänsyn till deras speciella uppgifter. Några organisatoriska skäl för ytterligare sådana anordningar har inte anförts av utredningen.

I fråga om serviceenheterna föreslår utredningen en samordnad karriär för de nuvarande kanslisterna och vaktmästarna hos utskotten. Detta förslag finner utskottet väl motiverat och tillstyrker detsamma.

I fråga om den närmare personalorganisationen för det nya kammarkansliet har utredningen fört ett ingående resonemang om stenograferna. Utskottet ansluter sig till de synpunkter utredningen anfört. Den organisation som föreslagits karaktäriseras av utredningen som en försöksorganisation. Den är såvitt utskottet kunnat finna väl underbyggd och bör kunna möta behoven i enkammarriksdagen. I fråga om kansliorganisationen i övrigt hänvisar utredningen till en bilaga, som upprättats av direktören för förvaltningskontoret på grundval av andrakammarsekreterarens förslag. Utskottet har noterat, att den nye kammarsekreteraren enligt förslaget får till sitt förfogande både en biträdande sekreterare och en chef för det inre kansliet, vilka befattningar saknar motsvarigheter nu, men att något behov av en på heltid och helår anställd stomnotarie inte längre anses föreligga. Utskottet finner sig emellertid inte böra ingå på några detaljer utan utgår från att det även här blir fråga om en försöksorganisation. Med hänsyn härtill och då antalet tjänster synes fullt tillräckligt för ett effektivt arbete, finner sig utskottet böra tillstyrka förslaget.

I fråga om utskottens personalorganisation har kritik framförts i *motionerna 4)* samt i skrivelserna från sekreterarna och SACO-föreningen. Det har gjorts gällande att utredningens förslag innebär en inte oväsentlig nedskärning. I anledning härav har utskottet gjort en inventering av nu befintlig personal och jämfört med utredningens förslag.

Utrikes- och finansutskotten kan föras åt sidan, eftersom de otvivelaktigt blir väl tillgodosedda. Om man även tills vidare räknar bort konstitutions- och skatteutskotten, återstår 12 utskott. Dessa skall enligt utredningens förslag få 12 sekreterare och 10 biträdande sekreterare. De senare skall vara anställda för heltidstjänstgöring under session; fyra skall genom fyllnadstjänstgöring få helårstjänster. De 12 sekreterarna motsvarar sju utskottssekreterare och fem avdelningssekreterare i statsutskottet. De biträdande sekreterarna är f. n. 15, varav tre är anställda för helår och heltid, fem för heltid under session och sju för deltid under session. Härifrån får emellertid dras åtminstone en som är anställd för heltid under session och en som är anställd för deltid under session, därför att uppgifter förs över dels från första lagutskottet och bankoutskottet till konstitutionsutskottet, dels från statsutskottet till utrikesutskottet, dels från bankoutskottet till finansutskottet. Utskottet kan inte finna att resultatet av en jämförelse mellan förslaget och nuläget ger belägg för att någon minskning sker. Det bör även beaktas, att bisyssleanställning skall kunna ske med förvaltningsstyrelsens godkännande och att tiden för fyllnadstjänstgöring kan minskas vid behov för de fyra biträdande sekreterare som förutsatts fullgöra sådan tjänst.

Skatteutskottet skulle emellertid få vidkännas en viss minskning enligt för-

slaget. Utskottet tillstyrker oförändrat kansli. Konstitutionsutskottet får behålla två föredragandetjänster. Den tredje har alltsedan den inrättades varit vakant. I stället har en högt kvalificerad förvaltningsjurist anlitats mot arvode. Utredningen har uppenbarligen haft detta arrangemang i tankarna. Med hänsyn till att anordningen kan upphöra, bör emellertid den tredje tjänsten inte formellt avföras. Vidare har antalet biträdande sekreterare, som f. n. kan variera mellan en och tre, fastställts till en, vilket motsvarar dagsläget. Med hänsyn till att utskottet får åtskilliga nya uppgifter bör man emellertid inte utan vidare slopa den reserv som finns nu. Det syns emellertid inte nödvändigt att öka antalet biträdande sekreterare. I stället bör konstitutionsutskottet tillföras en »handläggare» av samma typ som förekommer inom kammarkanslierna och hos statsutskottet.

I motionerna 4) liksom i utskotts- och avdelningssekreterarnas skrivelse framförs önskemålet, att varje utskott i princip skall ha två sekreterare, varav en huvudsekreterare och en biträdande sekreterare. Den föreslagna organisationen torde i realiteten medge att en sådan ordning praktiseras inom flertalet utskott; något krav att den biträdande sekreteraren skall ägna hela sin arbetstid åt utskottet behöver liksom hittills inte uppställas. Med hänsyn till de begränsade möjligheter till spridning av utskottens sammanträdestider som föreligger kan dock svårigheter uppstå att tillgodose önskemålet att även en biträdande sekreterare skall kunna vara tillstädes vid varje utskottssammanträde — något som av flera skäl är angeläget — enbart med utnyttjande av den heltidsanställda personalen. Utskottet vill därför här särskilt erinra om den ovan berörda möjligheten att i viss utsträckning tillämpa bisyssleanställningar även i den nya utskottsorganisationen.

Inte heller i fråga om serviceenheterna har utskottet vid sin inventering kunnat finna belägg för att någon minskning skulle ske med utredningens förslag. Snarare sker en ökning totalt sett. En minskning av konstitutionsutskottets nuvarande serviceenhet kan genomföras, om den nyss förordade handläggartjänsten inrättas.

Det har också i skrivelse till utskottet gjorts gällande, att utredningens förslag skulle innebära en minskning av helårsanställningarna. Utskottet har inte funnit fog för denna bedömning. Vad utredningen uttalat sig om är endast hur lång tid personalen kan beräknas bli tagen i anspråk vid vederbörande enhet. Att riksdagen skall som hittills sträva efter att så långt som möjligt bereda personalen andra arbetsuppgifter under övrig tid av året anser utskottet självfallet. Det skall också även i framtiden finnas möjlighet för speciella arrangemang som bisyssleanställning och anlitande av pensionerade tjänstemän.

Det är i hög grad angeläget, att de organ, som skall biträdas av en serviceenhet, får ett avgörande inflytande på dess sammansättning, särskilt i fråga om de kompetenskrav som bör uppställas.

Med de jämkningar, som sålunda föreslagits, har enligt utskottets mening tillskapats en personalkader som bör kunna väl möta de anspråk enkammarriksdagen kommer att ställa. Som utredningen framhållit får organisationen också betraktas som en försöksorganisation, som bör fortlöpande överses och kan bli i behov av omprövning efter några år.

Några motioner har tagit upp vissa allmänna frågor rörande riksdagstjänsterna, främst sekreterarpersonalen. *Motionen 10)* avser tjänsternas meritvärde och befattningshavarnas karriärmöjligheter. *Motionerna 5) och 7)* avser bl. a. att det skall övervägas att ge även andra tjänstemän än kammarsekreteraren och direktören för förvaltningskontoret rätt till förordnandepension.

Vad först beträffar sekreterartjänsternas meritvärde vill utskottet erinra om vad som sagts i det föregående om vikten av att upprätthålla höga kvalifikationskrav och om de uttalanden i detta avseende som gjordes av 1966 års tillsättningsnämnd och som med instämmande upprepats av utredningen. Det är en självfallen både konsekvens av och förutsättning för dessa resonemang, att tjänsterna bör tillerkännas ett meritvärde som svarar mot lönsättningen. Man kan förutse att en god rekrytering kommer att försvåras, om tjänstemännen inte kan räkna med att komma vidare i karriären då de önskar det. Det blir en viktig uppgift för förvaltningsstyrelsen att tillse inte bara att avsedda kvalifikationskrav beaktas vid tjänstetillsättningarna utan också att tjänstemän som önskar det vinner förflyttning till andra poster som är skäliga med hänsyn till deras tjänsteställning inom riksdagen.

Å andra sidan kan man naturligtvis inte bortse från att tjänstemän kan sakna intresse av förflyttning eller att sådan inte kan utverkas. Det kan i ett sådant fall vara en fördel inte bara för tjänstemannen själv utan också för riksdagen, att han har rätt till förordnandepension. För riksdagen och dess organ är det önskvärt att byte kan utan personliga hänsynstaganden ske på sekreterarposterna med inte alltför långa mellanrum. Utskottet föreslår därför, att förvaltningsstyrelsen även får i uppdrag att överväga möjligheten att införa rätt till förordnandepension. Som en förutsättning bör emellertid gälla, att valmöjlighet skall föreligga mellan förordnande tills vidare och förordnande för viss tid, d.v.s. utan eller med rätt till förordnandepension. Däremot kan utskottet inte finna anledning att ta sådana särskilda hänsyn till domstolsjurister eller till yngre tjänstemän, som utvecklas i motionerna 5). De erfarenheter som finns har inte visat att problem vållats av just dessa kategorier. Snarare bör hänsyn tas till tjänstemän som inte tillhör någon karriär av den typ, som domstolsväsendet erbjuder, och som därför kan ha särskilda svårigheter att finna lämpliga reträttposter.

Motionen 8) tar upp frågan om tjänstetitlar för riksdagens, främst utskottens, personal. Motionären finner det otillfredsställande, att högt kvalificerade tjänstemän skall benämnas sekreterare, biträdande sekreterare etc., särskilt om de skall stanna en längre följd av år hos riksdagen. Han påpekar att förhållandet strider klart mot vad som är gängse inom förvaltningen, t. ex. inom departementen. Utskottet instämmer i dessa synpunkter. Det är emellertid inte lätt att finna lämpliga benämningar. Frågan bör emellertid kunna lösas inom riksdagen lika väl som annorstädes. Det får bli en uppgift för förvaltningsstyrelsen att överväga frågan och framlägga förslag för riksdagen.

En speciell fråga om tjänstebenämningar tas upp i *motionerna 3)*. Motionärerna önskar en annan benämning på de båda »biträdande jurister» som skall vara knutna till kammarkansliet. Utskottet instämmer med motionärerna i att något formellt

kompetenskrav inte bör anges genom titeln. Utskottet föreslår därför att dessa båda befattningar liksom den lönegradsplacerade tjänsten benämns »biträdande sekreterare». Härigenom nås också en anknytning till tjänstetyperna i utskotten.

Utskottet vill vidare föreslå att utrikesutskottets sekreterare, som enligt förslaget skall benämnas riksdagens internationelle sekreterare, skall kallas endast internationell sekreterare.

Utredningen förordar vissa terminologiska förändringar. »Riksdagens förvaltningsstyrelse» sägs (I s. 61) vara en lämplig beteckning både för den organisatoriska enheten i dess helhet och för den persongrupp som utövar beslutanderätten. Ett genomförande av utredningens förslag på denna punkt kommer emellertid att innebära att ingen särskild benämning finns på det av riksdagen utsedda kollegium av riksdagsledamöter med talmannen i spetsen, som bär det yttersta ansvaret för förvaltningsverksamheten och som enligt förslaget får ett flertal nya viktiga funktioner. Utskottet finner det önskvärt att benämningen »förvaltningsstyrelsen» reserveras för vad som enligt nuvarande ordning är »styrelsen för riksdagens förvaltningskontor». Själva förvaltningsorganet bör liksom hittills benämnas riksdagens förvaltningskontor, vilken benämning redan syns vara väl inarbetad.

Den enhet inom förvaltningskontoret som nu kallas »riksdagens upplysningstjänst» föreslås i stället bli kallad »riksdagens informationstjänst». Den föreslagna benämningen är något längre än den nuvarande, under vilken institutionen gjort sig känd. Den syns också i något högre grad än denna kunna föra tanken på sådan utåtriktad information som inte är en uppgift för upplysningstjänsten. Med hänsyn till att organisationsutredningen har i uppdrag att ytterligare utreda frågan om »behovet av och förutsättningarna för ökad information om riksdagen och dess verksamhet» kan det vara lämpligt att uttrycket informationstjänst inte nu tas i anspråk för upplysningstjänstens räkning. Utskottet förordar alltså att benämningen riksdagens upplysningstjänst bibehålls åtminstone tills vidare.

Utskottet skall ytterligare endast beröra några speciella frågor. Utskottet ansluter sig till vad utredningen anfört i fråga om utskottens resor. I fråga om ledamöternas stipendieresor har utredningen inte föreslagit någon ändring av betydelse. Vad gäller ersättningen till talmannen anser utskottet, att denna skall bestämmas så att de sammanlagda arvodesförmånerna ungefärligen motsvarar en statsrådslön. Närmare förslag får utarbetas av konstitutionsutskottet, som torde få ta initiativ till en ändring i ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter.

I anslutning till det sist sagda vill utskottet ta upp en fråga, som även den har en ersättningsaspekt. Det blir nödvändigt att bereda ledamöterna av enkammarriksdagen, som väljs den 20 september, möjlighet att samlas till viss information och överläggningar redan under höstsessionen. Detta är oundgängligt redan till följd av att de som vilande antagna grundlagsändringsförslagen rörande ny utskottsorganisation avses jämte riksdagsstadga m. m. bli antagna omedelbart i början av 1971 års riksdag. Även de ledamöter av den nya riksdagen, som inte nu tillhör någon av kamrarna, måste kunna delta i det nödvändiga förarbetet. Detta förutsätter emellertid att de kan få ersättning. Riksdagen bör nu fatta ett principbeslut

härom. Styrelsen för förvaltningskontoret får sedan begära medel på tilläggsstat under hösten.

Beträffande övergångsproblemen i fråga om den personalorganisation, som behandlats i detta utlåtande, finner utskottet, att dessa inte bör avgöras nu, före valen till enkammarriksdagen. Ställningstagande får ske under höstsessionen. Av hänsyn till den nu tjänstgörande personalen bör emellertid beslutas, i enlighet med utredningens förslag, att tjänstemän, som eventuellt inte kan beredas anställning med samma lön som nu, bör få behålla oförändrad löneställning, så länge de blir kvar i riksdagens tjänst. Det bör vidare beslutas, att alla skall, oavsett tidsbegränsade förordnanden, vara garanterade att kvarstå hos riksdagen åtminstone så lång tid efter årsskiftet som motsvarar gällande uppsägningstider.

Hemställan

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av 1969 års organisationsutrednings båda betänkanden samt motionerna

1) I: 804 och II: 941 (nr 2) såvitt avser antalet ledamöter i riksdagens besvärsnämnd;

2) I: 818 och II: 942 (nr 3);

3) I: 1227 (nr 7);

4) I: 1228 (nr 8);

5) I: 1229 och II: 1436 (nr 9); samt

6) II: 1438 (nr 10);

och med avslag på motionerna

1) II: 966 (nr 1) såvitt avser ordförandeskapet i förvaltningsstyrelsen;

2) I: 804 och II: 941 (nr 2) i övrigt;

3) I: 1225 och II: 1437 (nr 5); samt

4) I: 1226 och II: 1440 (nr 6);

besluter att, med godkännande av vad utskottet anfört, anta grunder för enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation m. m. samt förklara motionerna

1) II: 966 (nr 1) i övrigt; samt

2) I: 1230 och II: 1439 (nr 4);

besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 26 maj 1970

På sammansatta konstitutions- och bankoutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Nils Theodor Larsson (cp), Hernelius (m), Ståhle (s), Åke Larsson (s), Åkerlund (m) och Anneräs (fp); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Johansson i Trollhättan (s), Strömberg (fp) och Hagnell (s).

Reservation

av herr Åkerlund (m) som ansett att efter den mening i utskottets yttrande som lyder: »Utskottet ansluter sig till vad utredningen anfört i fråga om utskottens resor» bort tillfogas en mening av följande lydelse:

»Dock syns hänsyn till riksdagens internationella förbindelser vara ett ämne som inte lämpligen bör bli föremål för särskild reglering i riksdagsstadgan.»

RIKSDAGEN

Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation

Betänkande av 1969 års organisationsutredning

Stockholm 1969

Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation

INNEHÅLL

s.

Skrivelse till talmanskonferensen 3

Recit

1. Nuvarande förhållanden 5
1.1. Inledning 5
1.2. Riksdagens egna förvaltningsorgan 5
1.3. Kammarkanslierna 6
1.3.1. Arbetsuppgifter 6
1.3.2. Nuvarande organisation 8
1.3.3. Det inre kansliet 8
1.3.4. Stenografkåren 8
1.3.5. Vaktmästarkåren 9
1.4. De ständiga utskotten och deras kanslier 9
1.4.1. Utrikesutskottet 9
1.4.2. Konstitutionsutskottet 9
1.4.3. Statsutskottet 10
1.4.4. Bevillningsutskottet 11
1.4.5. Bankoutskottet 11
1.4.6. Lagutskotten 11
1.4.7. Jordbruksutskottet 12
1.4.8. Allmänna beredningsutskottet 13
1.5. Inrättande av tjänster, tjänstetillsättning m. m. 13
1.6. Riksdagens förvaltningskontor 13
1.6.1. Nuvarande arbetsuppgifter 13
1.6.2. Organisationen 14
1.7. Riksdagens internationella sekretariat 15
2. Huvuddragen av förvaltningsorganisationen i Danmarks folketing, Finlands riksdag och Norges storting 15
2.1. Danmark 15
2.2. Finland 17
2.3. Norge 17
3. Synpunkter på förvaltnings- och personalorganisationen, framförda av kammar- och utskottssekreterarna samt direktören i förvaltningskontoret 19

Utredningens motiv

4. Bör kansli- och serviceenheterna slås samman? 21
4.1. Kammar- och utskottskanslier 21
4.2. Kanslierna och serviceorganet 23
4.3. Sammanfattning 23
5. Personaladministrationen 23
5.1. Framställningar från personalorganisationer 23
5.2. De högre tjänsternas meritvärde 24
5.3. Tjänstetillsättningen 25
5.4. Ojämnheterna i arbetet 26
5.4.1. Deltidsarbete m. m. 27
5.4.2. Fyllnadstjänstgöring 27
5.5. Ledighet, vikariat m. m. 30
5.6. Sammanfattning 31

6. Förvaltningsorganets sammansättning och arbetssätt 31
6.1. Man bör bygga vidare på RFK 31
6.2. Ordförandeskapet 32
6.3. Hur skall styrelsen sammansättas i övrigt? 34
6.4. Styrelsens arbetsformer 34
6.5. Sammanfattning 35
7. Frågan om ett särskilt besvärsorgan 35
8. Ansvaret för vissa servicefunktioner 37
9. Riksdagens internationella sekretariat 40
10. Studieresor 42
10.1. Utskottens studieresor 42
10.2. Riksdagsledamöternas enskilda resor 44
11. Biblioteket och upplysningstjänsten 45
11.1. Biblioteket 45
11.2. Upplysningstjänsten 45
12. Debattprotokollen 46
12.1. Stenograforganisationen 46
12.1.1. Stenografi eller bandupptagning? 46
12.1.2. Nuvarande organisation 46
12.1.3. Önskemål och förslag 47
12.1.4. Utredningens ståndpunkt 48
12.1.5. Sammanfattning 51
12.2. Maskinskrivarna vid snabbprotokollet 51
13. Personalorganisationen i övrigt 52
13.1. Kammarkansliet och utskottskanslierna 52
13.2. Det centrala förvaltningsorganet 53
13.3. Vaktmästarkåren och städningspersonalen 53
14. Tryggheten i anställningen för sekreterarpersonalen 53
15. Proceduren i tillsättningsärenden 55
15.1. Ansökningsförfarandet 55
15.2. Yttranden i tillsättningsärenden 57
15.3. Tillkännagivande om beslut, anställningsbevis 57
15.4. Vissa övergångsproblem 57
15.4.1. Ledigförklarande av tjänsterna i kammarkansliet 57
15.4.2. Särskild tillsättningsnämnd 58
15.4.3. Besvär över tjänstetillsättning vid ikraftträdandet 58
16. Talmanskonferensen 59
17. Ersättningsfrågor 60
17.1. Ersättningen åt talmannen 60
17.2. Ersättningen åt kammarsekreteraren och åt direktören i förvaltningsorganet 60
17.3. Ersättningen åt övriga tjänstemän 60
18. Tjänstebenämningar m. m. 61
19. Sammanfattning och förslag 61

Reservation 67

Bilagor

Bilaga 1 Utskottskansliernas personalorganisation 69
Bilaga 2 Riksdagens förvaltningskontor, organisationstablå 71
Bilaga 3 Tjänster vid riksdagens förvaltningskontor 72
Bilaga 4 Redovisning av genomförd enkät 74
Bilaga 5 PM om besvärsärenden hos bankoutskottet 88
Bilaga 6 PM angående enkammarriksdagens kansliorganisation m. m. 95

Till Talmanskonferensen

Talmanskonferensen tillsatte den 25 mars 1969 en kommitté för att göra en översyn av riksdagens förvaltnings- och personalorganisation med anledning av enkammarreformen. Till ledamöter av kommittén utsåg talmanskonferensen talmannen E. Boheman, talmannen H. Allard, andre vice talmannen I. Johansson, konstitutionsutskottets ordförande G. Pettersson, statsutskottets ordförande G. Bohman, bankoutskottets ordförande C. G. Regnéll och ordföranden i styrelsen för riksdagens förvaltningskontor S. Lindholm. Kommittén har till sin ordförande utsett talmannen Allard.

Kommittén har till sekreterare utsett hovrättsrådet E. Holmberg. Biträdande sekreteraren hos konstitutionsutskottet T. Roos har utfört vissa sekreterargöromål. Flera av riksdagens tjänstemän har anlitats som experter.

Kommittén har antagit benämningen 1969 års organisationsutredning.

Kommittén sammanträdde första gången den 28 mars 1969 och har därefter hållit fem sammanträden, av dem ett internatsammanträde under två dagar i följd.

För översyn av kontorsrutinerna inom riksdagen — främst frågor om diarieföring och annan registrering, om arkivering, om interna underrättelser angående beslut och om skrivarbete åt utskottskanslierna — har utredningen tillsatt en särskild arbetsgrupp med utredningens sekreterare som sammankallande ledamot och i övrigt bestående av tjänstemän hos riksdagen och en tjänsteman vid statskontoret. Denna arbetsgrupp har ännu inte avslutat sitt arbete. Resultatet av arbetet kan få betydelse när det gäller att utforma utskottens personalorganisation. I denna del ämnar utredningen lägga fram förslag i början av år 1970. Vissa delar av gruppens arbete, som inte kan få nämnvärda konsekvenser för personalorganisationen, kommer möjligen att redovisas först längre fram under våren 1970.

Utredningen har uppdragit åt direktören i riksdagens förvaltningskontor att hålla överläggningar med kammar- och utskottssekreterarna och vissa andra tjänstemän hos riksdagen om ett antal spörsmål rörande utformningen av betänkanden, protokoll m. m. Den sålunda bildade arbetsgruppen (»kanslichefsgruppen») torde komma att redovisa resultatet av sitt arbete för utredningen under våren 1970. Utredningen räknar med att gruppens förslag inte kommer att ge anledning att överväga några ändringar av personalorganisationen.

Utredningen får härmed överlämna betänkandet »Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation». Utredningens förslag kommer, om

det vinner riksdagens anslutning, att göra vissa författningsändringar nödvändiga. De författningar som berörs — främst riksdagsstadgan, tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk och instruktionen för riksdagens förvaltningskontor — är emellertid i samband med enkammarreformen i behov av översyn även från andra synpunkter. Utredningen har därför avstått från att lägga fram utformade förslag till författningsändringar. I stället har förslagen sammanfattats i ett avsnitt »Sammanfattning och förslag». Utredningen har utgått från att behövliga författningsförslag kommer att utarbetas av det utskott som kommer att bereda organisationsfrågorna.

Reservation har avgivits av herrar Lindholm och Regnéll.

Stockholm den 27 november 1969

Henry Allard

Erik Boheman	*Ivar Johansson*	*Georg Pettersson*
Gösta Bohman	*C. G. Regnéll*	*Sigurd Lindholm*
		/ Erik Holmberg

RECIT

1. Nuvarande förhållanden

1.1. Inledning

Riksdagens nuvarande förvaltnings- och personalorganisation bygger främst på två betänkanden av 1965 års organisationsutredning, vilka framlades och behandlades av sammansatt konstitutions- och bankoutskott 1966. Efter riksdagens godkännande trädde det första förslaget, avseende ny förvaltningsorganisation (KBaU nr 1), i kraft den 1 juli 1966 och det andra, avseende ny personalorganisation (KBaU nr 2 och 3), den 1 januari 1967.

Riksdagens förvaltningsorganisation omfattar riksdagens verk och riksdagens egna förvaltningsorgan.

Till riksdagens verk räknas riksbanken, riksgäldskontoret, riksdagsbiblioteket, riksdagens ombudsmannaexpedition, riksdagens revisorer med kansli samt Nordiska rådets svenska delegation med kansli.

Riksdagens egna förvaltningsorgan är dels gemensamma och dels organ inom vardera kammaren.

De gemensamma organen är talmanskonferensen, bankoutskottet, riksdagens förvaltningskontor, kanslideputerade samt lönedelegationen.

Förvaltningsorgan inom vardera kammaren är talmannen och kanslitillsättarna.

Riksdagens verk kan benämnas den yttre riksdagsförvaltningen. Till den inre riksdagsförvaltningen hör kamrarnas och utskottens kanslier och vidare riksdagens förvaltningskontor. Den följande översikten avser främst den inre förvaltningsorganisationen.

Riksdagens personalorganisation i vidsträckt bemärkelse omfattar arbetstagare vid riksdagens verk, vid riksdagens förvaltningskontor och hos riksdagens kamrar och utskott. Endast personalen hos kamrarna och utskotten brukar emellertid åsyftas med nämnda uttryck. I denna översikt beaktas emellertid också personalorganisationen vid förvaltningskontoret.

1.2. Riksdagens egna förvaltningsorgan

Talmanskonferensen består av talmännen, vice talmännen, de ständiga utskottens ordförande samt fyra ledamöter från vardera kammaren. Den skall enligt riksdagsordningen (§ 50) rådpläga om vad med avseende på ärendenas behandling i utskott och kamrar må vara att iaktta för vinnande av att nödig skyndsamhet och största möjliga planmässighet iakttas vid riksdagsarbetets bedrivande. Den har efter hand fått en allt större bety-

delse för planläggningen av riksdagsarbetet. Den beslutar också enligt riksdagens uppdrag om tillstånd till utsändning och upptagning för utsändning i ljudradio och television av de förhandlingar i kamrarna som inte hålls inom lyckta dörrar. Vidare äger konferensen besluta i ärenden angående riksdagens utlandsförbindelser samt bevilja enskilda riksdagsmän bidrag till studieresor i utlandet.

Bankoutskottet har vid sidan av sina uppgifter i egenskap av beredningsorgan beslutanderätt i vissa frågor, som gäller riksdagsförvaltningen i allmänhet. Enligt sin instruktion är utskottet sista besvärsinstans i vissa ärenden. Över förvaltningskontorets beslut får sålunda besvär anföras hos bankoutskottet bl. a. i ärenden, som grundar sig på statstjänstemannalagen eller bestämmelse, som meddelats med stöd av denna, eller som eljest — utanför kollektivavtalsområdet — rör enskild person. Bankoutskottet har vidare vissa uppgifter i anslutning till riksdagsbiblioteket.

Kanslideputerade existerar formellt genom sin i grundlag föreskrivna uppgift att ha inseende över ett särskilt riksdagens kansli, som upprättar och expedierar vissa riksdagens skrivelser. De lämnas här åsido. *Riksdagens lönedelegation* prövar på riksdagens vägnar överenskommelser som träffas om anställningsvillkoren för statstjänstemän, däribland riksdagens egna arbetstagare. Prövningen föregås av samråd med statsrådsledamot eller företrädare för riksdagens förvaltningskontor.

Talmännen har vid sidan av uppgiften att leda kamrarnas arbete också vissa förvaltningsuppgifter. De skall utse ersättare för kammarsekreteraren samt besluta om semester och annan ledighet för tjänstemän vid kansliet.

I samråd med sekreteraren utser talmannen i vardera kammaren tillsammans med de årligen valda sex *kanslitillsättarna* övriga tjänstemän hos kammaren.

1.3. Kammarkanslierna

1.3.1. Arbetsuppgifter

Det är inte möjligt att inom ramen för denna översikt belysa alla arbetsuppgifter som fullgörs på kamrarnas kanslier. I bilaga 1 (s. 54 f) till 1965 års organisationsutrednings betänkande angående riksdagens personalorganisation (KBaU 1966:2) har lämnats följande redogörelse för arbetsuppgifterna, vilken fortfarande torde vara aktuell (dock har internationella sekretariatets tillkomst medfört vissa ändringar, se under 1.7).

Redan den av riksdagens organisationsutredning påvisade ökningen av riksdagens arbetsmängd med 50 procent under 1950- och 1960-talen, hänförande sig främst till tiden från omkring 1960, har medfört en motsvarande ökning av arbetet i kamrarnas kanslier. Detta gäller såväl den konstitutionella granskningen av riksdagsinitiativen och av utskottsutlåtandena och i anledning av dessa framställda yrkanden som också t. ex. remitteringen till utskott, med direkt betydelse för arbetsfördelningen mellan dessa.

Samtidigt med att arbetsmängden ökat har väsentliga ändringar genom-

förts i kammarkansliernas arbetssätt och service, främst i syfte att underlätta arbetet för kamrarnas ledamöter. Förutom att skrivhjälp ställts till ledamöternas förfogande har eftersträvats att lämna förhandsbesked i konstitutionella och eljest formella frågor och därigenom möjliggöra för ledamöterna att vid den arbetsanhopning som skett koncentrera uppmärksamheten på sakfrågorna. För att kunna snabbare genomföra den formella beslutsprocessen och samtidigt ge ökad insyn på förhand i dennas uppläggning i svåra och politiskt viktiga fall har under senare år mycket arbete nedlagts på förberedelse av voteringarna med i förväg färdigställda voteringsordningar och voteringspropositioner. För att uppnå större likformighet och överskådlighet vid den formella uppställningen av utskottens hemställanden har nära kontakt tagits även med utskottens sekreterare.

Framför allt har emellertid ansvällningen av arbetet föranlett en ingående planering av arbetet inom såväl kamrar som utskott, varvid riktpunkten till en början varit att minska arbetsanhopningen under maj månad. I sådant syfte har kammarkanslierna till talmanskonferensen förberett en detaljerad planering av riksdagsarbetet. De senaste åren har för ledamöterna redan vid sessionens början framlagts en tidsplan för varje sammanträde under sessionen, och snarast efter den allmänna motionstidens utgång liksom vid höstsessionens början har framlagts planer över fördelningen av ärenden på arbetsplena under sessionen eller huvuddelen därav. Planeringen har genomförts i nära samarbete med utskottssekretariaten, varvid även gemensamma konferenser hållits. Därjämte har kontakten med statsråd, statssekreterare och avdelningschefer för samordning i skilda hänseenden väsentligt ökat. Planeringen av arbetet har medfört en jämnare fördelning av ärendena på vår- och höstsession. Talmanskonferensen har sökt underlätta detta även genom att anmoda utskotten att låta personalen i ökad utsträckning arbeta mellan sessionerna och har sålunda på olika sätt alltmer intagit en arbetsledande ställning. Då konferensen ej har eget sekretariat utan kamrarnas sekreterare tjänstgör som föredragande och verkställande har konferensens ökade arbetsuppgifter — f. ö. även på många andra områden än arbetsplaneringen — belastat kammarkanslierna.

Emellertid har, förutom ökningen av antalet ärenden i riksdagen och planeringen av arbetet, även en rad andra omständigheter under senare år påverkat kammarkansliernas arbetsbelastning. Utbytet av delegationsbesök mellan olika parlament har starkt ökat de representativa uppgifterna. Detsamma gäller utländska besök i övrigt. Sedan riksdagen numera beviljat anslag för ledamöternas utlandsresor och anförtrott stipendieverksamheten åt talmanskonferensen har kammarkanslierna haft att administrera även detta arbete. En strävan har också förelegat att vidga kontakten mellan riksdagen och skilda inhemska organisationer och grupper.

De möjligheter som de nya massmedia givit att hos väljarna skapa intresse för och insyn i riksdagsarbetet, med referat och direktsändning av kammardebatter, har föranlett en omfattande service gentemot press, radio och TV, innebärande bl. a. samråd och framtagande av material.

Den större vikt som skolan numera lägger vid samhällsstudier har starkt ökat intresset för studiebesök i riksdagen, särskilt vid kammarplena. Detta har nödvändiggjort en i detalj genomförd planering av skolornas studiebesök. Ledamöter har engagerats som guider och för introduktion i politiska och konstitutionella ämnen och material av olika slag har framtagits i syfte att ge eleverna ökad behållning av besöket. En särskild kontaktman riksdag—skola har anställts.

Även en rad andra uppgifter, som nära sammanhänger med ökat behov av service från riksdagen gentemot ledamöterna och allmänheten, har kommit att åvila kammarkanslierna och krävt ökade resurser för utredning och verkställighet.

1.3.2. Nuvarande organisation

Personalen i vardera kammaren utgörs av kammarens sekreterare, som väljs av kammaren för ett år i sänder, samt kammarens kansli med sekreteraren som chef. Kansliet består av ett »inre» kansli, stenografer med skrivpersonal samt vaktmästare. Samtliga vaktmästare är emellertid uppförda på förvaltningskontorets stat.

1.3.3. Det inre kansliet

Kamrarnas sekreterare biträder talmannen och talmanskonferensen. Arbetsuppgifternas art framgår i huvudsak härav och av redogörelsen för kammarkansliernas arbete. Inom kamrarnas inre kanslier fullgörs dels utredande och liknande funktioner, dels expeditionella göromål. Huvudparten av kansliernas arbetsuppgifter är av den arten att de måste utföras i båda kamrarna. Vissa uppgifter åvilar emellertid enbart personalen på den ena kammaren.

I nedanstående sammanställning upptas den nuvarande personalen vid första och andra kammarens kanslier.

Tjänstebenämning	Lönegradsplacerad tjänst				Arvodestjänst	
	med heltidstjänstgöring		med deltidstjänstgöring[1]			
	I K	II K	I K	II K	I K	II K
Kammarens sekreterare	1	1				
Sekreterarens ersättare					1	1
Stomnotarie	1	1[2]				
Biträdande jurist					2	1
Förste byråsekreterare	1	1				
Förste kanslist			1	1		1
Kanslist	1	1	2	2		
Kontaktman riksdag—skola[3]					1	

[1] Full tjänstgöringstid under sessionerna.
[2] Tjänsten hålls för närvarande vakant; arbetsuppgifterna fullgörs av innehavaren av en arvodestjänst.
[3] Gemensam för båda kamrarna.

1.3.4. Stenografkåren

Vid samtliga plena upptecknas alla anföranden stenografiskt. Stenograferna antecknar dessutom för snabbprotokollet beslut i alla frågor som föregåtts av debatt. Anförandena skrivs genast ut i tre exemplar. Anförandena tas samtidigt med stenograferingen även upp på band.

Stenografkårens nuvarande sammansättning framgår av nedanstående sammanställning.

Tjänstebenämning	Lönegradsplacerad tjänst med deltidstjänstgöring[1]		Arvodestjänst	
	I K	II K	I K	II K
Förste stenograf			3	4
Stenograf	4	5	7	7
Reservstenograf			2	2

[1] Full tjänstgöringstid under sessionerna.

Som skrivpersonal åt stenograferna är i vardera kammaren anställda sju maskinskrivare, som uppehåller sina tjänster som bisysslor.

Den till en kammare knutna stenograf- och skrivpersonalen är skyldig att i viss utsträckning tjänstgöra även i medkammaren.

1.3.5. Vaktmästarkåren

Vaktmästarkåren omfattar i vardera kammaren en övervaktmästare och två förste expeditionsförmän samt i första kammaren sju och i andra kammaren åtta vaktmästare, däribland ett varierande antal förste vaktmästare. Denna personal, vilken som tidigare nämnts är uppförd på förvaltningskontorets stat, fullgör heltidstjänstgöring under hela året.

1.4. De ständiga utskotten och deras kanslier

1.4.1. Utrikesutskottet

Utrikesutskottet består av 16 ledamöter och 16 suppleanter, i båda fallen 8 från vardera kammaren. Ledamotsantalet blir i enkammarriksdagen 17.

Utskottet behandlar frågor som angår rikets förhållande till främmande makter och inte tillhör annat utskotts behandling. Utskottets ledamöter är tillika ledamöter av utrikesnämnden. Denna personalunion kommer att upphöra i enkammarriksdagen, som skall utse en särskild utrikesnämnd med nio ledamöter.

Utskottets sekreterare är inte heltidsanställd. Sekreterarbefattningen är en arvodessyssla, som innehas vid sidan av ordinarie tjänst i utrikesdepartementet. En heltidsarbetande biträdande sekreterare är anställd på utrikesutskottets stat. Tyngdpunkten i dennes arbetsuppgifter ligger i det internationella sekretariatet. Någon kanslisttjänst finns inte på utskottets kansli, men två tjänstemän hos internationella sekretariatet arbetar även för utrikesutskottets räkning (se under 1.7).

1.4.2. Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet består av 20 ledamöter, 10 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är för närvarande 14 från första och 21 från andra kammaren, sammanlagt 35. Ledamotsantalet blir i enkammarriksdagen 27.

Konstitutionsutskottet är dels lagutskott, dels dechargeutskott. Som lagutskott handlägger utskottet i första hand ärenden rörande grundlagarna, vallagen, sekretesslagen, ersättningsstadgan och riksdagsstadgan. Utskottet har inom detta område självständig initiativrätt. Utskottet handlägger vidare frågor rörande kommunallagarna samt vissa författningar med konstitutionell anknytning. Inom detta område har utskottet endast vanlig initiativrätt.

Funktionen som dechargeutskott, med uppgift att på grundval av statsrådsprotokollen granska regeringsärendenas handläggning, ger utskottet en särskild konstitutionell ställning. Utskottet verkar sålunda vid sidan av sina vanliga utskottsfunktioner som ett kontrollorgan med i regeringsformen föreskrivna åligganden och befogenheter. Denna granskningsverksamhet genomförs väsentligen på tre avdelningar inom utskottet.

Det bör antecknas att utskottet också har vissa skiljedomsuppgifter, vilka emellertid numera inte har större praktisk betydelse.

Utöver utskottets huvudsekreterare finns tre tjänster som årsanställda föredragande. Två av tjänsterna är förenade med fyllnadstjänstgöring som byråchef hos JO under tid då session inte pågår och semester inte åtnjuts. En av tjänsterna är vakant; i stället tjänstgör JO:s förutvarande kanslichef hos utskottet. Detta har vidare möjlighet att arvodesanställa 1—3 biträdande sekreterare. I kansliet finns ytterligare två lönegradsplacerade tjänster, en ordinarie som förste kanslist och en extra ordinarie som kanslist, vilka båda är besatta med vikariatsförordnanden.

1.4.3. Statsutskottet

Statsutskottet består av 30 ledamöter, fördelade på fem avdelningar med sex ledamöter i varje. Antalet suppleanter är för närvarande 28 från första och 36 från andra kammaren, sammanlagt 64. Suppleanterna från första kammaren fördelar sig med fem à sex och de från andra kammaren med sex à åtta på envar av avdelningarna. Ledamotsantalet blir i enkammarriksdagen 45, med nio ledamöter på varje avdelning.

Statsutskottets arbete avser huvuddelen av statsbudgeten. Utskottet är även statsregleringsutskott såtillvida att utskottet har att beräkna statsverkets ordinarie inkomster, uppge hur mycket som bör utgöras genom bevillningar och uppgöra förslag till riksstat.

De till statsutskottet hänvisade ärendena fördelas på de fem avdelningarna enligt utskottets bestämmande.

Som chef för statsutskottets kansli finns en huvudsekreterare. Tillsammans med avdelningssekreterarna svarar denne för planeringen av utskottets arbete. Varje avdelning har sitt kansli, vilket förestås av en avdelningssekreterare som till sitt förfogande har en eller två medarbetare.

Den för utskottet gällande kansliorganisationen upptar som ordinarie tjänster en huvudsekreterare, fem avdelningssekreterare och en förste byrå-

sekreterare samt som extra ordinarie tjänst en kanslist. Vidare finns en arvodestjänst som kamrerare, vilken uppehålls som bisyssla.

Utskottet har därutöver enligt gällande organisation 5—7 arvodestjänster som biträdande avdelningssekreterare.

1.4.4. Bevillningsutskottet

Bevillningsutskottet består av 20 ledamöter, 10 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är för närvarande 14 från första och 22 från andra kammaren, sammanlagt 36. Ledamotsantalet blir i enkammarriksdagen 27.

Bevillningsutskottet bereder skattefrågor. Utskottet skall också grundlagsenligt förslagsvis beräkna inkomsterna av de särskilda bevillningarna samt föreslå den procentsats varmed den statliga inkomstskatten bör utgå. Det tillkommer också utskottet att behandla frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av lagar och författningar rörande kommunala skatter samt alkoholhaltiga drycker.

Bevillningsutskottet brukar fördela sig på två avdelningar för behandlingen av motionsärenden. Utskottets kansli består av en huvudsekreterare, som leder och samordnar utskottets arbete, samt två avdelningssekreterare med ordinarie tjänst. Den för utskottet gällande kansliorganisationen upptar vidare två biträdande sekreterare på arvodestjänster och en kanslist med icke-ordinarie tjänst.

1.4.5. Bankoutskottet

Bankoutskottet består av 16 ledamöter, 8 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är för närvarande 11 från första och 19 från andra kammaren, sammanlagt 30. Ledamotsantalet blir i enkammarriksdagen — liksom i fråga om samtliga utskott som behandlas i det följande — 17.

För bankoutskottet har riksdagen fastställt en särskild instruktion (BaU 1966: 61). Utskottets ärenden är med avseende på både sin sakliga innebörd och sin formella karaktär ytterst mångskiftande. De innefattar vissa lagstiftnings- och budgetfrågor, ett stort antal andra samhällsekonomiska och näringspolitiska frågor av olika slag samt granskningsuppgifter beträffande riksdagens verk och organ. Utskottets förvaltningsuppgifter har berörts ovan under 1.2.

Bankoutskottets sekreterarpersonal utgörs för närvarande av sekreteraren samt en arvodesanställd biträdande sekreterare, den sistnämnde med tjänstgöring i huvudsak under sessionstid och i en omfattning som genomsnittligt motsvarar ungefär halvtidstjänstgöring. Ytterligare en tjänst som biträdande sekreterare är inrättad men har hållits vakant. Utskottet har ingen kanslist. För skrivarbete anlitas riksdagens skrivbyrå.

1.4.6. Lagutskotten

De tre lagutskotten består vart och ett av 16 ledamöter, hälften från vardera kammaren. Antalet suppleanter är för närvarande i första lagutskot-

tet 13 från första och 18 från andra kammaren, sammanlagt 31; i andra lagutskottet 13 från första och 19 från andra kammaren, sammanlagt 32; i tredje lagutskottet 13 från första och 18 från andra kammaren, sammanlagt 31. I enkammarriksdagen tillkommer ett fjärde lagutskott.

Ärendena hänvisas av kammaren till lagutskott, inte till ett visst bestämt utskott. Fördelningen mellan lagutskotten av ärendena görs av särskilda deputerade. Enligt de allmänna grunder för ärendenas fördelning mellan utskotten som dessa antagit handlägger *första lagutskottet* bl. a. frågor rörande civil-, straff-, process- och kyrkolag, ombudsmännens ämbetsförvaltning samt allmänt förvaltningsrättsliga frågor, *andra lagutskottet* bl. a. arbets- och sociallagstiftningsfrågor samt lagstiftning rörande försvaret samt *tredje lagutskottet* bl. a. lagstiftningsfrågor rörande fast egendom, trafikförhållanden och näringsrätt. Frågor som inte nämnts särskilt i fördelningsbestämmelserna fördelas efter graden av samhörighet med de angivna huvudgrupperna och med hänsyn till utskottens arbetsbörda.

Enligt de allmänna grunderna för ärendefördelningen som grundlagberedningen föreslagit skall det *fjärde lagutskottet* överta från första lagutskottet frågor om kyrkolag och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, från andra lagutskottet frågor om arbetsrätt, undervisning, försvar och utlänningslagstiftning samt från tredje lagutskottet frågor om näringsrätt och folkbokföring. Grunderna för fördelningen av ärenden mellan lagutskotten skall i enkammarriksdagen fastställas av riksdagen, inte som nu av utskotten själva.

Andra och tredje lagutskotten arbetar inte på avdelningar. *Första lagutskottet* arbetar på två avdelningar vid granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning.

För närvarande finns i vart och ett av de tre lagutskotten förutom sekreteraren en biträdande sekreterare med ordinarie tjänst. Dessutom finns i andra lagutskottet ytterligare en sekreterare på en arvodstjänst. Utskotten har vidare var sin kanslist. Kanslisttjänsterna i första och andra lagutskotten är lönegradsplacerade icke-ordinarie tjänster, medan kanslisten i tredje lagutskottet har en arvodestjänst.

1.4.7. Jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet består av 20 ledamöter, 10 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är för närvarande 14 från första och 20 från andra kammaren, sammanlagt 34.

Jordbruksutskottet handlägger ärenden rörande statsbudgetens utgiftssida i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde och har i övrigt jordbruksärenden samt naturvårds- och miljövårdsärenden.

Kansliet består förutom sekreteraren av en biträdande sekreterare, som innehar en arvodestjänst, samt två kanslister, en med en lönegradsplacerad, icke-ordinarie tjänst och en med en arvodestjänst.

1.4.8. Allmänna beredningsutskottet

Allmänna beredningsutskottet består av 24 ledamöter, 12 från vardera kammaren. Antalet suppleanter är för närvarande 17 från första kammaren och 22 från andra kammaren, sammanlagt 39.

Utskottet, som i praxis inte har behandlat propositioner, avger utlåtanden i anledning av dit hänvisade motionsärenden.

Allmänna beredningsutskottets kansli består av sekreteraren, en biträdande sekreterare på en arvodestjänst samt en icke-ordinarie kanslist.

Utskottens personalorganisation har sammanfattats i en tabell, upptagen i *bilaga 1* till detta betänkande.

1.5. Inrättande av tjänster, tjänstetillsättning m. m.

Riksdagen beslutar om vilka tjänster som skall finnas hos kamrarna och de ständiga utskotten. Tjänsterna är ordinarie, extra ordinarie och extra tjänster samt arvodestjänster. Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor äger att därutöver inrätta extra ordinarie och extra tjänster samt arvodestjänster ävensom besluta om göromålsförordnande.

Varje kammare och utskott tillsätter sin sekreterare och efter samråd med denne övriga tjänstemän. Förordnande på ordinarie tjänst gäller tills vidare, högst tre år. Några tjänster har emellertid tillsatts med konstitutorial.

Om semester och annan ledighet för personalen beslutar för varje kammarkansli talmannen och för varje utskotts kansli ordföranden.

Utskotten bestämmer i praktiken själva om tjänsteman skall fullgöra *fyllnadstjänstgöring* hos annat riksdagsorgan, såvida inte sådan tjänstgöringsskyldighet är förenad med tjänsten eller eljest bestämd vid anställningens början. Utskotten är emellertid skyldiga att före vårsessionens slut meddela talmanskonferensen, vilka arbetsuppgifter kansliet beräknas ha under sessionsuppehållet och vilken fyllnadstjänstgöring som kommer att fullgöras eller har fullgjorts hos annat riksdagens organ eller verk. Vidare skall utskotten meddela riksdagens förvaltningskontor, om de avser att anlita annan än ordinarie tjänsteman under sessionsuppehållet eller under längre tid än som förutsatts, när tjänsten inrättades. Kamrarna har samma uppgiftsskyldighet som nu angivits för utskotten.

1.6. Riksdagens förvaltningskontor

Riksdagens förvaltningskontor inrättades den 1 juli 1966 (KBaU 1966: 1). Reformen innebar, att uppgifter som tidigare var splittrade på ett flertal riksdagsorgan koncentrerades till ett enda centralt förvaltningsorgan hos riksdagen.

1.6.1. Nuvarande arbetsuppgifter

Förvaltningskontorets huvudsakliga arbetsuppgifter framgår av kontorets instruktion och arbetsordning. Kontorets uppgiftsområde omfattar inte

verksamheten inom riksbanken och riksgäldskontoret, dock att ansvaret för förhandlingsverksamheten vid dessa verk åvilar förvaltningskontoret. Kontorets verksamhet kan indelas i fem sakområden. Kontoret *förvaltar riksdagshuset* och övriga lokaler för riksdagen och dess verk med ovan angivet undantag och handlägger alla lokalfrågor. Kontoret är vidare *personalmyndighet* för riksdagen och handlägger i denna egenskap frågor angående förhandling om anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare hos riksdagen och dess verk, samtliga personalärenden rörande personalen vid förvaltningskontoret samt meddelar gemensamma förvaltningsföreskrifter för förvaltningskontoret och riksdagens verk. Kontoret utger också författningar angående riksdagen och dess verk. Det tredje sakområdet för förvaltningskontorets verksamhet omfattar handläggningen av frågor angående uträkning av *arvoden och ersättningar* till riksdagens ledamöter samt av avlöningar och ersättningar till personal hos riksdagen och dess verk. Även frågor angående pensioner till ledamöterna och personalen handläggs av förvaltningskontoret, i den mån detta inte ankommer på annan myndighet. Kontoret handlägger vidare frågor angående *riksdagstrycket*, riksdagens debattprotokoll och riksdagens centrala skrivbyrå. Riksdagens *upplysningstjänst* utgör förvaltningskontorets femte sakområde. Kontoret skall vidare utföra de uppgifter som åligger det enligt antagna bestämmelser eller genom särskilda riksdagsbeslut. Bland sådana uppgifter märks bl. a. att förvaltningskontoret, om inte annat är stadgat, skall äga de befogenheter beträffande arbetstagare vid riksdagen och dess verk som tillkommer statens avtalsverk beträffande statsförvaltningen i övrigt, uppgiften att vara riksdagens personalnämnd samt vissa andra uppgifter som för den övriga statsförvaltningen handläggs av Kungl. Maj:t. En annan arbetskrävande uppgift är förvaltningskontorets befattning med programmeringen och projekteringen av ett provisoriskt riksdagshus och ett om- eller nybyggt permanent riksdagshus.

Beträffande upplysningstjänsten må nämnas, att den ursprungligen organiserades inom riksdagsbiblioteket men inordnades i samband med att förvaltningskontoret tillskapades som en arbetsenhet i detta. Upplysningstjänsten har till uppgift att tillhandagå riksdagens ledamöter, utskott och övriga organ med sakuppgifter, sammanställningar och, i den mån detta är möjligt utan att andra uppgifter eftersätts, utredningar i ämnen som angår ledamöternas eller organens arbetsuppgifter. Den utarbetar vidare registret i riksdagstrycket.

1.6.2. Organisationen

Förvaltningskontoret leds av en styrelse, som består av sju ledamöter. Såväl ledamöterna som suppleanterna skall vara ledamöter av riksdagen. Ordföranden utses särskilt. Förvaltningskontorets chef är direktören, som utses av styrelsen. Direktören tillsätts med förordnande tills vidare eller

för bestämd tid, högst tre år. Styrelsen utser ställföreträdare för direktören. Inom förvaltningskontoret finns fem arbetsenheter för de ovan angivna sakområdena. Förvaltningskontorets organisation jämte de fem arbetsenheternas uppgifter framgår av en organisationstablå, som upptas i *bilaga 2.*

Av de fem arbetsenheterna förestås den första av en avdelningsdirektör, vardera av den andra och den femte av en byråchef samt vardera av den tredje och den fjärde enheten av en byrådirektör. Det totala antalet tjänster vid riksdagens förvaltningskontor är 97, varav 44 är vaktmästartjänster. Fördelningen av tjänsterna framgår av en förteckning i *bilaga 3.*

1.7. Riksdagens internationella sekretariat

Riksdagens internationella sekretariat inrättades den 1 juli 1967. Som ovan nämnts är föreståndaren för sekretariatet samtidigt biträdande sekreterare hos utrikesutskottet. Tjänsten är tillsatt med förordnande tills vidare för högst tre år. Biträdeshjälp lämnas av riksdagens förvaltningskontor genom en särskild tjänst som förste kontorsskrivare och en halvtidstjänst som kontorsskrivare.

Enligt 1965 års organisationsutrednings förslag skall tyngdpunkten i sekreterarens arbetsuppgifter ligga inom Europarådets arbetsfält. Han skall därutöver fullgöra olika uppgifter som är att hänföra till utrikesutskottet, utskottens och särskilda riksdagsgruppers studieresor, utländska parlamentarikers studiebesök i Sverige samt riksdagsledamöternas stipendieresor i utlandet. Utvecklingen har emellertid medfört att Europarådsuppgifterna trängts undan. Sekreteraren har i större utsträckning än beräknat fått syssla med nyss angivna serviceuppgifter.

2. Huvuddragen av förvaltningsorganisationen i Danmarks folketing, Finlands riksdag och Norges storting

2.1. Danmark

Ledningen av folketingets administration ligger ytterst på ett av de ständiga utskotten, Udvalget for forretningsordenen (här kallat procedurutskottet). Detta utskott består av 21 ledamöter. Talmannen (folketingets formand) är ordförande och de vice talmännen (naestformaendene), högst fyra, är självskrivna ledamöter. Talmannen och vice talmännen utgör tillsammans folketingets presidium. Inget parti kan ha mer än en medlem i presidiet.

Procedurutskottet fastställer på förslag av talmannen förslag till folketingets budget sådant detta sedan läggs fram i regeringens förslag till finanslov. Utskottet beslutar om större nyanskaffningar och dispositioner i övrigt. Det anställer vidare folketingets högre tjänstemän på förslag av presidiet. Övriga tjänstemän anställer talmannen efter samråd med vice tal-

männen. Angående lönerna förhandlar talmannen med tjänstemannaorganisationerna. Lönerna måste sedan godkännas av procedurutskottet. Talmannen leder i samråd med vice talmännen »ordningen af folketingets indre forhold samt dets drift og regnskabsvæsen». Talmannen utfärdar efter samråd med vice talmännen instruktioner för tjänsterna vid folketinget, bl. a. om kassa- och räkenskapsväsen. De anställda och deras organisationer har rätt att rikta hänvändelser till talmannen, presidiet och procedurutskottet. Revisorer för folketinget väljs av procedurutskottet efter förslag av presidiet.

Medan alltså procedurutskottet har det yttersta ansvaret för administrationen, torde den löpande förvaltningen i realiteten skötas av talmannen och presidiet och under dem av tjänstemän.

Under talmannen sorterar dels *folketingets bureau*, dels *folketingssekretariatet*. Biblioteket och arkivet administreras särskilt av en styrelse med två ledamöter.

Chefen för bureaun sorterar närmast under talmannen. Han är sekreterare och i allmänhet också föredragande i folketingets presidium. Förslag från andra organ till presidiet, t. ex. från folketingssekreteraren, framförs i allmänhet genom bureauchefen. Bureaun har hand om personal-, avlönings-, bokförings-, kassa-, budget-, inventarie- och lokalfrågor samt korrekturläsningen, tryckeriangelägenheterna och vaktmästeriet. Bureaun svarar dessutom för arrangemangen i samband med mottagande av främmande delegationer och avsändande av danska delegationer till andra länder.

Även *folketingssekreteraren* sorterar direkt under talmannen. Hans huvuduppgift är att förbereda och leda arbetet i tinget. Han är dessutom sekreterare i procedurutskottet. De få ständiga utskotten anlitar med ett undantag som sekreterare tjänstemän i folketingssekretariatet. Undantaget är finansutskottet, som har eget sekretariat. (Ett annat utskott, löneutskottet, brukar anlita en regeringstjänsteman som sekreterare.) Även den stora mängden särskilda utskott får sekreterare från folketingssekretariatet. Utom folketingssekreteraren tjänstgör sju sekreterare i sekretariatet. Dessa sköter sekreterararbetet i tinget och i utskotten (utom finansutskottet och väl i huvudsak också löneutskottet). Det förefaller dock, som om utskotten i tämligen stor omfattning anlitar specialföredragande eller på annat sätt tillgodogör sig regeringstjänstemäns sakkunskap.

Stenograferingen upphörde vid årsskiftet 1968—69. Den har nu helt ersatts av bandupptagning. Referaten utarbetas, under ledning av en av sekreterarna i sekretariatet, av åtta maskinskrivare med en föreståndare, fyra kontrollavlyssnare och fyra redigerare (referenter). Snabbprotokoll förekommer inte.

Folketingsbiblioteket är också folketingets arkiv och omfattar även motsvarigheten till vår upplysningstjänst. Det synes inte tillhöra vare sig bu-

reaun eller sekretariatet utan ledes, som sagt, av en särskild styrelse bestående av två personer. Dessa väljs av folketinget.

2.2. Finland

Riksdagens kansli sorterar under kanslikommissionen. Till kanslikommissionen hör talmannen, de två vice talmännen samt fyra av riksdagen valda representanter. Riksdagens generalsekreterare fungerar förutom som riksdagens sekreterare även som kanslichef.

Riksdagens kansli har följande byråer: centralkansliet, protokollbyrån, svenska byrån, tryckningsbyrån samt ekonomibyrån.

Centralkansliet har en generalsekreterare och en äldre och en yngre sekreterare, vilka biträder generalsekreteraren. Vidare finns i centralkansliet en sekreterare för internationella ärenden som även fungerar som sekreterare för Finlands grupp av interparlamentariska unionen samt en deltidsanställd allmän tolk och en enskild tolk på grund av landets tvåspråkighet. Till centralkansliets personal hör ett kanslibiträde, som även fungerar som talmannens sekreterare, och två maskinskriverskor samt en övervaktmästare, 7 kanslivaktmästare (av dessa är 2 samtidigt chaufförer) och 4 utskottsvaktmästare.

Protokollbyrån har en byråchef och en biträdande byråchef samt 4 deltidsanställda stenografer och 7 deltidsanställda maskinskriverskor. Snabbprotokoll förekommer inte.

Svenska byrån har en byråchef och två translatorer.

Tryckningsbyrån har en byråchef, en biträdande byråchef, en korrekturläsare och två vaktmästare.

Ekonomibyrån har en byråchef och två byråbiträden. Under ekonomibyrån sorterar vidare en biträdande övervaktmästare, en driftsreparatör, en gårdskarl, 2 personer som sköter telefoncentralen, 7 hallvaktmästare, 2 eldare, 2 reparatörer samt 4 heltidsanställda och 22 deltidsanställda städerskor.

Riksdagsbiblioteket sorterar under en särskild styrelse med fem ledamöter, därav ordföranden och två andra valda av riksdagen, en av statsrådet och en av Helsingfors' universitet. Personalen utgöres av en överbibliotekarie, en bibliotekarie, 2 äldre biträdande bibliotekarier, 4 yngre biträdande bibliotekarier, 4 amanuenser, en innehavare av upplysningstjänsten, en maskinskriverska, 5 vaktmästare och 2 städerskor.

Av de 14 *utskotten* har endast statsutskottet en heltidsanställd sekreterare. De övriga utskotten har deltidsanställda sekreterare (utrikesutskottet har även en biträdande sekreterare), så även riksdagens justeringsmän.

2.3. Norge

I stortinget har man samma ledning för såväl förvaltningsfunktionen som administrationen av nationalförsamlingens arbete. Den högsta ledningen

över administrationen och förvaltningen utövas av *stortingets presidentskap,* i vilket stortingets president är ordförande. Övriga ledamöter är stortingets vice president samt de båda presidenterna och vice presidenterna i stortingets avdelningar, lagtinget och odelstinget. Stortingets arbete planeras av presidentskapet, som fastställer när ärendena skall behandlas. Presidentskapet är stortingets organ för kontakt med regeringen i administrativa och formella frågar.

Stortingets kontor är det centrala administrativa organet och fungerar såväl som förvaltningsmyndighet som kansli åt stortinget. I spetsen för kontoret står *stortingets kontorschef.* Kontorschefen är sekreterare åt presidentskapet och bereder även de ärenden rörande stortingets arbete som presidentskapet skall ta ställning till. Han utarbetar förslag till veckoprogram och dagordning för stortinget och dess avdelningar. Han fullgör de utredningar och avger de yttranden till presidentskapet som detta ålägger honom. *Stortingets fullmektig* är kontorschefens ställföreträdare. Stortingets kontor är uppdelat i sju sektioner, nämligen sekretariatet, stortingsarkivet, ekspedisjonskontoret, skrivetjenesten, hustrykkeriet, regnskapskontoret och reisekontoret. Under kontorschefen svarar intendenten för personal- och ekonomiförvaltningen. Intendenten bereder ärenden rörande löneförhandlingar och är sekreterare åt lønnsforhandlingsutvalget, som tillsätts av presidentskapet. Han är även sekreterare åt den styrelse om fem stortingsledamöter som beslutar i ärenden angående pension åt stortingsledamöterna samt handlägger de löpande pensionsärendena. Stortingsadministrationen har ytterligare fem avdelningar som sorterar under kontorschefen och fullmektigen. Dessa är referentkorpset, stortingsbiblioteket, ekonomipersonal, betjentkorpset samt den tekniska avdelningen.

Sekretariatet, som består av en konsulent och en förste sekreterare under ledning av fullmektigen, ombesörjer de administrativa göromål som är förenade med arbetet i stortinget och avdelningarna. Sekretariatet biträder den president som är ordförande med formalia inför och vid sammanträdena. Till sekretariatet inges alla utlåtanden från utskotten (komiteene). Sekretariatet kontrollerar utlåtandenas formella riktighet. Vidare ombesörjer sekretariatet korrekturläsning och tryck av utlåtandena.

Stortingsarkivet omfattar ett historiskt arkiv och ett ärendearkiv. Det senare omfattar en systematisk samling av allt tryck som gäller de ärenden vilka har behandlats i stortinget. Arkivet utarbetar vidare olika register över stortingstrycket.

Ekspedisjonskontoret, på vilket två sekreterare tjänstgör, ombesörjer de expeditionella göromålen såsom mottagande av handlingar, diarieföring, expedition av skrivelser m. m. samt lämnar upplysningar åt stortingets ledamöter och allmänheten.

Skrivetjenesten, inom vilken en sekreterare och två assistenter tjänstgör, lämnar skrivservice åt stortingets kontor, utskotten och de enskilda ledamöterna. Till skrivetjenesten hör också kontorsdamer, som är anställda av

staten och knutna till partigruppernas kontor i stortinget. Stortingspresidenten och kontorschefen har vardera en handsekreterare.

Hustrykkeriet, på vilket en sekreterare och en assistent tjänstgör, utför kopieringar och offsettryck åt stortinget och utskotten.

Regnskapskontoret utbetalar ersättningar till stortingets ledamöter och avlöningar till tjänstemännen. På kontoret är anställda en räkenskapsförare, en sekreterare och en assistent.

Reisekontoret anskaffar biljetter till ledamöternas och utskottens resor, uppgör resplaner etc. På kontoret tjänstgör en sekreterare.

Referentkorpset sorterar under kontorschefen och leds av en referentchef. Referentkorpset består av 26 tjänstemän. Referat av förhandlingarna i stortinget tas upp i ett särskilt protokoll. Referenterna återger förhandlingar stenografiskt och redigerar utskrifterna. Bandupptagning förekommer inte. Referentchefen ombesörjer att referaten blir tryckta efter korrekturläsning. I brådskande ärenden brukar referaten utlämnas i preliminärt tryck (offset). Eljest förekommer inte några snabbprotokoll.

Stortingsbiblioteket är administrativt underställt kontorschefen. Arbetet på biblioteket leds av stortingsbibliotekarien. Inom biblioteket tjänstgör vidare en underbibliotekarie och tre assistentbibliotekarier. Tillsyn över biblioteket utövas av ett tilsynsutvalg bestående av fem stortingsledamöter.

Betjentkorpset utför vakttjänst, intern och extern budskickning och annan service åt stortingsledamöterna. Betjentkorpset består av en betjentformann, en betjentnestformann och 17 betjenter. Två av de sistnämnda är chaufförer.

Den tekniska avdelningen sköter stortingets tekniska utrustning, värme- och ventilationsanläggningen, elektriska anläggningen, voteringsanläggningen etc.

Stortinget har 13 *faste komiteer*. Av dessa har endast fyra fasta sekreterare, nämligen utenriks- og konstitusjonskomiteen, forsvarskomiteen, finanskomiteen samt protokollkomiteen. Övriga utskott får begära presidentskapets tillstånd för anställning av avlönat sekreterarbiträde i större och mer komplicerade ärenden. Stortingets kontor lämnar dessa komiteer viss hjälp med utarbetande av enklare utlåtanden. Vidare avger stortingets kontor, kontorschefen och fullmektigen, i den utsträckning arbetsbelastningen medger det och presidentskapet bestämmer det, yttranden till utskotten i konstitutionella och andra formella frågor. Kontorschefen eller fullmektigen tjänstgör efter presidentskapets bestämmande som sekreterare åt särskilda utskott och komiteer.

3. Synpunkter på förvaltnings- och personalorganisationen, framförda av kammar- och utskottssekreterarna samt direktören i förvaltningskontoret

Organisationsutredningen beslöt den 19 maj 1969 att inleda utredningsarbetet med en kartläggning av de serviceuppgifter som skall fullgöras inom

enkammarriksdagen. Med anledning härav ställde utredningen i skrivelse den 20 maj 1969 till kammar- och utskottssekreterarna samt direktören i förvaltningskontoret frågor angående den nuvarande och blivande förvaltnings- och personalorganisationen m. m. Det sålunda inhämtade materialet redovisas i *bilaga 4* till detta betänkande. Där upptas även synpunkter och förslag beträffande stenografarbetet i enkammarriksdagen, vilka framförts av Riksdagens personalförening i en framställning till utredningen.

UTREDNINGENS MOTIV

4. Bör kansli- och serviceenheterna slås samman?

4.1. Kammar- och utskottskanslier

Organisationsutredningen har sett som sin huvudsakliga uppgift att överväga konsekvenserna för den »inre» riksdagsförvaltningen av enkammarreformen. Den »yttre» riksdagsförvaltningen, dvs. riksdagens verk (riksbanken, riksgäldskontoret, riksdagens ombudsmannaexpedition, riksdagsbiblioteket, riksdagens revisorer med kansli och Nordiska rådets svenska delegation med kansli), lämnas i det väsentliga utanför övervägandena.

En annan begränsning är att utredningen inte föreslår några grundlagsändringar. Utredningen föreslår bara ändringar i författningar som riksdagen beslutar om ensam och dessutom organisatoriska ändringar som inte föranleder att någon författning måste ändras.

Till den »inre» riksdagsförvaltningen hör kamrarnas och utskottens kanslier och riksdagens förvaltningskontor (RFK), som är organiserat på fem enheter: enheten för lokal- och intendenturfrågor, enheten för förhandlings-, författnings- och personalfrågor, enheten för löne-, pensions- och ersättningsfrågor, enheten för frågor rörande riksdagstrycket och enheten för riksdagens upplysningstjänst.

Som en allmän riktpunkt för organisationsutredningens arbete angav 1968 års KU, att största möjliga samordning, fasthet och effektivitet borde uppnås; det var, menade utskottet, naturligt att sträva efter en ökad integration på det interna området.

Enkammarreformen medför en förenkling av organisationen däri att de två kammarkanslierna ersätts av ett. Man får större möjligheter än nu att samordna kanslifunktionerna. Det skulle vara tekniskt möjligt att ersätta kammar- och utskottskanslierna med ett enda stort kansli, som ställde personal till förfogande för allt arbete med beredning av ärenden i utskotten och i kammaren. Under utredningsarbetet har särskilt den nuvarande sekreteraren i FK rekommenderat en utveckling i denna riktning och därvid framhållit att en samordning skulle göra rationaliseringar möjliga.

Utredningen vill då till en början diskutera, om utskottskanslierna bör slås samman. En sammanslagning av dessa kanslier skulle säkerligen vara fördelaktig i vissa hänseenden. Arbetet i utskott ställer visserligen särskilda krav på sakkunskap, som gör det svårt för en och samma person att tjänst-

göra som föredragande hos utskott med vitt skilda uppgifter. Men en cirkulation mellan utskott skulle säkerligen visa sig möjlig inom tämligen vida gränser. Tjänstemännen skulle genom en sådan cirkulation bredda sina kunskaper och erfarenheter, och på längre sikt skulle detta komma utskotten till godo. Även i fråga om kontorsrutinerna skulle en sammanslagning troligen medföra vissa vinster.

Det finns emellertid vissa risker av principiell art förbundna med en sammanslagning. Utredningen syftar på det behov av oberoende som ger sig till känna även på tjänstemannaplanet och som har praktisk betydelse bl. a. i samband med KU:s granskningsuppgifter och vid BaU:s budgetberedning. Praktiskt sett kan man vidare befara att en långt driven samordning skulle kunna i någon mån motverka strävandena mot planmässighet i utskottens arbete. Utredningen tänker här på risken för att utskottens ledning sätts ur stånd att planera för åtminstone några månader i taget med utgångspunkt i en given tilldelning av föredragande. Man bör om möjligt undvika ett system, som skulle kunna leda till att utskottspresidier och andra ledande personer inom riksdagen skulle nödgas att lägga ner mycken tid och möda på personalorganisatoriska frågor.

Olika mellanformer av samordning är också tänkbara. Man skulle kunna tänka sig ett gemensamt kansli för utrikesutskottet och konstitutionsutskottet och ett för de fyra lagutskotten, möjligen för lagutskotten och allmänna beredningsutskottet tillsammans. Kanske skulle det också vara möjligt att i högre grad än som har skett hittills samordna beredningen av budgetärenden. Utredningen beaktar emellertid härvidlag, att den utskottsorganisation som träder i verksamhet den 1 januari 1971 kan väntas undergå förändringar. Grundlagberedningen håller på med mera långsiktiga överväganden om riksdagens inre organisation och verksamhetsformer. Organisationsutredningen vill i detta läge inte föreslå några ändringar som skulle kunna försvåra en djupgående omorganisation efter något eller några år.

Beträffande utskottskanslierna har alltså organisationsutredningen kommit till slutsatsen att det i nuvarande läge inte finns tillräckliga skäl att föra samman dem i ett stort gemensamt kansli. De bör tills vidare bestå som särskilda arbetsenheter med avseende på de centrala momenten i utskottsarbetet, nämligen föredragning av propositioner och motioner m. m. Härmed är emellertid inte sagt att man till alla delar bör slå vakt om de nu rådande administrativa formerna för personalens anställning. Det är inte heller sagt att även annan personal än föredragande tjänstemän bör vara uppdelad på utskottskanslierna på samma sätt som nu. Till dessa frågor återkommer utredningen.

När utredningen nu har kommit fram till att utskottskanslierna bör bestå vart för sig, är frågan om sammanslagning med kammarkansliet tills vidare inte aktuell.

4.2. Kanslierna och serviceorganet

Om alltså utskottskanslierna skall bestå, kommer det i framtiden liksom hittills att finnas ett antal små utrednings- och handläggningsenheter i riksdagen. Dessa har alla behov av service i skilda hänseenden. Utskottskanslierna är i fråga om servicebehovet i viss mån jämställda med det framtida kammarkansliet. För alla behövs ett mått av personaltjänst, alla behöver tillgång till vaktmästarservice och lokal- och intendenturtjänst, alla utnyttjar tryckeriservicen och alla behöver tillgång till riksdagens upplysningstjänst. Organisationsutredningen menar att grunden för serviceorganisationen bör vara den att service, som mera systematiskt skall begagnas av mer än ett kansli, bör organiseras av ett organ, som står fritt gentemot alla kanslierna. Utredningen finner det sålunda lämpligast att serviceenheter av typen tryckerienheten och upplysningstjänsten förläggs till den framtida motsvarigheten till RFK. Genom en sådan indelning betonas serviceenheternas skyldighet att stå till förfogande för utskotten lika väl som för kammaren.

4.3. Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser organisationsutredningen att man i samband med enkammarreformen inte bör göra någon annan mera genomgripande reform av riksdagskansliernas organisation än att FK:s och AK:s kanslier slås samman till ett kammarkansli. Däremot bör man undersöka, i vad mån något kan vara att vinna på att kammar- och utskottskanslierna befrias från personaltjänst och andra servicefunktioner och dessa i stället förs över till RFK eller dess framtida motsvarighet.

5. Personaladministrationen

5.1. Framställningar från personalorganisationer

Organisationsutredningen har i frågan om handläggningen av personalärenden fått del av meningsyttringar dels av styrelsen för Riksdagens personalförening (TCO), dels av företrädare för SACO-föreningen för anställda vid riksdagen och dess verk.

Styrelsen för Riksdagens personalförening yttrar i skrivelse 21.10.1969 att den vill »kraftigt förorda att riksdagen i framtiden får en central myndighet för frågor om personalanställning och personaladministration». »Vi finner», fortsätter styrelsen, »det angeläget — i lika hög grad från den enskilde tjänstemannens synpunkt som ur rationaliseringssynpunkt — att alla eller åtminstone de flesta ärenden rörande anställning av personal och tjänstemännens fördelning på skilda organ styrs centralt av en överordnad myndighet.»

Företrädarna för SACO-föreningen uttalade sig vid en uppvaktning 25.7.1969 inför organisationsutredningens ordförande för en karriärstege inom riksdagsförvaltningen, som skulle omfatta utskottssekretariaten och övriga organ inom den inre riksdagsförvaltningen samt andra riksdagens organ, exempelvis Nordiska rådets svenska delegation med kansli. En av SACO-företrädarna utvecklade tankegången i följande ordalag: man borde försöka »konstruera någon karriär där man på bottentjänster som biträdande sekreterare tog in personer från domarkarriären och förvaltningen och lät dem tjänstgöra i utskott — som jag uppfattar det helst i flera utskott, så att det blir flera som får möjlighet att bedöma vederbörandes lämplighet för högre tjänst». SACO-företrädarna uttalade sig däremot inte direkt i frågan om handläggningen av tjänstetillsättningsärendena.

5.2. De högre tjänsternas meritvärde

Den år 1966 beslutade personalorganisationen gav riksdagen ökad säkerhet för att skickliga och omdömesgilla tjänstemän står till utskottens och övriga riksdagsorgans förfogande. Tjänstemännen med föredragningsuppgifter fick en i vissa hänseenden säkrare ställning, något som rimligen hade verkan inte bara för deras egen personliga trygghet utan också för oberoendet i tjänsteutövningen. Lönerna, sådana de bestämdes genom riksdagens beslut och avtal, blev jämförelsevis höga. Bakom lönesättningen torde ha legat både tanken att riksdagstjänsten var kvalitativt och kvantitativt krävande och avsikten att locka särskilt skickliga sökande. Det torde vara en allmän uppfattning att huvuddragen i den nya tjänsteorganisationen bör bevaras för framtiden.

Trots lönesättningen räknade man inom riksdagen knappast med att tjänstemännen i större utsträckning än förut skulle bli kvar i riksdagens tjänst ända till pensionsåldern. I varje fall gjorde 1965 års organisationsutredning och det sammansatta utskott som behandlade utredningens förslag vissa uttalanden enligt vilka en fortsatt karriär inom statlig verksamhet skulle vara naturlig för riksdagens tjänstemän. Bl. a. förutsatte både utredningen och det sammansatta utskottet att minst samma meritvärde borde tillmätas anställning i riksdagen som tjänstgöring i jämförlig tjänst inom statsförvaltningen i övrigt vid tillsättning av tjänst där.

Att döma av de svar som organisationsutredningen har fått på sin enkät till vissa av riksdagens tjänstemän har förväntningarna om riksdagstjänsten såsom speciellt meriterande knappast infriats. De få fall då utskottstjänstemän har gått över till annan tjänst kan väl inte sägas ha något större bevisvärde, men de är värda att uppmärksammas. Organisationsutredningen vill hålla före att det på längre sikt inte är möjligt att hålla den nödvändiga höga standarden på riksdagens tjänsteorganisation, om inte riksdagen lyckas vinna och bevara anseende såsom en lämplig utbildningsplats för karriärtjänstemän.

Härför krävs olika åtgärder. Goda löner är nödvändiga, men erfarenheten visar att det behövs något mer. Utredningen vill för sin del tro att något skulle vara att vinna på att göra riksdagstjänsten mera mångsidig. Den teknik och den fackkunskap en tjänsteman tillägnar sig eller befäster under tjänstgöring i ett enda utskott är givetvis värdefulla. Om emellertid en tjänsteman normalt finge arbeta inom olika riksdagsorgan och i olika befattningar, innan han når sin slutpost, skulle han dels få lära sig mångahanda, dels komma att tjänstgöra under chefer med olika inriktning och olika läggning. Han skulle bli föremål för en mera ingående prövning än nu, mera i stil med den som förekommer i kanslihuset. Man skulle få större säkerhet för att de verkligt framstående tjänstemännen blir befordrade till chefsposter såsom sekreterare i kammare eller utskott. Det skulle då bli lättare att ådagalägga att de chefstjänstemän som önskar komma vidare till annan statlig tjänst är erfarna och verkligt skickliga.

5.3. Tjänstetillsättningen

Ett system med en längre befordringsväg inom riksdagskanslierna kan knappast uppnås med nuvarande förvaltningsordning, enligt vilken varje enhet har beslutanderätt i befordringsfrågor. I stället fordras att dessa frågor bereds i en och samma ordning och avgörs av ett enda organ. Som motiv för att man skulle hålla fast vid den nuvarande ordningen att utskotten själva tillsätter sina tjänstemän har åtskilliga av utskottssekreterarna till utredningen yttrat att man bara därigenom kan vinna säkerhet för att tjänstemännen omfattas med förtroende av utskotten. Att ett sådant förtroendeförhållande råder är nödvändigt. Vid urvalet av tjänstemän i utskotten får man inte vara bunden av stela regler om meritberäkning. Det måste finnas ett utrymme för ett friare val, just för att säkra ett förtroendefullt samarbete. Organisationsutredningen vill emellertid hävda att förutsättningarna för ett sådant val inte blir mindre med en central prövning av antagningsfrågorna. Utskotten skall givetvis få yttra sig över ansökningarna, och deras önskemål i fråga om personvalet kommer självfallet att beaktas i möjligaste mån. Man kan vidare utgå från att en mera allsidig tjänstgöring inom riksdagen kommer att säkra en hög standard hos de sökande och att de på längre sikt förbättrade karriärmöjligheterna kommer att leda till att riksdagstjänsten hävdar sig bättre än hittills. Av betydelse blir det givetvis i detta hänseende att det centrala organet bör ha större möjligheter än utskotten vart för sig att redovisa tjänstemännens kvalifikationer vid tillsättningar som beslutas av Kungl. Maj:t. Infrias förhoppningarna om meritvärdet hos riksdagstjänsterna, bör man få större möjligheter att få sökande med hög standard.

Ytterligare ett motiv för en central prövning av antagningsfrågor är att en central instans inom riksdagen bör ha större möjligheter än de många

små enheterna att bistå de tjänstemän, som inte har lyckats uppnå en ställning som utskottssekreterare e. d., när de söker annan statstjänst.

Vad utredningen här har yttrat om att frågor om tjänstetillsättning bör prövas av ett centralt organ har särskilt syftat på tjänstemännen med föredragningsuppgifter. Men även i övrigt bör dessa frågor enligt utredningens mening handläggas av ett centralt organ. Också i exempelvis kanslistkarriären är en omsorgsfull prövning av tillsättningsfrågor behövlig både för riksdagens och för sökandenas del. Tendensen till befordran helt inom de skilda organen bör enligt utredningens mening motverkas. Cirkulation mellan skilda riksdagsorgan bör bli en normal företeelse även för tjänstemän utan föredragningsuppgifter och kanske i särskilt hög grad för dem. Tjänstemännen kommer genom en sådan cirkulation att förkovra sig och sätta sig i stånd att vinna befordran. Utredningen vill särskilt peka på möjligheterna till avancemang inom den »yttre» riksdagsförvaltningen, d. v. s. riksdagens verk.

Utredningen återkommer till proceduren i tillsättningsärendena och vill här bara i korthet anmärka att ansökningar, då sådana skall förekomma, bör ges in till det centrala organet. Det organ vid vilket tjänstemannen skall placeras skall på lämpligt sätt få tillfälle att yttra sig, och ärendena skall sedan avgöras hos det centrala organet.

Liksom hittills bör det stå utskotten fritt att anlita specialföredragande för särskilda ärenden. Kammaren, utskotten och övriga riksdagsorgan (lönedelegationen, krigsdelegationens presidium o. s. v.) bör också i övrigt kunna besluta om anställning av bisysslekaraktär (jfr 30 § 1 mom. m. fl. bestämmelser i riksdagsstadgan).

5.4. Ojämnheterna i arbetet

Riksdagen är i verksamhet omkring sju månader per år, under den återstående tiden fungerar i huvudsak bara vissa delar av riksdagens kansli- och förvaltningsorgan. Även under sessionstid är arbetet ojämnt fördelat i tiden. Höstsessionen torde, trots ansträngningar till utjämning med hjälp av uppskov m. m., alltjämt vara något mindre belastad än vårsessionen. Även under en och samma session växlar arbetsbördan starkt. Kammarkanslierna har toppar särskilt vid vårsessionens början (motionstiden, remissdebatten) och dess slut (täta och långa debatter i april och maj) samt under höstsessionens sista månad. Arbetet med snabbprotokollen, som är huvuduppgiften för stenograferna och den kår av maskinskrivare som hjälper dem, är fördelat ojämnt även på veckans dagar. Av de fem dagarna måndag—fredag är för deras del vanligen måndagen helt fri från pleniarbete (bortsett från förberedelsearbetet), och under stora delar av sessionerna förekommer längre kammardebatter bara en eller två dagar per vecka.

5.4.1. Deltidsarbete m. m.

En metod att klara av de problem som är förbundna med ojämnheterna är att tillämpa deltidsarbete eller anställning visserligen på heltid men bara under sessionerna. Båda dessa metoder har man begagnat i stor omfattning i riksdagen, väl dock, generellt talat, något mindre efter den år 1966 beslutade personalreformen än förut. De heltids- och helårsarbetande tjänstemännen har givit ökad stadga åt riksdagsarbetet, och dessutom har riksdagen bättre än förut kunnat stå allmänheten och andra myndigheter till tjänst med upplysningar även mellan sessionerna. Därför bör organisationen alltjämt bygga på heltids- och helårstjänster. Å andra sidan synes erfarenheten från och med år 1967 visa att det från riksdagens synpunkt inte är nödvändigt att i kammare och utskott i större omfattning än som skett hittills gå över till sådana tjänster. Det har hittills varit möjligt att få sökande till tjänster begränsade till sessionstid. Det finns också personer med befattningar på andra håll som är beredda att åtaga sig extraarbete vid riksdagen under sessionerna. Det vore knappast försvarligt att generellt avvisa tanken på sådana till tiden begränsade anställningar.

Härmed är inte sagt att det skulle vara uteslutet att i större utsträckning gå över till heltids- och helårstjänster. Detta bör kunna göras dels efter hand, genom prövning i samband med det årliga budgetarbetet, dels i samband med den översyn av personalorganisationen som kommer att behöva göras som en följd av grundlagberedningens kommande förslag om utskottsorganisationen.

Utredningen vill här, särskilt med tanke på utskottskanslierna, peka på möjligheten att anställa tjänstemän för antingen bara en session eller också kortare tid än en session. Det har förekommit att utskott har anställt extra tjänstemän, exempelvis yngre jurister i hovrättskarriären, för den mest arbetstyngda delen av vårsessionen. Riksdagen kan på så sätt få en värdefull förstärkning och samtidigt få möjlighet att utan formaliteter arrangera en sorts provtjänstgöring.

5.4.2. Fyllnadstjänstgöring

Då riksdagen år 1966 inrättade ett antal helårstjänster för sekreterarpersonal m. fl., förutsattes att tjänstemännen, i den mån de inte behövdes för riksdagsarbetet, skulle »fyllnadstjänstgöra» i första hand hos riksdagens egna organ. Exempelvis skulle vissa högre tjänstemän hos KU med uppgifter i första hand inom granskningsarbetet under delar av året tjänstgöra hos JO, och vissa av SU:s helårsanställda sekreterare skulle delvis arbeta hos riksdagens revisorer.

Personalsamarbetet mellan KU och JO har kommit i gång och enligt KU-sekreteraren fungerat bra. Även i övrigt har ett visst utbyte av personal förekommit, i fråga om både sekreterar-, stenograf- och kanslistpersonal.

Planerna på att vissa SU-sekreterare skulle arbeta hos revisorerna har emellertid inte förverkligats.

Det är ett självklart krav på riksdagens personalorganisation, att de helårsanställda tjänstemännen verkligen skall ha en sysselsättning året om, som svarar mot deras förmåga och erfarenhet. Även från tjänstemännens synpunkt måste det vara ett intresse att de kan använda tiden mellan sessionerna till att förkovra sig och skaffa sig meriter för en fortsatt karriär inom eller utom riksdagen.

För närvarande är utskott behörigt att, låt vara med en viss underrättelseplikt, besluta om personalens tjänstgöring mellan sessionerna. För att fyllnadstjänstgöring hos annat organ skall komma till stånd, måste utskottet medverka, i den mån inte tjänstemannens skyldigheter gentemot annat riksdagsorgan har fixerats redan vid anställningen. På liknande sätt torde fyllnadstjänstgöring för kammarkansliernas tjänstemän förutsätta medverkan från kansliets ledning, talmannen eller, enligt hans bestämmande, kammarsekreteraren. Utredningen vill hävda att det skulle vara lättare att ordna lämplig fyllnadstjänstgöring, om tjänstemännen ställdes omedelbart till det centrala organets förfogande under tiden mellan sessionerna. Det bör sålunda vara detta organs sak att ta ställning till var tjänstemännen kan tänkas göra de nyttigaste insatserna och skaffa sig de bästa kunskaperna. Självfallet måste det härvid förutsättas att tjänstemännen skall arbeta för de organ vid vilka de i första hand är placerade, i den mån de behövs där. Och beträffande sekreterarna hos utskotten lär man kunna utgå från att det centrala organet som regel inte utövar sin rätt att placera dem hos annat riksdagsorgan; både för riksdagens ledamöter, för statliga myndigheter och för allmänheten är det en rimlig service att någon tjänsteman skall kunna svara för utskottet även mellan sessionerna. Ett likartat resonemang kan föras i fråga om avdelningssekreterarna hos SU. Men principiellt bör det vara det centrala organets sak att fatta beslut. Skulle det alltså förekomma att en utskottssekreterare inte är fullt sysselsatt med arbete för det egna utskottet — något sådant fall har förekommit — skall han med mindre formaliteter än nu kunna tagas i anspråk för tjänstgöring hos annat riksdagsorgan eller hos en riksdagen underställd myndighet. Formell grund härför finns redan nu i 16 § tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk.

Kammarsekreteraren bör enligt utredningens mening endast på egen önskan fyllnadstjänstgöra hos annan myndighet.

Givetvis bör fyllnadstjänstgöring kunna arrangeras även utanför riksdagen eller dess verk. Någon tids tjänstgöring inom ett statsdepartement eller ett centralt ämbetsverk bör som regel vara till stor nytta för riksdagens tjänstemän. Tanken på riksdagstjänsten såsom ett led i en karriär för statliga chefstjänstemän torde också ha större utsikter att förverkligas, om det blir möjligt att låta tjänstemän »utan förbindelse» tjänstgöra någon kortare tid utanför riksdagen. Ett centralt riksdagsorgan torde ha bättre möjligheter

att arrangera sådan fyllnadstjänstgöring än de särskilda enheterna. Givetvis får man tänka sig att fyllnadstjänstgöring utom riksdagen som regel kommer till stånd endast med samtycke av tjänstemannen. Principiellt är det dock statstjänstemannalagen och den nyss nämnda tjänstemannastadgan som avgör i vad mån tjänsteman kan beordras att utöva annan tjänst än den som han innehar.

Fyllnadstjänstgöring kan i enlighet med det sagda ha en fortbildningsfunktion. Även kurser och annan sådan vidareutbildning bör kunna komma i fråga som uppgifter för riksdagens tjänstemän mellan sessionerna. Statens personalutbildningsnämnd, statskontoret och vissa andra statliga myndigheter arrangerar kurser för tjänstemän på olika stadier. Det har inte varit ovanligt att tjänstemän hos riksdagen har deltagit i sådana kurser. Enligt utredningens mening bör det centrala förvaltningsorganet verka för att så sker även framdeles. Även sekreterarpersonalen hos kammare och utskott bör kunna ta del i sådan fortbildning som ett led i sin tjänstgöring.

Den personal som arbetar med snabbprotokollet är till stor del anställd på deltid och mot arvode. Så är fallet med alla maskinskrivarna och med mer än hälften av stenograferna. För de återstående stenograferna uppkommer vissa problem med arbete under den tid som inte går åt för arbetet med upptagning och redigering av protokollen. De tjänstemän som har yttrat sig under organisationsutredningens arbete har givit anvisning på vissa metoder att lösa dessa problem. Sålunda har sekreteraren i första kammaren — som föreslog heltids- och helårsanställning för alla stenografer (redigerare) — menat att man borde kunna utnyttja deras återstående arbetskraft bl. a. inom upplysningstjänsten och inom utskottsberedningen, närmast med sammanställning av reciter av utlåtanden; han har menat att det skulle ligga ett värde i att stenograferna (redigerarna) kunde följa ärendena under beredningen. Andra kammarens sekreterare har pekat på möjligheten att låna ut stenografer för arbete åt statsdepartementen och inom kommittéväsendet.

Även utredningen menar att man bör öka ansträngningarna att ordna fyllnadstjänstgöring för stenograferna. Kammarsekreterarnas uppslag är intressanta och bör kunna prövas i praktiken. Genom att tjänstgöra hos andra riksdagsorgan skulle stenograferna kunna kvalificera sig för andra befattningar inom riksdagen och alltså i högre grad än som har varit vanligt hittills inordnas i riksdagens tjänstemannakarriär.

Det tekniska grepp som första kammarens sekreterare rekommenderade var att skapa en tjänstemannakår gemensam för kammaren, utskotten och upplysningstjänsten. En sådan kår kommer inte till stånd enligt utredningens förslag, i varje fall inte i den form som förstakammarsekreteraren tänkte sig. Stenograferna skall i huvudsak tillhöra kammarkansliet. Men utredningen vill förorda att placeringen där skall gälla bara protokollsarbetet. I övrigt bör stenograferna stå till det centrala organets förfogande

och alltså kunna placeras för tjänstgöring antingen vid något utskott, vid upplysningstjänsten, vid kammarkansliet (för andra uppgifter än protokollsarbetet) eller vid annat riksdagens organ. Det bör också stå det centrala organet fritt att »låna ut» stenografer för upptagning av debatter utanför riksdagen, exempelvis vid diskussionssammanträden inom kommittéväsendet.

Utredningen förordar alltså att riksdagens tjänstemän i fråga om tjänstgöring mellan riksdagssessionerna skall sortera under riksdagens centrala förvaltningsorgan. I första hand vill utredningen erinra om vissa uttalanden under förarbetena till 1966 års reform av personalorganisationen om att man redan vid inrättande av en tjänst bör ägna uppmärksamhet åt frågan, om tjänsten bör beräknas för tjänstgöring vid mer än ett organ (se 1965 års organisationsutrednings betänkande angående riksdagens personalorganisation s. 33, 38, fogat vid KBaU 1966: 2). Det bör alltså ofta vara möjligt att redan vid tjänstetillsättningen upplysa, i vad mån tjänstemannen kan komma att mera reguljärt tjänstgöra för annat riksdagsorgan än det vid vilket han i första hand anställs. Detta andra organ bör då såvitt möjligt få tillfälle att yttra sig i tillsättningsärendet; så har skett med de tjänstemän hos KU som har arbetat även på JO-expeditionen. Man får härigenom större möjlighet att anställa tjänstemän som blir till belåtenhet för de skilda organen och som själva kommer att finna sig till rätta på sina olika arbetsplatser. I de fall då det inte har varit möjligt att planera fyllnadstjänstgöring vid anställningen bör det centrala organet, om möjligt i samförstånd med övriga inblandade organ, i god tid besluta om placeringen. Om det riksdagsorgan, där tjänstemannen är placerad under sessionen, önskar behålla honom under sessionsuppehållet eller del därav, skall organet hemställa därom hos det centrala förvaltningsorganet. Som en allmän regel torde man kunna utgå från att denna instans inte tar från ett utskott dess sekreterare mot dess vilja, inte heller en avdelningssekreterare hos SU från hans ordinarie arbetsplats mot SU:s vilja. Givetvis kommer det centrala organet även i övrigt att beakta de skilda kansliernas behov av personal för förberedelser, service mot myndigheter och allmänheten o. s. v.

Beträffande heltidsanställda stenografer bör den centrala instansens bestämmanderätt gälla inte bara mellan sessionerna utan även under sessionerna. I den mån deras arbetskraft inte tas i anspråk för framställning av debattprotokoll bör de stå till den centrala instansens förfogande och tjänstgöra där de kan göra de värdefullaste insatserna, något som på längre sikt torde vara ett intresse även för stenograferna själva.

5.5. Ledighet, vikariat m. m.

Det förefaller utredningen vara mest praktiskt, att det centrala förvaltningsorganet får ta hand även om ärenden angående tjänstledighet, förordnande av vikarier m. fl. sådana ärenden. Kammarsekreteraren bör dock sär-

behandlas även i detta hänseende. Liksom i fråga om tillsättning bör kammaren fatta beslut även beträffande ledighet och vikariat för denne.

5.6. Sammanfattning

Organisationsutredningen förordar att alla frågor om tillsättning och entledigande bereds och avgörs hos en central instans inom riksdagen. Undantag bör göras endast i fråga om kammarsekreteraren. Denne bör liksom hittills väljas av kammaren. Förslag i frågan bör läggas fram av kammarens presidium, d. v. s. talmannen och de tre vice talmännen. De s. k. kanslitillsättarna, som enligt nu gällande bestämmelser fattar beslut om flertalet tjänster i kammarkanslierna, kommer i den nya organisationen att bli överflödiga.

Tjänstemännen bör sortera under det centrala förvaltningsorganet även i fråga om tjänstgöring mellan riksdagssessionerna. Växlingen mellan olika riksdagsorgan bör om möjligt bestämmas redan vid inrättande av tjänsterna men skall också kunna beslutas för särskilda fall. Beträffande stenograferna skall det centrala organets bestämmanderätt gälla även under sessionerna.

Med denna ståndpunkt kommer den centrala styrelsen att fatta praktiskt taget alla beslut i personalärenden bortsett från dem som angår arbetsledningen inom de skilda organen.

6. Förvaltningsorganets sammansättning och arbetssätt

I tvåkammarriksdagen ankommer det på talmännen att tillse, »att nödig skyndsamhet och största möjliga planmässighet iakttages vid riksdagsarbetets bedrivande» (50 § RO). Talmanskonferensen fungerar som ett för kamrarna gemensamt organ för rådplägning i frågor om planläggningen. Uppdelningen i kamrar gjorde att det länge inte fanns något gemensamt topporgan för riksdagsförvaltningen. I stället växte det upp en rik flora av förvaltningsorgan, som vart och ett fick hand om vissa, i några fall tämligen begränsade angelägenheter. Förvaltningskontoret inrättades år 1966 och fick omedelbart till sig överlåtna en mängd viktiga förvaltningsuppgifter. I likhet med flertalet tidigare förvaltningsorgan är det gemensamt för kamrarna. Personellt har kontorets styrelse inte haft någon närmare anknytning till talmännen eller talmanskonferensen, något som var ganska naturligt under tvåkammarsystemets tid.

6.1. Man bör bygga vidare på RFK

Förvaltningsarbetet inom riksdagen skall självfallet ha till ändamål att skapa så goda villkor som möjligt för riksdagens funktion såsom statsorgan. Ledningen av arbetet har av ålder legat och bör enligt utredningens mening ligga i händerna på parlamentariskt valda organ. Endast därige-

nom kan man få garantier för att det parlamentariska arbetets krav beaktas vid handläggning av förvaltningsfrågor.

Det torde vara en allmän uppfattning inom riksdagen och bland dess tjänstemän, att riksdagens förvaltningskontor har fungerat utmärkt. Riksdagens ledamöter, dess utskott och dess övriga organ har i åtskilliga hänseenden fått en service som har varit bättre anpassad till verksamhetens krav än vad som var möjligt med den mera splittrade förvaltningen tidigare. Det är för organisationsutredningen alldeles klart att det nya centrala förvaltningsorganet bör byggas upp kring det nuvarande förvaltningskontoret.

6.2. Ordförandeskapet

Utredningen har i det föregående kommit fram till att det centrala förvaltningsorganet bör få betydligt större uppgifter inom personaltjänsten än vad RFK nu har. Av särskild betydelse är härvidlag den centrala instansens funktioner vid tjänstetillsättningar och i samband med fyllnadstjänstgöring. Överhuvudtaget kommer förvaltningsorganet att få huvudansvaret för alla tjänstemannafrågor inom riksdagen. Det kommer att bero på detta organ, om förväntningarna om riksdagstjänsten såsom ett naturligt steg på vägen mot statliga chefstjänster förverkligas. Därmed kommer förvaltningsorganets sätt att sköta sina uppgifter på detta område att få mycket stor betydelse för tjänstemannakårens standard.

Det finns ingen anledning att tro att en styrelse, vilken i likhet med den nuvarande RFK-styrelsen saknar personell anknytning till riksdagens konstitutionella ledningsorgan, därför skulle vara ur stånd att sköta personaltjänsten i dess nya omfattning tillfredsställande. Man kan emellertid också se saken från den framtida talmannens synpunkt. Han kommer att bli den självfallne ledaren av det politiska arbetet inom riksdagen. Han måste i denna egenskap hålla kontakt med allt som sker inom riksdagens råmärken. Han bör ha tillfälle att göra sin röst hörd i alla viktigare rådslag som gäller riksdagsarbetet och dess villkor. Det är ett önskemål att inga beslut fattas därom, utan att han har haft tillfälle att belysa frågorna från sina synpunkter, som rimligen är i särskilt hög grad präglade av vad det politiska arbetet kräver. Organisationsutredningen erinrar om att talmannen leder förvaltningsorganisationen i våra tre nordiska grannländer (se under 2 i det föregående).

De anförda skälen talar enligt utredningens mening för att talmannen blir ordförande i förvaltningsorganets styrelse. Ett sådant arrangemang vore också ett naturligt sätt att förverkliga KU:s krav på största möjliga samordning, fasthet och effektivitet.

Ordförandeskapet i RFK:s styrelse har redan med nuvarande uppgifter varit ytterst betungande. Styrelsen har haft många och ofta långa sammanträden, och ordföranden har dessutom måst ta del i åtskilliga överlägg-

ningar med kontorets direktör och andra tjänstemän. Många av de ärenden som styrelsen har haft om hand är emellertid från riksdagens synpunkt såsom statsorgan av sekundärt intresse. Utredningen tänker främst på ärenden som angår ledamöters och tjänstemäns enskilda rätt. Av betydelse är ärenden om tillsättning av tjänster på löneplan A och B och om ersättningar som inte är avtalsreglerade. Viktigare ehuru färre är ärenden om disciplinära åtgärder, om avstängning av tjänstemän från tjänstgöring, om tvångsmässig förtidspension och om entledigande. Beslut i sådana ärenden kan fullföljas till besvärsinstans (f. n. BaU). Man kan ställa frågan, om det skulle vara lämpligt med hänsyn till talmannens ställning som riksdagens politiske ledare, att beslut i vilka han hade tagit del bleve överprövade av annat riksdagsorgan.

Utredningen menar att man kan ge talmannen en central ställning i den nya förvaltningsstyrelsen utan att vare sig tynga honom orimligt mycket eller försätta honom i situationer som äventyrar hans ställning som riksdagens politiske ledare. Man kan åstadkomma en fördelning av ordförandeskapet, så att talmannen begränsar sina insatser i styrelsen till det som är av särskild betydelse för riksdagen såsom statsorgan. Övriga ärenden bör kunna handläggas under ordförandeskap av annan riksdagsledamot, som lämpligen bör betecknas vice ordförande i styrelsen.

Organisationsutredningen har övervägt olika sätt att dela upp ordförandeuppgifterna mellan talmannen och vice ordföranden. Dels kan fördelningen bestämmas av riksdagen och då lämpligen genom en föreskrift i instruktionen för förvaltningsorganet. Dels kan den göras genom ett principbeslut av styrelsen själv och då lämpligen i organets arbetsordning. Dels kan uppgifterna fördelas genom att talmannen själv efter hand tar ställning till i vilka ärenden han önskar fungera som ordförande.

Principiellt kan det sägas vara en fördel att ärendefördelningen är gjord normmässigt och inte görs genom ställningstaganden från fall till fall. Man eliminerar i så fall säkrare risken att talmannen anses ansvarig för beslut som fattas medan vice ordföranden presiderar. Det finns emellertid frågor som man inte utan vidare kan sortera in i det ena eller det andra facket. Beträffande de nu så aktuella byggnadsfrågorna skulle man mycket väl kunna anse det motiverat att talmannen deltog i vissa grundläggande avgöranden men lämnade frågor om detaljer, t. ex. om disposition av vissa kanslilokaler, till att avgöras under vice ordförandens ledning. I praktiken är det troligen inte särskilt viktigt vilken metod man väljer. Föreskrifter i instruktion eller arbetsordning skulle inte rimligen kunna utformas så att de inte medgav undantag för fall då talmannen ansåg det angeläget att ta del i handläggningen för att bevaka konstitutionella synpunkter. Å andra sidan kommer man i avsaknad av bestämmelser ganska snart att ha utbildat en praxis som innebär en för de flesta fallen klar gräns mellan talmannens och vice ordförandens kompetensområden. Utredningen vill för sin del

förorda den senast angivna lösningen, att det alltså lämnas till talmannen att obunden av föreskrifter avgöra när han skall presidera. Utan någon särskild bestämmelse torde den ordningen komma att gälla, att talmannen avstår från att deltaga i handläggningen av ärenden som genom besvär kan fullföljas till annan instans.

6.3. Hur skall styrelsen sammansättas i övrigt?

Vice ordföranden bör vara ledamot av styrelsen även i fall då talmannen presiderar. Med tanke på att styrelsen får sin kompetens vidgad vill utredningen förorda att det nuvarande antalet ledamöter, utöver ordföranden, ökas från sex till åtta. Eftersom styrelsen bör vara sammansatt efter proportionella grunder, bör alla ledamöterna (utom talmannen) väljas i ett sammanhang. Samma bör gälla suppleanterna. Valperioden bör vara tre år och sammanfalla så nära som möjligt med riksdagens. De gamla mandaten bör bestå till dess att nytt val hållits. Vice ordföranden bör lämpligen väljas av styrelsen själv. När vice ordföranden presiderar i styrelsen, bör en suppleant från samma parti intaga hans plats såsom ledamot.

6.4. Styrelsens arbetsformer

Enligt den nu gällande instruktionen för förvaltningskontoret skall styrelsen utse en chef för kontoret (direktör). Denne leder under styrelsen kontorets verksamhet och är som regel föredragande i de ärenden styrelsen skall avgöra. De frågor som skall avgöras av styrelsen är särskilt angivna i instruktionen. I övrigt ligger beslutanderätten på direktören i den mån den inte genom beslut av styrelsen överlåts till annan tjänsteman.

Organisationsutredningen ser ingen anledning att föreslå någon ändring i de återgivna grundlinjerna för förvaltningsorganets arbetsformer. Ett sätt att minska styrelsens arbetsbörda kan möjligen vara att delegera ytterligare avgöranden till direktören eller annan tjänsteman. Utredningen förutsätter att styrelsen själv kommer att ägna uppmärksamhet åt möjligheterna härtill.

Utredningen har tidigare uttalat sig för en sammanhållen beredning av tjänstetillsättningsärenden. Att beredningen är sammanhållen kommer till synes i att en och samma person är föredragande eller eljest ansvarig inför styrelsen för beredningen. Det är för utredningen självklart att föredragningen av tillsättningsärenden skall ligga på direktören eller en honom underordnad tjänsteman inom förvaltningsorganet. Vad som kan vara att säga från de organ hos vilka tjänstemännen skall vara placerade bör inhämtas antingen vid ett informellt samråd eller genom skriftligt yttrande.

Att det politiska arbetets särskilda krav beaktas av styrelsen lär redan dennas sammansättning borga för. Det kan emellertid vara en styrka att det finns en möjlighet på kammarpresidiets sida att följa även beredningen och detta också i fall där ärendena hör till den vice ordförandens kompetens-

område, sådant detta kommer att bestämmas i praxis. Till grund för utredningens uppfattning i denna fråga ligger bl. a. att det inte är möjligt att i förväg med säkerhet avgöra, om ärenden av en viss typ har någon större betydelse för riksdagen som statsorgan. Utredningen förordar att man ger kammarsekreteraren rätt att närvara vid styrelsens sammanträden och att där deltaga i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet. Sådana befogenheter lär i praktiken leda till att direktören hos styrelsen tar kontakt med kammarsekreteraren i förväg och med honom diskuterar de förslag han skall lägga fram för styrelsen. Utredningen anser troligt att man på denna väg i det stora flertalet ärenden skall undvika att meningsmotsättningar mellan de ledande tjänstemännen tynger styrelsens arbete i onödan.

6.5. Sammanfattning

Det centrala förvaltningsorganet i enkammarriksdagen bör byggas på den grund som styrelsen för RFK utgör. Utredningen föreslår emellertid, i syfte att tillgodose det krav på samordning, fasthet och effektivitet som 1968 års riksdag ställde, att talmannen skall vara ordförande i den nya styrelsen. Utredningen förordar att talmannens arbetsbörda lättas genom att en inom styrelsen vald vice ordförande presiderar i ärenden som genom besvär kan fullföljas till annat organ samt i andra ärenden som från riksdagens synpunkt såsom statsorgan är av sekundärt intresse. Styrelsen bör bestå av talmannen samt åtta proportionellt valda ledamöter. Dessa bör väljas för tre år i taget jämte lika många suppleanter.

Direktören hos styrelsen eller en honom underordnad tjänsteman bör vara föredragande i alla ärenden. Kammarsekreteraren bör emellertid ha rätt att närvara vid sammanträdena och där deltaga i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet.

7. Frågan om ett särskilt besvärsorgan

Bestämmelserna rörande riksdagsförvaltningen öppnar inte någon möjlighet att dra beslut av något riksdagens organ under prövning av något av de besvärsorgan som prövar besvär inom den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. I den mån besvärsrätt finns, handläggs besvären av BaU. Om besvärsrätt finns föreskrifter i 33 § bankoreglementet, i 19 § reglementet för riksgäldskontoret, i 22 § reglementet för riksdagsbiblioteket, i 23 § instruktionen för riksdagens ombudsmän, i 8 § reglementet för Nordiska rådets svenska delegation, i 16 § instruktionen för riksdagens revisorer, i 35 § tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk, i 15 § instruktionen för RFK och i särskilda riksdagsbeslut (t. ex. i vissa pensionsärenden). I personalfrågor är regeln att besvärsrätt föreligger. Undantag gäller beträffan-

de tillsättning av tjänst på löneplan C hos kammare eller utskott, d. v. s. tjänst som sekreterare i kammare eller utskott, föredragande hos KU eller avdelningssekreterare hos SU samt vissa tjänster som biträdande sekreterare hos utskott.

Frågan om besvärsrätt och besvärsinstanser behandlades både under förarbetena till tjänstemannastadgan och i samband med 1966 års reform av personalförvaltningen. Man drog vid det senare tillfället en parallell med den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen och menade att besvär i rena rättsfrågor liksom där borde prövas i sista hand av regeringsrätten. På förslag av KBaU (1966:2) hemställde riksdagen hos Kungl. Maj:t om förslag till sådan lagändring varigenom prövningen av besvär i rättsfrågor inom riksdagsförvaltningen förläggs till regeringsrätten enligt samma principer som gäller inom statsförvaltningen i övrigt (rskr. 1966: 366). Riksdagens framställning bereds inom justitiedepartementet. Utredningen har inhämtat att förslag i frågan troligen kommer att läggas fram för riksdagen i början av år 1970.

Beträffande övriga besvärsärenden, bl. a. besvär över tjänstetillsättningsbeslut, övervägde man att inrätta en särskild besvärsnämnd som skulle få hand om de besvärsärenden som inte lades på regeringsrätten. Något förslag om sådan nämnd lades inte fram. I betänkandet från 1965 års organisationsutredning betonades emellertid att frågan skulle kunna tas upp till förnyat övervägande, om den praktiska erfarenheten skulle tala för ett sådant särskilt besvärsorgan (bet. s. 40).

BaU:s sekreterare har på utredningens begäran ställt samman en promemoria om besvärsärenden hos utskottet. Denna promemoria, som innehåller en förteckning över de besvärsärenden som behandlats av utskottet från och med 1960 till och med den 13 oktober 1969, fogas vid betänkandet (*bilaga 5*).

Det finns även enligt 1969 års organisationsutrednings mening anledning att överväga, om besvärsprövningen skall ligga kvar hos BaU ens i fråga om de ärenden som inte kan betraktas som rättsärenden. För det första kan man ställa frågan, om ett så renodlat politiskt organ som ett riksdagsutskott överhuvudtaget är lämpligt forum för en överprövning av administrativa beslut. För det andra är det diskutabelt, om det bör ligga på ett av enbart riksdagsledamöter sammansatt organ att pröva besvär över beslut fattade av andra inom riksdagen valda organ. Utredningen kan exempelvis inte finna det särskilt lyckligt, att BaU skall pröva beslut som har fattats under medverkan av talmannen. Utredningen anser för sin del, att man bör befria BaU från dess uppgifter som besvärsinstans. Beträffande de rena »rättsärendena» torde detta komma att ske genom att ärendena förs över till regeringsrätten. I fråga om övriga besvärsärenden gäller det att konstruera en besvärsmyndighet som å ena sidan inte är någon domstol men å andra sidan inte kan uppfattas som ett renodlat politiskt organ. Särskilt

med tanke på uppgiften att pröva besvär i tjänstetillsättningsärenden bör myndigheten vara så sammansatt att man får säkerhet för att den har förståelse för det politiska arbetets särskilda krav. Någon anledning att skapa garanti för representation för vissa politiska partier finns inte. Enligt utredningens mening räcker det väl, om myndigheten består av tre personer. Av dem bör två vara ledamöter av riksdagen. Den tredje, ordföranden, bör väljas utanför riksdagen och inneha eller ha innehaft domarämbete. Ordföranden bör väljas särskilt, lämpligast i den ordning som gäller för val av talman; så är fallet även med riksdagens ombudsmän. De andra två ledamöterna bör kunna väljas enligt RO:s allmänna föreskrifter om val (75 § 1 och 2 mom.). Självfallet bör det finnas ersättare både för ordföranden och för de andra ledamöterna. Med tanke på att besvärsmyndigheten kan behöva sammanträda även sommartid och då organet inte bör kunna fungera med färre än tre ledamöter vill utredningen förorda att det väljs två ersättare för var och en av de tre ledamöterna. Valperioden för ledamöterna och suppleanterna bör vara tre år och sammanfalla så nära som möjligt med riksdagens. De gamla mandaten bör bestå till dess att nytt val har hållits.

Det bör vara besvärsnämndens egen sak att utse föredragande och annat erforderligt arbetsbiträde. Enligt utredningens mening bör både ordförande och övriga ledamöter gottgöras genom ett årsarvode.

Vad beträffar utlämnande av allmän handling kan för närvarande förekomma två typer av ärenden hos BaU, dels besvär enligt tryckfrihetsförordningen, där någon gör gällande att ett av underordnad myndighet meddelat avslagsbeslut inte är lagligen grundat (2 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen), dels hänvändelse till BaU i dess egenskap av överordnad myndighet för riksbanken, riksgäldskontoret eller annan till riksdagsförvaltningen hörande myndighet med begäran att BaU skall lämna tillstånd till utlämnande av hemlig handling (se t. ex. 6, 31 och 33 §§ sekretesslagen). Inom den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen handläggs ärenden av det senare slaget i sista instans av Kungl. Maj:t i statsrådet (se SOU 1966: 60 s. 215 jämte hänvisningar). För riksbankens och riksgäldskontorets del bör dessa ärenden alltjämt prövas av BaU. Det är här inte fråga om besvär i teknisk mening, och BaU:s befogenhet i denna del består, även sedan besvärsärendena har överförts till regeringsrätten och den särskilda nämnden.

8. Ansvaret för vissa servicefunktioner

I ett tidigare avsnitt har organisationsutredningen yttrat att service som mera systematiskt skall begagnas av mer än ett kansli bör organiseras av ett organ, som står fritt gentemot alla kanslierna. Omsatt i praktiken kommer denna princip att inebära att kammarkansliet lika väl som utskottens

kanslier i största utsträckning befrias från annat arbete än sådant som har omedelbart samband med handläggningen av riksdagsärendena.

Med denna allmänna utgångspunkt har utredningen gått igenom vissa uppgifter av vilka några har vuxit upp omkring talmännen och andra har kommit att ligga på RFK. En del av dessa uppgifter har inte eller bara i lägre grad karaktär av intern service. Så är till en början fallet med *representation* gentemot gäster och andra besökare. Representation vid besök av utländska delegationer bör det ligga på talmannen och internationella sekretariatet att arrangera; talmanskonferensen är ett lämpligt forum för samråd. Vid besök av vissa speciella inhemska grupper bör representationen handhavas av talmannen och kammarkansliet, medan det däremot synes vara lämpligast att mera rutinmässiga *studiebesök,* som inte är förenade med arrangemang i form av måltider o. s. v., sköts om av förvaltningsorganet. Någon mera preciserad gräns behöver man knappast dra. Den delvis gemensamma beredningen och talmannens ordförandeskap i styrelsen för förvaltningsorganet ger säkerhet för en lämplig fördelning. Det sagda innebär bl. a. att det blir en uppgift för denna styrelse att bestämma om organisationen på riksdagens sida av kontakterna med skolor och andra undervisningsanstalter. Erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten, i vilken en skolman har medverkat, är enligt vad utredningen har inhämtat goda. Expeditionsservicen bör dock utökas och i den mån det kan ske ombesörjas av heltidsanställd personal.

Även framställningen av *broschyrer,* »studiepaket» och annat illustrationsmaterial för besökare eller eljest för undervisningsändamål bör ligga på förvaltningsorganet (jfr BaU 1964: 17). Att förvaltningsorganet härvid kan behöva bistånd av tjänstemän med särskild erfarenhet av arbetet i kammare och utskott är en sak för sig. Lämpligen bör förvaltningsorganet få ansvaret även för förteckningarna över riksdagens ledamöter och över ledamöterna av utskotten m. fl. organ; sammanslagning till en katalog bör övervägas.

Sedan några år finns en kontinuerlig *pressbevakning* inrättad inom riksdagen. Pressöversikter framställs angående viktigare politiska spörsmål och distribueras till riksdagens ledamöter m. fl. Organisationsutredningen är tveksam om det finns tillräckliga skäl att hålla denna verksamhet vid makt i dess nuvarande utformning. Av naturliga skäl dröjer det i regel någon tid, innan en översikt har hunnit utarbetas och framställas, och den är ofta inaktuell redan när den distribueras. De av riksdagens ledamöter som är intresserade av någon viss fråga har vid den tidpunkten vanligen kännedom om de kommentarer som återges i översikten. Utredningen vill föreslå att pressbevakningen i nuvarande form upphör den 1 januari 1971. Vad som däremot skulle kunna fylla en uppgift vore en periodisk översikt inriktad just på kommentarer om riksdagsarbetet i mera teknisk mening och överhuvudtaget på reportage och iakttagelser som är av intresse för riksdagens och dess ledamöters ställning i samhället. Lämpligen bör det

ankomma på talmanskonferensen att dra upp närmare riktlinjer för denna verksamhet. Kammarkansliet bör få till uppgift att följa reportage och kommentarer om riksdagen i ett antal tidningar.

Av likartad natur är den fortlöpande *granskningen av ljudradions och televisionens bevakning* av riksdagsarbetet. En sådan bevakning bör enligt utredningens mening äga rum, och den hör nära samman med de konstitutionella sidorna av riksdagsarbetet. Talmannen och kammarkansliet bör ha ansvaret. Det måste ofta te sig naturligt att ta upp frågan om publiciteten i ljudradion och televisionen till rådplägning i talmanskonferensen.

Riksdagen har nyligen avslagit motioner om att riksdagen skulle inrätta en särskild *informationstjänst* (1969: I: 278 och II: 379, BaU 1969: 7). BaU yttrade i sin motivering bl. a. att utskottet av vissa anförda skäl kände sig tveksamt till effekten av en sådan åtgärd. Utredningen har i detta läge inte någon anledning att ta upp frågan om en särskild informationstjänst till mera ingående övervägande. En sådan begränsad pressbevakning som utredningen nyss har förordat bör emellertid vid behov kunna följas av åtgärder från riksdagens sida. Detsamma gäller granskningen av ljudradions och televisionens bevakning av riksdagsarbetet. Utredningen vill erinra om att BaU pekade på möjligheten att talmanskonferensen övervägde åtgärder vid fall av uppenbart missvisande och för riksdagens ledamöter kränkande publicitet. Det bör bli en uppgift för kammarsekreteraren att hålla sig underrättad om pressbevakningens och radiogranskningens resultat och rapportera för talmannen eller talmanskonferensen fall som han anser förtjäna uppmärksamhet. Det bör också ankomma på kammarsekreteraren eller annan tjänsteman vid kansliet att på riksdagens vägnar hålla kontakt med nyhetsmedierna och underlätta dessas arbete i riksdagshuset. Det anförda syftar på utåtriktad information. Utredningen föreslår i annat sammanhang att riksdagens upplysningstjänst skall få benämningen riksdagens informationstjänst.

Utredningen övergår nu till vissa mera servicebetonade uppgifter. Hit hör frågor angående *språkundervisning* för riksdagens ledamöter och tjänstemän. Dessa frågor bör läggas på förvaltningsorganet. Samma gäller enligt utredningens mening *skrivservice* för ledamöterna. Kammarkansliets personalorganisation bör inte utformas med tanke på att de där anställda skall mera systematiskt bistå ledamöterna. En annan fråga är var skrivpersonalen skall placeras lokalt. Det avgörande bör här vara vad som är bekvämt för ledamöterna. Denna fråga torde redan vara under övervägande inom RFK. En annan grupp av ärenden som bör läggas på förvaltningsorganet är ärendena om *kanslistöd till riksdagsgrupperna.*

Däremot anser utredningen att förmedlingen av *kontakter för samhällsvetenskapliga eller dylika enkäter* (se BaU 1969: 8) bör ligga kvar på den konstitutionella sidan. Uppgiften ligger nu på en tjänsteman vid ett av kam-

markanslierna. Efter enkammarreformen bör den läggas på en tjänsteman i det nya kammarkansliet.

Kammarkanslierna har hittills i stor omfattning stått ledamöter, myndigheter, nyhetsmedierna och allmänheten till tjänst med *upplysningar om riksdagsärenden,* särskilt om aktuella ärenden. Utredningen räknar med att även det nya kammarkansliet kommer att få stå till tjänst med sådan service.

Särskilt för planeringen av riksdagsarbetet är det nödvändigt för kansliet att ha tillgång till *statistik* angående arbetet i skilda hänseenden (antal ärenden av skilda slag, tid för avlämnande av propositioner, tid för plena och plenitidens fördelning på olika veckodagar, på ärenden av skilda slag o. s. v.). Sådan statistik förs redan nu, delvis gemensamt för de två kammarkanslierna. Även i framtiden synes arbetet med denna statistik vara en naturlig uppgift för kammarkansliet. Vid behov torde kammarkansliet kunna få hjälp med bearbetning av materialet av sakkunniga, närmast av statistiska centralbyrån.

9. Riksdagens internationella sekretariat

Riksdagens internationella sekretariat inrättades den 1 juli 1967. Föreståndaren för sekretariatet, »internationelle sekreteraren», är samtidigt biträdande sekreterare hos UU. Tjänsten tillsättes med förordnande tills vidare för högst tre år. Den är avsedd som en passagetjänst, närmast för en tjänsteman vid utrikesförvaltningen. Biträdeshjälp lämnas av RFK, från och med den 1 januari 1968 genom en särskild tjänst som förste kontorsskrivare och från och med den 1 september 1969 dessutom genom en halvtidstjänst som kontorsskrivare.

I 1965 års organisationsutrednings förslag om inrättande av internationella sekretariatet angavs att tyngdpunkten i sekreterarens arbetsuppgifter skulle vara att söka inom Europarådets arbetsfält. Han skulle emellertid därutöver fullgöra olika uppgifter som hänförde sig till UU, utskottens och särskilda riksdagsgruppers studieresor, utländska parlamentarikers studiebesök i Sverige samt svenska riksdagsledamöters stipendieresor till utlandet.

Nuvarande internationelle sekreteraren har i en promemoria den 15 april 1969 uppgivit att Europaråds-uppgifterna har trängts undan av andra göromål. Olika organ inom riksdagen och enskilda ledamöter söker i ökande utsträckning hjälp från sekretariatet. Arbetet med utländska parlamentarikerbesök har dessutom visat sig kräva avsevärt längre tid än vad man måhända förutsåg 1967. Sekreteraren har ansett anknytningen till UU vara ändamålsenlig.

Den nämnda promemorian åberopades som underlag för en framställning om förstärkning av sekretariatets biträdesorganisation. De problem som internationelle sekreteraren påtalade i promemorian torde till viss del ha

lösts genom den av framställningen föranledda förstärkning som genomfördes den 1 september 1969. Organisationsutredningen anser emellertid att man för framtiden bör öka säkerheten för att Europaråds-delegaterna verkligen får den hjälp, bl. a. med utredningar, som åsyftades när internationella sekretariatet inrättades. Man kan vidare inte bortse från att det även på andra områden behövs utökad service i frågor med utlandsanknytning. Talmannen och kammarkansliet behöver ha nära kontakt med en tjänsteman som kan fungera som konsult i utrikesfrågor, inte minst i samband med utländska delegationsbesök här och svenska delegationsbesök utomlands. Även utskotten och enskilda riksdagsledamöter måste kunna få ett rimligt mått av bistånd.

Den organisatoriska formen för utrikesservicen var under diskussion 1967. Den av utredningen tidigare angivna principen för organisationen av servicefunktioner skulle närmast leda till att sekretariatet inordnas i förvaltningsorganet för att stå de skilda enheterna till förfogande. Anknytningen till UU har emellertid inte hindrat att internationelle sekreteraren har hjälpt till på många andra områden. Man kan vidare förmoda att, när det gäller att finna lämplig person till tjänsten, det är fördelaktigt att tjänsten är anknuten till UU. Anknytningen dit gör det också lättare för sekreteraren att uppehålla orienteringen i utrikesfrågor. Organisationsutredningen vill av dessa skäl inte motsätta sig att internationelle sekreteraren även i framtiden kommer att anställas i första hand såsom biträdande sekreterare vid UU. Anknytningen dit kommer emellertid, med det föreslagna förfarandet vid tjänstetillsättningar, att få ändrad innebörd. Det blir förvaltningsstyrelsens sak att tillsätta tjänsten. Givetvis bör då inte bara UU utan även andra enheter med internationella uppgifter, såsom talmannen och delegaterna i Europarådet, få tillfälle att framföra sin mening.

Kvar står emellertid behovet av ytterligare service i frågor med utlandsanknytning. Utredningen har övervägt olika lösningar på detta problem, exempelvis att anställa en särskild utrikeskonsult på kammarkansliet eller att lägga konsultuppgiften på en tjänsteman hos kansliet som i första hand skall svara för annat arbete. Den första lösningen skulle emellertid, såvitt man nu kan bedöma, innebära en viss överorganisation. Den senare lösningen måste avvisas av det skälet att det torde vara mycket svårt att finna en person, som samtidigt har tillräcklig erfarenhet i utrikesfrågor och behövliga insikter i konstitutionell rätt och praxis. Med denna lösning skulle det också vara svårt att behålla anknytningen till utrikesförvaltningen.

Organisationsutredningen vill föra fram tanken att UU:s sekreterare, som nu inte är anställd på heltid utan utövar uppdraget bredvid tjänst i utrikesdepartementet mot arvode beräknat per sammanträde, knyts till riksdagen i större omfattning, lämpligen mot ersättning i form av arvode för månad eller år. Visar erfarenheten att riksdagen behöver hans tjänster i ännu större omfattning, bör han liksom övriga utskottssekreterare kunna anställas på heltid. Det finns med denna ståndpunkt ingen anledning att skilja mellan

internationella sekretariatet och UU:s kansli: utskottskansliet kommer tillika att vara riksdagens internationella sekretariat. Hur tjänstemännen i sekretariatet mellan sig delar uppgifterna åt andra riksdagsorgan än UU behöver knappast regleras i förväg. Det synes rimligt att UU:s huvudsekreterare i första hand står talmannen till tjänst och den biträdande sekreteraren i första hand Europarådsdelegaterna, utskotten och enskilda riksdagsledamöter. Den biträdande sekreteraren bör dock kunna lämna bistånd även åt talmannen, främst i samband med utländska parlamentarikerbesök.

De biträden som arbetar åt internationella sekretariatet, för närvarande ett på heltid och ett på halvtid, synes lämpligen kunna inordnas som en särskild enhet under talmannen, dock närmast under internationelle sekreterarens ledning. Lokalt bör man enligt utredningens mening sträva efter en placering i närheten av kammarkansliet.

Utredningen föreslår alltså att internationella sekretariatet slås samman med UU:s kansli och att i samband därmed UU:s huvudsekreterare anställs vid riksdagen mot års- eller månadsarvode, eventuellt senare på heltid, med uppgift att bredvid sekreterarsysslan vara konsult i utrikesfrågor, i första hand åt talmannen. Vidare föreslår utredningen att de biträden som tjänstgör för internationella sekretariatet organiseras som en särskild enhet ytterst under talmannens ledning.

10. Studieresor

10.1. Utskottens studieresor

Utskotten beslutar själva om studieresor, men de skall i fråga om studieresor till utlandet i förväg anmäla planerna och de beräknade kostnaderna för talmanskonferensen. En tanke med anmälningsförfarandet är att »årsförbrukningen av anslagsmedlen kan fortlöpande följas inom en krets där samtliga medelsförbrukare är representerade», varigenom förutsättningar skulle skapas för att »på ett smidigt sätt hålla medelsförbrukningen inom anvisad ram, bl. a. genom överenskommelser om tidpunkt för och samordning av olika resor» (PM av 1965 års organisationsutredning, fogad vid BaU 1967: 39, s. 46). Med anledning av vissa uttalanden av organisationsutredningen sade BaU att antalet deltagare i resorna borde begränsas i möjligaste mån.

Talmanskonferensen beslöt 29.5.1968 uttala att antalet deltagare i utrikes studieresa för utskott inte borde överstiga antalet ordinarie ledamöter jämte erforderlig sekreterarpersonal och för statsutskottsavdelning borde begränsas till högst 15 personer inklusive sekreterarpersonal. En ledamot motsatte sig den särskilda begränsningen i fråga om statsutskottsavdelning, en begränsning som ansågs gå något längre än 1965 års organisationsutredning hade tänkt sig.

Vid behandlingen av riksdagshuvudtiteln vid 1969 års riksdag yttrade BaU (utl. nr 28 p. 4) att skäl enligt utskottets uppfattning talade för att

regler och praxis i fråga om utskottens studieresor bleve föremål för en ytterligare översyn. Utskottet menade att en sådan översyn kunde göras genom 1969 års organisationsutredning. Med syftning i första hand på budgetåret 1969/70 yttrade utskottet att det syntes angeläget att talmanskonferensens riktlinjer följdes. Utskottet fortsatte:

Om utskotten beaktar dessa önskemål och eftersträvar en samplanering av reseverksamheten under talmanskonferensens medverkan synes något behov inte föreligga för riksdagen att inskränka utskottens självständiga beslutanderätt på området.

1965 års organisationsutredning yttrade i sin tidigare citerade promemoria att det »för utskotten säkerligen skulle vara av värde om en sådan praxis kunde utvecklas att talmanskonferensen yttrade sig över planerade studieresor i analogi med vad som nu sker beträffande uppskovsärenden» (BaU 1967: 39 s. 46). Detta yttrande återspeglades inte i något konkret förslag från utredningens sida.

Även 1969 års organisationsutredning anser att det skulle vara av värde, att talmanskonferensen yttrade sig över utskottens planer att företaga studieresor. Sådana planer bör enligt utredningens mening bedömas inte bara med tanke på det värde de kan ha som hjälpmedel i utskottens beredningsarbete utan också från mera allmänna utgångspunkter. Olika utskotts och avdelningars resor bör samplaneras så att i regel inte olika riksdagsorgan besöker samma land samtidigt eller med kort mellanrum. Det bör också tillses att ett utskott inte företar en resa som är svår att förena med vårt lands utrikespolitik. Kostnaderna för resan bör komma under bedömning, dels med hänsyn till riksdagens budget, dels mera allmänt. Utredningen anser härvidlag att syftet med en resa — att skaffa utredning för något ärende hos utskottet eller eljest i något ämne inom utskottets kompetensområde — ofta kan nås, om ett begränsat antal av utskottets ledamöter jämte någon tjänsteman deltar i resan.

En bedömning sådan som den här beskrivna kan göras bara av ett enda organ för alla utskottens vidkommande. Endast talmanskonferensen och förvaltningsstyrelsen kan komma i fråga. Utredningen förordar för sin del att uppgiften läggs på talmanskonferensen som redan nu har vissa befogenheter på området. Här finns en praktisk möjlighet till samråd med utskotten däri att dessas ordförande tillhör konferensen. Här finns också nödvändig sakkunskap i utrikesfrågor — utredningen vill hänvisa till vad som har sagts i det föregående om att UU:s sekreterare bör få ställning som konsult i utrikesfrågor hos talmannen.

Utredningen anser att den särskilda prövningen behövs bara i fråga om utrikes studieresor.

Utredningen vill förorda att det föreskrivs i riksdagsstadgan att ständigt eller särskilt utskott får besluta att företrädare för utskottet skall företaga studieresa inom eller utom riket för att inhämta upplysning i ämne som det ankommer på utskottet att ägna uppmärksamhet. Det bör sägas ut att

tjänsteman skall kunna deltaga i resan. Stadgandet bör vidare innehålla att utskottet skall samråda med talmanskonferensen, innan det fattar beslut om utrikes studieresa; här nämns alltså inte inrikes resor. I föreskriften bör också sägas något om vad talmanskonferensens prövning skall avse. Prövningen skall gälla, om resan lämpligen bör genomföras; därvid skall hänsyn tagas till riksdagens internationella förbindelser, till kostnaderna och till omständigheterna i övrigt.

Enligt utredningens mening bör talmanskonferensen kunna meddela vissa generella bestämmelser om utskottens studieresor. I främsta rummet kan det bli fråga om att reglera antalet deltagare. Behörigheten att meddela bestämmelser bör emellertid inte vara begränsad därtill. Riktlinjer kan behövas även i andra hänseenden.

10.2. Riksdagsledamöternas enskilda resor

Den 25 maj 1966 antog talmanskonferensen vissa regler för beviljande av stipendier åt riksdagsledamöter för enskilda studieresor (se BaU 1967: 39 s. 8). Stipendiebeloppet bestämdes till högst 2 000 kr. med möjlighet att i särskilda fall bevilja 3 000 kr. Den som hade fått maximalt bidrag skulle normalt inte komma i fråga för nytt bidrag under de närmaste fem budgetåren. Det sades vidare bl. a. att den som hade fått bidrag utan dröjsmål skulle avge en berättelse till talmanskonferensen över de iakttagelser och rön som han hade gjort under sin resa. Den 22 maj 1968 beslöt talmanskonferensen vissa ändringar i reglerna. De angivna beloppen höjdes till 2 500 kr. och 3 500 kr. Vidare bestämdes att för gruppresor bidrag skulle utgå till maximalt femton deltagare. Under vart och ett av de senaste budgetåren har anslag för ändamålet anvisats med 100 000 kr.

Erfarenheterna av stipendieresor är goda. Från en arbetsgrupp inom talmanskonferensen som bereder ärendena har omvittnats att reseprogrammen vanligen är ambitiösa och att de också genomföres ambitiöst. Berättelser över resorna avges regelmässigt.

Utredningen finner inte anledning att föreslå någon väsentlig ändring i fråga om bestämmelserna för stipendieresorna. Möjligen kan det vara lämpligt att begränsa antalet deltagare i gruppresor något hårdare än vad talmanskonferensen har gjort hittills — här liksom i fråga om utskottsresorna kan en viss återhållsamhet vara motiverad bl. a. med tanke på det besökta landet. Det bör ankomma på talmanskonferensen att bestämma ett maximiantal med beaktande av vad som kommer att gälla för utskottens resor.

En bestämmelse om möjligheten att bevilja stipendier åt riksdagsledamöter för enskilda studieresor bör införas i riksdagsstadgan. Talmanskonferensen bör få fullmakt att meddela bestämmelser om högsta antalet deltagare i studieresa och att i övrigt dra upp erforderliga riktlinjer för resorna.

11. Biblioteket och upplysningstjänsten

11.1. Biblioteket

Riksdagsbiblioteket är ett riksdagens verk och tillhör alltså vad som brukar kallas den yttre riksdagsförvaltningen. Kungl. Maj:t utser ordföranden i verkets styrelse. Styrelsens övriga två ledamöter väljs av riksdagen. Biblioteket betjänar inte bara riksdagens ledamöter och organ utan också kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli, de centrala ämbetsverken och de statliga kommittéerna. Det är dessutom tillgängligt för forskare.

Riksdagens revisorer har i framställning den 27 mars 1969 föreslagit riksdagen att föranstalta om en omprövning av riksdagsbibliotekets ställning och uppgifter inom det statliga biblioteksväsendet. Alternativen för den begärda utredningen borde, enligt vad revisorerna anför, vara »dels bibehållande av bibliotekets nuvarande ställning som ett riksdagens verk, dels dess uppgående i den inre riksdagsförvaltningen — —, dels ock dess överflyttning till statsverket». Revisorerna har i sin framställning redovisat vissa skäl som talar för en närmare samordning mellan riksdagsbiblioteket och institutioner med motsvarande verksamhet inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen men betonat att utredningen bör vara förutsättningslös.

Riksdagen har nyligen på förslag av BaU (utl. 1969: 44) uppdragit åt talmanskonferensen att föranstalta om utredning rörande riksdagsbiblioteket. BaU uttalade sig i sitt utlåtande för att riksdagsbiblioteket skulle stanna kvar under riksdagens huvudmannaskap. I detta läge anser sig organisationsutredningen inte böra gå in på frågan om bibliotekets ställning inom riksdagsförvaltningen.

11.2. Upplysningstjänsten

Upplysningstjänsten organiserades ursprungligen inom riksdagsbiblioteket. 1965 års organisationsutredning föreslog att upplysningstjänsten skulle ställas under ledning av styrelsen för RFK och inordnas som en arbetsenhet i detta (bet. fogat vid KBaU 1966: 1 s. 38). Riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag (betr. skälen se KBaU 1966: 1 s. 11).

Utredningen har tidigare uttalat att enligt dess mening upplysningstjänsten även i fortsättningen bör vara inordnad i den centrala förvaltningsmyndigheten i riksdagen. Upplysningstjänsten har enligt vad som allmänt omvittnats fungerat utmärkt. Utredningen finner inte skäl att föreslå någon ändring i sak i fråga om upplysningstjänsten. Utredningen vill emellertid föreslå att enheten i stället benämnes »Riksdagens informationstjänst».

12. Debattprotokollen

12.1. Stenograforganisationen

12.1.1. Stenografi eller bandupptagning?

Det huvudsakliga underlaget för debattprotokollen är alltjämt stenogrammet. Fonetisk upptagning görs rutinmässigt, men inspelningarna tjänar i huvudsak bara som kontroll- och extra hjälpmedel. Utredningen har inte funnit anledning att gå in närmare på frågan om en slutlig övergång från stenografisk till fonetisk upptagning av riksdagsdebatterna. I det följande resonemanget utgår utredningen därför från stenografi som den normala upptagningsformen. Enligt utredningens mening bör man emellertid kunna fortsätta med de hittills bedriva försöken med enbart fonetisk upptagning. Ingenting bör hindra att personer utan färdighet i stenografi anställs som redigerare.

12.1.2. Nuvarande organisation

Efter 1967 års reform av personalorganisationen finns dels lönegradsplacerade stenografer (»L-stenografer»), dels arvodesanställda (»A-stenografer»). I FK finns 4 L-stenografer och 7 A-stenografer, i AK 5 L-stenografer och 7 A-stenografer. Vidare finns i FK 3 och i AK 4 förste stenografer, alla arvodesanställda. Slutligen finns i vardera kammaren 2 reservstenografer, som inte ingår i den normala tjänstgöringsordningen utan som tillkallas bara vid sjukdom eller annan ledighet. L-stenograferna har full tjänstgöring under sessionerna. Mellan sessionerna är inte alla anställda, utan någon eller ett par av dem brukar ha ledighet utan lön.

L-stenograferna skall närvara vid alla plena och dessutom utföra fyllnadstjänstgöring. Förstestenograferna skall likaledes närvara vid alla plena men har ingen fyllnadstjänstgöring. A-stenograferna behöver i allmänhet närvara bara vid arbetsplena samt remissdebatter och liknande överläggningar. Frågestunder och interpellationsdebatter m. m. får alltså L-stenograferna i allmänhet klara av. På grund härav tjänstgör L-stenograferna i plenum betydligt fler dagar än A-stenograferna, under år 1968 något över 100 dagar i genomsnitt mot knappt 50 dagar i genomsnitt för A-stenograferna. I tid räknad är skillnaden mindre, för L-stenograferna 13 tim. 18 min. (FK) och 14 tim. 25 min (AK) per vecka i genomsnitt, för A-stenograferna 11 tim. 54 min. (FK) och 13 tim. jämnt (AK). Härtill kommer dock tid för förberedelse inför veckans plena samt tid för utskrift och kollationering av den sista inställelsen vid varje plenum.

I FK finns för närvarande 11 stenografer, i AK 12. Vanligen bevakar stenograferna debatterna i par, varje par 10 minuter. Av de två stenograferna i ett par svarar vardera för utskriften av 5 minuters debatt och hjälper i övrigt parkamraten med komplettering och kontroll. Vid indelning i sex par har varje stenograf 50 minuter på sig för redigering och diktering av sitt

stenogram från fem minuters debatt. Särskild tid är inte avsatt för måltider m. m. Det är allmänt omvittnat att det kan vara svårt att hinna prestera en fullt färdig utskrift före nästa pass i kammaren. Att det inte blir tillfälle till några ordentliga pauser bidrar ytterligare till att arbetet blir pressande i synnerhet under långa plena. En viss lättnad uppnår man emellertid genom att stenograferna i den kammare, vars plenum slutar först, därefter deltar i stenografarbetet i medkammaren, så att pauserna mellan passen blir längre; detta system har haft praktisk betydelse särskilt vid långa kvällsplena i AK.

Förste stenografernas uppgift är att kontrollera stenografernas utskrifter och foga samman de skilda delarna av anförandena. En förste stenograf följer debatten i kammaren och har längre pass än de andra stenograferna. Kontrollen är inte bara rent teknisk — att utskriften stämmer överens med anförandet. Den skall också säkra en viss språklig standard på anförandena, sådana de återges i protokollet, och omfattar vidare granskning av sakuppgifter. Sammanfogningen av anförandena innefattar en kontroll av att talarnas anspelningar på tidigare anföranden inte kommer att hänga i luften.

12.1.3. Önskemål och förslag

Under utredningens enkät har båda kamrarnas sekreterare sagt att det är svårt att organisera stenografarbetet på tillfredsställande sätt. De har hänvisat till ojämnheter i arbetsrytm, både under året i stort och under de särskilda veckorna. Å ena sidan är det svårt att kombinera stenografarbetet med annan tjänst, å andra sidan kräver arbetet inte så stora insatser att ersättningen kan uppgå till full lön beräknad efter heltidsanställning. Båda sekreterarna har funnit det särskilt besvärligt att klara stenografarbetet vid bordläggningsplena med längre frågedebatter. L-stenograferna är nämligen för få för att vid sådana debatter kunna få fram utskrifterna i tid. Vidare har det visat sig svårt att frigöra A-stenograferna för tjänstgöring vid dessa plena. Kammarsekreterarna har diskuterat olika utvägar att lösa detta problem. En av dessa utvägar är att vissa av A-stenograferna skulle tjänstgöra vid halva antalet frågeplena och de återstående vid de övriga frågeplena. En annan utväg är att gå över till enbart heltidsanställda. En tredje är att utvidga A-stenografernas tjänstgöringsskyldighet till alla plena.

Beträffande behovet av förste stenografer har olika meningar framförts. AK:s sekreterare har menat att de numera inte behövs lika mycket som förut och att de därför borde kunna undvaras i den nya riksdagen. Huvudargumentet är att man nu till stor del klarar kontrollbehoven genom den fonetiska upptagningen. AK:s sekreterare har också åberopat att stenografernas tid för utskrivning av anföranden enligt uppgjorda planer kommer att öka betydligt i enkammarriksdagen jämfört med de nuvarande förhållandena samt att kammarkansliet kommer att få bättre möjligheter än nu att eftergranska utskrifterna.

FK:s sekreterare har däremot menat att förste stenograferna fortfarande har en viktig uppgift att fylla. Han har särskilt åberopat att den kontroll de utför är värdefull med tanke på snabbprotokollet; denna kontroll kan, menar han, bara delvis ersättas genom eftergranskningen på kammarkansliet, en granskning som kan göras först efter det att snabbprotokollet är färdigställt.

Frågan, om förste stenograferna behövs, har också diskuterats vid ett sammanträde till vilket organisationsutredningen inbjöd stenograferna. Flertalet stenografer ansåg förste stenografernas arbete värdefullt, främst med tanke på sakgranskningen av anförandena. Dessa stenografer syntes likväl utgå från att behovet av en sådan granskning varierar; ju mera rutinerad den stenograf är som har gjort upptagningen och redigerat ut anförandet, desto mindre börda kommer att ligga på förste stenografen. En minoritet bland stenograferna menade att den fonetiska upptagningen innebär sådana kontrollmöjligheter att förste stenograferna numera är överflödiga. När det gäller att få hög kvalitet på utskrifterna, är, menade de, mera att vinna på att ge stenograferna längre tid för redigering och utskrivning och alltså öka antalet vanliga stenografer.

De som under utredningens arbete har yttrat sig om antalet stenografer som gör primärupptagning har genomgående menat att man i den nya kammaren måste ha fler sådana stenografer än man nu har i den mest belastade av kamrarna, AK. Stenograferna själva och AK-sekreteraren har menat att det bör finnas 16 stenografer, och till denna mening har även FK-sekreteraren, vid sammanträdet i stenograffrågan, anslutit sig, under den förutsättningen att man inte helt går över till L-stenografer.

12.1.4. Utredningens ståndpunkt

Organisationsutredningen anser att det är svårt att ta slutgiltig ställning till stenograforganisationen i enkammarriksdagen. Det är omöjligt att med någon grad av säkerhet uppskatta debatt-tiden i kammaren. Man kan emellertid förmoda att debatterna sammanlagt kommer att ta längre tid än i andra kammaren, som nu har haft genomsnittligen betydligt längre debatter än första kammaren. I detta läge måste stenograforganisationen bli något av en försöksorganisation.

Vad först beträffar förste stenograferna kan man inte bortse från att den fonetiska upptagningen har minskat behovet av kontroll: man behöver inte i samma grad som förut sörja för dubblering av stenograferingen för att eliminera risken att något av det talade kommer bort. Redigerings- och sakgranskningen är emellertid viktig. Debattprotokollens värde som upplysningskälla beror i hög grad av kvaliteten på redigeringen. Utredningen anser sig därför inte ha underlag för något förslag att avskaffa förste stenograferna. Här som eljest bör man pröva sig fram under enkammarriksdagens första tid. Utredningen menar att man i försöksorganisationen bör ge

plats åt fyra förste stenografer. Dessa bör ha kontrollfunktioner av samma slag som förste stenograferna har nu. Enligt utredningens mening bör emellertid förste stenograferna mera än hittills kunna anpassa sin granskning efter de verkliga behoven. Det finns knappast någon anledning att utan undantag hålla fast vid den ordningen att förste stenograferna följer debatten inne i kammaren. De torde stundom kunna koncentrera sig på kontroll av redigeringen och alltså inleda sitt arbete med ett anförande först när utskriften presenteras för dem. Kontrollen blir i sådana fall huvudsakligen en sak- och redigeringsgranskning. Behövs i dessa fall en kontroll mot anförandet i muntlig form, kan de gå till den fonetiska upptagningen. Vidare bör förste stenograferna i någon utsträckning kunna underlåta att granska de mera rutinerade stenografernas utskrifter; det kan visa sig vara tillräckligt att de i mån av tid står dessa stenografer till tjänst med råd och anvisningar. Det torde få ankomma på kammarsekreteraren att meddela de föreskrifter som kan behövas för att förste stenografernas insatser skall bli så värdefulla som möjligt.

Utredningen anser det nödvändigt att den nya kammaren får något fler stenografer än AK nu har. För det första bör man något lätta trycket på stenograferna. För det andra faller den reserv bort som har bestått i att stenograferna i ena kammaren vid långa plena i viss omfattning har fått hjälp av stenograferna i medkammaren. Utredningen anser att man tills vidare bör pröva sig fram med 14 stenografer (utöver de fyra förste stenograferna). Härvid beaktar utredningen att riksdagen inte gärna nu kan gå ifrån systemet med L-stenografer. Utredningen förordar att alla de 9 tjänsterna som L-stenograf flyttas över till den nya riksdagen. En sådan koncentration till heltidsanställda stenografer betyder främst att det blir möjligt att klara av frågedebatterna vid bordläggningsplena utan att man behöver anlita A-stenografer. Det bör emellertid också ge garantier för en något större uthållighet vid längre arbetsplena. Utöver de 9 L-stenograferna skall alltså den fasta organisationen omfatta 5 A-stenografer, som skall tjänstgöra i mera begränsad omfattning än L-stenograferna. Det bör liksom nu vara möjligt för två stenografer att dela en tjänst som A-stenograf.

För närvarande finns, utöver stenograferna i den fasta organisationen, ett antal reservstenografer. Dessa tjänstgör bara då någon av de andra stenograferna är sjuk eller har annan ledighet. Såvitt utredningen kan bedöma, torde det vara möjligt att i samband med enkammarreformen sätta upp en tämligen stor kår av skickliga reservstenografer. Vissa av de nuvarande A-stenograferna torde nämligen knappast komma att rymmas inom den fasta organisationen. Utredningen menar att riksdagen bör till sig knyta sex reservstenografer, som skall åtaga sig att stå till förfogande vid behov. Det bör vara tillåtet att anlita dem inte bara vid ledigheter utan även vid längre plena, i synnerhet under perioder med många debattdagar. Det bör kunna uppdragas åt kammarsekreteraren att avgöra när reservstenograf behöver

kallas in. Reservstenografsystemet skall givetvis också kunna tillämpas så att A-stenograf med halv tjänst vid behov skall kunna anlitas i större omfattning.

Övergångsvis bör två av de sex reservstenograferna kunna anställas som A-stenografer, alltså med samma skyldighet som dessa att tjänstgöra vid arbetsplena och större fristående debatter. Med en sådan förstärkning kommer under enkammarriksdagens första tid sexton refererande stenografer att stå till riksdagens förfogande. Om någon av de fjorton fasta stenograferna avgår och efterträdes av någon av de två reservstenografer som provisoriskt anställs som A-stenografer, bör dennes tillfälliga tjänst dragas in, om inte erfarenheten visar att det finns ett konstant behov av den.

Hittills har det varit möjligt att klara arbetet med debattprotokollen nästan enbart genom stenografisk upptagning. Vid vissa tider har det emellertid varit svårt att få tag i personer med tillräcklig färdighet i stenografi och tillräcklig skicklighet i redigering, ett arbete som kräver inte bara stilistisk känsla utan också vidsträckta kunskaper och ett säkert omdöme. Såvitt man nu kan bedöma, torde riksdagen vid övergången till enkammarsystemet inte möta några särskilda svårigheter att fylla organisationen. Utredningen vill emellertid väcka frågan, om inte riksdagen redan nu bör överväga vad som kan behöva göras för att klara stenografifrågan på längre sikt. Det vill då synas, som om det är en brist i den hävdvunna organisationen, att det inte finns något inbyggt system för utbildning och urval. På många håll inom statsförvaltningen inleder tjänstemännen vanligen sin karriär genom förberedande tjänstgöring i lägre lönegrad. För tjänstemän i akademikerkarriärerna har man arrangerat en befordringsgång, som innebär att den anställde först tjänstgör en viss bestämd tid i en lönegrad och därefter flyttas upp i en högre lönegrad. Han kan därefter söka tjänst hos myndigheten. Enligt utredningens mening bör det bli möjligt att tillämpa ett liknande system i stenografkarriären, om man i en framtid kommer i det läget att sökande med tillräckliga insikter och färdigheter inte anmäler sig. En förutsättning för antagning i befordringsgång bör visserligen vara färdighet i stenografi. Men man behöver inte ställa lika höga krav därpå som man har måst ställa hittills. Viktigare är den stilistiska talangen och insikterna i samhällsfrågor. Den anställde kommer att ha några år på sig för att förvärva full kompetens för anställning i stenograftjänst ovanför befordringsgången. Stenograferna i befordringsgången bör vara heltidsanställda. Man får tänka sig att de får avräknas mot personalförteckningens 9 L-stenografer, varvid antalet dock måste höjas något.

Den som har utnämnts till L-stenograf placeras för närvarande genast i lönegrad A 25. Liksom statstjänstemän i övrigt får han »ålderstillägg», d. v. s. han flyttas med treårsintervall upp i löneklass, högst till löneklass 28. Någon annan befordran kan han inte räkna med, bortsett från befordran till förste stenograf. I den mån systemet med befordringsgång vinner in-

steg, kommer det också att finnas ett behov av mera erfarna stenografer som kan vara lärare och handledare för stenograferna i befordringsgången. Man bör kunna tänka sig att för sådana uppgifter inrätta ett mindre antal stenograftjänster i högre lönegrad såsom ersättning för samma antal tjänster i den vanliga stenograflönegraden. Stenografer i den högre lönegraden bör vara skyldiga att framför andra tjänstgöra i par med stenografer i befordringsgången och att även i övrigt handleda dem.

Liksom hittills bör det uppdragas åt en av förste stenograferna att mot särskilt arvode ha ansvaret för indelningen av stenograferna till tjänstgöring och att i första hand svara för kontakten mellan stenograferna och kammarsekreteraren i administrativa angelägenheter.

12.1.5. Sammanfattning

Sammanfattningsvis föreslår utredningen en stenograforganisation bestående av fyra förste stenografer, alla deltidsanställda mot arvode, en av dem tillika med vissa arbetsledningsuppgifter, vidare nio L-stenografer, fem A-stenografer och sex reservstenografer. Tjänst som A-stenograf skall kunna halveras. Reservstenograf skall kunna kallas in till tjänstgöring inte bara då annan stenograf är ledig utan också annars när arbetsförhållandena är särskilt pressande; det bör ankomma på kammarsekreteraren att besluta därom. Övergångsvis skall två av reservstenograferna kunna anställas som A-stenografer. Det bör i framtiden som nu vara möjligt att anställa person utan färdighet i stenografi såsom redigerare.

Utredningen gör vidare vissa uttalanden om befordringsgång i början av stenografkarriären och om tjänster i högre lönegrad för särskilt rutinerade stenografer som jämte sina uppgifter som stenografer skulle ha vissa uppgifter som lärare och handledare för stenografer i befordringsgången. Utredningen anser dock att man inte nu behöver lägga fram något förslag i dessa frågor, eftersom det i samband med enkammarreformen torde vara möjligt att fylla behovet av stenografer utan särskilda åtgärder.

12.2. Maskinskrivarna vid snabbprotokollet

Utredningen har inte funnit anledning att föreslå någon ändring i anställningsformerna för maskinskrivarna vid snabbprotokollet. De är nu anställda mot timlön. Utöver timlönen åtnjuter de ett exspektansarvode. Enligt vad utredningen har erfarit har det inte hittills varit svårt att finna lämpliga sökande. Utredningen har f. ö. genom en rundfråga till dem som nu sköter maskinskrivningen vid snabbprotokollet inhämtat att de flesta av dem är inställda på att fortsätta med arbetet även efter den 1 januari 1971 med nuvarande anställningsform. Det torde vara rimligt att räkna med att det kommer att behövas tolv maskinskrivare och dessutom en föreståndare.

13. Personalorganisationen i övrigt

13.1. Kammarkansliet och utskottskanslierna

Förslag till personalorganisation för kammarkansliet har avgivits till utredningen av de båda kammarsekreterarna. Förstakammarsekreterarens förslag innebär att man skulle gå vidare på vägen mot heltids- och helårsanställning. Andrakammarsekreterarens förslag ansluter sig närmare till nuvarande ordning, med flera befattningshavare anställda mot arvode under sessionerna (extraarbete) och andra anställda på heltid men bara under sessionerna. Endast ett fåtal av tjänstemännen skall enligt detta förslag vara anställda för helår och heltid, och av dessa skall några enligt sekreterarens tanke mellan sessionerna kunna fullgöra viss fyllnadstjänstgöring hos andra riksdagsorgan.

Utredningen har, som tidigare nämnts, ansett att det knappast vore försvarligt att avstå från att anlita de personers tjänster, som är villiga att ställa sig till förfogande för tjänstgöring i andra former än för helår och på heltid. Därför har utredningen kommit fram till att andrakammarsekreterarens förslag, som även i övrigt synes vara lämpligt utformat, bör läggas till grund för det nya kammarkansliets personalstat.

Utskottsorganisationen påverkas i mindre mån av enkammarreformen. Den mest betydande nyhet som återverkar på kansliorganisationen är att det kommer till ett fjärde lagutskott. Av vad som anförts tidigare (under 4.1) framgår att utredningen anser att utskottskanslierna bör bestå som självständiga enheter i fråga om de centrala momenten i utskottsarbetet, nämligen föredragningen av riksdagsärenden.

Organisationsutredningen har uppdragit åt en särskild arbetsgrupp att göra en översyn av kontorsrutinerna inom riksdagen. Vad som åsyftas med denna översyn är skrivarbete, registrering och diarieföring och meddelanden mellan skilda riksdagsorgan om fattade beslut m. m.

Organisationsutredningen har bett RFK om hjälp med att, på grundval av utredningens överväganden och arbetsgruppens översyn, göra en genomgång av AK-sekreterarens förslag till personalorganisation för kammarkansliet och av den nu gällande personalorganisationen för utskotten. Beträffande utskotten har utredningen därvid, i enlighet med vad som anförts under 4.1, visat på möjligheten att i den mån det är lämpligt slå samman utskottskanslierna i fråga om registrerings- och skrivarbete samt övriga kontorsrutiner. Direktören i RFK har med anledning av utredningens hemställan i samråd med utredningen utarbetat ett förslag till personalorganisation för kammarkansliet, vilket utredningen härmed framlägger som sitt eget (*bilaga 6*). Beträffande utskottskanslierna måste utredningen avvakta resultatet av den nyss nämnda arbetsgruppens översyn. I denna del avser utredningen att lägga fram förslag i början av år 1970.

13.2. Det centrala förvaltningsorganet

Utredningens förslag får vissa konsekvenser för det centrala förvaltningsorganets personalbehov. Särskilt kommer dess uppgifter inom personaladministrationen i kammare och utskott att kräva en viss förstärkning. Vissa uppgifter, som nu ankommer på kammarkanslierna, kommer vidare att föras över till förvaltningsorganet. Direktören i RFK har samtidigt med det nyss nämnda förslaget till personalorganisation för kammarkansliet lagt fram vissa synpunkter på förvaltningsorganets personalorganisation (se bilaga 6). Utredningen kan ansluta sig till vad han där anför. Emellertid finns det oberoende av organisationsutredningens förslag ett behov att se över personalorganisationen hos vissa av förvaltningsorganets enheter. Förslag i frågan torde därför få utarbetas i annat sammanhang, närmast i anslagsframställning. Beträffande vaktmästarkåren och städpersonalen hänvisas till nästa avsnitt.

13.3. Vaktmästarkåren och städningspersonalen

Vaktmästarkårens storlek och sammansättning efter kammarreformen och flyttningen till det provisoriska riksdagshuset har utretts särskilt på initiativ av RFK och under medverkan av statskontoret. Även städningspersonalens storlek och sammansättning är föremål för RFK:s uppmärksamhet; förberedelserna bedrivs även i denna del under medverkan av särskild expertis.

Utredningen har efter samråd med RFK beslutat att gå förbi dessa frågor. Resultatet av RFK:s utredningsarbete kommer att redovisas för riksdagen i annan ordning.

14. Tryggheten i anställningen för sekreterarpersonalen

Utredningen har mottagit en uppvaktning av SACO-föreningen för anställda vid riksdagen och dess verk. Föreningens företrädare framförde bl. a. synpunkter på sekreterarpersonalens anställningstrygghet. De vände sig särskilt mot den anställningsform som begagnas, förordnande tills vidare, längst under viss tid (tre år, för kammarsekreterarna dock ett år). Större trygghet skulle erbjudas, menade de, med anställningsformen förordnande för bestämd tid, en form som begagnas inom statsförvaltningen främst för verkschefer. Ett särdrag hos denna anställningsform, som föreningsföreträdarna särskilt framhöll, är att anställning är förenad med en särskild pensionsrätt, förordnandepension, som kan realiseras vid skiljande från tjänsten. Förelåg en sådan pensionsrätt, skulle, menade de, tjänstemän vara mera benägna att ta anställning hos riksdagen trots de osäkra befordringsutsikterna. Beträffande konstruktionen av pensionsrätten yttrade föreningsföreträdarna att flera möjligheter fanns.

Utredningen vill erinra om att anställningsformen förordnande tills vidare vid 1966 års organisationsreform i viss mån betraktades som ett provisorium (KBaU 1966: 2 s. 11). De anställdas önskemål om större trygghet i anställningen är förståeliga. Utredningen finner det emellertid inte möjligt att följa SACO-föreningens förslag att utskottssekreterartjänsterna skulle tillsättas med förordnande för bestämd tid med rätt till förordnandepension. En tjänsteman som har förordnats för bestämd tid kan nämligen inte skiljas från tjänsten genom uppsägning före förordnandetidens utgång. Utredningen vill hävda, att en sådan fasthet i anställningen är olämplig från riksdagens synpunkt. Därtill kommer att de flesta utskottssekreterarna hittills har varit ganska unga. En förordnandepensionsrätt för dessa tjänstemän skulle kunna ådraga riksdagen förhållandevis stora kostnader.

Utredningen har i stället övervägt andra möjligheter att öka anställningstryggheten för sekreterarpersonalen. Det skulle ligga nära till hands att föreslå anställningsformen extra ordinarie (eo, med lönegradsbeteckning Be eller Ce) som i praxis har kommit att innebära en nära nog lika säker ställning som ordinarie med fullmakt eller konstitutorial. Här finns emellertid den svårigheten att en tjänsteman enligt de bestämmelser som gäller inte lär kunna förena en eo-tjänst inom riksdagsförvaltningen med en annan statlig eo-tjänst, och många av utskottens sekreterare och biträdande sekreterare, särskilt de hos lagutskotten, brukar ha eo-tjänster såsom assessorer eller fiskaler inom domstolsväsendet. De skulle alltså för att kunna tillträda en tjänst som sekreterare vid utskott tvingas frånträda sin domstolstjänst. Något liknande hinder finns inte för exempelvis en extra ordinarie domstolstjänsteman att mottaga ett förordnande tills vidare. Utredningen anser sig därför inte kunna förorda någon annan lösning än att man håller fast vid anställningsformen förordnande tills vidare. Emellertid vill utredningen föreslå att man i framtiden avstår från att begränsa längden av tillsvidareförordnandena till högst tre år. Tidsbegränsningen gör det möjligt att vid förordnandetidens utgång skilja tjänstemannen från hans befattning utan att några skäl behöver åberopas. Löper förordnandet tills vidare utan tidsbegränsning, måste arbetsgivaren alltid vid uppsägning åberopa något »objektivt» skäl, nämligen att tjänstemannen har brustit i lämplighet för tjänsten, att det finns anledning att dra in tjänsten eller att uppsägningen av annat skäl är påkallad från allmän synpunkt (30 § andra stycket statstjänstemannalagen).

Till det sagda vill utredningen foga att riksdagens organ (närmast det centrala förvaltningsorganet) i stället för att skilja en tjänsteman från hans anställning givetvis i första hand bör undersöka möjligheterna att placera honom i en annan befattning inom riksdagsförvaltningen. Detta torde underlättas genom den samordning av personalärendenas handläggning som utredningen har föreslagit.

Beträffande kammarsekreteraren vill utredningen förorda anställnings-

formen förordnande för bestämd tid. I samband därmed föreslår utredningen att kammarsekreteraren skall väljas för tre år och inte som nu för en riksdag; hans mandatperiod bör icke helt sammanfalla med riksdagsledamöternas utan löpa tre år från valtillfället. Kammarsekreteraren får en ställning liknande en verkschefs. Man har inte lika stor anledning som i fråga om utskottssekreterare att räkna med att han övergår eller återgår till annan statlig tjänst. Ingen lär bli vald till kammarsekreterare utan att först på andra poster ha givit bevis för utomordentlig duglighet. Det kan därför inte vara något olämpligt band på riksdagens handlingsfrihet att avstå från uppsägningsmöjligheten under förordnandetiden. Den biträdande kammarsekreteraren bör däremot jämställas med utskottssekreterarna.

Utredningen förordar alltså att kammarsekreteraren anställs genom förordnande för bestämd tid (tre år) och att alla andra sekreterare och biträdande sekreterare vid kammar- och utskottskanslierna anställs genom förordnande tills vidare utan tidsbegränsning.

15. Proceduren i tillsättningsärenden

15.1. Ansökningsförfarandet

Enligt 6 § första stycket statstjänstemannalagen skall tjänst som myndighet tillsätter i regel kungöras ledig till ansökan. Enligt 9 § första stycket tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk gäller bl. a. det undantaget från regeln, att kungörelse inte behöver utfärdas beträffande tjänst på löneplan C utom i den mån annorlunda stadgas i reglemente eller instruktion för den myndighet varom är fråga (sådant särskilt stadgande torde för riksdagsförvaltningens del finnas bara för överbibliotekarien vid riksdagsbiblioteket). Såsom nämnts i tidigare sammanhang (under 7), är tjänsterna som sekreterare hos kammare och utskott, som föredragande hos KU eller avdelningssekreterare hos SU och vissa av tjänsterna som biträdande sekreterare hos utskotten placerade på löneplan C.

Vid 1966 års reform av riksdagens personalorganisation uppdrog riksdagen åt en särskild nämnd att första gången tillsätta vissa tjänster hos kamrarna och utskotten. I anslutning till prövningen av tillsättningsfrågorna gjorde nämnden vissa allmänna uttalanden, införda i protokoll vid sammanträde den 16 december 1966. Nämnden yttrade sig bl. a. om förfarandet då en utanför »frikretsen» (till »frikretsen» hör, utöver direktören i RFK, kamrarnas, KU:s och SU:s sekreterare) stående sekreterartjänst blir ledig. Därom anförde nämnden:

Enligt nämndens mening bör i sådant fall, såvida det ej är uppenbart obehövligt, tjänsten på nytt ledigförklaras. Det är därvid givetvis angeläget att kungörandet sker på sätt som är ägnat att vinna största möjliga urval

kvalificerade sökande från olika karriärer inom utskottets verksamhetsområden. Den omständigheten att t. ex. innehavaren av en biträdande sekreterartjänst på ett tillfredsställande sätt skött sin befattning bör följaktligen enligt nämndens mening inte i och för sig medföra att denne, utan konkurrens utifrån, skall inom utskottet befordras till högre ledigbliven tjänst. För att syftet med organisationsreformen skall kunna vinnas och vidmakthållas är det enligt nämnden av synnerlig vikt att tillsättningen av de högre tjänsterna städse sker efter förutsättningslös prövning och under beaktande av de kvalifikationskrav som i enlighet med vad förut framhållits måste ställas på tjänsteinnehavarna.

Med hänvisningen i slutet av yttrandet åsyftade nämnden följande uttalande tidigare i protokollet:

Som närmare framhållits i ovannämnda utskottsutlåtande (KBaU 1966:2) måste vid tillsättningen av de genom organisationsreformen nyinrättade fasta tjänsterna noga beaktas att sådana kvalifikationskrav upprätthållas, som är ägnade att möjliggöra den avsedda effektiviseringen av arbetet på tjänstemannaplanet och som svarar mot de i enlighet härmed avtalade nya lönesättningarna. För nämnden har det härvid framstått som särskilt angeläget att sekreterartjänsterna, framförallt tjänst som ordinarie sekreterare med chefskap för vederbörande organs kansli, inte tillsätts med annan än sådan person som kan bedömas äga fullt övertygande kompetens för tjänsten. På innehavare av sistnämnda tjänster bör sålunda enligt nämndens mening i princip ställas minst lika höga krav som gäller i fråga om t. ex. expeditionschef eller rättschef i statsdepartement.

Utredningen ansluter sig till de återgivna uttalandena av 1966 års tillsättningsnämnd. Det är viktigt att de högre tjänsterna tillsätts efter grundlig prövning och att så många sökande som möjligt får tillfälle att anmäla sig som sökande. Utredningen anser för sin del att tjänster hos kammaren och utskotten utanför »frikretsen» utan undantag bör förklaras lediga och att alltså föreskriften i tjänstemannastadgan, att tjänster på löneplan C inte skall behöva ledigförklaras, i framtiden inte skall gälla sådana tjänster hos kammare och utskott för vilka lönen bestäms genom avtal. Beträffande de tjänster hos förvaltningsstyrelsen som är uppförda på löneplan C (tjänsterna såsom direktör, såsom chef för andra arbetsenheten och såsom chef för upplysningstjänsten) föreslås ingen ändring.

Den som skall befordras till någon av sekreterartjänsterna inom »frikretsen», dvs. tjänsterna som sekreterare hos kammaren, KU eller SU, måste vara väl förtrogen med riksdagens arbete och med konstitutionell rättspraxis. Detta gäller i särskilt hög grad kammarsekreteraren. Ofta torde urvalet till dessa tjänster vara begränsat till dem som redan tjänstgör i riksdagen. Utredningen vill därför inte föreslå ett obligatoriskt ansökningsförfarande i fråga om dessa tjänster. Självfallet skall det likväl inte finnas något hinder att ledigförklara dem när det anses lämpligt.

15.2. Yttranden i tillsättningsärenden

Vid tjänstetillsättning inom den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen brukar den myndighet hos vilken tjänstemannen skall arbeta få ge sin mening till känna genom en anmälan eller ett yttrande, om den inte själv fattar tillsättningsbeslutet. Något liknande bör tillämpas inom riksdagen, när nu tillsättningsärendena för framtiden flyttas över till det centrala förvaltningsorganet. Detta bör på lämpligt sätt ge utskotten och övriga berörda organ möjlighet att ge sin mening till känna i tillsättningsärendena. Något krav på skriftligt yttrande bör icke uppställas. Det bör vara möjligt för nämnda organ att framföra sin mening på annat sätt, exempelvis genom att en företrädare lämnar upplysning därom vid styrelsens sammanträde. Beträffande kammaren och utskotten bör, liksom nu, sekreteraren få en i författningen angiven rätt att framföra sin mening i ärenden angående tillsättning av andra tjänster (jfr 30 § 2 mom. riksdagsstadgan).

15.3. Tillkännagivande om beslut, anställningsbevis

Enligt organisationsutredningens mening saknas anledning att föreslå någon ändring i de nu gällande bestämmelserna om tillkännagivande om beslut i ärende om tjänstetillsättning (11 och 12 §§ tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk).

Enligt 8 § statstjänstemannalagen skall tjänsteman erhålla skriftligt bevis om anställningen. Enligt 30 § riksdagsstadgan utfärdas anställningsbevis för kammarsekreterare av talmannen, för sekreterare i ständigt utskott av talmännen på riksdagens vägnar och för övriga tjänstemän hos kammare eller ständigt utskott av talmannen eller utskottsordföranden med kontrasignation av sekreteraren. Även efter enkammarreformen bör anställningsbevis för kammarsekreteraren utfärdas av talmannen (utan kontrasignation). I övriga fall synes det lämpligast att anställningsbevis utfärdas av förvaltningsstyrelsen.

Frågan om anställningsbevis för riksdagens övriga tjänstemän beröres inte av organisationsutredningens förslag.

15.4. Vissa övergångsproblem

15.4.1. Ledigförklarande av tjänsterna i kammarkansliet

I samband med ikraftträdandet av den nya organisationen i januari 1971 föreligger en särskild situation. Den huvudsakliga ändringen i fråga om personalorganisationen är att de två kammarkanslierna skall slås samman till ett. I det läget torde det inte bli någon svårighet att finna sökande väl lämpade att sköta befattningarna i det nya kansliet. Snarare kan man förmoda att det kan bli vissa svårigheter för riksdagen att utnyttja alla de kun-

skaper och all den skicklighet som finns samlad i de nuvarande kammarkanslierna. Det kan i varje fall bli nödvändigt att placera vissa av de nuvarande kammartjänstemännen inom andra riksdagsorgan. Det finns knappast någon anledning att tro att någon utifrån kommande sökande skulle kunna anses mera skickad för arbetsuppgifterna i kammarkansliet än de nuvarande kammartjänstemännen. Med tanke därpå skulle ett ansökningsförfarande inte fylla någon uppgift utan i stället lägga en onödig börda både på de prövande instanserna och på de utifrån kommande sökandena. Organisationsutredningen vill därför föreslå att det inför ikraftträdandet skall bli möjligt att underlåta att kungöra tjänsterna i det nya kammarkansliet lediga till ansökan.

Utredningen vill emellertid förorda att det riksdagsorgan som skall ha hand om tillsättningarna (se närmast härefter) genom meddelanden på anslagstavlor inom riksdagshuset tillkännager att de som önskar komma i fråga till en tjänst vid kammarkansliet anmäler sig inom en viss utsatt tid. Ett sådant förfarande är brukligt vid omorganisationer.

15.4.2. Särskild tillsättningsnämnd

Vid 1966 års reform av personalorganisationen handlades tjänstetillsättningsfrågorna av den nyss omtalade nämnden. Ett väsentligt motiv till denna särskilda ordning var att tillsättningsfrågorna eljest skulle komma att handläggas av ett flertal små enheter inom riksdagen, var och en med begränsade resurser. Ett annat var att enhetliga tillsättningsnormer borde tillämpas och en för framtiden lämplig praxis borde inledas. Utredningen anser att man även nu bör finna en ordning som motsvarar kraven på enhetlighet i bedömningen. För detta ändamål synes emellertid en särskild nämnd inte nödvändig. Det förefaller naturligare att lägga uppgiften på styrelsen för riksdagens förvaltningskontor, som under de år kontoret har bestått har skaffat sig en omfattande erfarenhet av personalfrågor. Styrelsen bör dock vid handläggningen av tillsättningsfrågorna förstärkas med en företrädare för kamrarna och en för utskotten. Dessa bör lämpligen utses av talmanskonferensen. Självfallet måste styrelsen under beredningen samråda med de organ vid vilka tjänstemännen skall placeras.

15.4.3. Besvär över tjänstetillsättning vid ikraftträdandet

Den besvärsnämnd som utredningen har förordat (under 7) kommer att tillsättas först efter den 1 januari 1971, och då bör de tillsättningsfrågor som föranleds av kammarreformen vara slutgiltigt avgjorda. Besvär i dessa frågor bör därför anföras hos BaU (se 35 § tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk).

16. Talmanskonferensen

Talmanskonferensen är i första hand ett organ för samråd och rådplägning i procedurfrågor. Den är inte sammansatt efter proportionella grunder. Det är med tanke därpå naturligt att man i största utsträckning har undvikit att lägga några egentliga beslutsfunktioner på konferensen.

Utredningens förslag till förvaltningsorganisation innebär inte någon mera avsevärd ändring för talmanskonferensens del. Några mindre betydande göromål flyttas från konferensen till förvaltningsstyrelsen. I gengäld kan man förmoda att samrådet och rådplägningen i enkammarriksdagen kommer att bli viktigare än nu. Talmanskonferensens roll som ett ledningsorgan för hela riksdagen kommer, enligt vad man nu kan antaga, att framträda mera än i tvåkammarriksdagen.

Uppgiften som föredragande i talmanskonferensen bör ligga på en tjänsteman med särskild erfarenhet och insikt i den konstitutionella sidan av riksdagens arbete. Enligt utredningens mening bör denna uppgift i första hand vila på kammarsekreteraren.

Det är ett starkt intresse att det kommer till stånd ett nära samarbete mellan talmanskonferensen och förvaltningsstyrelsen. Ett medel för ett sådant samarbete är att talmannen blir självskriven ordförande i förvaltningsstyrelsen, ett annat är att kammarsekreteraren skall ha rätt att deltaga i överläggningarna vid styrelsens sammanträden och få sin mening antecknad till protokollet. Detta har utredningen föreslagit i det föregående (under 6.2. och 6.4.). Enligt utredningens mening finns det också ett behov av att förvaltningsstyrelsen håller kontinuerlig kontakt med överläggningarna i talmanskonferensen. Styrelsen bör å ena sidan vara underrättad om de resonemang som där förs i procedurfrågor och andra frågor som kan inverka på avgörandet av personalfrågor, byggnadsfrågor och andra angelägenheter som det ankommer på styrelsen att sköta om. Å andra sidan bör talmanskonferensens ledamöter ha omedelbar tillgång till den sakkunskap i riksdagens förvaltningsfrågor som finns inom styrelsen. Utredningen anser att det med tanke härpå vore önskvärt att vice ordföranden i förvaltningsstyrelsen bleve självskriven ledamot av talmanskonferensen. Konferensens sammansättning är emellertid bestämd i grundlag (50 § andra stycket RO). Ledamöter är talmannen, de tre vice talmännen, fyra särskilt valda ledamöter samt de ständiga utskottens ordförande. Organisationsutredningen ser det inte som sin uppgift att föreslå några grundlagsändringar. Man kan dock i huvudsak nå samma resultat genom en föreskrift i riksdagsstadgan att styrelsens vice ordförande får rätt att närvara vid konferensens sammanträden (jfr den under några år på 1950-talet gällande regeln att ordförandena i de ständiga utskotten ehuru de då inte var ledamöter av konferensen skulle kallas till dess sammanträden). Vidare bör man i riksdagsstadgan bestäm-

ma att direktören i förvaltningsorganet skall ha rätt att deltaga i talmanskonferensens sammanträden och där yttra sin mening och få den antecknad till protokollet.

Godtages organisationsutredningens förslag i dessa delar, uppnår man ömsesidighet i kontakterna mellan talmanskonferensen och förvaltningsstyrelsen.

17. Ersättningsfrågor

17.1. Ersättningen åt talmannen

Övergången till enkammarriksdagen kommer att leda till att talmannen får en tung arbetsbörda, i all synnerhet om organisationsutredningens förslag förverkligas. Plenitiden kommer att bli längre än den nu är i någon av kamrarna. Planeringsarbetet kommer att kräva stora insatser. Ordförandeskapet i förvaltningsstyrelsen blir betungande. Representationen kommer att kräva mycken tid och kraft.

Ställningen som folkrepresentationens främste företrädare kommer att ge talmannen en framträdande plats i samhället.

Det kommer att bli nödvändigt för talmannen att ägna riksdagen hela sin tid och alla sina krafter. Talmannen bör i fråga om inkomster och tjänsteförhållanden i övrigt få en ställning som motsvarar hans uppgifter. Utredningen räknar med att förslag i dessa hänseenden kommer att utarbetas under den fortsatta behandlingen av utredningens förslag.

17.2. Ersättningen åt kammarsekreteraren och åt direktören i förvaltningsorganet

Kammarsekreteraren och direktören i förvaltningsorganet får båda mera maktpåliggande uppgifter än de motsvarande befattningshavarna har nu. Den senare blir föredragande i alla personalärenden och får därigenom ett mycket stort ansvar för hur riksdagsarbetet fungerar. Kammarsekreteraren blir chef för enkammarriksdagens kansli och torde i egenskap av föredragande i talmanskonferensen få större och viktigare uppgifter i fråga om planeringen av riksdagsarbetet än vardera kammarsekreteraren har nu. Enligt utredningens mening bör de båda placeras i lönegrad C 5 (nu 7 984 kr. i månaden). Den avlöningsförstärkning som nu utgår till vardera kammarsekreteraren (för närvarande 693 kr. per månad) bör icke få någon motsvarighet i den nya organisationen.

17.3. Ersättningen åt övriga tjänstemän

För det stora flertalet av riksdagens tjänstemän bestäms både lönerna och övriga anställningsförmåner genom avtal. Därvidlag kan utredningen

inte göra något uttalande. Utöver kammarsekreteraren och direktören i förvaltningskontoret är bara sekreterarna hos KU och SU undantagna från avtalsreglering (beträffande lönerna; övriga anställningsförmåner bestäms även för dem genom avtal). De uppbär nu båda lön enligt lönegrad C 4 (nu 7 392 kr. i månaden) plus avlöningsförstärkning om 373 kr. i månaden. Utredningen anser att dessa förmåner inte bör ändras för närvarande.

18. Tjänstebenämningar m. m.

Enligt utredningens mening är det en fördel, om man för riksdagens plenum begagnar uttrycket kammare, inte uttrycket riksdagen; kammaren och utskotten är alltså skilda organ för riksdagen. Det blir då naturligt att använda benämningarna kammarsekreterare och kammarkansli.

Utredningen har i det föregående på många ställen begagnat termen förvaltningsstyrelsen för det centrala förvaltningsorganet. Utredningen menar att »riksdagens förvaltningsstyrelse» är en lämplig beteckning både för den organisatoriska enheten i dess helhet och för den persongrupp som utövar beslutanderätten. På liknande sätt betecknar termerna skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och civilförsvarsstyrelsen både myndigheterna såsom tjänsteorganisationer och de beslutande organen. Den föredragande tjänstemannen bör enligt utredningens mening liksom hittills benämnas direktör.

Utredningen har inte funnit tillräcklig anledning att föreslå någon ändring av titlarna för utskottens föredragande tjänstemän.

19. Sammanfattning och förslag

19.1. Förvaltningsstyrelsen

Riksdagens centrala förvaltningsorgan, förvaltningstyrelsen, får en i jämförelse med den nuvarande styrelsen för RFK ändrad sammansättning. Den kommer att bestå av ordförande och åtta andra ledamöter. Talmannen blir självskriven ordförande i styrelsen med rätt att i de fall han så önskar överlämna ordförandeskapet till en inom styrelsen vald vice ordförande; denna befogenhet tänkes bli utnyttjad bl. a. i ärenden av rättslig karaktär. De åtta ledamöterna av styrelsen (utöver ordföranden) väljs av och inom riksdagen på en gång för tre år enligt vanliga proportionalitetsgrunder (se 75 § 1. och 2. RO). Riksdagen väljer samtidigt åtta suppleanter för dem för samma tid och enligt samma grunder. Det sagda kräver att 28 § riksdagsstadgan, i första hand dess andra stycke, får ändrad avfattning.

Kammarsekreteraren skall få rätt att närvara vid förvaltningsstyrelsens sammanträden och att där ta del i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet. Bestämmelse härom bör inflyta i instruktionen för förvaltningsstyrelsen.

19.2. Talmanskonferensen

Beträffande talmanskonferensen föreslår utredningen, i syfte att säkra en nära samverkan mellan konferensen och förvaltningsstyrelsen, att förvaltningsstyrelsens vice ordförande och dess direktör skall kallas till konferensens sammanträden och där ha rätt att deltaga i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet. Föreskrifter härom bör inflyta i riksdagsstadgan.

19.3. En riksdagens press- och informationstjänst

Utredningen går inte in närmare på frågan om att inrätta en särskild avdelning för utåtriktad information. Det föreslås att den pressbevakning som nu förekommer, vilken innefattar framställning och distribution av pressöversikter i viktigare politiska spörsmål, från och med den 1 januari 1971 skall begränsas till kommentarer om riksdagsarbetet i mera teknisk mening, reportage som är av intresse för riksdagens och dess ledamöters ställning i samhället m. m. Denna bevakning bör vara en uppgift för kammarkansliet. Samma gäller granskningen av ljudradions och televisionens bevakning av riksdagsarbetet. Det bör ankomma på kammarsekreteraren att hålla sig underrättad om pressbevakningens och radiogranskningens resultat och rapportera för talmannen eller talmanskonferensen vad han anser förtjäna uppmärksamhet.

19.4. Vissa servicefunktioner

Representation vid besök av utländska delegationer och speciella inhemska grupper bör det åvila talmannen, internationella sekretariatet och kammarkansliet att arrangera. Det bör ankomma på en tjänsteman vid kammarkansliet att svara för kontakterna mellan forskare och riksdagsledamöter för enkäter m.m.

I kammarkansliets åligganden skall liksom hittills ingå att stå riksdagsledamöterna, myndigheter, nyhetsmedier och allmänheten till tjänst med upplysningar om riksdagsärenden samt svara för statistik angående riksdagsarbetet.

Ansvaret för ett antal servicefunktioner, som nu helt eller delvis ombesörjes av kammarkanslierna eller något av dem, läggs på förvaltningsstyrelsen, nämligen arrangemang i samband med mera rutinmässiga studiebesök, framställning av broschyrer, annat illustrations- och studiematerial angående riksdagen samt kataloger över ledamöterna m. m., arrangemang i samband med språkundervisning för ledamöter och tjänstemän, skrivservice åt ledamöterna samt uträkningen av kanslistödet åt riksdagsgrupperna. Man bör överväga att föra in bestämmelser härom i instruktionen för förvaltningsstyrelsen.

19.5. Service i utrikesfrågor

Riksdagens internationella sekretariat samordnas med UU:s kansli. I samband därmed knyts UU:s sekreterare till riksdagen i större omfattning än nu med särskild uppgift, jämte sekreterarsysslan, att stå till talmannens förfogande såsom konsult i utrikesfrågor. »Internationelle sekreteraren», tillika UU:s biträdande sekreterare, bör även i framtiden bistå Europarådsdelegaterna, utskotten och enskilda riksdagsledamöter i samband med deras internationella kontakter samt ägna sig åt arrangemang i samband med besök av utländska parlamentariker.

19.6. Studieresor

Utskottens rätt att fatta beslut om studieresor skrivs in i riksdagsstadgan. Där föreskrivs också att utskott, innan beslut om utrikes studieresa fattas, skall samråda med talmanskonferensen. Denna skall bedöma den planerade studieresans lämplighet, bl. a. från vissa i riksdagsstadgan angivna allmänna synpunkter. Talmanskonferensen får också genom en uttrycklig bestämmelse i riksdagsstadgan behörighet att utfärda närmare föreskrifter om utskottens studieresor till utlandet.

Talmanskonferensen bemyndigas genom en föreskrift i riksdagsstadgan att bevilja stipendier åt riksdagens ledamöter för enskilda studieresor samt att meddela bestämmelser i vissa hänseenden om sådana resor.

19.7. Beslutanderätten i personalärenden

Beslutanderätten i alla personalärenden, utom arbetsledningen inom enheterna, läggs på förvaltningsstyrelsen. Instruktionen för RFK säger (2 § 2.) att alla personalärenden i fråga om personal inom RFK och, i den mån annat ej gäller, annat riksdagens organ skall handläggas av RFK. Vad som behöver ändras härvidlag är således de bestämmelser som lägger beslutanderätten i personalärenden på andra organ. Särskilt kan nämnas 30 § 2 och 4 mom. riksdagsstadgan om tillsättande av tjänster och ledighet för tjänstemän. I dessa avseenden bör beträffande tjänst hos utskott föreskrivas att utskottet skall få tillfälle att yttra sig och att yttrandet skall avges i samråd med sekreteraren, om ärendet gäller annan tjänst. På motsvarande sätt bör kammarens presidium och kammarsekreteraren få tillfälle att yttra sig vid tillsättning av tjänst vid kammarkansliet (utom tjänsten som kammarsekreterare; denne bör väljas av kammaren efter förslag av presidiet). Beträffande ledighet och vikariat krävs en bestämmelse i riksdagsstadgan endast om kammarsekreteraren. Av bestämmelsen bör framgå att beslutanderätten ligger hos kammaren. Att det skall ankomma på varje enhet för sig att leda arbetet inom enheten torde inte behöva föreskrivas i författning. Vad som fordras i denna del synes vara en föreskrift motsvarande 30 § 3 mom. riksdagsstadgan om att sekreteraren är chef för kansliet och i denna egenskap ansvarig för kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång och för expeditionen av fattade beslut.

Beträffande fyllnadstjänstgöring för kammarens och utskottens tjänstemän bör riksdagsstadgan föreskriva att förvaltningsstyrelsen fattar beslut om tjänstgöring mellan sessionerna efter det att den enhet till vilken tjänstemannen är knuten har fått tillfälle att yttra sig. Kammarsekreteraren bör dock inte omfattas av denna föreskrift. Vad gäller övriga tjänstemän vid kammarkansliet torde det få ankomma på kammarsekreteraren att avge yttrande. Det sagda bör i fråga om stenograferna ha tillämpning även under sessionerna och omfatta all tjänstgöring utom arbetet med protokollet. Det förutsätts att tjänstemännen skall arbeta hos de organ, vid vilka de i första hand är placerade, i den mån de behövs där.

Liksom hittills skall utskotten kunna besluta om specialföredragande. Även eljest skall de kunna besluta om anställning av bisysslekaraktär. Det senast sagda gäller också kammaren och vissa andra riksdagsorgan, såsom lönedelegationen och krigsdelegationens presidium.

19.8. Särskild besvärsnämnd

Besvärsprövningen av tjänstetillsättningsfrågor och andra frågor, motsvarande dem som inom den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen handläggs i sista instans av Kungl. Maj:t i statsrådet, förs över från BaU till en särskild besvärsnämnd bestående av en av riksdagen vald domare såsom ordförande och två inom riksdagen valda bisittare. (Det förutsätts att besvärsärenden av rent rättslig natur för riksdagens del lika väl som för statsförvaltningen i övrigt kommer att handläggas av regeringsrätten.) Ordföranden bör väljas enligt de regler som gäller för val av talman (33 § 1 mom. RO), de två andra ledamöterna i nämnden bör väljas enligt de allmänna reglerna om val inom riksdagen (75 § 1 och 2 mom. RO). För ordföranden och var och en av de andra ledamöterna bör finnas två ersättare. Ersättare bör väljas samtidigt med och i samma ordning som ledamot. Valperioden bör vara tre år.

Bestämmelserna om besvärsnämnden bör införas i riksdagsstadgan. Det bör framgå att besvärsnämnden själv kan utse föredragande och annat behövligt arbetsbiträde.

19.9. Personalorganisationen

Utredningen föreslår en ny personalorganisation för kammarkansliet inklusive stenografkåren (se bilaga 6) och gör vissa uttalanden angående förvaltningsstyrelsens personalbehov.

Huvudpunkten är här det nya kammarkansliets organisation. Vissa personalminskningar kan göras i jämförelse med de nuvarande två kammarkanslierna. Förslaget bygger på heltids- och helårstjänster men förutsätter att man i betydande utsträckning behåller det nuvarande systemet med vissa tjänstemän anställda för heltid bara under sessionstid och andra tjänstemän för deltid mot arvode.

Enligt utredningens förslag skall stenograforganisationen omfatta fyra

förste stenografer, fjorton stenografer och sex reservstenografer. Av reservstenograferna skall övergångsvis två vara anställda permanent mot arvode. Utredningen rekommenderar för framtiden, närmast av rekryteringsskäl, ett system med befordringsgång för ännu inte färdigutbildade stenografer och med tjänster i högre lönegrad för stenografer med uppgift att, jämte stenografarbetet, handleda stenograferna i befordringsgången.

Utskottskanslierna skall enligt utredningens förslag bestå som separata enheter i fråga om de centrala uppgifterna, föredragning och annan handläggning av riksdagsärendena. För det nya fjärde lagutskottet får man räkna med en sekreterare och en biträdande sekreterare. I gengäld torde en av tjänsterna såsom biträdande sekreterare vid andra lagutskottet kunna dras in. I fråga om utskottens kontorsorganisation lägger utredningen inte fram något förslag nu; ett förslag därom räknar utredningen med att kunna lägga fram i början av år 1970.

Organisationsutredningens förslag innebär att det ställs större krav på förvaltningsstyrelsen än på det nuvarande RFK, särskilt i fråga om personaladministrationen. De uppgifter som flyttas över från kammarkanslierna till förvaltningsstyrelsen ökar också kraven på dennas personalorganisation. Organisationsutredningen framlägger emellertid inte något förslag om ökning av förvaltningsstyrelsens personalorganisation. Denna torde behöva revideras även i andra hänseenden; förslag därom torde komma att framläggas för riksdagen i annan ordning. Det senast sagda gäller även vaktmästarkåren och städpersonalen.

För kammarsekreteraren föreslår utredningen anställningsformen förordnande för bestämd tid (Cp), varmed följer rätt till förordnandepension. För utskottens sekreterare och avdelningssekreterare, föredragande och ordinarie biträdande sekreterare föreslår utredningen anställningsformen förordnande tills vidare (Cr), men till skillnad från nu utan tidsbegränsning. Syftet är att i någon mån tillmötesgå önskemål från personalorganisationens sida om förbättring av anställningstryggheten.

19.10. Proceduren i tillsättningsärenden

Beträffande proceduren i tillsättningsärenden föreslår utredningen att den nuvarande föreskriften i tjänstemannastadgan för riksdagen och dess verk, enligt vilken tjänst på löneplan C inte behöver ledigförklaras, i framtiden inte skall gälla sådana tjänster hos kammare eller utskott för vilka lönen bestäms genom avtal. Därigenom blir tjänsterna som kammarsekreterare samt sekreterare hos KU och SU, vilka tre tjänster tillhör »frikretsen», de enda som inte behöver förklaras lediga till ansökan. Tjänsterna på löneplan C hos förvaltningsstyrelsen (som direktör, som dennes ställföreträdare och som chef för upplysningstjänsten) berörs inte av förslaget.

Reglerna om anställningsbevis måste ändras som en följd av att besluten i tillsättningsärendena i allmänhet skall fattas av förvaltningsstyrelsen. An-

ställningsbevis för kammarsekreteraren bör utfärdas av talmannen, anställningsbevis för övriga tjänstemän av förvaltningsstyrelsen. Föreskrifter härom bör tas in i riksdagsstadgan.

Utredningen anser att tjänstetillsättningarna i samband med övergången till enkammarriksdagen bör beslutas centralt, såsom fallet var även vid den förra reformen vid årsskiftet 1966/67. Utredningen föreslår att riksdagen uppdrager handläggningen av tjänstetillsättningarna åt styrelsen för RFK förstärkt med en företrädare för kamrarna och en för utskotten. Dessa båda bör utses av talmanskonferensen.

Första tillsättningen av tjänsterna i det nya kammarkansliet bör enligt utredningens mening kunna göras utan egentligt ansökningsförfarande. Det bör vara tillräckligt att man genom anslag inom riksdagshuset tillkännager vilka tjänster som skall besättas.

19.11. Ersättningsfrågor, benämningar

Utredningen gör vissa uttalanden om ersättningen till talmannen m. m. men lägger i den delen inte fram något förslag. För kammarsekreteraren och direktören i förvaltningsstyrelsen föreslår utredningen lön efter lönegrad C 5. För övriga tjänstemän inom »frikretsen» (sekreterarna i KU och SU) föreslås ingen ändring. Lönerna till övriga tjänstemän bestäms genom avtal.

Utredningen föreslår vissa nya benämningar. Det centrala förvaltningsorganet bör benämnas riksdagens förvaltningsstyrelse. Samma benämning föreslås för den organisatoriska enheten. Den skall alltså ersätta beteckningen riksdagens förvaltningskontor. Riksdagens upplysningstjänst skall benämnas riksdagens informationstjänst. Kammarens kansli skall betecknas kammarkansli, ej riksdagskansli. Sekreteraren i kammaren får då benämningen kammarsekreterare och hans närmaste man benämningen biträdande kammarsekreterare. Utredningen föreslår inte någon ändring av titlarna för utskottens föredragande tjänstemän.

RESERVATION

av herrar *Lindholm* och *Regnéll.*

I avsnittet om riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår majoriteten inom utredningen att talmannen obligatoriskt skall vara ordförande i styrelsen, trots att man är medveten om att skäl kan anföras mot en sådan ordning.

Ett av dessa skäl är den stora arbetsbörda, som ordförandeskapet i förvaltningsstyrelsen visat sig innebära. Utredningen uttalar i det sammanhanget, att det centrala förvaltningsorganet framdeles kommer att få ännu större uppgifter än vad riksdagens förvaltningskontor hittills haft.

Ett annat skäl som talar mot att talmannen obligatoriskt skall vara ordförande i förvaltningsstyrelsen är att talmannen skulle kunna komma att få vissa av sina beslut överprövade av annat riksdagsorgan.

De ovan redovisade nackdelarna i förslaget om talmannens obligatoriska ordförandeskap i förvaltningsstyrelsen vill utredningens majoritet minska genom ett arrangemang som skulle innebära, att talmannen dels i »frågor om detaljer», dels i ömtåligare frågor skulle ha möjlighet att avstå från att presidera.

En sådan lösning synes oss inte vara den lämpligaste.

Den proportionella sammansättningen av styrelsen, som ter sig naturlig, skulle komma att förryckas vid handläggningen av de ärenden, där ordföranden-talmannen önskade avhålla sig från att utöva ordförandeskapet. Utredningens majoritet vill föreskriva, att han därvid som ordförande ersättes av vice ordföranden, vars suppleant då skulle inträda som ledamot. Resultatet skulle bli — eftersom vice ordföranden vanligen torde representera annat parti än ordföranden-talmannen — att partirepresentationen i styrelsen skulle komma att förskjutas vid handläggningen av en rad ärenden, bland dem sådana som av utredningsmajoriteten betecknats som »ömtåligare».

De argument som vi ovan anfört mot tanken att talmannen obligatoriskt skulle vara ordförande i förvaltningsstyrelsen för oss inte till att avvisa tanken på att en kombination mellan talmanskap och ordförandeskap i förvaltningsstyrelsen skulle *kunna* förekomma. Vi är medvetna om att det är önskvärt att talmannen är välinformerad inom riksdagens hela ansvarsområde och att han har tillfälle att på ett tidigt stadium framföra sina synpunkter.

Med allt skäl talar utredningens majoritet om att frågan bör ses också ur kommande talmäns synpunkt. Vi föreställer oss att ett obligatoriskt ordförandeskap i förvaltningsstyrelsen — även med de inskränkningar som utredningsmajoriteten tänkt sig — skulle kunna komma att te sig som en be-

lastning för en talman, som — till nytta för riksdagens kontakt med andra samhällsavsnitt — kan önska bibehålla något tidigare engagemang, t. ex. inom centrala organisationer. Vi vill här göra en jämförelse med landshövdingar, som inte alltid finner det riktigast att fungera som ordförande i sammanhang, där budet normalt går till dem — erforderlig kontakt kan ibland hållas i andra former. Att förfrågan om talmans villighet att åta sig medlemskap i styrelsen — och därmed i praktiken ordförandeskapet — framställes av vederbörande partigrupp finner vi självklart.

Mot denna bakgrund blir vårt förslag:

Förvaltningskontorets styrelse består av nio ledamöter med suppleanter, valda i ett sammanhang.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Styrelsemedlem som ej deltar i sammanträde ersättes av sin suppleant.

Talman äger — oavsett medlemskap i styrelsen — rätt att närvara vid sammanträden i förvaltningskontorets styrelse, där yttra sig och få sin mening tagen till protokollet.

Utskottskansliernas personalorganisation

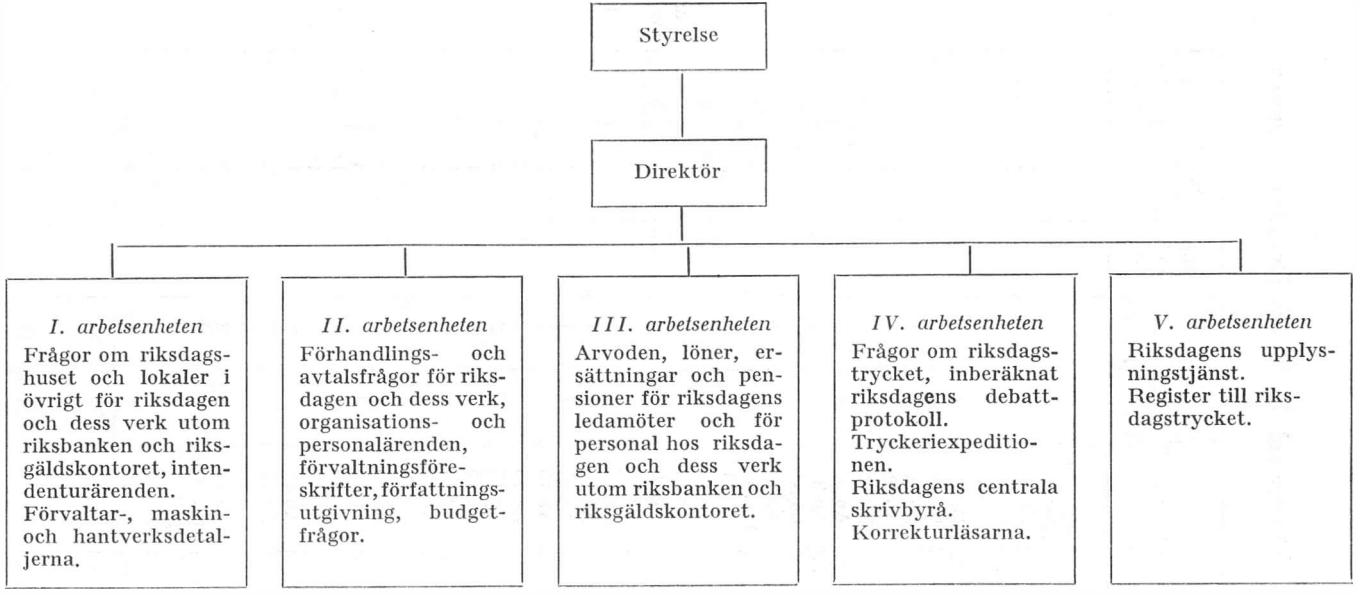
Tjänsteställe, tjänstebenämn.	Lönegradsplacerad tjänst		Arvodestjänst
	ordinarie	icke-ordinarie	
Utrikesutskottet			
Utrikesutskottets sekreterare			1[a]
Biträdande sekreterare			1[a]
Konstitutionsutskottet			
Konstitutionsutskottets sekreterare	1		
Föredragande	3[b]		
Biträdande sekreterare			1—3
Förste kanslist	1		
Kanslist		1	
Statsutskottet			
Statsutskottets sekreterare	1		
Avdelningssekreterare	5		
Biträdande avdelningssekreterare			5—7
Kamrerare			1[a]
Förste byråsekreterare	1		
Kanslist		1	
Bevillningsutskottet			
Bevillningsutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	2		2
Kanslist		1	
Bankoutskottet			
Bankoutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare			2[c]
Första lagutskottet			
Första lagutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	1		
Kanslist		1	
Andra lagutskottet			
Andra lagutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	1		1
Kanslist		1	
Tredje lagutskottet			
Tredje lagutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare	1		
Kanslist			1

a) Bisyssla.
b) Därav 2 med fyllnadstjänstgöring som byråchef hos JO.
c) Därav 1 bisyssla.

Tjänsteställe, tjänstebenämn.	Lönegradsplacerad tjänst		Arvodestjänst
	ordinarie	icke-ordinarie	
Jordbruksutskottet			
Jordbruksutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare			1
Kanslist		1	1
Allmänna beredningsutskottet			
Allmänna beredningsutskottets sekreterare	1		
Biträdande sekreterare			1
Kanslist		1	

Riksdagens förvaltningskontor

Organisationstablå



Tjänster vid riksdagens förvaltningskontor

Tjänstebenämning	Lönegrad	Antal tjänster per 1/7 67	Antal tjänster per 1/1 68	Förändring	Antal tj. per 1/10 69	Förändring	Anmärkningar
Direktör	högst Cp eller Cr 4	1	1		1		
Byråchef	Cr 1	1	1		1		
»	Co 1	—	1	+1	1		
Avdelningsdirektör	Bo 6	1	1		1		
»	Bo 5	1	—	—1	—		
Byrådirektör	högst Ae 30	1	1		1		
»	Ae 28	1	1		1		
»	högst Ae 28	1	1		1		
»	Ae 26	1	1		1		
F. byråsekr.	högst Ae 24	5	5		6	+1	
Korrekturläsare	Arv.A 22	5	5		5		
»	Ae 21	3	3		3		
Revisor	Ao 19	1	1		1*		* Tillkommer 2 tjänster i Ao 19 (vakantsatta).
Maskinchef	Ao 19	1	1		1		
Assistent/byråassistent	högst Ag 19	—	—		1	+1	Innehavarna innehar högre extra ordinarie tjänst.
Amanuens	Ag 18/ Ae 22	—	1	+1	—	—1	
Förrådsförvaltare	Ag 17	1	1		1		
Assistent	Ao 15	1	1		1		
»	Ae 15	—	2	+2	2		
F. kontorsskrivare	Ae 15	1[1]	2	+1	2		
Assistent	Ag 15	1	1		1		
Maskinförman	Ao 14	1	1		1		
Verkst.förman	Ao 14	1	1		1		
F. reparatör	Ao 13	1	1		1		
Registrator	Ae 13	1	—	—1	—		
Kontorsskrivare	Ae 13	3	2	—1	3	+1	
»	Ag 13	—	—		1*	+1	* Halvtidstjänstgöring
Hantverkare	Ae 12	1	1		1		
Reparatör	Ao 11	1	1		1		
»	Ae 11	2	2		2		
Kansliskrivare	Ae 11	6	5	—1	5		
»	Ag 11	2	2		2		
»	Arv. A 11	2	2		1	—1	
Kontorsbitr./Kontorist	Ag 5/Ae 9	1	1		1		
Annell	Arv.	1	—	—1	—		
Förest. debatterna	Arv.	1	1		1		
Summa		51	51		53	+2	
Tillkommer: Vaktm.tjänster enl. spec		44	44		44		
Totalt antal tjänster		95	95		97		

[1] Fr. o. m. 1/1 1968.

Vaktmästartjänster vid riksdagens förvaltningskontor (Spec.)

Tjänstebenämning	Lönegrad	Antal tjänster per		Förändring	Antal tj. per
		1/7 67	1/1 68		1/10 69
Övervaktmästare.....	Ao 14	3	3		3
F. expeditionsförman .	Ao 14	1	1		1
F. expeditionsförman .	Ao 13	7	7		7
F. expeditionsförman .	Ae 13	2	2		2
F. riksdagsvaktmästare	Ao 11	9	9[1]		9[1]
Expeditionsförman...	Ae 11	3	3		3
F. riksdagsvaktmästare	Ae 11	1	5	+4	5
Riksdagsvaktmästare .	Ao 9	1	1		1
Riksdagsvaktmästare .	högst Ae 9	17	13	—4	13
Antal tjänster		44	44	±0	44
Vakanta tjänster[2]					
Rvaktm. Christiansson, Yrsén, S. Persson.....	Ae 9	3	3		3
		47	47		47

[1] varav en ptj. Aev 13 (Westman).
[2] som ej skall tillsättas.

Redovisning av genomförd enkät

Organisationsutredningen ställde i en skrivelse den 20 maj 1969 frågor angående förvaltnings- och personalorganisationen m. m. inom enkammarriksdagen till kammar- och utskottssekreterarna samt direktören i förvaltningskontoret. Enkätsvaren redovisas här i korthet.

1. Förvaltningsorganisationen

Andra kammarens sekreterare anser, att riksdagens kansli och förvaltningskontoret bör bibehållas som självständiga enheter samt att det borde övervägas att göra *talmanskonferensen* till ett gemensamt högsta organ för kansliet och förvaltningskontoret. Emedan talmanskonferensen inte bör belastas med detaljfrågor, skulle två särskilda styrelser utses av riksdagen, en för kansliet och en för förvaltningskontoret, vars ordförande borde bli medlemmar av talmanskonferensen. Ordförande i styrelsen för kansliet kunde lämpligen en av de vice talmännen vara. Talmanskonferensen skulle avgöra alla frågor av principiell betydelse och av övriga frågor endast de kontroversiella. Styrelserna skulle således avgöra huvudparten av förekommande ärenden och underställa talmanskonferensen sina beslut genom anmälan av styrelseprotokollen. Någon form av kontinuerligt samråd mellan talmannen och ordförandena i de båda styrelserna borde föreskrivas.

Direktören i förvaltningskontoret avvisar liksom andra kammarens sekreterare tanken på att alla servicefunktioner inom enkammarriksdagen skulle utföras av ett enda organ. Riksdagens förvaltningskontor bör bestå som ett särskilt organ med en egen styrelse, vars ordförande borde vara självskriven ledamot av talmanskonferensen. Direktören framhåller vidare att i förvaltningskontorets arbetsuppgifter — till skillnad från riksdagskansliets — ingår att fatta beslut, som rör enskild rätt. Dessa beslut måste i regel kunna överklagas i den mån inte andra rättsmedel, t. ex. förhandling enligt kollektivavtalslagen anvisats. Sådana besvärsärenden och förhandlingar ter sig främmande för ett riksdagskansli. Dessutom förutsätter beslut i förvaltningsärenden från rättsskyddssynpunkt särskilda anordningar på det organisatoriska planet.

Övriga remissinstanser uttalar sig om förvaltningsorganisationen vid behandlingen av frågan om tänkbara centrala organ vid en organisatorisk samordning av utskottskanslierna.

Beträffande *besvärsärenden* uttalar *första kammarens sekreterare,* att sådana ärenden av rättslig natur, vilka i fråga om statsförvaltningen i övrigt prövas av regeringsrätten, för riksdagsorganens del bör flyttas från bankoutskottet till regeringsrätten.

2. Kompetensfördelningen mellan riksdagens kansli och förvaltningskontor

2.1. Allmänt

Direktören i förvaltningskontoret anger principen för kompetensfördelningen så att riksdagskansliet bör svara för arbetsuppgifter, som hänför sig till handläggningen av riksdagens ärenden och förverkligandet av riksdagens arbetsplan, medan förvaltningskontoret skall svara för arbetsuppgifter som avser de yttre förutsättningarna härför, förvaltningsärendena, eller som betingas av dess ställning som riksdagens centrala förvaltningsmyndighet i förhållande till både den inre och den yttre riksdagsförvaltningen. Direktören menar att efter denna princip bör även uppkommande detaljproblem i framtiden lösas.

Andra kammarens sekreterare anser, att några väsentliga ändringar i kompetensfördelningen inte torde vara påkallade samt framhåller som en avgjord fördel att förvaltningskontoret centralt handlägger frågor rörande riksdagshusbyggnaderna och lokalerna däri ävensom avlönings-, pensions- och reseersättningsfrågor för ledamöter och tjänstemän.

Konstitutionsutskottets sekreterare anser, att det är en bestämd fördel att ha förvaltningskontoret som ett fristående serviceorgan och att så långt möjligt renodla kompetensfördelningen. I princip bör kammar- och utskottskanslierna bara syssla med handläggningen av riksdagsärendena och förvaltningskontoret ha hand om alla administrativa angelägenheter. Sekreteraren uttalar särskilt att det är ett önskemål, att förvaltningskontoret får verka för rationaliseringar inom hela den inre riksdagsförvaltningen.

2.2. Särskilda frågor

2.2.1. Riksdagstrycket, snabbprotokollet och korrekturläsningen

Första kammarens sekreterare föreslår att hela den arbetsenhet inom förvaltningskontoret, som nu har hand om korrekturläsning och tryck, förs över till riksdagskansliet. Han framhåller, att kammarkansliernas uppgift att upprätta snabbprotokoll och stomprotokoll för närvarande fordrar ett nära och direkt samarbete mellan protokollsavdelningarna och tryckerienheten i ett stort antal detaljer, vilket motiverar ett överförande. Ekonomiska uppgörelser med tryckerierna bör enligt första kammarens sekreterare kvarstå hos förvaltningskontoret.

Direktören i förvaltningskontoret anser, att det i huvudsak inte finns anledning att ändra den nuvarande fördelningen av arbetet mellan kontoret och kansliet med avseende på snabbprotokollet. Emellertid anser han att föreståndaren för snabbprotokollen, som nu hör till förvaltningskontoret, bör flyttas till kansliets stat. *Andra kammarens sekreterare* intar i dessa hänseenden samma ståndpunkt som direktören i förvaltningskontoret.

Konstitutionsutskottets sekreterare anser, att tryckerienhetens verksamhet ligger på gränsen till det materiella riksdagsarbetet. Han framhåller dock att det enligt en renodlad kompetensfördelning är riktigt att tryckerienheten ligger hos förvaltningskontoret.

2.2.2. Riksdagens centrala skrivbyrå

Första kammarens sekreterare anser, att även den centrala skrivbyrån, som hör till förvaltningskontorets fjärde arbetsenhet, bör flyttas över till

riksdagskansliet. Han menar, att en samordning mellan kansliet och skrivbyrån skulle medge en gemensam planering och bättre utnyttjande av personalen och därigenom ge ledamöterna en förbättrad service och skapa möjligheter att jämnare fördela den alltför stora övertid som nu uttages på kansliet.

Andra kammarens sekreterare anser för sin del, att fördelningen av arbetsuppgifter mellan den centrala skrivbyrån och kansliet har fungerat tillfredsställande.

Direktören i förvaltningskontoret menar, att man kan anföra skäl för att behålla den centrala skrivbyrån under en styrelse och ledning med samlad överblick över behov och resurser. Den alltmer avancerade teletekniska utvecklingen, som avsätter spår redan i riksdagshusprovisoriet, gör att funktioner av den typ skrivbyrån i dag fullgör inom en nära framtid kan få en teknisk sida, som bör handläggas av samma organ som sysslar med övriga yttre förutsättningar för riksdagens arbete, d. v. s. förvaltningskontoret.

Sekreteraren i bankoutskottet nämner att utskottets kansli anlitar den centrala skrivbyrån för skrivarbete och att detta arrangemang fungerar väl. *Bevillningsutskottets sekreterare* är av motsatt uppfattning och framhåller att erfarenheterna från den samordning av maskinskrivningen inom riksdagen, som har skett genom skrivbyrån, för utskottets del är mindre goda. Han betonar att detta inte innebär någon anmärkning mot det arbete som utförs av skrivbyrån utan endast utgör ett bevis på svårigheterna att åstadkomma en effektiv samordning av de olika arbetsuppgifterna inom riksdagen. I samma riktning uttalar sig *sekreterarna i de tre lagutskotten.*

2.2.3. Riksdagens upplysningstjänst

Första kammarens sekreterare uttalar, att en utbyggnad av den service som upplysningstjänsten lämnar riksdagens ledamöter är synnerligen angelägen. De sakupplysningar ledamöterna har rätt att kräva inom ett sådant organ som riksdagen står i nära samband med verksamheten i kansli och utskott och utgör underlag för insatsen i dessa. Ett nära samarbete bör därför etableras mellan kansli, utskott och upplysningstjänst, vilket bäst skulle ske genom att ledningen integreras på såväl parlamentariker- som tjänstemannasidan. Detta skulle också medföra avsevärda fördelar vid personalens rekrytering och utnyttjande. En gemensam tjänstemannakår för upplysningstjänsten och kansliet innefattande bl. a. redigerarkåren skulle underlätta en jämn arbetsfördelning.

Andra kammarens sekreterare betecknar upplysningsverksamhetens hittillsvarande fördelning mellan upplysningstjänsten och kansliet såsom rationell. Han framhåller emellertid samtidigt, att en bättre kontakt mellan de två organen för att undvika risken för dubbelarbete är önskvärd.

Direktören i förvaltningskontoret erinrar om att upplysningstjänsten överfördes från riksdagsbiblioteket till förvaltningskontoret vid kontorets inrättande den 1 juli 1966. Han anser inte att några omständigheter har tillkommit sedan 1966 som sakligt skulle motivera, att denna arbetsenhet inom förvaltningskontoret med utpräglade serviceuppgifter nu återflyttas till riksdagsbiblioteket eller överflyttas till riksdagskansliet i enkammarriksdagen. Snarare har bl. a. hittills verkställd utredning om ADB-teknikens utnyttjande i riksdagsarbetet bekräftat, att upplysningstjänstens sammanförande med förvaltningskontorets övriga utrednings- och serviceuppgifter var ända-

målsenligt. Den framtida utvecklingen kan förutses ytterligare bestyrka detta.

Konstitutionsutskottets sekreterare uttalar också om upplysningstjänsten att dess verksamhet ligger på gränsen till det materiella riksdagsarbetet men att det synes honom riktigt att den ligger hos förvaltningskontoret.

2.2.4. Vaktmästarna hos enkammarriksdagen

Första kammarens sekreterare föreslår att de till det framtida riksdagskansliet avdelade vaktmästarna anställs direkt i kansliet i stället för som för närvarande hos förvaltningskontoret för tjänstgöring vid kammaren och dess kansli. Han motiverar sitt förslag bl. a. med att vaktmästarna i kammare och kansli har till huvuduppgift att betjäna ledamöterna och att detta arbete utförs under ledning av kansliet och ständigt samordnas med kansliuppgifterna. Kanslipersonalen och kammarens vaktmästare ser sig själva som en arbetsenhet. För ledamöterna torde också varje annat betraktelsesätt vara främmande. Nackdelarna med nuvarande ordning ligger enligt första kammarens sekreterare i öppen dag och har framträtt i skilda hänseenden, såsom vid rekrytering och avsked. Vidare är vaktmästarna exempelvis i fråga om övertidstjänstgöring bl. a. beroende av plenums slut och av kansliets servicebehov. Chefskapet över vaktmästarna måste därvid utövas av kansliet. Skäl för att kåren alltjämt skall hänföras till förvaltningskontoret torde i själva verket saknas.

Andra kammarens sekreterare och *direktören i förvaltningskontoret* föreslår inte någon ändring beträffande kanslivaktmästarnas ställning och säger inte heller något härom i sina yttranden.

Det kan tilläggas, att *första kammarens sekreterare* anlägger allmänna synpunkter på riksdagsvaktmästarnas ställning och deras utbildning. Han framhåller att rekryteringen med hänsyn till arbetets karaktär bör ske synnerligen omsorgsfullt och att särskild utbildning, likartad med den som i kanslihuset ges kanslister, bör anordnas för vaktmästarna. Han anser vidare, att riksdagsvaktmästarnas tjänstebeteckning bör ändras.

3. Riksdagens internationella sekretariat

Utrikesutskottets sekreterare framhåller, att samordningen med internationella sekretariatet medför uppenbara fördelar för utskottet. De ökande kraven på sekretariatets medverkan i olika avseenden aktualiserar emellertid behovet av personalförstärkning på sekretariatet, vilket även skulle vara till fördel för utskottet.

Andra kammarens sekreterare anser, att ett inordnande av det internationella sekretariatet i riksdagens kansli skulle medföra stora fördelar. Kansliets ledning skulle därigenom få en direkt kontakt med och överblick över riksdagens utrikesrepresentation. Den för denna verksamhet erforderliga personalen kunde smidigt ställas till förfogande inom kansliets ram, varigenom chefen för det internationella sekretariatet skulle kunna befrias från huvudparten av det praktiska arbetet med utländska delegationsbesök m. m.

Första kammarens sekreterare intar samma ståndpunkt som andra kammarens sekreterare. Han anser, att en särskild internationell avdelning borde inrättas inom riksdagskansliet.

4. Personalorganisationen i riksdagskansliet

4.1. Det inre kansliet

Båda kammarsekreterarna tar de nuvarande kammarkanslierna som utgångspunkt för sina uttalanden om det framtida riksdagskansliets personalorganisation. Båda pekar på de problem som följer av att arbetet är ojämnt fördelat över året i stort och även i övrigt varierar starkt. *Andra kammarens sekreterare* drar härav slutsatsen, att det även i fortsättningen blir nödvändigt att fördela kansliets arbete på dels lönegradsplacerade tjänster med heltidstjänstgöring under hela året, dels lönegradsplacerade tjänster med heltidstjänstgöring endast under sessionerna, dels ock några få arvodestjänster, som omfattar deltidstjänstgöring under sessionerna och är avsedda att uppehållas vid sidan av annan tjänst. *Första kammarens sekreterare* framhåller, att ojämnheten hittills motverkats genom att kanslister anställts, som har varit villiga till en intensiv arbetsinsats under sessionerna med en stor överbelastning och kompensation under sommaruppehållet. Han anser, att dessa förhållanden kan skapa svårigheter vid rekryteringen och ifrågasätter om det är förenligt med god personalvård att periodvis utnyttja personalen så hårt som nu sker. Övertiden under vad som betecknas som ett normalår (höstsessionen 1967 och vårsessionen 1968) redovisas för var och en av fyra kanslister till drygt 278 timmar. Första kammarens sekreterare menar, att behov redan nu föreligger att öka såväl sekreterar- som tillgänglig även för partigruppernas kanslier.

Andra kammarens sekreterare redovisar överväganden om betydelsen för kansliets arbetsbörda av enkammarreformen. Han menar, att *förenklingar* erhålls främst därigenom att arbetsrutiner som nu dubbleras kommer att kräva mindre tid samt genom minskad ojämnhet i arbetsbelastningen till följd av att uppskovsinstitutet kommer att utnyttjas mera. *Ökade krav* följer däremot av andra omständigheter. Debattiden kommer att öka. En intensifierad planering kommer att bli nödvändig. Arbetsmaterialet (motioner, interpellationer och enkla frågor) blir väsentligt större. Ökad service från sekreterarens och kansliets sida kommer att krävas av talmännen och ledamöterna samt massmedierna och allmänheten. Även talmanskonferensens verksamhet kommer att kräva ökade insatser av sekreteraren. Registreringen inom kansliet måste förbättras avsevärt. Kansliets service bör vara tillgänglig även för partigruppernas kanslier.

Första kammarens sekreterare framhåller, att ökningen av ledamotsantalet, jämfört med vardera av de båda nuvarande kamrarna, ökar arbetsbördan för kansliet. Han framhåller emellertid, att det bör beaktas, att den huvudsakliga mätaren för arbetsbelastningen i kansliet är antalet utskottsbetänkanden och att dessa i och för sig inte behöver öka till följd av enkammarsystemet. Erfarenheten synes nämligen visa, att utskotten möter en ökad motionsflod med sammanförande av motioner i samma betänkande. En ökning av antalet interpellationer och enkla frågor betyder väl åtskilligt för plenitiden men eljest föga för kansliet.

Båda kammarsekreterarna föreslår *tre chefstjänster* på riksdagens kansli. *Första kammarens sekreterare* föreslår en generalsekreterare med allmänna samordningsuppgifter, en plenarsekreterare för ärendenas beredning till och behandling vid plena samt en kanslichef för den närmare samordningen av arbetsuppgifter inom riksdagskansliet. *Andra kammarens sekreterare* föreslår å sin sida en sekreterare, en biträdande sekreterare med uppgift att

ägna sig åt konstitutionella frågor, planering av riksdagsarbetet, förberedelser för talmanskonferensens sammanträden, kontakt med utskotten m. m. samt en kanslichef, som under sekreteraren skulle leda och kontrollera dels det inre kansliets arbete, inklusive upprättande av stomprotokollet, dels utarbetandet av snabbprotokollen.

4.2. Stenografer/Redigerare

Båda kammarsekreterarna framhåller, att det är svårt att organisera stenografarbetet på ett tillfredsställande sätt. Orsakerna härtill anges vara, *att* verksamheten är begränsad till sessionerna, *att* arbetsbelastningen är synnerligen ojämn under denna tid och varierar starkt inom varje enskild arbetsvecka *samt att* stenografernas tjänstgöring är för omfattande för att kombineras med annan befattning men ändock inte tillräckligt omfattande för att kunna förenas med en ersättning som erhålls vid en heltidsanställning med jämförbara arbetsuppgifter. Vidare framhålls, att det är svårt att klara stenografarbetet vid bordläggningsplena med frågedebatter. Vid dessa plena tjänstgör endast de heltidsanställda stenograferna, vilka är för få för att vid längre debatter kunna få fram utskrifter av anförandena i tid. Å andra sidan är det enligt båda sekreterarna knappast möjligt att i nämnvärd utsträckning frigöra de arvodesanställda deltidsstenograferna för tjänstgöring även vid dessa plena. Svårigheterna kommer att öka med den väntade ökningen av plenitiden.

Andra kammarens sekreterare diskuterar olika sätt att organisera stenografitjänsten, därav ett med förste stenografer och två utan. Av de två sistnämnda innebär *det ena* att det finns uteslutande heltidsanställda stenografer (7 för helår, 9 för åtta månader) och *det andra* att det finns blott deltidsanställda, dock med skyldighet att tjänstgöra vid alla plena. Han synes förorda det senare alternativet. Förste stenograferna kommer enligt andra kammarens sekreterare inte att behövas i den blivande enkammaren beroende på att stenografernas utskriftstid per pass blir längre, att bandupptagning ordnas även av anföranden som hålls från bänkplatserna i plenisalen samt att riksdagskansliet kommer att få bättre möjligheter att eftergranska utskrifter. En väsentlig fördel med att slopa det mellanled som förste stenografernas kontroll utgör skulle vara att utskrifterna därigenom kommer talarna och tryckeriet till handa väsentligt tidigare än nu.

Första kammarens sekreterare förordar för sin del en övergång från stenografi till bandupptagning jämte redigering. Förslaget grundas dels på de svårigheter som mött att behålla och — trots många stenografkurser i riksdagens regi — rekrytera stenografer, dels på grund av positiva erfarenheter av bandupptagning. Beträffande bandupptagningarna framhålls, att dessa tekniskt är fullt tillfredsställande och att försöksverksamhet med icke stenografikunniga redigerare utfallit väl.

Frågan om stenografarbetet i enkammarriksdagen har också upptagits i en framställning från stenograferna, ingiven genom *Riksdagens personalförening*. Stenograferna menar, att förste stenografitjänsterna bör finnas kvar. De förordar vidare, att deltidsanställning skall vara möjlig. Som grund för förslaget har de anfört:

> Organisationen måste avvägas så att den klarar även de tyngsta belastningarna. Det tar många år att träna upp skickliga stenografer/referenter, och det torde därför vara angeläget för riksdagen att ta till vara de

väl utbildade krafter som finns inom den nuvarande organisationen. Ett system med enbart heltidsanställning innebär en betydande risk för att riksdagens stenografkår icke kommer att rekryteras med bästa möjliga krafter. Av dessa skäl är det önskvärt att bevara möjligheter till deltidstjänst hos riksdagen, så att kvalificerade personer jämsides med den icke heltidskrävande stenograftjänsten kan fylla ut arbetstiden med arbete utanför riksdagen. Därigenom tryggas också en allsidig sammansättning och erfarenhetsbas inom kåren.

I sammanhanget bör framhållas att åtskilliga av riksdagens nuvarande stenografer, vilka redan när de tog anställning i riksdagen hade en annan karriär utstakad för sig, säkerligen aldrig skulle ha sökt sig till riksdagsarbetet, om det inte varit möjligt att kombinera detta med annan tjänst. Eftersom plenitiden i enkammarriksdagen torde bli längre än i den nuvarande andra kammaren, bör den ordningen införas att två (ev. flera) befattningshavare tillåtes dela på sådan tjänst. En sådan ordning praktiseras sedan några år i första kammaren och fungerar synnerligen tillfredsställande.

Personalföreningens förslag innefattar, *att* stenografkåren i enkammarriksdagen skall bestå av 5 förste stenografer, 16 stenografer och 4 reservstenografer, *att* organisationen liksom hittills skall omfatta både lönegradsplacerade tjänster och arvodestjänster, *att* stenografer med lönegradsplacerad tjänst skall garanteras helårsanställning, om de så önskar, *att* frågan huruvida även förste stenografer skall kunna erhålla lönegradsplacerade tjänster bör diskuteras *samt att* två befattningshavare skall kunna få dela på en arvodestjänst.

4.3. Maskinskrivarna vid snabbprotokollet

Första kammarens sekreterare menar att maskinskrivarna är för få, vilket medför att stenograferna tvingas stå i kö för att diktera sina utskrifter. Han anser att det behövs 10 maskinskrivare men framhåller att den enda tillfredsställande lösningen på längre sikt är att övergå till heltidsanställning.

Andra kammarens sekreterare föreslår 12 maskinskrivare. Enligt hans mening finns det ingen anledning att övergå till en fastare anställningsform. Liksom hittills bör skrivpersonalen kunna anlitas av riksdagens inre kansli och övriga organ.

Personalföreningen framför på maskinskrivarnas vägnar kritik mot förtjänsten, arbetstiden och lokalförhållandena.

4.4. Sammanfattning av kammarsekreterarnas förslag

Enligt första kammarens sekreterare bör enkammarriksdagens kansli ha tre chefstjänstemän, en generalsekreterare, en plenarsekreterare och en kanslichef. Kansliet föreslås indelat i åtta avdelningar, nämligen plenaravdelning, stomprotokollavdelning, snabbprotokollavdelning, avdelning för intern upplysning, internationella sekretariatet, avdelning för extern upplysning, avdelning för skolkontakt samt personalavdelning. Varje avdelning skulle ledas av en avdelnings- eller arbetsenhetschef. Övrig kanslipersonal föreslås till följande antal: tjugo redigerare, varav fyra förste redigerare och lika många reservredigerare, tjugoen övriga tjänster i kanslist/biträdeskarriären, nämligen en registrator, tre chefssekreterare, sju kanslister/kanslibiträden samt tio maskinskrivare.

Andra kammarens sekreterare föreslår även han tre chefstjänstemän, en sekreterare, en biträdande sekreterare och en kanslichef. Vidare föreslås två biträdande jurister, en stomnotarie, en byrådirektör, tre förste byråsekreterare, en internationell sekreterare samt sexton stenografer, fyra reservstenografer, sex kanslister/maskinskrivare och tolv maskinskrivare vid snabbprotokollet. Till kansliet räknas även föreståndaren för riksdagsdebatterna.

De förslag som kammarsekreterarna framlagt är inte direkt jämförbara, eftersom indelningen är gjord efter olika grunder. Det bör tilläggas att andra kammarens sekreterare i sitt förslag förutsätter att vissa av tjänsterna uppehålls på heltid hela året, andra på heltid endast under sessionerna och andra åter endast på deltid under sessionerna. De tolv maskinskrivarna vid snabbprotokollet skall enligt hans förslag liksom de nuvarande arbeta bara i anslutning till kammarplena.

5. Säsongutjämning — utjämning av arbetsbördan och fyllnadstjänstgöring

Direktören i förvaltningskontoret framhåller, att den av 1966 års sammansatta konstitutions- och bankoutskott förutsatta samordningen mellan konstitutionsutskottet och ombudsmännen har realiserats, däremot inte samordningen mellan statsutskottet och revisorerna. Han ger exempel på sekreterares och kanslisters fyllnadstjänstgöring hos andra riksdagsorgan. Enligt direktörens uppfattning bör fyllnadstjänstgöring kunna ske i ökad utsträckning dels i någon mån inom förvaltningskontoret, vars uppgifter är kontinuerliga och nästan ständigt innefattar utredningar av olika slag, dels hos riksdagens ombudsmannaexpedition, hos riksdagens revisorer, Nordiska rådets svenska delegation samt riksdagsbiblioteket.

Konstitutionsutskottets sekreterare nämner, att i realiteten ungefär en hälftendelning av arbetstiden mellan utskottet och JO har genomförts för de två föredragande juristerna hos utskottet som mellan sessionerna tjänstgör som byråchefer hos JO. Han uppger, att såväl utskottet och JO som de båda juristerna har mycket goda erfarenheter av detta samarbete.

Första kammarens sekreterare uttalar beträffande det framtida riksdagskansliet, att sysselsättning kan beredas det inre kansliet mellan sessionerna. Sekreterarpersonalen kan arbeta med planerings- och utredningsuppgifter. Kanslisterna kan som ovan nämnts ta ut kompensationsledighet under denna tid. Redigerarna bör kunna placeras i andra myndigheter. En samordning mellan riksdagskansliet och utskottskanslierna kan också ge dessa befattningshavare arbete med recitskrivning m. m.

Statsutskottets sekreterare anför bl. a.:

> Det arbete som sekreterarna har med att under uppehållet mellan vår- och höstsessionen förbereda behandlingen av uppskjutna ärenden, motioner och propositioner, samt de propositioner som lämnas till riksdagen under sommaruppehållet eller under hand delges sekretariaten är av växlande omfattning. Erfarenheterna hittills visar att denna och andra arbetsuppgifter under den tid då sekreterarnas semester på grund av riksdagens arbetsrytm måste tas ut inte lämnar större utrymme för tjänstgöring hos annat riksdagsorgan.

Sekreteraren framhåller vidare, att en förutsättning för att sekreterarna i utskottet skall kunna fylla de krav som ställs på dem är att de får tid vid

sidan av andra arbetsuppgifter under sessionsuppehållen att målmedvetet arbeta på att förbättra sin allmänna orientering.

Vissa av de andra utskottssekreterarna uttrycker sig på likartat sätt.

En av *avdelningssekreterarna inom statsutskottet* yttrar, att den totala belastningen på personalen under året bör klarläggas genom en undersökning. Han föreslår att vidareutbildning bör ske i större utsträckning även i form av växeltjänstgöring vid departement eller verk.

Vissa av utskottssekreterarna betonar, att den nya personalorganisationen har underlättat för utskotten att jämna ut arbetsbördan, särskilt genom att sekreterarna har kunnat förbereda ärenden under sessionsuppehållet. Tanken på tjänstgöring under kortare tid i statsdepartementen, i centralförvaltning eller hos andra riksdagsorgan framförs av vissa sekreterare.

6. Frågan om genomförande av en samordnad personalorganisation

6.1. Samordning mellan utskotten, eventuellt under central ledning

Första kammarens sekreterare framhåller, att betydande fördelar står att vinna med en inordning av utskottssekretariaten under ett centralt organ och samordning i personalhänseende med riksdagens kansli, bl. a. för arbetsplaneringen i utskotten och därmed också i kamrarna. Han menar, att en inordning under talmanskonferensen av utskottssekretariaten skulle medföra, att konferensen eller på dess vägnar generalsekreteraren i enkammarriksdagen fick väsentliga befogenheter att dirigera personalen. Denna skulle då kunna omflyttas efter behov. I sådant syfte bör enligt första kammarens sekreterare övervägas — med bibehållande av sekreterarna som fast knutna, envar till sitt utskott — att av nuvarande biträdande sekreterare och motsvarande tjänstemän skapa en gemensam kår, anställd i riksdagens kansli. Han yttrar vidare att riksdagens kansli kommer att kunna stå utskotten till tjänst med smärre delutredningar m. m., om förslaget om en fast redigerarkår realiseras.

Andra kammarens sekreterare anför, att planeringen av arbetet i plenum och utskott liksom hittills bör åvila talmanskonferensen. Vid kammarreformen har det ansetts vara en fördel, om viss kontinuitet bevaras i fråga om utskottens organisation och arbetsformer åtminstone under den närmaste tiden. Han yttrar vidare:

> Det synes därför icke vara lämpligt att i detta sammanhang söka reducera den till varje utskott knutna kanslipersonalen och i stället inrätta ett för samtliga utskott gemensamt organ, vars befattningshavare skulle kunna biträda utskotten med materialgenomgång, statistiska sammanställningar etc. Ej heller är det ändamålsenligt att nu ge riksdagskansliet en sådan storlek och sammansättning att utskotten där skulle kunna få sådant biträde.

Frågan om samordning av utskottssekretariaten har inte ställts till direktören i förvaltningskontoret. Denne uttalar sig emellertid mera allmänt för personalintegration i annat sammanhang.

Alla utskottssekreterare utom sekreteraren i konstitutionsutskottet uttalar sig med skepsis om central samordning av utskottssekretariaten. De flesta av dem betonar, att utskottsarbetet förutsätter ett förtroendefullt förhållande mellan utskottens ledamöter och deras tjänstemän. De menar, att för-

troligheten främjas genom att utskotten har bestämmanderätt både i anställningsfrågor och vid arbetsledningen. Vidare anser de, att det hos både sekreterare och biträdande sekreterare (motsv.) krävs djup insikt i utskottets ämnesområde och i många fall särskild utbildning eller eljest särskilda förkunskaper. En annan synpunkt är, att en ordentlig planering av utskottsarbetet förutsätter att sekreteraren vet vilken personal han kan disponera över. Personal som skall stå till förfogande för olika utskott kan inte beräknas stå till buds för extraordinära arbetsinsatser på samma sätt som nu sker under perioder med toppbelastning. Det samarbete som behövs för en rationell handläggning av propositioner och motioner klarar man av utan någon organisatorisk samordning. En sådan samordning skulle för övrigt kräva en särskild, tidsödande och kanske dyrbar administration.

Vissa av utskottssekreterarna framför speciella synpunkter. *Sekreteraren i utrikesutskottet* framhåller, att betydande fördelar både för riksdagen och för utrikesdepartementet är förenade med det nuvarande arrangemanget, att sekreterartjänsten uppehålls som bisyssla av en tjänsteman i departementet.

Sekreteraren i bankoutskottet framhåller, dels att som biträdande sekreterare med deltidsanställning i utskottet brukar anlitas tjänsteman med särskild sakkunskap från sin huvudtjänst och att det troligen skulle vara svårt att få personer med motsvarande kvalifikationer till heltidstjänster som biträdande sekreterare inom ett gemensamt utskottskansli, dels att bankoutskottets funktion som besvärsutskott och budgetutskott för riksdagsförvaltningen motiverar, att dess sekreterarpersonal intar en i förhållande till övriga riksdagsorgan såvitt möjligt oberoende ställning.

Den tidigare nämnde *avdelningssekreteraren i statsutskottet* instämmer i kraven på kvalifikationer och på ett förtroendefullt samarbete ledamöter—tjänstemän men framhåller att den omständigheten att utskottet eller avdelningarna själva tillsätter tjänsterna i och för sig inte torde innebära större garanti för att nämnda krav blir tillgodosedda än om tillsättningen sker under medverkan av ett centralt organ.

Konstitutionsutskottets sekreterare förordar i princip att kammar- och utskottskanslierna sammanförs till ett gemensamt riksdagens kansli under en central styrelse. Han fastslår följande förutsättningar för sitt resonemang:

> Först och främst utgår jag från *att* den centrala styrelsens befogenheter skall begränsa sig till i princip att tillsätta tjänstemän, placera dem vid tjänsteställen och vid behov flytta eller »dela» dem mellan tjänsteställen, *samt att* dessa befogenheter endast inom mycket snäva gränser skall kunna delegeras till någon tjänsteman. Varje enhet kommer även framdeles att ha ett självständigt ansvar för arbetet inom sitt område; talmanskonferensen kommer liksom hittills endast att kunna ge rekommendationer men inte direktiv. Någon ändring härvidlag kan, om den alls anses önskvärd, i vart fall inte aktualiseras förrän i anslutning till nästa författningsreform. Härav måste följa att varje enhet måste ha exklusiv befogenhet att ge direktiv till sina tjänstemän, oavsett i vilken ordning dessa blivit placerade där.

Sekreteraren erinrar i det följande om konstitutionsutskottets uttalande (1968: 20 s. 49—50) om att garantier måste skapas för att den reella beslutanderätten förblir hos riksdagsledamöterna och deras förtroendemän. Detta

uttalande gör det i förening med enheternas självständighet otänkbart, att personalen inordnas under en central chefstjänsteman. En ny organisation får liksom den nuvarande ha ett antal sidoordnade chefstjänstemän. Han hänvisar här som jämförelse till den nya JO-organisationen. Integrationen bör emellertid inte drivas för långt, utan fördelarna med den nuvarande organisationen bör behållas. Detta utvecklar han på följande sätt:

> Flertalet tjänstemän måste få i huvudsak lika fasta tjänsteställen som nu. Detta följer av de särskilda kompetenskrav, som de olika organen måste uppställa på sina tjänstemän, och av de personliga förtroendeförhållanden, som måste etableras mellan ledamöter och tjänstemän om organisationen skall fungera. Det ligger också i öppen dag att arbetseffektivitet motverkas i stället för främjas om tjänstemännen flyttas för ofta eller får splittra sig för mycket på olika arbetsställen eller om de olika beredningsorganen inte kan med tämligen stor bestämdhet överblicka sina personalresurser. Det ligger i sakens natur att rörligheten blir störst på de lägsta tjänsterna och avtar ju högre upp man kommer. Vad beträffar chefstjänstemännen hos de olika enheterna kan det förutsättas att de knappast alls skulle påverkas av en reform, åtminstone inte under sessionstid. Vidare får en samordning inte leda till att det blir dragkamp om personalen eller att chefstjänstemännen får sätta bort tid på ständiga sammanträden om personalfrågor, planering etc.

De största fördelarna i en personalorganisatorisk samordning ser konstitutionsutskottets sekreterare i att

1) man får en central överblick över arbetsförhållandena inom de olika enheterna;
2) man kan åstadkomma en viss arbetsutjämning mellan tjänstemännen;
3) man får ett bättre underlag för den centrala arbetsplaneringen;
4) en ökad rörlighet kan motverka slentrian och öka arbetseffektiviteten, tjänstemännen får vidare utblickar och kontakter;
5) rekryteringen skulle ske enligt enhetliga normer, och riksdagstjänsternas kvalitet och anseende skulle hävdas bättre än med nuvarande ordning;
6) den skulle göra det lättare att smärtfritt verkställa omplacering och lättare för tjänstemännen att komma vidare i karriären;
7) den skulle underlätta anpassningen till en ny utskottsorganisation, som kan bli resultatet av grundlagberedningens arbete.

Han framhåller, att en samordning skulle vara särskilt förmånlig för konstitutionsutskottet. Härom yttrar han:

> Det skulle vara en stor fördel att kunna lägga ut granskningsuppgifter på »utomstående» tjänstemän som sysslat med det aktuella fackområdet. Detta skulle medföra inte bara arbetsbesparing utan även en ökad säkerhet i granskningsarbetet. Det skulle också vara en fördel för KU:s jurister att få kontakt med andra utskott, eftersom KU-arbetet har en i viss mån speciell karaktär.

På frågan, om särskilda krav på sakkunskap kan försvåra en personalorganisatorisk samordning, svarar konstitutionsutskottets sekreterare »obetingat nej». Härom yttrar han närmare:

> Det är självklart att ett gemensamt kansli kommer att rekryteras så att alla de behov av speciell sakkunskap som föreligger blir tillgodosedda. Av de skäl som jag nyss nämnt kan det förväntas att en samordning leder

till förbättrad rekrytering och därmed ökad sakkunskap. En annan sak är att rörligheten inom organisationen i praktiken blir begränsad, särskilt på de höga tjänsterna. Det ligger i sakens natur, och jag har redan utvecklat förhållandet som en förutsättning för mitt resonemang. Det kan emellertid knappast bestridas att ett ganska stort mått av rörlighet är realistiskt oavsett speciella krav på sakkunskap. Jag kan t. ex. peka på *att* hovrättsjurister arbetar inom fem utskott (KU, 123 LU och ABU), *att* fyra andra är budgetutskott (SU, BeU, BaU och JU), *att* samma fråga ofta berör både lag- och budgetutskott *och att* naturligtvis inte allt vad sekreterarpersonalen gör kräver särskild sakkunskap, något som för övrigt är en förutsättning för nuvarande rekryteringspraxis. Vad gäller kanslistpersonalen och i viss mån den lägre sekreterarpersonalen vill jag av utbildnings- och rationaliseringsskäl direkt förorda rörlighet oavsett om riksdagsarbetet påkallar det eller ej.

6.2. Formaliserad samverkan mellan utskottssekretariaten

Flera av yttrandena från utskottssekreterarna innehåller uppgifter om informellt samarbete, som nu förkommer. Härvid nämns bl. a. att utskottssekreterarna brukar träffa kammarsekreterarna under den allmänna motionstiden för att diskutera remitteringen av motionerna. Vidare redogörs för kontakter mellan sekretariaten i skilda utskott vid behandlingen av besläktade ärenden. Utskottssekreterarna menar, att samarbetet på det hela taget fungerar bra för närvarande. Reglering i författning anses i stort sett överflödig. Den nuvarande organisationen hindrar inte, att det informella samarbetet byggs ut.

6.3. Biträde åt utskott med delutredningar

Sekreterarna hos *lagutskotten, jordbruksutskottet* och *allmänna beredningsutskottet* anser, att de vid utskotten placerade kanslisterna gör ett värdefullt arbete med sammanställningar o. s. v. De motsätter sig alla, att kanslisterna dras samman till ett gemensamt kansli. *Allmänna beredningsutskottets sekreterare* framhåller emellertid, att frågan kan hamna i ett nytt läge, om ADB-teknik i större utsträckning kommer att anlitas för delutredningar. Denna teknik medför enligt sekreteraren i sig själv en form av centralisering. I ett sådant läge kan kanslistfunktionen behöva omprövas. *Utrikesutskottets* och *statsutskottets sekreterare* säger sig båda ha behov av kanslisthjälp eller hjälp med delutredningar, sammanställningar m. m., men framhåller att detta inte kräver någon organisatorisk samordning av utskottssekretariaten. *Andra kammarens sekreterare* anser, att utrikesutskottets behov av en fastare kansliorganisation bör kunna tillgodoses genom att man anställer en kanslist. Denna skulle i mån av möjlighet biträda även på riksdagens kansli, i första hand inom internationella sekretariatet.

Bankoutskottets sekreterare anser särskild personal för delutredningar överflödig. Liknande uppfattning framförs av *sekreteraren i bevillningsutskottet.*

Konstitutionsutskottets sekreterare efterlyser en utredning om kanslisternas uppgifter inom olika organ särskilt mellan sessionerna. Han anför vidare bl. a.:

Både arbetsuppgifter och arbetsbelastning varierar säkert i hög grad.

Jag vill erinra om att stor tvekan låg bakom den förra organisationsutredningens förslag i denna del. I det längsta övervägdes ett alternativ, där de nuvarande förste kanslisterna motsvarades av kanslister och de nuvarande kanslisterna av kontorsskrivare. Jag frågar mig om inte erfarenheterna pekar på att denna lösning varit bäst överensstämmande med förhållandena t. ex. i departementen.

6.4. Samordningens betydelse för tjänstemännens befordran

Första kammarens sekreterare utgår i sitt yttrande från ett uttalande vid riksdagsbehandlingen av 1965 års organisationsutrednings förslag angående riksdagens personalorganisation (KBaU 1966: 2 s. 10) om att anställning i riksdagen borde vid tillsättning av tjänst inom statsförvaltningen i övrigt tillmätas minst samma värde som jämförlig tjänstgöring i annan befattning. Han framhåller emellertid, att erfarenheten synes ge vid handen att de kvalificerade tjänsterna inom riksdagen inte fått sådant karriärvärde. Han anser det vara angeläget, att 1969 års organisationsutredning åter skapar tilltro till riksdagens förmåga att ordna karriärmöjligheter för sina tjänstemän. I sådant syfte borde bl. a. undersökas, vilka möjligheter en samordning med riksdagens verk kan öppna. Han uttalar vidare:

> Möjligen kan, såsom ett led i stärkandet av riksdagens ställning, i samband med enkammarriksdagen, en inordning av riksdagens verk i vissa hänseenden under talmanskonferensen böra undersökas. I så fall synes samråd få ske med grundlagberedningen om upptagande av undersökningar eller särskild utredning böra tillkallas.

Direktören i förvaltningskontoret framhåller, att personalintegration och fyllnadstjänstgöring från utbildnings- och meritsynpunkt bör ha ett värde som på längre sikt kommer både avlämnande och mottagande organ samt tjänstemannen till godo.

Bankoutskottets sekreterare erinrar om att hovrätts- och kammarrättsjurister torde ha tillfälle till fortsatt karriär inom domstolsväsendet, även om de ett antal år har tjänstgjort hos riksdagen. Han menar däremot att samhällsvetare och förvaltningsjurister, som har trätt i riksdagens tjänst, har starkt begränsade möjligheter att komma i fråga för de högre befattningar inom departement, verk m. m., vilka de eljest hade kunnat räkna med att nå.

Allmänna beredningsutskottets sekreterare menar, att hans tidigare antydda förslag om fyllnadstjänstgöring i departement och verk vinner stöd av att sekreterartjänsterna inte reellt bör betraktas som permanenta och tillägger, att frågan om reträttjänster inom statsförvaltningen i övrigt i praktiken är mer svårlöst än vad uttalanden i samband med den nuvarande organisationens tillkomst kunde synas ge vid handen.

En av *avdelningssekreterarna i statsutskottet,* vilken tidigare citerats, framhåller att ett centralt organ torde ha bättre förutsättningar att se till att utvecklingsmöjligheterna för personalen är goda, framför allt då ett sådant organ har bättre utsikter att för befordran kunna placera personal inom den övriga statsförvaltningen.

Statsutskottets huvudsekreterare pekar på fallet, att ett utskott vill entlediga en tjänsteman och framhåller, att det är svårare att finna en för parterna godtagbar lösning inom den relativt lilla riksdagsförvaltningen än inom statsförvaltningen i övrigt men också att han inte tror, att en orga-

nisatorisk samordning av utskottskanslierna löser problemet. Han håller det för mera sannolikt, att man genom samarbete med Kungl. Maj:ts kansli skulle kunna uppnå bättre resultat samt betonar, att frågan är av sådan vikt att den under alla förhållanden bör utredas.

Den tidigare citerade *avdelningssekreteraren i statsutskottet* menar däremot, att ett centralt organ även i det av huvudsekreteraren nämnda fallet bör ha större möjligheter än ett enskilt utskott att lösa eventuella problem, särskilt i fråga om samarbete med Kungl. Maj:ts kansli.

Konstitutionsutskottets sekreterare anlägger även vissa synpunkter på karriärfrågorna. Utöver vad som ovan redovisats under 6.1 framhåller han, att man bör hävda kvalifikationskrav som motsvarar lönesättningen. Vid inrättandet av den fasta personalorganisationen var syftet, att riksdagstjänsterna åtminstone med tiden skulle vinna erkännande som likvärdiga med departementstjänster i samma lönegrader. Det måste konstateras, att utvecklingen inte alls har gått i den riktningen och att detta på längre sikt kan bli till allvarlig olägenhet för både riksdagen och dess tjänstemän. Han understryker därför vikten av att riksdagen på allvar överväger möjligheten att hjälpa sina tjänstemän vidare, när de önskar lämna sin tjänst. Han anser, att en central styrelse bör kunna vara av värde från denna synpunkt.

Lars Foyer
13.10.1969

Bilaga 5

PM

om besvärsärenden hos bankoutskottet

I en bifogad tabellarisk uppställning lämnas summariska uppgifter om de besvärsärenden som bankoutskottet behandlat under åren 1960—1969 (sistnämnda år till medio oktober; dessutom upptas ett anhängiggjort men ännu inte avgjort ärende).

Ärendena har delats upp efter beslutsmyndigheter och sammanförts i två huvudavdelningar, den ena omfattande beslut av riksdagens verk (utom riksgäldskontoret i dess tidigare egenskap av huvudman för riksdagens ekonomibyrå) och av statens personalpensionsverk i ett ärende angående familjepension efter tjänsteman hos ett riksdagens verk, den andra omfattande beslut inom vad som numera benämnes den inre riksdagsförvaltningen.

Angivet datum avser expeditionen i ärendet och är i allmänhet lika med datum för utskottets beslut. Under rubriken »BaU» anges innebörden av utskottets beslut, varvid kategorierna »ändr.», »ej ändr.» och »ej prövn.» förekommer. Sistnämnda kategori omfattar de fall då besvären avvisats därför att beslutet icke varit överklagbart (i två fall, nr 26 och nr 30, icke slutgiltiga beslut) eller därför att klaganden icke haft besvärsrätt. (De sakfrågor som varit aktuella i de avvisade besvären har i ett par fall prövats senare, då slutligt beslut förelegat respektive besvär anförts av klagoberättigad person.) Kategorin »ändr.» omfattar både fall då utskottet återförvisat ärendet till beslutsmyndigheten (med eller utan angivande av riktlinjer för nytt beslut) och sådana — flertalet — då utskottet fattat nytt, positivt beslut.

I anmärkningskolumnen betecknas med »*O*» ärenden rörande tillämpningen av numera avskaffade bestämmelser (såsom avlöningsbestämmelserna för riksdagens tillfälligt anställda tjänstemän och de t. o. m. 1965 gällande bestämmelserna om förhandlingsrätt) och sålunda representerande ärendetyper som inte längre blir aktuella. Med »*RR*» anges ärenden som det torde ha ankommit på regeringsrätten att behandla, därest regeringsrätten — såsom skall gälla i framtiden — haft samma kompetens beträffande riksdagens förvaltningsområde som beträffande Kungl. Maj:ts. Några av de med »O» betecknade ärendena har — än mera hypotetiskt — även fått beteckningen »RR», satt inom parentes.

På s. 89 återfinnes en tabellarisk sammanställning som visar besvärsärendenas fördelning i olika hänseenden. Beslutsmyndigheterna har förkortats på följande sätt:

rb:	fullmäktige i riksbanken
rgk:	fullmäktige i riksgäldskontoret — utom såsom huvudman för riksdagens ekonomibyrå
bibl:	styrelsen för riksdagsbiblioteket
NR:	Nordiska rådets svenska delegation (arbetsutskottet)
SPV:	statens personalpensionsverk

ekb: fullmäktige i riksgäldskontoret — såsom huvudman för riksdagens ekonomibyrå
del: delegerade för riksdagens verk
KD: kanslideputerade
RFK: (styrelsen för) riksdagens förvaltningskontor
tn: nämnden för tillsättning av vissa tjänster hos riksdagens kamrar och utskott (1966)

Vid fördelningen på ärendetyper har först avskilts de ärenden som enligt ovan betecknats med »O» och »RR». Återstående ärenden, vilka alltså är sådana som kan förekomma i framtiden och då skall behandlas av ett besvärsorgan inom riksdagen, har fördelats på kategorier med hänsyn till sitt sakliga innehåll. Dessa ärendens fördelning på olika år framgår av de siffror som angivits inom parentes i den översta tabellens summakolumn. Även vid summeringarna för de två huvudavdelningarna anges inom parentes antalet ärenden efter avdrag av de med »O» och »RR» betecknade.

Som kommentar och komplettering till tabellmaterialet kan följande anföras.

Statistisk sammanställning

År	Summa	rb	rgk	bibl	NR	SPV	ekb	del	KD	RFK	tn
1960	3 (2)	1	2								
1961	7 (3)	3		2			1		1		
1962	3 (1)	1					1		1		
1963	3 (0)	1		1					1		
1964	9 (7)	3	2	1			1	1	1		
1965	7 (6)		3	3				1			
1966	4 (4)	3		1							
1967	6 (6)	2		1						2	1
1968	5 (4)	2	1			1				1	
1969	4 (2)	1			1					2	
Totalt	51 (35)	17	8	9	1	1	3	2	4	5	1
				36 (26)					15 (9)		
Ärende											
O	11	3		2			1		4	1	
RR	5	2		1	1	1					
tjänstetillsättning	28	12	5	6			1			3	1
skälighetsfrågor i övrigt:											
ersättning för obligationer	3		3								
avlöningsförmåner	3							2		1	
riksdagsmannapension	1						1				
Summa											
O+RR	16	5		3	1	1	1		4	1	
övriga	35	12	8	6			2	2		4	1
Totalt	51	17	8	9	1	1	3	2	4	5	1
BaU:s beslut											
ändr	15	3	1	3			3		2	3	
ej ändr	30	13	7	4		1		1	2	2	
ej prövn	5	1		2				1			1
(ännu ej avgjort)	1				1						
Totalt	51	17	8	9	1	1	3	2	4	5	1

En tredjedel av besvärsärendena under perioden härrör från riksbanken, det största av riksdagens verk. Av riksdagens övriga verk har riksgäldskontoret, riksdagsbiblioteket och Nordiska rådets svenska delegation givit upphov till besvärsärenden men däremot inte riksdagens ombudsmän och revisorer. Besvär har vidare förekommit över beslut av samtliga organ inom den inre riksdagsförvaltningen (såvitt gäller 1966 års tillsättningsnämnd dock endast till följd av att klaganden förbisett att ifrågavarande beslut inte var överklagbara).

De ärenden som (sannolikt) skulle ha gått till regeringsrätten är mycket få. Den helt dominerande gruppen av ärenden — särskilt om regeringsrättsärenden och ärenden av O-kategorin frånräknas — gäller tjänstetillsättningar. Beträffande dessa ärenden kan noteras att de avser för riksdagsbibliotekets del uteslutande bibliotekarietjänster och för riksbankens och riksgäldskontorets del med blott ett par undantag tjänster i kammarskrivarkarriären (upp till direktörs- respektive byrådirektörsnivån). Det stora antalet tjänstetillsättningar i biträdeskarriären har bara föranlett ett besvärsärende. De ärenden utanför O-kategorin som gäller skälighetsfrågor på avlöningsområdet är i sak endast två och torde knappast få några motsvarigheter i framtiden.

En principiellt viktig ärendetyp som inte förekommit under perioden är besvär över vägran att utlämna allmän handling. Kort före periodens början (BaU:s beslut 16.12.1959) förekom ett sådant ärende, dock av speciell natur (yrkande bl. a. »att vi få fri tillgång till samtliga i riksdagsbiblioteket förvarade handlingar och upplysningar om oss samt de handlingar varpå dessa grunda sig, däri inbegripes samtliga myndigheters och säkerhetstjänstens och dessa tillhörande organs handlingar och upplysningar som tillämpats i våra ärenden»; enligt biblioteksstyrelsen kunde av handlingar i biblioteket endast UU:s protokoll 1958 vara aktuella, och dessa innehöll inget relevant material — övriga ifrågakommande utskottshandlingar förvarades inte i biblioteket; besvären föranledde ingen åtgärd).

De ärenden rörande utlämnande av allmän handling som — bl. a. mot bakgrund av bankofullmäktiges beslut att avslå vissa ansökningar — ter sig mest närliggande är sådana som gäller framställningar från forskare om att få ta del av hemliga handlingar inom riksbanken. I detta sammanhang må påpekas att för riksdagens förvaltningsområde inte finns någon generell motsvarighet till 37 § sekretesslagen om Konungens rätt att utan hinder av lägre myndighets ställningstagande medge utlämnande av hemliga handlingar. Beträffande handlingar som är hemliga enligt stadgande i riksbankslagen gäller enligt 31 § sekretesslagen att sådana får utlämnas av — förutom bankofullmäktige — bankoutskottet och riksdagens revisorer. Jag föreställer mig att det dispensbehov, som 37 § sekretesslagen täcker, för närvarande kan såvitt gäller andra under riksdagen lydande myndigheter än riksbanken tillgodoses genom besvärsprövning i bankoutskottet. När regeringsrätten övertar prövningen av reguljära besvärsärenden rörande vägran att utlämna allmän handling bör rimligen en mera fullständig reglering av dispensmöjligheten komma till stånd. Även om besvärsprövningen i övrigt på riksdagens område förläggs till ett särskilt besvärsorgan synes dispensprövning av nu nämnt slag böra ankomma på bankoutskottet, som genom sin granskningsverksamhet fortlöpande kommer i kontakt med det hemliga materialet hos bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige och som sjävfallet måste få behålla sin i 31 § sekretesslagen givna kompetens.

Utöver de ärendetyper som berörts ovan kan — utan anspråk på fullständighet — nämnas ytterligare några som förekommit under 1950-talet. Hos bankoutskottet bar då överklagats beslut om tillrättavisning av riksbankstjänsteman (BaU 28.2.1959; i framtiden RR), om avslag på framställning om rätt att med tjänst hos riksbanken förena bisyssla som croupier (BaU 25.4.1957; återförvisning) och om avslag på utskottstjänstemans ansökan hos riksgäldsfullmäktige om ersättning för klädespersedlar som frånstulits honom i riksdagshuset (BaU 16.11.1950; bifall).

I fråga om bankoutskottets ställningstagande kan noteras att besvären i en tredjedel av de fall då sakprövning ägt rum har lett till ändring av det överklagade beslutet, om än inte alltid på sådant sätt att klaganden direkt fått bifall till vad han yrkat. När beslut om tjänstetillsättning ändrats har det i allmänhet rört sig om principfrågor rörande värderingen av olika befordringsgrunder. Det har t. ex. kunnat gälla avvägningen mellan förtjänst och skicklighet (ärende nr 14) eller frågan huruvida statlig tjänst utanför riksdagens område bör beaktas vid anciennitetsberäkning. I ett fall nyligen (nr 50) har ett tillsättningsbeslut upphävts på grund av att en procedurföreskrift icke iakttagits.

I några fall har bankoutskottets ändringsbeslut väsentligen baserats på yttrande av annan myndighet. Ett sådant ärende är det redan berörda nr 24, där försäkringsinspektionen avgav yttrande och själv dessförinnan inhämtade yttranden från Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam. Ett annat är nr 16. I detta fall blev statens personalvårdsnämnds yttrande avgörande för utskottets beslut.

Av anmärkningskolumnen i den tabellariska uppställningen av besvärsärendena framgår att utskottets beslut i det övervägande flertalet fall varit enhälliga. Där anges nämligen alla dissenser. Sådana har förekommit beträffande endast fyra av de 45 ärenden som utskottet prövat i sak. Minoriteten har i dessa fall bestått av 1—3 ledamöter. Någon uppdelning efter politiska grunder har sålunda icke förekommit vid behandlingen av dessa ärenden.

I anslutning till vad nu sagts må något nämnas om formerna för handläggning av besvärsärenden inom utskottet. Ärendena bereds inom utskottets sekretariat. Arbetet vilar främst på sekreteraren; regelmässigt läser också biträdande sekreteraren in ärendena och deltar i samråd därom. På senare tid har också — på sekretariatets hemställan — för samråd anlitats en särskild juridisk konsult (lagman Anders Wigelius). Ärendena föredras först inför utskottets delegation för beredande av besvärsärenden, vilken består av fem ledamöter (1 m, 1 cp, 1 fp, 2 s). Behandlingen i delegationen kan stundom resultera i ytterligare beredningsåtgärder, såsom remiss. Delegationen rekommenderar utskottet att fatta visst beslut. Denna rekommendation framläggs som slutpunkten i en förnyad föredragning av ärendet inför utskottet in pleno, ofta ungefär lika grundlig som föredragningen inför delegationen. Endast i ett av de fyra dissensfallen (nr 49) har utskottet fattat annat beslut än det som delegationens majoritet rekommenderat; det rörde sig här om ett mycket särpräglat och svårbedömt ärende, i tabellen betecknat med »O (RR)».

Det har förekommit (fall nr 36) att iakttagelser vid besvärsprövning — här visserligen i ett ärende med beteckningen »RR» — kunnat föranleda utskottet att med begagnande av sin initiativrätt föreslå riksdagen en åtgärd varigenom klaganden i sak blev tillgodosedd trots att förutsättningar för bifall till besvären saknades.

Besvärsärenden hos bankoutskottet 1960—1969

Nr	Datum	Ärende	BaU	Anm.
I. Riksdagens verk				
Riksbanken				
1	30.5.1960	avstängning från tjänstgöring (förste kammarskrivare)	ej ändr.	*RR*
2	8.3.1961	lönegradsplacering av viss tjänst (vid Tumba pappersbruk)	ej prövn.	ej besvärsrätt för klagandena (organisationer) *O*
3	16.5.1961	tidpunkt för lönegradsuppflyttning	ej ändr.	*O* (?)
4	14.11.1961	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ao 23)	ej ändr.	
5	9.5.1962	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ao 21)	ej ändr.	
6	3.12.1963	framställning om retroaktiv summarisk arbetarpension (avslag)	ej ändr.	*RR* (?)
7	21.5.1964	framställning om förhandlingar rörande innebörden av viss löneöverenskommelse (avslag)	ändr. (bifall)	*O*
8	16.12.1964	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ae 21)	ej ändr.	
9	16.12.1964	tjänstetillsättning (förste kammarskrivare Ao 17)	ej ändr.	
10	15.2.1966	tjänstetillsättning (byrådirektör Ae 25)	ej ändr.	
11	13.12.1966	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ae 21)	ej ändr.	
12	13.12.1966	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ae 23)	ej ändr.	*dissens* (12-2; minoriteten för ändring till klagandens förmån)
13	14.11.1967	tjänstetillsättning (direktör BP 5)	ej ändr.	
14	21.11.1967	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ae 21)	ändr.	
15	27.2.1968	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ao 23)	ej ändr.	
16	12.12.1968	tjänstetillsättning (bankkamrerare Ae 21)	ändr.	BaU:s beslut grundat på yttrande av statens personalvårdsnämnd, avgivet efter särskild utredning
17	7.5.1969	tjänstetillsättning (mynträknings-föreståndare Ao 14)	ej ändr.	
Riksgäldskontoret (utom såsom huvudman för riksdagens ekonomibyrå)				
18	29.11.1960	tjänstetillsättning (kamrerare Ao 23)	ej ändr.	
19	29.11.1960	tjänstetillsättning (förste revisor Ao 21, kamrerare Ao 21)	ej ändr.	
20	7.4.1964	tjänstetillsättning (kontorist Ae 9)	ej ändr.	
21	21.5.1964	tjänstetillsättning (förste revisor Ao 21, d:o Ae 21)	ej ändr.	
22	23.11.1965	framställning om ersättning för förkomna (stulna) obligationer (avslag)	ej ändr.	

Nr	Datum	Ärende	BaU	Anm.
23	23.11.1965	tjänstetillsättning (byrådirektör Ao 27)	ej ändr.	
24	2.12.1965	framställning om ersättning för förkomna (stulna) obligationer (avslag)	ändr. (bifall)	
25	22.10.1968	framställning om inlösen av preskriberad premieboligation (avslag)	ej ändr.	
Riksdagsbiblioteket				
26	14.3.1961	beslut att hos delegerade för riksdagens verk för viss sökande till ledigförklarad tjänst begära dispens från visst kompetenskrav	ej prövn.	icke överklagbart beslut (dispensrätten numera delegerad till biblioteksstyrelsen) *O*
27	25.5.1961	tjänstetillsättning (bibliotekarie Ae 21)	ej ändr.	innefattar den i nr 26 berörda frågan
28	3.12.1963	entledigande (förste byråsekreterare vid riksdagens upplysningstjänst)	ändr. (återförvisning)	*RR*
29	16.12.1964	tjänstetillsättning (förste bibliotekarie Ao 27)	ej ändr.	
30	23.3.1965	bemyndigande för överbibliotekarien att meddela vissa arbetstidsbestämmelser	ej prövn.	icke överklagbart beslut *O*
31	21.5.1965	tjänstetillsättning (förste bibliotekarie Ao 27)	ej ändr.	
32	30.11.1965	tjänstetillsättning (förste bibliotekarie Ao 27, bibliotekarie Ae 25, d:o Ao 23)	ändr.	
33	26.5.1966	tjänstetillsättning (bibliotekarie Ae 25)	ändr.	*dissens* (13-2; minoriteten mot ändring)
34	7.2.1967	tjänstetillsättning (bibliotekarie Ae 21)	ej ändr.	
Nordiska rådets svenska delegation				
35	(hösten 1969)	uppsägning från tjänst (bokhållare Ae 15)	(ärendet ännu ej avgjort)	*RR*
Statens personalpensionsverk				
36	3.12.1968	beslut om tidpunkt från vilken familjepension skall utgå	ej ändr.	*RR* initiativ i anslutning till ärendet, se BaU 1968: 71
II. Den inre riksdagsförvaltningen				
Riksgäldskontoret (såsom huvudman för riksdagens ekonomibyrå)				
37	5.12.1961	beslut om riksdagsmannapensions belopp	ändr.	*dissens* (14-1; minoriteten mot ändring)
38	27.11.1962	fråga om rätt till tjänstepension under vissa förutsättningar	ändr.	tillika besvär över beslut av delegerade för riksdagens verk *O* (*RR*)
39	16.12.1964	tjänstetillsättning (biträdande förste vaktmästare Ae 9)	ändr.	
Delegerade för riksdagens verk				
40	3.11.1964	löneklassplacering (extra vaktmästare)	ej prövn.	ej besvärsrätt för klaganden (utskottsordförande)
41	21.5.1965	löneklassplacering (extra vaktmästare)	ej ändr.	i sak lika med nr 39

Nr	Datum	Ärende	BaU	Anm.
Kanslideputerade				
42	14.12.1961	framställning om särskilt lönetillägg åt notarie hos utskott (avslag)	ej ändr.	*O*
43	25.5.1962	avdrag på arvode under militärtjänstgöring (kammarsekreterare)	ändr.	*O* (*RR*) särskilt (delvis normativt) uttalande av utskottet i anslutning till ärendet
44	12.3.1963	framställning om tilläggsarvode åt förste kanslist hos kammare (avslag)	ej ändr.	*O*
45	7.4.1964	framställning om fortsatta förhandlingar angående avlöningsförmåner för personal hos KU	ändr. (bifall)	*O*
Riksdagens förvaltningskontor				
46	24.5.1967	tidpunkt för omstationering (biträdande sekreterare hos utskott)	ändr.	partiell ändring enligt beslutsmyndighetens hemställan
47	21.11.1967	tjänstetillsättning (extra vaktmästare)	ej ändr.	
48	29.10.1968	tjänstetillsättning (förste riksdagsvaktmästare Ae 11)	ändr.	
49	20.5.1969	framställning om kompensation för förhöjda folkpensionsavgifter (avslag)	ej ändr.	*dissens* (12-3; minoriteten för bifall) *O* (*RR*)
50	17.8.1969	tjänstetillsättning (förste expeditionsförman Ao 13)	ändr.	
Nämnden för tillsättning av vissa tjänster hos riksdagens kamrar och utskott (1966)				
51	7.2.1967	tjänstetillsättning (tjänster på löneplan C)	ej prövn.	icke överklagbart beslut

RIKSDAGENS
FÖRVALTINGSKONTOR
4.11.1969
Magnus Huss

Bilaga 6

PM

angående enkammarriksdagens kansliorganisation m m

Inledning

Det har förutsatts att den blivande enkammarriksdagens kanslifunktioner i princip blir likartade med dem, som f. n. gäller för första och andra kammarens kanslier. Vissa uppgifter som i dag åvilar dessa kanslier har emellertid bedömts böra föras över till riksdagens förvaltningsorgan, nämligen frågor gällande

1) Studiebesök hos riksdagen, föreläsningar och skolkontakterna.
2) Utarbetande och framställning av visst studiematerial.
3) Framställning av förteckningar över riksdagens ledamöter och ledamöterna av utskotten m. fl. organ.
4) Språkundervisning för ledamöter och tjänstemän.
5) Handläggning av ärenden om kanslistöd till riksdagsgrupperna.

Gemensamt för dessa uppgifter kan sägas vara, att de inte har något närmare samband med riksdagens konstitutionella funktioner.

Förvaltningsorganet förutsättes härutöver få övertaga frågor gällande tjänstetillsättningar inom hela den inre riksdagsförvaltningen, såväl för kammarkansliet som för utskotten, varjämte frågor gällande ledighet, vikariat och fyllnadstjänstgöring m. m. skulle anförtros detta organ.

Förslag till organisation

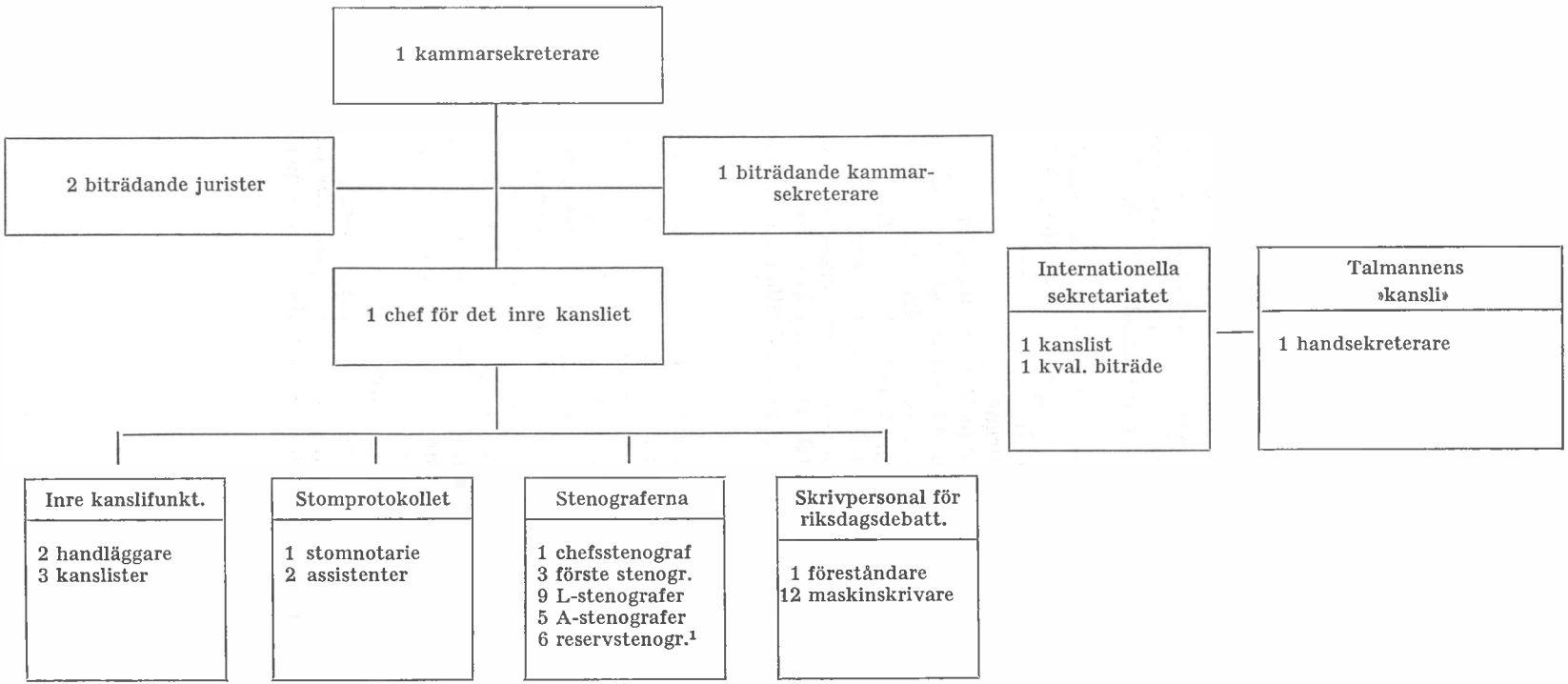
Det nuvarande systemet med tjänster inrättade för heltidstjänstgöring under hela året respektive under sessionerna samt arvodestjänster inrättade för deltidstjänstgöring under sessionerna behålles. Jämfört med de båda nuvarande kammarkanslierna innebär förslaget en minskning av antalet tjänster. På grund av överförandet till förvaltningsorganet av vissa uppgifter från såväl kammarkanslierna som övriga organ inom den inre riksdagsförvaltningen förutsättes i gengäld en förstärkning av förvaltningsorganets personalresurser böra ske. Behovet uppskattas till två heltidstjänster för handläggande personal och en kanslisttjänst. Härvid kan utrymme beredas för fortsatt anställning hos riksdagen av ett par tjänstemän hos de nuvarande kammarkanslierna.

Vid ikraftträdandet av den nya organisationen förutsättes nuvarande tjänster dragas in respektive föras på övergångsstat.

Den föreslagna nya organisationen av riksdagskansliet framgår närmare av härvid fogad organisationsplan med tillhörande specifikation.

Enkammarriksdagens kansli

Organisationsplan



[1] Övergångsvis avses två reservstenografer erhålla förordnande som A-stenografer.

Specifikation till organisationsplan för enkammarriksdagens kansli

Arbetsenhet/funktion	Uppgifter	Anmärkningar
Kammarsekreterare	Chef för enkammarriksdagens kansli	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
Biträdande kammarsekreterare	Skall närmast kammarsekreteraren jämte denne ägna sig åt konstitutionella frågor, planering av riksdagsarbetet, förberedelser för talmanskonferensens sammanträden, kontakt med utskotten för åstadkommande av större likformighet i den formella uppställningen av utskottsutlåtanden, m. m.	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
2 biträdande jurister	Skall utföra kvalificerade utredningsuppdrag.	Arvodestjänst, deltid (sessionstjänstgöring)
Chef för det inre kansliet	Skall under kammarsekreteraren leda och kontrollera det inre kansliets arbete, inklusive upprättandet av riksdagens stomprotokoll, samt utarbetandet av snabbprotokollen. Skall fullgöra kammarsekreterarens göromål vid samtidigt förfall för denne och biträdande kammarsekreteraren.	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
Inre kanslifunktioner	Det inre kansliets administrativa och löpande arbetsuppgifter kommer att omfatta bl. a. registrering, upprättande av föredragningslistor, arbetsinsatser i samband med eftergranskningen av utskrifterna av anföranden i plenidebatterna, anordnande av val, statarbete, statistik, åtgärder i samband med riksdagens representation, resestipendieverksamhet, riksdagens pressbevakning och verksamhet med upptagande av talprov av riksdagens ledamöter.	
1 handläggare	Skall ha det närmaste ansvaret för inre kansliets arbete och utföra de mest kvalificerade arbetsuppgifterna.	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
1 handläggare	Skall under sessionstid utföra vissa kvalificerade arbetsuppgifter.	Lönegradsplacerad heltidstjänst (sessionstjänstgöring)
3 kanslister	Skall biträda vid arbetet i övrigt inom kansliet samt tjänstgöra som »rytare» i kammaren.	1 lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring) 2 lönegradsplacerade heltidstjänster (sessionstjänstgöring)
Stomprotokollet		
Stomnotarie	Skall svara för arbetet med upprättandet av stomprotokollet.	Arvodestjänst, deltid (sessionstjänstgöring)
1 assistent	Skall biträda kammarsekreteraren med upprättandet av voteringsordningar och voteringspropositioner samt vid arbetet i kammaren, ävensom biträda stomnotarien med upprättandet av stomprotokollet.	Lönegradsplacerad heltidstjänst (sessionstjänstgöring)

Arbetsenhet/funktion	Uppgifter	Anmärkningar
1 assistent	Skall biträda vid upprättandet av stomprotokollet samt i övrigt biträda vid arbetet inom kansliet. (Fyllnadstjänstgöring skall fullgöras hos förvaltningsorganet under icke-sessionstid.)	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
Stenograferna		
1 chefsstenograf	Skall utöva viss arbetsledning i förhållande till övriga stenografer. I övrigt uppgifter som förste stenograf.	Arvodestjänst, deltid (sessionstjänstgöring)
3 förste stenografer	Skall huvudsakligen utföra sak- och redigeringsgranskning av stenografernas utskrifter.	Arvodestjänster, deltid (sessionstjänstgöring)
9 L-stenografer	Utöver arbete vid plena skall fyllnadstjänstgöring utföras vid förvaltningsorganet.	Lönegradsplacerade heltidstjänster (helårstjänstgöring)
5 A-stenografer	Skall endast tjänstgöra vid plena.	Arvodestjänster, deltid (sessionstjänstgöring). Tjänst skall kunna halveras.
6 reservstenografer[1]	Skall — utöver vikariat — tjänstgöra vid särskilt hård arbetsbelastning på stenografkåren.	Exspektansarvode och ersättning beräknad efter tjänstgöringens omfattning.
Riksdagsdebatterna		
1 föreståndare	Skall ombesörja kontakterna mellan ledamöter, stenografer och tryckerier.	Arvodestjänst, deltid (sessionstjänstgöring)
12 maskinskrivare	Skall skriva ut anföranden efter diktamen.	Exspektansarvode och timarvode.
Internationella sekretariatet[2]		
1 kanslist	Skall utföra huvudparten av arbetsuppgifterna i samband med parlamentarikerbesök, m. m.	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
1 kvalificerat biträde	Skall biträda kanslisten i dennes göromål samt svara för det löpande arbetet inom sekretariatet då övriga tjänstemän är utomlands.	Lönegradsplacerad halvtidstjänst (helårstjänstgöring)
Talmannens »kansli»		
1 handsekreterare	Handsekreterare åt talmannen	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)

[1] Övergångsvis avses två reservstenografer erhålla förordnande som A-stenografer.
[2] Ledes, under talmannens överinseende, av internationelle sekreteraren, som tillika är biträdande sekreterare hos UU.

Esselte AB, Sthlm 69 914568

RIKSDAGEN

Utskottens personalorganisation

Betänkande av 1969 års organisationsutredning

Stockholm 1970

Ulelcotteins
personuforganisation

Innehåll

Skrivelse till talmanskonferensen 5

1 Inledning 7
1.1 Utredningsuppdraget 7
1.2 Nuvarande förhållanden 8
1.3 Grundlagberedningens förslag 8
1.4 Utredningsarbetet 9
2 Sekretariaten 10
2.1 Större rörlighet önskvärd 10
2.2 Den centrala tillsättningen främjar rörligheten 11
2.3 Ansvarig sekreterare hos varje utskott 12
2.4 Övriga utskottssekreterare 12
2.5 Samordningen av budgetberedningen 15
2.6 Sekreterarnas karriär 17
2.7 Utskottssekretariaten, sammanfattning 19
3 Kontorsservice 20
3.1 Förutsättningar 20
3.2 Önskemål 21
3.3 Vaktmästar- och kontoristsysslor 22
3.4 Serviceorganens organisation 23
3.5 Sammanfattning 26
3.6 Förvaltningsfrågor 26
4 Arbetsledning och personaladministration 28
5 Vissa övergångsproblem 30
6 Personalorganisation inom utskotten enligt 1969 års beslut 31
7 Sammanfattning 33

Bilaga 1 Sekretariatspromemoria om utskottskansliernas personalorganisation 37
Bilaga 2 Sammanställning av svar på utredningens remiss i januari 1970 angående utskottens personalorganisation 47
Bilaga 3 Utskotten. Organisationsplan 67

Till Talmanskonferensen

I ett betänkande dagtecknat den 27 november 1969 redovisade 1969 års organisationsutredning huvuddelen av sitt uppdrag att göra en översyn av riksdagens förvaltnings- och personalorganisation med anledning av enkammarreformen. Därvid undantogs utskottens personalorganisation. Omkring årsskiftet 1969—1970 avlämnade grundlagberedningen ett betänkande med förslag till grundlagsbestämmelser angående en ny utskottsorganisation (SOU 1969: 62). Med anledning därav utvidgade talmanskonferensen den 15 januari 1970 utredningens uppdrag att omfatta även konsekvenserna av grundlagberedningens förslag. Ett förslag byggt på grundlagberedningens betänkande är nu under prövning i riksdagen (prop. 1970: 40).

Organisationsutredningen får härmed överlämna betänkandet Utskottens personalorganisation. Förslagen i betänkandet kommer, om de vinner riksdagens bifall, att föranleda ändringar i vissa interna riksdagsförfattningar. Dessa författningar torde i samband med enkammarreformen vara under översyn även i andra hänseenden. Utredningen har därför inte ansett lämpligt att lägga fram utarbetade författningsförslag.

Utredningen ämnar senare under våren 1970 redovisa resultatet av den översyn av kontorsrutinerna inom riksdagen, som enligt utredningens beslut fullgörs av en särskild arbetsgrupp. Samma gäller resultatet av arbetet inom den s. k. kanslichefsgruppen, bestående av vissa tjänstemän hos riksdagen. Utredningen återkommer också, troligen under våren 1970, till frågan om behovet av och förutsättningarna för ökad information om riksdagen och dess verksamhet, en fråga som talmanskonferensen den 24 februari 1970 uppdrog åt utredningen att behandla.

Stockholm den 15 april 1970

Henry Allard

Erik Boheman *Ivar Johansson* *Georg Pettersson*

Gösta Bohman *C. G. Regnéll* *Sigurd Lindholm*

/Erik Holmberg

1 Inledning

1.1. Utredningsuppdraget

Organisationsutredningen (OU) har fått i uppdrag att göra en översyn av riksdagens förvaltnings- och personalorganisation inför enkammarreformen. Utredningen redovisade huvuddelen av sitt uppdrag i betänkandet »Enkammarriksdagens personal- och förvaltningsorganisation», vilket överlämnades till talmanskonferensen i december 1969 (betänkandet kallas i det följande 1969 års betänkande). Utskottens personalorganisation behandlades i huvudsak inte i betänkandet. Grundlagberedningen (GLB) offentliggjorde i januari 1970 betänkandet »Ny utskottsorganisation» (SOU 1969: 62). Betänkandet innehåller förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Förslagen har sedermera lagts fram för riksdagen genom prop. 1970: 40 och är nu under behandling hos KU. Avsikten är att förslagen skall behandlas av 1970 års riksdag under vårsessionen och, om de då antages såsom vilande, prövas slutligt av 1971 års riksdag. Efter framställning från OU har talmanskonferensen 15.1.1970 utvidgat utredningens uppdrag, så att det omfattar även frågan om konsekvenserna av GLB:s förslag.

Enligt vad som har sagts i prop. 1970: 40 är avsikten att de grundlagsändringar som gäller omläggningen av utskottsorganisationen skall antas slutligt alldeles i början av 1971 års riksdag, så att den nya organisationen i praktiken kommer att tillämpas av enkammarriksdagen redan från dess början. OU har i detta läge sett som sin väsentliga uppgift att utarbeta förslag till personalorganisation på grundval av grundlagsförslagen om ny utskottsorganisation. Beträffande de skilda utskottens benämningar och uppgifter har utredningen utgått från den skiss till utskottsindelning som har fogats vid GLB:s betänkande.

Med tanke på den möjligheten att förslagen i prop. 1970: 40 inte blir genomförda med verkan från början av 1971 års riksdag har utredningen i ett avslutande avsnitt fört en kortfattad diskussion om vad som fordras för att utredningens förslag skall kunna anpassas till den åren 1968 och 1969 beslutade utskottsorganisationen.

1.2. Nuvarande förhållanden

Beträffande de nuvarande ständiga utskotten och deras kanslier hänvisas till 1969 års betänkande (s. 9—13 och bil. 1). Därutöver kan nämnas att tillhopa tretton riksdagsvaktmästare av olika grader (övervaktmästare, förste expeditionsförman, förste riksdagsvaktmästare och riksdagsvaktmästare) tjänstgör vid utskotten. En förste kontorsskrivare och en halvtidsanställd kontorsskrivare, vilka i första hand tjänstgör i riksdagens internationella sekretariat, biträder dessutom inom utrikesutskottets sekretariat.

1.3. Grundlagberedningens förslag

Förslaget innebär att det skall finnas 16 fasta utskott, vart och ett med 15 ledamöter. Ärendena skall fördelas mellan utskotten inte efter statsrättslig funktion (anslag, beskattning, lagstiftning osv.) utan i huvudsak efter ämne (i stort tänker sig beredningen en anknytning till departementsorganisationen). Förslaget ger dock möjlighet att inrätta ett utskott för behandling av civillag oberoende av ämne.

GLB har inte lagt fram något utarbetat förslag till fördelning av ärenden mellan utskotten men har i en bilaga lämnat en skiss till en tänkbar organisation. Enligt denna skiss fördelas statsbudgetens utgifter på femton av utskotten (alla utom civillagsutskottet). De tänkta utskotten är följande:[1]

konstitutionsutskottet (grundlag med tillhörande lagar, såsom sekretesslagen, press- eller partistöd, andra frågor om riksdagen och vissa av dess verk, bl. a. riksdagens ombudsmän, kommunallag och andra ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen),

justitieutskottet (domstols-, åklagar- och polisväsendet samt kriminalvården, brottsbalken, rättegångsbalken och tillhörande lagar),

civillagsutskottet (giftermåls-, föräldra-, ärvda- och handelsbalken, större delen av jordabalken, utsöknings- och konkursrätt, expropriationsrätt),

utrikesutskottet (utrikesfrågor, däribland utvecklingsbiståndet och utrikesdepartementets huvudtitel i övrigt),

försvarsutskottet (ärenden om det militära försvaret, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret och det psykologiska försvaret),

[1] I det följande används följande förkortningar för de föreslagna utskotten:

KU	konstitutionsutskottet
JuU	justitieutskottet
CiU	civillagsutskottet
UU	utrikesutskottet
FöU	försvarsutskottet
SfU	socialförsäkringsutskottet
SoU	socialutskottet
UKU	universitets- och kulturutskottet
SkU	skolutskottet
SaU	samfärdselutskottet
MJU	miljö- och jordbruksutskottet
NU	näringsutskottet
InU	inrikesutskottet
CU	civilutskottet
SU	skatteutskottet
FiU	finansutskottet

socialförsäkringsutskottet (allmän försäkring, yrkesskadeförsäkring och arbetslöshetsförsäkring),
socialutskottet (socialvården i övrigt, såsom barna- och ungdomsvård, åldringsvård, nykterhetsvård, socialhjälp, arbetarskydd, hälso- och sjukvård m. m.),
universitets- och kulturutskottet (universitet, forskning, kultur, kyrkofrågor m. m.),
skolutskottet (skolväsende, lärarutbildning m. m.),
samfärdselutskottet (kommunikationsfrågor),
miljövårds- och jordbruksutskottet (miljövård, jordbruk, fiske, skogsbruk m. m.),
näringsutskottet (näringspolitik, industri, hantverk, statsägda bolag, konsumentfrågor, bank- och försäkringsväsendet m. m.),
inrikesutskottet (arbetsmarknad, regional utveckling, lokaliseringsstöd, utlänningars ställning m. m.),
civilutskottet (bostadsväsendet, hyresregleringen, planering, administrativ indelning, länsförvaltning, kommunfrågor m. m.),
skatteutskottet (statlig och kommunal skatt, tullar, taxering, uppbörd, folkregistrering och mantalsskrivning),
finansutskottet (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för statens budget, andra budgetfrågor som inte tillhör annat utskott, allmänt budgettekniska frågor, penning-, kredit- och valutapolitiken, riksbanken och riksgäldskontoret, förvaltningsrevision, redovisning, rationalisering, upphandling m. m.).

Indelningen i utskott och fördelningen av ärenden mellan dem skall kunna ändras snabbt. På det hela taget har man tänkt sig en reglering därav i riksdagsstadga e. d. (föreskrifter enligt 78 § RO).

1.4. Utredningsarbetet

Under det inledande skedet av utredningsarbetet genomförde utredningen en enkät bland vissa av riksdagens tjänstemän. Utredningen ställde där vissa frågor angående den nuvarande och den blivande förvaltnings- och personalorganisationen. Svaren redovisades i 1969 års betänkande (bil. 4). Efter det att talmanskonferensen 15.1.1970 hade utvidgat utredningens uppdrag att omfatta även konsekvenserna av GLB:s förslag, beslöt utredningen att inhämta nya yttranden från kammar- och utskottssekreterarna samt direktören i förvaltningskontoret. För detta ändamål ställdes inom OU:s sekretariat samman en promemoria om utskottskansliernas personalorganisation (*bil. 1* till detta betänkande). Promemorian remitterades till nämnda tjänstemän och överlämnades dessutom för kännedom till vissa personalorganisationer. De inkomna yttrandena redovisas i *bil. 2* till detta betänkande.

2 Sekretariaten

2.1. Större rörlighet önskvärd

Förslaget till ny utskottsorganisation innebär två väsentliga nyheter. Den ena är att ärendena skall delas mellan utskotten inte efter formell, statsrättslig grund utan efter ämne (försvar, skola, kommunikationer osv.). Den andra är att reglerna för fördelningen inte längre skall finnas i grundlag utan skall flyttas över till en författning med karaktär av arbetsordning (föreskrifter enligt 78 § RO).

Båda dessa omständigheter ger anledning att ompröva utskottens personalorganisation. För det första kommer ett och samma utskott i större utsträckning än nu att få bereda både frågor om anslag och frågor om lag eller författning. Detta kan i vissa fall öka behovet av bredd i den formella skolningen hos de tjänstemän som skall föredra ärenden inför utskottet och författa förslag till utskottets betänkanden (dessa tjänstemän benämns i det följande sammanfattningsvis sekreterare; för den tjänsteman som närmast motsvarar den nuvarande utskottssekreteraren används beteckningen ansvarig sekreterare eller huvudsekreterare). Det kommer i vissa fall att bli svårt för ett utskott att inom en grupp av två eller tre sekreterare klara å ena sidan hela den mängd av ordinära beredningsuppgifter som är utskottets mest omfattande arbete (kanske anslagsfrågor inom en huvudtitel), å andra sidan de svåröverskådliga specialfrågor som kan förekomma någon gång (kanske en omfattande lagproposition). Problem kan uppkomma inte bara för de utskott som främst sysslar med budget- och organisationsfrågor utan även för de utskott som i främsta rummet har hand om rättsfrågor. Det är omvittnat, att KU i sitt granskningsarbete behöver sekreterare med sakkunskap av många olika slag; detta behov kommer säkerligen att bestå med den nya organisationen. Även utskott sådana som JuU och SU, vilka i första hand kommer att arbeta med lag- och författningsfrågor, kan tänkas få sig tilldelade ärenden som kräver djupgående kunskap i ekonomiska och organisatoriska frågor.

För det andra får man räkna med att det inte sällan kan finnas anledning

att ändra sakindelningen mellan utskotten, på samma sätt som man under senare år flera gånger har ändrat de skilda departementens ämnesområden.

De anförda omständigheterna gör att man bör sträva efter att inte alla sekreterarna blir så fast knutna till de olika utskotten som de har varit hittills. Dels kan det visa sig ändamålsenligt, att en sekreterare med en viss utbildning och sakkunskap arbetar för mer än ett utskott. Dels kan man finna det praktiskt att en sekreterare får flytta från ett utskott till ett annat samtidigt med att ämnesindelningen ändras.

I det nu förda resonemanget har personalens behov av utvecklingsmöjligheter inte beaktats. En personalstyrka är emellertid inte en gång för alla given. En personalorganisation bör vara sådan att den i skilda hänseenden (löner, arbetsuppgifter, karriärmöjligheter) verkar tilldragande på personer med lämpliga förkunskaper och intressen. OU hävdade i sitt förra betänkande att det på längre sikt inte är möjligt att hålla den nödvändiga höga standarden på riksdagens tjänsteorganisation, om inte riksdagen lyckas vinna och bevara anseende som en lämplig utbildningsplats för karriärtjänstemän. Utredningen uttalade sig för att en tjänsteman normalt borde få arbeta inom olika riksdagsorgan och i olika befattningar, innan han når sin slutpost som sekreterare i kammare eller (huvud)sekreterare i utskott.

Det är således inte bara de mera kortsiktiga arbetsgivarintressena som talar för en större rörlighet i utskottens sekreterarorganisation. Även intresset av personalens utvecklings- och karriärmöjligheter talar för en sådan rörlighet, och härvidlag torde arbetsgivarintresset också vara ett arbetstagarintresse.

I det föregående har behovet att ändra ämnesfördelningen mellan utskotten anförts som ett motiv att inte knyta sekreterarna så fast som hittills till de skilda utskotten. Därtill kommer att personalbehovet vid utskotten är särskilt svårt att beräkna i samband med övergången till den nya organisationen. Denna omständighet gör att den sekreterarorganisation som kan komma att beslutas på grundval av utredningens förslag bör betraktas som en försöksorganisation.

2.2. Den centrala tillsättningen främjar rörligheten

I 1969 års betänkande föreslog OU nya former för handläggningen av personalärenden. Medan varje utskott nu anställer sina sekreterare, skall enligt förslaget alla sekreterare anställas av det centrala förvaltningsorganet, förvaltningsstyrelsen. Styrelsen skall också besluta om utskottstjänstemännens »fyllnadstjänstgöring», dvs. deras tjänstgöring mellan sessionerna och vid andra tillfällen då utskotten inte behöver deras arbetskraft. Detta förslag synes lägga en god grund för samordning och rörlighet inom sekreterarkåren. Utredningen har diskuterat olika metoder att i övrigt tillgodose kraven på samordning och rörlighet.

2.3. Ansvarig sekreterare hos varje utskott

De metoder som utredningen sålunda har diskuterat har alla det gemensamt att varje utskott skall ha en sekreterare som är ansvarig inför utskottet för planeringen och genomförandet av sekreterararbetet. Utredningen menar nämligen att det skulle vara opraktiskt för utskotten och främst deras presidier, om utskotten skulle behöva rekvirera sekreterare för varje särskilt ärende eller för kortare tider. Med en sådan ordning skulle en större del av de praktiska bestyren med arbetsplanering komma att ligga på presidierna, något som i onödan skulle ta deras tid och krafter i anspråk till skada för deras politiska insatser. — Det kommer troligen också att vara omöjligt för en och samme sekreterare att samtidigt vara ansvarig sekreterare i mer än ett utskott. Man får alltså räkna med att låta varje utskott ha sin ansvarige sekreterare.

Detta ställningstagande löser många av problemen i fråga om sekreterarservicen åt utskotten. Kompletteringar behövs emellertid i skilda hänseenden. Dels torde i de allra flesta utskotten en enda sekreterare inte hinna med allt arbete med föredragningar och avfattande av förslag till utlåtanden m. m. Dels kommer man i åtskilliga fall att, oavsett arbetsmängden, behöva biträde av personer med speciella kunskaper eller speciell utbildning.

2.4. Övriga utskottssekreterare

Förstärkningen av utskottssekretariaten bör i stor utsträckning kunna åstadkommas genom att biträdande sekreterare ställs till förfogande. Vissa av de sexton utskotten kommer helt säkert att behöva var sin biträdande sekreterare. Men för andra utskotts del är det osäkert, om så kommer att bli fallet. Detta kunde möjligen tala för att vissa utskott, två eller tre tillsammans, finge gemensam biträdande sekreterare. Utredningen har övervägt ett sådant arrangemang, närmast i anknytning till det förslag till organisation av kontorsservicen som utredningen framlägger i det följande; huvudtanken där är att utskotten i huvudsak två och två skall få gemensamma serviceenheter. Emellertid anser utredningen det fördelaktigast att flertalet av de biträdande sekreterarna i inledningsskedet inte binds så hårt vid särskilda grupper av utskott. Arbetsbelastningen är nämligen svår att förutse. Lämpligare synes det vara att, bortsett från de fall där man med någorlunda säkerhet kan utgå från att ett utskott behöver minst en biträdande sekreterare, till en början låta de biträdande sekreterarna vara anställda inom riksdagens utskottsorganisation utan anknytning till något visst utskott. Sedan bör förvaltningsstyrelsen i samråd med utskotten besluta om deras placering för tjänstgöring vid utskotten för de tider då de behövs där. När man tar upp personalorganisationen till omprövning efter några år kan man tänkas ha ett säkrare underlag för en mera slutgiltig placering vid skilda utskott.

Utöver huvudsekreterarna tjänstgör nu i utskotten dels två föredragande (i KU), dels fem avdelningssekreterare (i statsutskottet), dels tolv—femton biträdande sekreterare och fem—sju biträdande avdelningssekreterare. Föredragandena och avdelningssekreterarna är jämställda lönemässigt, de övriga är inplacerade i olika lönegrader, alla under lönegraden för föredragandena och avdelningssekreterarna.

Hos *KU* finns nu tre tjänster som föredragande, men av dem har en brukat vara vakant. Det nya KU torde komma att få minst lika stor arbetsbörda som det nuvarande. Utredningen vill förorda att den nya personalorganisationen för det inledande skedet tar upp två föredragandetjänster hos KU. De två föredragandena skall i främsta rummet arbeta med granskningen av regeringsärendenas handläggning, och de bör, liksom hittills, under en del av året tjänstgöra hos riksdagens ombudsmän som byråchefer. Vidare bör man kunna räkna med att KU behöver minst en biträdande sekreterare.

Frågan om *FiU:s* behov av biträdande sekreterare återkommer utredningen till under 2.5.

SU kommer att få överta praktiskt taget alla de beredningsuppgifter som nu ligger på BeU. Vissa andra tillkommer. BeU har nu, utom huvudsekreteraren, två helårsanställda och två sessionsanställda biträdande sekreterare. Utredningen vill förorda att SU i försöksorganisationen får en tjänst som föredragande och två tjänster som biträdande sekreterare.

Som OU förordade i 1969 års betänkande bör i framtiden det internationella sekretariatet slås samman med *UU:s* sekretariat. I nämnda betänkande föreslog utredningen (s. 41) att UU:s sekreterare, som hittills inte har varit anställd på heltid utan har utövat sitt uppdrag bredvid tjänst i utrikesdepartementet, skulle knytas till riksdagen i större omfattning, eventuellt senare på heltid. Motivet var främst att UU:s sekreterare också skulle vara riksdagens internationelle sekreterare och konsult i utrikesfrågor, i första hand åt talmannen. Med de uppgifter som UU kommer att få torde utskottets huvudsekreterare få anställas på heltid. Han bör få titeln riksdagens internationelle sekreterare. Såsom motsvarighet till den nuvarande internationelle sekreteraren torde för framtiden behövas en biträdande sekreterare för UU och internationella sekretariatet gemensamt.

Utredningen har här sammanfattningsvis räknat fram ett behov av två föredragande hos KU, en föredragande hos SU, en biträdande sekreterare hos KU, två hos SU och en hos UU. Med de sexton huvudsekreterarna skulle sekreterarkåren därmed komma att omfatta tjugotre vid de skilda utskotten placerade tjänstemän (utredningen har då inte räknat med någon tjänsteman för FiU utom huvudsekreteraren; se 2.5). Dessa tjänstemän bör enligt utredningens mening tills vidare placeras vid utskotten utan någon årligen återkommande prövning av behoven; man torde kunna utgå från att de kommer att behövas. Utredningen återkommer till frågan, om de skall anställas för helår eller för session.

Jämför man med nuvarande tjänstemannakår, skulle riksdagen behöva ytterligare omkring tolv biträdande sekreterare. Utredningen anser att man i försöksorganisationen tills vidare bör inrätta tio tjänster (utredningen erinrar om att FiU:s behov av biträdande sekreterare behandlas i nästa avsnitt). Utredningen anser sig inte kunna göra några mera detaljerade beräkningar av behovet av sekreterare. Det kan dock antagas att det, utöver huvudsekreterarna och de redan nämnda föredragandena och biträdande sekreterarna, kommer att behövas minst tre à fyra sekreterare motsvarande de nuvarande biträdande sekreterarna hos lagutskotten och minst lika många sekreterare med allmän förvaltningserfarenhet och kännedom om budget- och organisationsfrågor. Hur kåren av biträdande sekreterare skall sättas samman, får i någon mån bero på hur kåren av huvudsekreterare kommer att bli sammansatt: ju fler personer med vissa kvalifikationer det finns bland huvudsekreterarna, desto färre personer med likartade kvalifikationer behövs det bland de biträdande sekreterarna.

Det sagda innebär att det kommer att bli en uppgift för förvaltningsstyrelsen att i samråd med utskotten placera de biträdande sekreterare som inte redan på grund av den fasta personalorganisationen placeras vid bestämda utskott. I åtskilliga fall torde det bli möjligt för styrelsen att, med ledning av tillgängliga uppgifter om belastningen på de skilda utskotten, redan vid början av riksdagen placera biträdande sekreterare vid speciella utskott. Tiden för tjänstgöring där kan då avpassas efter det behov man kan överblicka, någon gång kanske för hel session, eljest för del av session. I andra fall kan placeringen göras för särskilda ärenden. Det bör inte heller vara omöjligt att, beträffande utskott med besläktade uppgifter, placera en biträdande sekreterare för tjänstgöring vid två utskott, varvid det får överlåtas till utskotten att i samråd bestämma närmare om sekreterarens arbetsuppgifter. Man kan på detta sätt få erfarenheter som kan vara till nytta då man mera definitivt tar ställning till personalorganisationen.

Huvudsekreterarna vid utskotten bör liksom nu vara anställda under hela året. Detsamma bör gälla för föredragandena hos KU och SU. I fråga om utskottens (huvud)sekreterare yttrade utredningen i 1969 års betänkande (s. 28) att fyllnadstjänstgöring mellan sessionerna som regel inte torde komma i fråga för dem. Samma torde bli fallet i den nya utskottsorganisationen. Som utredningen påpekade i 1969 års betänkande är det en rimlig service för riksdagens ledamöter, för statliga myndigheter och för allmänheten att någon tjänsteman skall kunna svara för utskottet även mellan sessionerna. De två föredragandena hos KU bör i framtiden som hittills fyllnadstjänstgöra hos riksdagens ombudsmän den del av året då de inte behöver arbeta för utskottet. Föredraganden hos SU kommer med största säkerhet att behöva arbeta för utskottet även mellan sessionerna.

Utredningen har alltså uttalat sig för nitton helårstjänster som sekreterare inom utskottsorganisationen. Härtill kommer fjorton tjänster som

biträdande sekreterare. Av dessa bör till en början en, nämligen tjänsten som biträdande sekreterare hos UU, vara helårstjänst. Befattningen bör vara en genomgångsbefattning; en och samme innehavare bör inneha den högst tre år (jfr BaU 1967: 39 s. 13). Utredningen har under hand inhämtat att det finns ett behov av föredragande hos riksdagens ombudsmän utöver den hjälp som lämnas genom de två KU-tjänstemännen. Med tanke härpå anser utredningen att två biträdande sekreterare, i första hand jurister med erfarenhet från rättskipning eller förvaltning, kan anställas för helår med skyldighet att mellan riksdagssessionerna tjänstgöra som föredragande hos riksdagens ombudsmän. Ytterligare två biträdande sekreterare bör enligt utredningens mening kunna anställas för helår. De bör ha en vidsträckt erfarenhet av förvaltning och kännedom om budget- och organisationsfrågor. De bör ha som generellt åliggande att mellan sessionerna tjänstgöra hos riksdagens revisorer. En kompletterande tjänstgöring hos revisorerna bör enligt utredningens mening bli av värde för deras insatser i utskottsarbetet.

Övriga nio tjänster som biträdande sekreterare bör enligt utredningens mening vara sessionstjänster. Det bör vara möjligt att hålla en sådan tjänst besatt bara under vårsessionen eller den del därav då arbetsbördan är särskilt tung.

Helårstjänsterna bör inrättas som ordinarietjänster med förordnande tills vidare, sessionstjänsterna bör lämpligast vara extra tjänster.

Givetvis skall en biträdande sekreterare, som inte innehar helårstjänst, kunna anlitas för att förbereda ärenden även mellan sessionerna. Men detta förutsätter ett särskilt beslut av förvaltningsstyrelsen. Man kan utgå från att initiativet i sådana fall utgår från det utskott som önskar få hjälp av den biträdande sekreteraren.

Vad utredningen här har föreslagit beträffande andra sekreterare hos utskotten än huvudsekreterarna är genomgående beräknat med försiktighet. Flera av utskotten kan tänkas behöva mera biträde av sekreterare än vad tjänstemännen inom organisationen kan ge. För att fylla behoven bör utskotten kunna anlita utomstående sakkunniga som specialföredragande. Beträffande ärende som har förelagts riksdagen genom proposition bör specialföredragande i första hand sökas utanför kretsen av dem som har medverkat vid utarbetandet av propositionen. Som OU yttrade i 1969 års betänkande (s. 26) bör det stå utskotten fritt att anlita specialföredragande: det bör alltså inte krävas medgivande av förvaltningsstyrelsen.

2.5. Samordningen av budgetberedningen

Utredningen vill här erinra om att den nya utskottsorganisationen innefattar ett viktigt nytt moment, nämligen en samordning av budgetberedningen. FiU skall några veckor efter riksdagens början avge ett yttrande över budgetens centrala dokument, finansplanen med bilagor, och yttrandet tän-

kes ligga till grund för ett ställningstagande av riksdagen till den ekonomiska politiken och statsregleringen i stort. FiU kommer vidare att få till uppgift att följa riksdagens budgetarbete därefter och vid behov ingripa med samordningsåtgärder. Det rättsliga underlaget för samordningsverksamheten kommer att bestå i en befogenhet att yttra sig i budgetfråga som redan har prövats av annat utskott. Så skall kunna ske dels efter remiss av kammaren och dels efter överenskommelse med det andra utskottet. Vidare kommer FiU att kunna på eget initiativ föreslå ändrade allmänna riktlinjer för det pågående budgetarbetet, t. ex. om konjunkturutvecklingen kräver det. GLB har emellertid utgått från att FiU:s samordning huvudsakligen kommer att försiggå under hand; dess ledamöter tänkes verka till stor del genom kontakter med ledamöter i fackutskotten.

FiU måste, säger GLB, för att utskottet och dess ledamöter skall kunna utöva inflytande på budgetbehandlingen noga följa konjunkturutvecklingen samt fackutskottens och riksdagens ställningstaganden i budgetfrågor. Utskottet bör under budgetsessionen sammanträda ofta för information och överläggning om det ekonomiska läget. GLB har också förutsatt att FiU förses med ett effektivt sekretariat.

Man kan enligt OU:s mening förutse att FiU:s samordningsfunktioner kommer att leda till ett omfattande samarbete även mellan tjänstemännen. Sekreterarna hos fackutskotten kommer säkerligen att känna ett behov att redan under beredningen av ärendena skaffa sig kännedom om den aktuella bedömningen av den ekonomiska utvecklingen, och härvidlag erbjuder möjligheten till kontakt med FiU:s sekretariat en ändamålsenlig utväg. Det kan förmodas att fackutskotten emellanåt kommer att känna ett behov av information om det ekonomiska läget vid handläggningen av frågor om betydelsefulla budgetposter. En föredragning av en tjänsteman hos FiU kan då te sig lämplig.

Att beräkna behovet av sekreterare hos FiU är synnerligen svårt. Här finns knappast någon erfarenhet att falla tillbaka på. För det första kommer FiU att behöva tillgång till experter för den fortlöpande orienteringen om det ekonomiska läget. Utskottets huvudsekreterare bör kunna göra en insats i detta sammanhang. Man kan emellertid förmoda att det inom utskottet kommer att ställas krav på medverkan även av utomstående sakkunniga, såsom universitetsforskare eller ekonomer inom organisationer eller myndigheter. Det är viktigt att utskottets handlingsfrihet inte binds genom snäva ekonomiska ramar.

För det andra kommer studiet av riksdagens budgetbehandling och den fortlöpande rapporteringen därav till utskottet samt informationen åt fackutskotten om det ekonomiska läget att kräva insatser av tjänstemän. Huvudansvaret måste även i denna del ligga på huvudsekreteraren. Men det synes sannolikt att han kommer att behöva biträde av någon annan ekonom. Utredningen håller för troligt att FiU i denna del skulle vara mera betjänt av

att få till sitt förfogande en egen, hos riksdagen anställd tjänsteman än av att anlita utomstående experter. De stora krav på insikter och överblick som måste ställas på en sådan tjänsteman motiverar enligt utredningens mening att han blir jämställd med KU:s och SU:s föredragande. Hans arbete för FiU kommer i huvudsak att vara koncentrerat till den period under vilken budgetarbetet pågår, dvs. i stort sett till vårsessionen. Det kan visa sig lämpligt att anställa honom hos riksdagen endast för vårsessionen. Skulle det visa sig mera ändamålsenligt att han anställs för helår, bör han stå till förfogande för riksdagens revisorer, i den mån FiU inte behöver hans tjänster. Tjänsten bör tills vidare vara en extra tjänst.

2.6. Sekreterarnas karriär

Som OU antydde i det föregående, är det ett värde för sekreterarnas utbildning och fortsatta karriär, att deras tjänstgöring hos riksdagen blir mångsidig. En växling i tjänstgöringen mellan olika utskott har inte bara det företrädet att det vidgar kunskaperna. Sekreterarna kommer också att föredra ärenden inför flera olika riksdagsorgan och blir föremål för en mera omfattande prövning. Detta får betydelse dels för befordran till de högsta tjänsterna inom utskottsorganisationen eller eljest hos riksdagen, dels vid tjänstemännens fortsatta karriär.

En tjänsteman som vill ägna sig åt arbete för utskott bör normalt först få anställning som biträdande sekreterare. Hittills har de som fått tjänst som sekreterare hos utskott vanligen haft bakom sig inte bara en teoretisk utbildning utan även några års tjänstgöring i statlig, kommunal eller enskild verksamhet. Utredningen håller för sannolikt att detta även i framtiden kommer att bli det vanliga. Det kommer med den av utredningen föreslagna ordningen för prövning av tjänstetillsättnings- och placeringsfrågor att te sig naturligt att en nyanställd tjänsteman vanligen får föredra ärenden inom skilda utskott. Han får då träning i den speciella föredragningstekniken och lär sig riksdagsrutinerna i övrigt. Önskar tjänstemannen arbeta hela året för riksdagsförvaltningen, kan han söka tjänst som biträdande sekreterare med fyllnadstjänstgöring hos riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer. Även i en sådan tjänst bör tjänstemannen oftast få biträda skilda utskott. Först i nästa skede bör tjänstemannen bli fastare placerad vid ett enda utskott, som föredragande eller som huvudsekreterare.

Med den löneställning som utskottens huvudsekreterare har nu har det visat sig svårt för dem att vinna befordran till jämställda eller högre tjänster inom statlig verksamhet. Det kan i framtiden bli allt vanligare att sekreterarna stannar kvar i sina tjänster fram till pensionsåldern. Utredningen vill emellertid erinra om vissa uttalanden under förarbetena till 1966 års personalreform, enligt vilka en fortsatt karriär inom statlig verksamhet skulle vara naturlig för riksdagens tjänstemän (se 1969 års betänkande

s. 24). I 1969 års betänkande framlade utredningen ett förslag som ansågs vara ägnat att främja karriärmöjligheterna för tjänstemännen, nämligen att personalfrågorna i huvudsak skulle handläggas av det centrala förvaltningsorganet, inte som nu av de skilda riksdagsorganen (utskotten m. fl.). Utredningen menade att förvaltningsstyrelsen borde ha större möjligheter än utskotten vart för sig att redovisa tjänstemännens kvalifikationer vid tillsättningar som beslutas av Kungl. Maj:t. Ytterligare ett motiv för en central prövning av antagningsfrågorna var enligt vad som sades i betänkandet att en central instans borde ha större möjligheter än de många små enheterna att bistå de tjänstemän, som inte lyckats uppnå en ställning som utskottssekreterare e. d., när de sökte annan statstjänst.

Utredningen har övervägt att föreslå ett antal högre tjänster för samordningsuppgifter. Utredningen anser emellertid, att man inte nu bör omgestalta utskottens personalorganisation på ett så genomgripande sätt. Det kan vara naturligt att till en början gå fram med en viss försiktighet. Personalorganisationen bör, såsom utredningen har framhållit i det föregående, till en början betraktas som en försöksorganisation. Under enkammarriksdagens första år bör man kunna finna andra former för att lösa samordningsproblemen. Framför allt kommer FiU:s huvudsekreterare att få ansvaret för viktiga samordningsuppgifter. Tämligen snart bör man kunna förvärva erfarenhet av vilka problemen är och göra sig ett omdöme om metoderna att lösa dem.

2.7. *Utskottssekretariaten, sammanfattning*

Vad utredningen har anfört i det föregående innebär sammanfattningsvis följande:

Huvudsekreterare med särskilda uppgifter (KU, FiU)	2
Övriga huvudsekreterare	14
Föredragande	
KU	2
FiU	1
SU	1
Biträdande sekreterare	
KU	1
SU	2
UU	1
Övriga	10
	34
Helårstjänster, ordinarie, förordnande tills vidare	
Huvudsekreterare	16
Föredragande (KU 2,[1] SU 1)	3
Biträdande sekreterare (UU 1, jurister 2,[1] tjänstemän med förvaltnings- och budgeterfarenhet 2[2])	5
	24
Sessionstjänster, extra	
Föredragande (FiU)	1
Biträdande sekreterare (KU 1, SU 2, övriga 6)	9
	10

Alla sekreterarna bör anställas vid »riksdagens utskottsorganisation», och de bör placeras av förvaltningsstyrelsen för tjänstgöring inom de särskilda sekretariaten. Härvid står de tidigare nämnda möjligheterna till buds: placering för ett år i taget (huvudsekreterarna och de andra sekreterare som tänkes tjänstgöra endast för ett utskott, se uppställningen här ovan), för en session, för en kortare tid och för särskilt ärende. Placeringen kan gälla ett utskott, det kan också någon gång visa sig lämpligt att låta den gälla två utskott. En placering för helår skall kunna förlängas, något som torde bli det vanliga beträffande huvudsekreterarna. Som utredningen utvecklar i det följande (under 4), bör utskotten få möjlighet att ge sin mening till känna i anställnings- och placeringsfrågor.

[1] Med fyllnadstjänstgöring hos riksdagens ombudsmän
[2] Med fyllnadstjänstgöring hos riksdagens revisorer

3 Kontorsservice

3.1. Förutsättningar

Riksdagens centrala skrivbyrå, som ingår i riksdagens förvaltningskontor, utför skrivarbete åt riksdagsledamöter, åt de politiska partiernas riksdagsgrupper och åt riksdagens olika organ, bl. a. åt utskotten. Vissa av utskotten har dock egen personal för skrivarbete och anlitar skrivbyrån endast vid toppbelastning. Från de flesta håll har vitsordats att skrivbyrån fungerar väl. OU anser att det inte finns anledning att dra in skrivbyrån i övervägandena om utskottens kontorsservice. Utredningen utgår alltså från att den centrala skrivbyrån skall finnas kvar och att den i samma omfattning som nu skall stå till förfogande för utskotten.

För det provisoriska riksdagshuset planeras en reprograficentral med offsetanläggning och stencilapparater. Offsetpressen skall kunna begagnas bl. a. för mångfaldigande av skrifter som har kommit in till riksdagen utifrån, t. ex. svar på utskottens remisser till myndigheter och organisationer. Sådana skrifter behöver då inte skrivas av och mångfaldigas genom stencilering. Stencilapparaterna i reprograficentralen är inte avsedda att täcka utskottens mera ordinära behov av mångfaldigande. För dessa ändamål kommer det att finnas stencilapparater på de våningar där utskotten skall ha sina kanslier. Hos utskotten bör finnas personal som kan sköta dessa apparater.

OU har uppdragit åt en särskild arbetsgrupp att göra en översyn av kontorsrutinerna inom riksdagen. I denna grupp ingår en expert från statskontoret. Översynen omfattar diarieföring och annan registrering, meddelanden mellan olika riksdagsorgan om fattade beslut och vissa andra servicefunktioner. Arbetsgruppen har ännu inte redovisat sitt arbete. OU har emellertid fått tillgång till gruppens preliminära resultat.

Gruppen torde komma att föreslå central diarieföring av alla egentliga riksdagsärenden (propositioner, motioner, utskottsinitiativ, framställningar från riksdagens verk som föranleder beslut av riksdagen, interpellationer, enkla frågor m. m.). Diarierna skall föras vid kammarkansliet. Kammarkansliet framställer i samband med diarieföringen för utskottens räkning

vissa handlingar som underlättar för dem att upprätta och föra arbetsregister. Avsikten är att varje utskott härigenom skall få ett register, som medger överblick över alla anhängiga ärenden och som skall innehålla anteckningar om de åtgärder som efter hand vidtas med ärendena, de remisser som går ut, de svar som kommer in osv. Registret tänkes inte bara ge utskottens egna tjänstemän överblick över arbetsläget. Det kommer också att utgöra underlag för upplysningar till riksdagsledamöter, till andra riksdagorgan och myndigheter och till massmedierna och allmänheten.

3.2. Önskemål

Utskotten bör ha tillgång till tjänstemän, som kan ge service åt presidierna och sekreterarna samt åt utskottsledamöterna i denna deras egenskap. De här åsyftade tjänstemännen skall sköta utskottens arbetsregister, ge upplysningar inåt och utåt om arbetsläget och om särskilda ärendens gång. De skall ombesörja mångfaldigande av kallelser och därvid fogade handlingar, i den mån dessa inte föreligger i tryck. De skall sända ut till ledamöterna och suppleanterna alla handlingar till sammanträdena. De skall ordna riksdagstryck och andra handlingar inför sammanträdena och i övrigt se till att sessionsrummet är i ordning. De skall under sammanträdena ta emot telefonförfrågningar och vidarebefordra dem till adressaterna. I deras uppgift att ge service åt presidierna och sekreterarna ingår att ta emot besökande och telefonsamtal, när den sökte inte själv är närvarande, och framföra ärenden till dem, när de befinner sig på annat håll inom riksdagshuset. Tjänstemännen bör också kunna utföra i varje fall mera brådskande skrivarbete åt dem. I uppgiften att ombesörja mångfaldigande av handlingar ingår stencilering inom ramen för en daglig rutin och hänvändelser till reprograficentralen beträffande mera omfattande stencileringsarbeten och beträffande tryckning i offsetpressen.

Inom utredningen har väckts tanken att utskottens sekreterare borde ha tillgång till tjänstemän av typen »privatsekreterare» med färdighet i stenografi. En sådan tjänsteman borde, har det sagts, kunna vara sekreterarna till god hjälp i deras arbete med författande av förslag till betänkanden m. m. Utredningen vill hålla före att sekreterarna borde kunna göra en på det hela taget effektivare insats om de befriades från det tidsödande arbetet att själva utarbeta sina koncept för hand eller med skrivmaskin och i stället begagnade tekniken att diktera för stenografikunnigt biträde eller för dikteringsmaskin. Ingen av de nuvarande utskottssekreterarna har emellertid framfört krav på sådan service, och utredningen anser det därför inte ändamålsenligt att väcka något förslag i ämnet. Det är emellertid önskvärt, att förvaltningsstyrelsen i samråd med någon eller ett par sekreterare söker få till stånd en försöksverksamhet med bandupptagning eller stenografi som en regelmässigt begagnad arbetsmetod.

OU har också diskuterat frågan om biträde åt utskotten med delutred-

ningar, faktasammanställningar och olika kontrollarbeten och tagit upp till diskussion frågan, om utskotten skulle vara betjänta av tjänstemän av typen byråsekreterare för sådana göromål. Utredningen har härvid fått endast ett ganska svagt gensvar. Flertalet hörda sekreterare har menat att de får den hjälp de behöver av de tjänstemän som finns nu, dvs. vid flertalet utskott kanslister och vaktmästare. Ett par sekreterare har dock menat att tjänstemän av typen byråsekreterare kunde vara nyttiga. I detta läge har utredningen ansett sig inte böra lägga fram något förslag i frågan. Utredningen skulle dock anse det lyckligt, om man under provisorieperioden kunde bedriva en viss försöksverksamhet även i detta hänseende. Man bör härvid kunna bygga på erfarenheter från konstitutions- och statsutskotten. Vidare bör debattstenograferna kunna göra en insats här under de tider då de inte är upptagna med debattprotokollen.

Utredningen har under 2.1 förordat att den av utredningen föreslagna sekreterarorganisationen skall betraktas som en försöksorganisation och prövas på nytt redan efter två eller tre år. Detta bör gälla även organisationen för kontorsservice.

3.3. Vaktmästar- och kontoristsysslor

Inom utskottsorganisationen skiljer man traditionellt mellan vaktmästararbete och arbete för kontorspersonal (vanligen kanslister). Vaktmästarna mångfaldigar stenciler, sköter utsändandet av kallelser och tillhörande handlingar till sammanträden, uträttar brådskande ärenden, framför allt inom riksdagshuset, förbereder riksdagstryck m. m. till sammanträdena, sköter telefonservice m. m. vid sammanträdena och står presidium och sekreterare till tjänst med mera allmän service i deras dagliga arbete för utskottet. Kanslisten ger sekreterarna ett visst biträde vid arbetet med sammanställningar för föredragningar och för förslag till utlåtanden, hjälper till vid kollationering och korrekturläsning och utför skrivarbete. Förhållandena varierar dock betydligt mellan skilda utskott.

Såvitt OU har kunnat finna saknas anledning att i framtiden behålla gränsen mellan vaktmästarsysslor och annat kontorsarbete. I synnerhet vill utredningen hävda att det inte finns något fog för att betrakta visst arbete som »manligt», annat som »kvinnligt». Det är ett starkt önskemål att man inte konserverar onödiga gränser mellan skilda personalgrupper. En person som har anställts vid riksdagen såsom vaktmästare bör ha möjlighet att gå över till mer och mer kontoristbetonat arbete, om han har fallenhet för det och skaffar sig de behövliga kunskaperna. Riksdagen bör ge möjlighet till utbildning i maskinskrivning och andra kontorssysslor för de tjänstemän som har lust att fortbilda sig, och tjänstemännen bör i det dagliga arbetet så långt som möjligt få kännedom om ärendenas gång och de olika arbetsmoment som finns att utföra.

3.4. Serviceorganens organisation

Den gängse typen av serviceorgan för utskottssekretariaten är en kanslist och en vaktmästare. En sådan organisation finner OU föga rationell. De flesta utskott torde inte på ett ändamålsenligt sätt kunna ge sysselsättning åt en kanslist med verkligt kvalificerade kontorsgöromål och åt en vaktmästare med enbart vaktmästarsysslor.

För att en tjänsteman av typen »kvalificerat biträde» skall få lämpliga arbetsuppgifter torde han i de flesta fall behöva ett mera vidsträckt arbetsområde än ett enda utskott. Detta gäller i den nya organisationen i högre grad än i den nuvarande, eftersom den genomsnittliga arbetsmängden per utskott får antagas minska. Den centrala arbetsuppgiften för en tjänsteman av denna typ blir enligt utredningens förslag att sköta arbetsregistret samt med hjälp därav hålla uppsikten över ärendena och lämna begärda upplysningar till tjänstemän, ledamöter och utomstående. Utredningen vill hålla före att ett kvalificerat biträde som allmän regel bör kunna gå i land med denna uppgift för två utskott.

Viktigt är också att varje utskott har tillgång till daglig service med distribution och ordnande av handlingar, med telefonpassning m. m. vid sammanträdena osv. Antalet tjänstemän bör bestämmas så att varje utskott kan förfoga över en tjänsteman vid sammanträdena, även om, såsom ofta har varit fallet hittills, dessa hålls samtidigt. Emellertid torde åtskilligt vara att vinna på att varje utskott också skall ha möjlighet att anlita annan tjänsteman än den som främst skall stå utskottet till tjänst. Denne kan vara tillfälligt ute eller upptagen. Det bör då vara möjligt för presidiet och sekreterarna att vända sig till en annan. Om man i enlighet härmed slår fast att tjänstemännen inom utskottskontoren skall stå till tjänst för mer än ett utskott, fordras en viss samordning. Därmed öppnar sig möjligheten till en viss specialisering och arbetsfördelning. En sådan kan inom vissa gränser vara ändamålsenlig, ehuru det måste vara ett bestämt önskemål att var och en av tjänstemännen inom en mindre grupp också skall vara i stånd att fullgöra uppgifter som enligt arbetsfördelningen i första hand ankommer på en annan inom gruppen. Detta är av betydelse under ledigheter men också i det dagliga arbetet.

I enlighet med det sagda vill utredningen förorda en viss samordning av utskottens serviceorgan.

Det är mycket som talar för att man inrättar ett enda kontor för varje våning i det provisoriska riksdagshuset på vilken utskott skall ha kanslilokaler. Man skulle då få i stort sett ett kontor på fem utskott. Personalen på varje kontor skulle vara ungefär sex—åtta personer. En sådan storlek brukar anses vara lämplig när det gäller att å ena sidan behålla känslan av personligt ansvar hos alla medarbetare och å andra sidan medge en rimlig elasticitet och förmåga att möta tillfälliga toppar i belastningen.

Lokalerna i det provisoriska riksdagshuset är emellertid inte avpassade till sådana kontor utan till enheter av nuvarande typ, och det är inte möjligt att

ändra dem redan till årsskiftet 1970—1971, då riksdagen skall flytta in där. Vidare kan man även bortsett därifrån fråga sig, om det är tillräckligt med en kontorsenhet per våning. Detta skulle medföra ganska långa avstånd, kanske omkring 50 meter, från vissa sekreterarrum till kontorsenheten. Detta vore väl en ganska liten olägenhet; förbindelserna bör kunna upprätthållas med hjälp av snabbtelefon m. m. Till det sagda kommer emellertid att de allra flesta nuvarande sekreterarna vid utskotten mer eller mindre bestämt har motsatt sig tanken på samordnade kontorsenheter.

De angivna omständigheterna gör att OU anser att man i försöksorganisationen bör ta bara ett försiktigt steg mot samordning, i huvudsak så att smärre grupper av utskott får gemensam kontorsenhet.

En riktpunkt är att det bör finnas som regel två serviceenheter på varje utskottsvåning. Man minskar därmed avstånden mellan sekreterare och kontorspersonal. Samtidigt får man en arbetsgrupp för kontorsarbetet, som gör en viss arbetsfördelning och rationalisering möjlig.

I det föregående har utredningen hävdat att ett kvalificerat biträde bör gå i land med uppgiften att sköta arbetsregistret och utföra därmed sammanhängande göromål för två utskott. I enlighet därmed bör varje kontorsenhet som regel byggas upp kring ett kvalificerat biträde och betjäna två utskott. Utöver det kvalificerade biträdet bör i en sådan kontorsenhet ingå två tjänstemän av typ kontorist/vaktmästare (i det följande kallade biträden).

Det kvalificerade biträdet bör avdelas för tjänstgöring enbart åt de två utskott vilkas register tjänstemannen ansvarar för. Biträdena bör visserligen i rent lokal mening placeras hos två utskott, och de bör i första hand vara skyldiga att arbeta åt dessa utskott (en tjänsteman åt vart och ett av utskotten). Men biträdena bör i flertalet fall administrativt vara gemensamma för utskotten på en våning. De bör kunna ersätta varandra och hjälpa varandra för att jämna ut arbetstoppar, m. m. Så långt möjligt bör biträdena vara i stånd att utföra alla de sysslor som förekommer på kontorsenheterna. Alla bör kunna skriva maskin; ett biträde per kontorsenhet bör vara skicklig maskinskrivare. Alla bör kunna sköta stencilapparat. Vid övergången till den nya organisationen torde man dock inte kunna ställa så stora krav på alla tjänstemännen i dessa hänseenden. Man får lita till den utbildning för vilken utredningen har uttalat sig i det föregående.

Med den nämnda indelningen ger det sig självt att ett omfattande samarbete kommer till stånd, i första hand våningsvis. Semestrarna bör kunna samordnas. Myndigheter och allmänheten bör sålunda även sommartid kunna få upplysning om ärendena med ledning av arbetsregistren. Även under sessionerna kommer kontorsenheterna att kunna samverka för att avhjälpa ojämnheter i arbetet.

Arbetsgruppen för kontorsrutiner förbereder en beskrivning av de arbetsrutiner som förekommer inom ett utskottskontor. Tanken är att denna beskrivning skall styra arbetet inom kontorsenheterna. Den skall vara jäm-

förelsevis detaljerad och för varje arbetsmoment klargöra, om det kvalificerade biträdet eller ett av de övriga biträdena skall svara för det. Därmed torde man reducera behovet av daglig arbetsledning avsevärt. Vad som krävs torde vara i huvudsak att bestämma turordningen mellan konkurrerande arbetsuppgifter. Denna uppgift får läggas på de kvalificerade biträdena. Arbetstoppar skall, som framgår av det sagda, kunna utjämnas i första hand mellan kontoren på en och samma våning. Därnäst finns möjligheten att sända skrivarbete till den centrala skrivbyrån. Man kan med tanke på dessa möjligheter till utjämning förmoda att kollisioner mellan olika sekreterare kommer att bli ganska sällsynta.

Granskar man den tänkta utskottsorganisationen närmare, finner man att flera av utskotten har särskilt nära ämnesmässig beröring med ett eller två av de övriga utskotten. På detta sätt bör man kunna förbinda CiU med JuU, SfU med SoU, NU med InU och CU, UU med FöU, UKU med SkU, SaU med MJU och FiU med SU.

Ett särskilt skäl till att UU och FöU bör få ett gemensamt serviceorgan är att det hos båda utskotten torde förekomma sekretessbelagda handlingar och annat hemligt material. Detta torde i viss mån reducera möjligheterna till samverkan med övriga serviceorgan. Utredningen vill tillägga att den serviceenhet som skall stå till förfogande för UU + FöU också bör ingå i internationella sekretariatet, som enligt det tidigare sagda bör omfatta även UU:s huvudsekreterare och biträdande sekreterare.

NU + InU + CU bör få en något större serviceenhet än övriga utskottsgrupper; den bör lämpligen omfatta två kvalificerade biträden (möjligen en av dem med något lägre kompetens än den andra och med skyldighet att handha endast ett utskotts arbetsregister) och tre andra biträden.

Av de återstående utskotten synes KU, som torde kunna få lokaler för sig självt på ett plan, böra få en egen kontorsserviceenhet bestående av ett kvalificerat biträde och ett annat biträde; ett särskilt motiv att inte samordna med annat utskott är att KU i samband med granskningen av regeringsärendenas handläggning får hand om en mångfald originalhandlingar i regeringsärendena, därav åtskilliga hemliga.

I 1969 års betänkande förslog OU att de två biträdena inom internationella sekretariatet skulle utgöra en särskild enhet som under talmannens överinseende skulle ledas av internationelle sekreteraren (då = UU:s biträdande sekreterare). Denna konstruktion passar mindre väl in i den nya utskottsorganisationen, där enheten skall betjäna två utskott, vart och ett med mera omfattande uppgifter än det nuvarande UU. Enheten bör därför i stället, i likhet med de andra utskottens serviceenheter, i första hand anses tillhöra de utskott den skall betjäna. Den tidigare förordade anknytningen till talmannen bör ersättas med den anknytning som följer av att UU:s huvudsekreterare står talmannen till tjänst såsom konsult. Detta innebär självfallet att han kan beordra både den biträdande sekreteraren och tjänstemännen

inom serviceenheten att biträda talmannen i dennes representationsuppgifter m. m.

Hos statsutskottet finns nu anställd en kamrerare (bisyssla). Denne har till uppgift att vecka för vecka anteckna alla anslagsbeslut och de ändringar jämfört med statsverkspropositionen som besluten innebär. Även i den nya organisationen blir det nödvändigt att följa budgetutskottens arbete och fortlöpande ställa samman deras förslag och riksdagens beslut. Arbetet härmed kommer att vara ett moment i FiU:s samordningsverksamhet. Det torde snarast bli mera betungande än nu. Det synes emellertid osäkert, om arbetet skall bedrivas i samma former som motsvarande arbete nu. Enligt utredningens mening bör FiU själv kunna ta ställning till frågan. Utredningen erinrar om att utskotten själva kan fatta beslut om anställning med karaktär av bisyssla.

3.5. Sammanfattning

I sammandrag skulle utskottens serviceenheter organiseras på följande sätt (de våningsplan som OU preliminärt tänker sig för de olika utskotten anges inom parentes):

	(kvalificerat biträde)	(biträde)
KU (lokaler plan 10)	1	1
JuU + CiU (lokaler plan 9)	1	4
SfU + SoU (lokaler plan 9)	1	
NU + InU + CU (lokaler plan 8)	2	5
SU + FiU (lokaler plan 8)	1	
UU + FöU, tillika serviceenhet åt det internationella sekretariatet (lokaler plan 7)	1	2
UKU + SkU (lokaler plan 7)	1	4
SaU + MJU (lokaler plan 7)	1	
	9	16

3.6. Förvaltningsfrågor

De här avsedda tjänstemännen i serviceenheten för UU + FöU bör vara anställda för helår, detta främst med tanke på verksamheten inom internationella sekretariatet, som erfarenhetsmässigt är livlig även mellan sessionerna. I övrigt torde omkring hälften av tjänstemännen behöva arbeta för utskotten endast under sessionerna. Det finns här två möjligheter: antingen kan de vara anställda hos riksdagen bara för sessionerna eller också kan de vara anställda för helår men mellan sessionerna »fyllnadstjänstgöra» hos andra riksdagsorgan. Utredningen vill förorda att man under försöksperioden väljer utvägen med anställning endast för session. Den andra hälften torde behöva vara i tjänst för utskottens räkning även mellan sessionerna;

man måste beakta att en stor del av denna tid går åt för semester. Man bör sträva efter att minst ett kvalificerat biträde och omkring två andra biträden på varje våningsplan har helårstjänst inom utskottsorganisationen.[1]

Liksom sekreterarna bör övrig personal hos utskotten inte anställas vid de skilda utskotten, ej heller vid de särskilda kontorsenheterna. Lämpligast torde vara att de anställs hos riksdagen. De kan i så fall placeras vid kontorsenheterna för lämpliga tidsperioder, t. ex. kalenderår eller sessioner. Det blir också möjligt att utan formaliteter placera dem för tjänstgöring vid andra riksdagsorgan än utskotten.

---

[1] Ett förslag till fördelning av tjänsterna på helårs- och sessionstjänster redovisas i *bilaga 3*. Förslaget har ställts samman av utredningens sekreterare i samråd med direktören i riksdagens förvaltningskontor M. Huss.

4 Arbetsledning och personaladministration

OU föreslog i sitt förra betänkande att alla frågor om tjänstetillsättning och fyllnadstjänstgöring och de flesta andra personalfrågor skulle handläggas av det centrala förvaltningsorganet, förvaltningsstyrelsen, med talmannen som ordförande. OU föreslår nu att det också blir detta organs sak att placera tjänstemännen, sekreterarna lika väl som kontorspersonalen, vid de utskott eller enheter, vid vilka de skall tjänstgöra, för lämpliga perioder eller för särskilda ärenden. Beträffande flertalet tjänstemän innebär en sådan placering att direktiv för den fortlöpande verksamheten skall lämnas av det organ hos vilket tjänstemannen har placerats. I fråga om en huvudsekreterare hos ett utskott blir det utskottets eller dess presidiums sak att utöva överinseendet. Personal som avdelas för tjänstgöring vid två utskott ställs därigenom under de två utskottens ledning. De biträden som skall vara skyldiga att betjäna mer än två utskott kommer formellt att stå under alla utskottens ledning. Som tidigare antytts kommer dock här den faktiska arbetsledningen att få utövas av de »kvalificerade biträdena».

Föredragande i styrelsen skall, enligt vad utredningen förordade i sitt förra betänkande (s. 34), styrelsens direktör eller en honom underordnad tjänsteman hos styrelsen vara. Kammarsekreteraren skall ha rätt att närvara vid styrelsens sammanträden med yttranderätt (se 1969 års betänkande s. 35). En sådan ordning lämpar sig enligt utredningens mening väl även för ärendena om placering av tjänstemän inom utskottsorganisationen. I nämnda betänkande föreslog utredningen att utskotten skulle få möjlighet att ge sin mening till känna i tillsättningsärendena (s. 57). Så bör givetvis ske inte bara i fall då en tjänsteman samtidigt anställs vid utskottsorganisationen och placeras vid utskottet utan också när en tjänsteman, som redan är anställd inom organisationen, placeras vid utskottet för en viss period. Utskottens huvudsekreterare bör, liksom nu, ha en i författning angiven rätt att framföra sin mening i samma fall, alltså både vid kombinerade tillsättnings- och placeringsärenden och vid ärenden om enbart placering, så snart det

utskott han arbetar hos är berört. Frågor om förordnande för sekreterare att biträda de olika utskotten vid handläggningen av särskilda ärenden bör som regel kunna avgöras tämligen informellt. Principiellt bör även här utskotten och deras huvudsekreterare ha rätt att komma till tals. Man får emellertid förutsätta att dessa frågor vanligen löses i samförstånd mellan utskottens huvudsekreterare och styrelsens tjänstemän.

5 Vissa övergångsproblem

OU föreslog i sitt betänkande 1969 att tjänstetillsättningsfrågorna i samband med enkammarreformen skulle handläggas av styrelsen för RFK i särskild sammansättning, nämligen förstärkt med två av talmanskonferensen utsedda ledamöter, den ena tänkt att företräda kammarintressena och den andra utskottsintressena (s. 58). Utredningen vill förorda att tillsättnings- och placeringsfrågorna för utskottens del bereds i samma ordning.

I 1969 års betänkande uttalade sig OU (s. 57—58) för ett förenklat ansökningsförfarande i samband med tillsättningen av tjänsterna på det nya kammarkansliet. Med tanke på att de allra flesta tjänsterna även inom utskottskanslierna torde kunna besättas med tjänstemän som nu är anställda hos riksdagen, bör samma möjlighet stå öppen nu. I fråga om vissa tjänster, bl. a. samhällsekonomisk expertis för tjänstgöring främst hos finansutskottet, kan det dock möjligen vara befogat att publicera kungörelser i vanlig ordning.

Förordnandena för vissa av sekreterarna hos utskotten löper ut vid årsskiftet 1970—1971, andra sekreterare är förordnade även för tid därefter. Utredningen vill förorda att riksdagen uppdrager åt styrelsen för RFK att ändra förordnandena för alla sekreterare, så att de så snart som möjligt bringas att löpa tills vidare, utan angiven tidsbegränsning (jfr 1969 års betänkande s. 54). Beslut därom bör om möjligt fattas och delgivas de berörda tjänstemännen under första halvåret 1970.

Skulle omorganisationen leda till att någon nuvarande tjänsteman inom utskottsorganisationen inte kan få anställning med samma lön som han har nu, torde det vara möjligt att tillförsäkra honom oförändrad lön för den tid han stannar kvar i riksdagens tjänst. Härom vill utredningen hänvisa till vad som har förekommit vid vissa omorganisationer inom statsförvaltningen (se t. ex. prop. 1964: 100 s. 398, 1966: 66 s. 71). Frågor härom torde vara föremål för förhandlingar.

6 Personalorganisation inom utskotten enligt 1969 års beslut

Riksdagen kan först i början av 1971 års riksdag fatta beslut om att gå över till den av GLB föreslagna utskottsorganisationen. När enkammarriksdagen samlas i januari 1971, gäller alltså ännu det beslut om utskottsorganisation, som fattades i samband med kammarreformen. Enligt detta beslut skulle utskotten bestå i stort sett som hittills. Antalet ledamöter skulle ändras, och ett fjärde lagutskott skulle tillkomma.

Det synes vara nödvändigt att riksdagen förbereder sig för den möjligheten att 1969 års beslut om utskotten kommer att bestå för kortare eller längre tid. Såvitt utredningen kan finna, kräver detta emellertid knappast några mera omfattande åtgärder.

Vad först beträffar sekreterarna vill utredningen liksom i 1969 års betänkande hålla före att en viss cirkulation mellan olika utskott är något att sträva efter även inom ett utskottssystem sådant som det nuvarande. Med detta betraktelsesätt kan det inte vara någon olägenhet, om sekreterarna förordnas till tjänster »inom utskottsorganisationen», inte till tjänster vid angivna utskott. Utredningen erinrar om att det enligt förslag i 1969 års betänkande skall ankomma på styrelsen hos RFK att handlägga tillsättningsfrågorna, även om 1969 års beslut angående utskotten skall tillämpas. Den formellt riktiga ordningen torde vara att styrelsen utfärdar förordnanden med de anställningsförmåner som på grund av avtal eller riksdagsbeslut gäller enligt den redan beslutade organisationen. Detta torde förutsätta att riksdagen bemyndigar styrelsen att utan hinder av vad som eljest föreskrivits utfärda förordnanden såsom sekreterare inom utskottsorganisationen. Placeringsbesluten kan innehålla två alternativ, ett för den gamla och ett för den nya organisationen.

Beträffande organen för kontorsservice vill utredningen hävda att vissa av de här framförda förslagen bör genomföras även om den av grundlagberedningen föreslagna utskottsorganisationen inte realiseras. Så är framför allt fallet med förslaget om att ta bort skillnaden mellan vaktmästar- och konto-

ristuppgifter. Vidare anser utredningen att kontorsservicen för vissa av utskotten bör samordnas. Exempelvis bör de fyra lagutskotten, som enligt planerna skall ha kanslilokaler på samma våningsplan, få sina servicefunktioner utförda av två kontorsenheter organiserade på samma sätt som de enheter vilka utredningen har planerat för CiU + JuU och SfU + SoU. Det är dock tydligt att statsutskottet bör få en egen kontorsenhet. — Det synes inte nödvändigt att här göra någon detaljplanering. Det rimliga förfarandet bör även här vara att styrelsen för RFK avfattar förordnandena så att tjänstemännen inte binds till bestämda utskott. Placeringarna kan göras alternativa.

7 Sammanfattning

Utredningen avlämnade i november 1969 betänkande med förslag angående enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation. Därvid undantogs frågan om personalorganisation för utskotten för behandling under våren 1970.

Under våren 1970 har proposition med förslag till omläggning av utskottsorganisationen förelagts riksdagen (prop. 1970: 40). Utredningen har vid sina överväganden och vid utformningen av sitt förslag till personalorganisation för utskotten utgått från att propositionen bifalles av riksdagen och att den nya utskottsorganisationen kommer att fungera från början av 1971 års riksdag.

Enligt förslagen i prop. 1970: 40 skall riksdagen tillsätta minst sexton utskott. Ärendena skall i högre grad än nu fördelas mellan utskotten efter ämne, inte efter statsrättslig funktion. Det skall på det hela taget inte finnas särskilda budgetutskott och lagutskott, utan de allra flesta utskotten skall inom ett visst ämnesområde behandla både lagfrågor och budgetfrågor.

Utredningen har räknat med att den nya riksdagen, i enlighet med en av grundlagberedningen utarbetad skiss, i inledningsskedet kommer att tillsätta sexton utskott. Vart och ett av dessa utskott skall enligt utredningens förslag ha en huvudsekreterare eller ansvarig sekreterare. Vissa av utskotten skall dessutom få hos sig placerade andra sekreterare (»föredragande» och »biträdande sekreterare»), nämligen konstitutionsutskottet (två föredragande och en biträdande sekreterare), finansutskottet (en föredragande) och skatteutskottet (en föredragande och två biträdande sekreterare). Vidare skall utrikesutskottets sekretariat, som dessutom skall vara riksdagens internationella sekretariat, omfatta inte bara huvudsekreterare utan också en biträdande sekreterare.

Utöver dessa tjugofyra sekreterare skall det inom utskottsorganisationen anställas tio biträdande sekreterare. Dessa skall inte placeras fast vid

bestämda utskott. Det skall ankomma på riksdagens centrala förvaltningsorgan, förvaltningsstyrelsen, att i samråd med utskotten besluta om deras tjänstgöring. Placeringen skall, om det anses lämpligt, kunna göras för hel riksdag eller hel session. I andra fall kan placeringen göras för viss kortare tid eller för angivna ärenden.

Utredningen föreslår att huvudsekreterartjänsterna och åtta av de övriga tjänsterna blir ordinarie helårstjänster avsedda att tillsättas med förordnande tills vidare. Av dessa senare åtta tjänster skall enligt förslaget sex vara förenade med skyldighet att fullgöra fyllnadstjänstgöring mellan sessionerna hos riksdagens ombudsmän (fyra tjänster) eller hos riksdagens revisorer (två tjänster).

De övriga tio sekreterartjänsterna tänkes bli extra tjänster avsedda för tjänstgöring i vanliga fall endast under session eller del därav.

Utredningen betecknar förslaget till sekreterarorganisation som en försöksorganisation. Utredningen menar att utskotten under försöksperioden i viss utsträckning bör kunna anlita specialföredragande för särskilda ärenden, om den föreslagna organisationen skulle visa sig vara otillräcklig. Utredningen framhåller också att finansutskottet i sitt fortlöpande studium av det ekonomiska läget kan behöva anlita utomstående sakkunniga, såsom universitetsforskare eller ekonomer inom organisationer eller myndigheter.

Beträffande utskottens kontorsservice förordar utredningen att det skall inrättas ett antal (åtta) små serviceenheter, var och en avsedd att betjäna ett, två eller tre utskott. Varje sådan enhet skall, med ett par undantag, omfatta ett kvalificerat biträde som kan ombesörja registreringsarbete m. m. och två andra biträden som skall utföra allmänt servicearbete åt utskotten, deras presidier och deras sekretariat och dessutom kunna utföra mera brådskande skrivarbete och merparten av stencileringsarbetet. Centrala skrivbyrån tänkes bestå med oförändrade uppgifter.

Personalen inom serviceenheterna antages kunna utföra både sådant arbete som hittills har betraktats som vaktmästararbete och andra kontorssysslor. Utredningen uttalar sig för att riksdagen skall ge möjlighet för vaktmästare, som har lust och fallenhet för kontorsarbete, att gå igenom utbildning i maskinskrivning och andra kontorssyslor. Det är en strävan hos utredningen att samordna de skilda personalgrupperna.

Serviceenheterna tänkes bli utplacerade på de olika våningar i det provisoriska riksdagshuset där utskotten skall ha kanslilokaler. Konstitutionsutskottet, som ensamt tänkes få lokaler på plan 10, skall enligt vad som yttras i betänkandet få en egen serviceenhet om två personer, justitie- och civillagsutskotten en enhet med tre personer (plan 9), socialförsäkrings- och socialutskotten en enhet med likaledes tre personer (plan 9), närings-, inrikes- och civilutskotten en enhet med fem tjänstemän (plan 8), skatte- och finansutskotten en enhet med tre personer (plan 8), utrikes- och för-

svarsutskotten en enhet med tre tjänstemän, vilka dessutom skall ingå i det internationella sekretariatet (plan 7), universitets- och kulturutskottet och skolutskottet en enhet med tre personer (plan 7) och slutligen samfärdsel- samt miljö- och jordbruksutskotten en enhet med likaledes tre tjänstemän (plan 7).

En arbetsgrupp tillsatt av utredningen förbereder ett förslag till arbetsbeskrivning jämte blanketter m. m. för kontorsrutinerna inom riksdagen. Resultaten av arbetsgruppens verksamhet tänkes bli av betydelse för serviceenheternas arbete och för riksdagsorganens service gentemot ledamöterna, myndigheter, nyhetsmedierna och allmänheten.

RIKSDAGEN
1969 års organisationsutredning
17.1.1970

Bilaga 1

SEKRETARIATSPROMEMORIA
om utskottskansliernas personalorganisation

1. Inledning

Organisationsutredningen (OU) har fått i uppdrag att göra en översyn av riksdagens förvaltnings- och personalorganisation inför enkammarreformen. Utredningen har redovisat huvuddelen av sitt uppdrag i betänkandet Enkammarriksdagens personal- och förvaltningsorganisation, vilket överlämnades till talmanskonferensen i december 1969. Utskottens personalorganisation behandlades i huvudsak inte i betänkandet. Grundlagberedningen (GLB) har i januari 1970 offentliggjort betänkandet Ny utskottsorganisation (SOU 1969: 62). Betänkandet innehåller förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen. Avsikten är att förslagen skall behandlas av 1970 års riksdag och, om de då antages såsom vilande, prövas slutligt av 1971 års riksdag. Ehuru förslagen i betänkandet ännu inte har lagts fram för riksdagen, har OU funnit det angeläget att redan nu överväga, vilka konsekvenser den tänkta nya utskottsorganisationen skulle få beträffande personalen. Efter framställning under hand från utredningen har talmanskonferensen 15.1.1970 utvidgat utredningens uppdrag, så att det omfattar även frågan om konsekvenserna av GLB:s förslag.

GLB har lagt fram förslaget till ny utskottsorganisation först efter det att dess parlamentariska ledamöter hade samrått om huvuddragen däri med sina riksdagsgrupper eller med företrädare för dessa. OU:s ledamöter har därför vid sammanträde 14.1.1970 ansett sannolikt att förslaget i väsentliga delar kommer att genomföras.

Beträffande ikraftträdandet har GLB lagt fram två förslag. Det ena innebär att den nya organisationen skall börja tillämpas vid ett kommande årsskifte, tidigast 1.1.1972. Det andra innebär att den skall börja tillämpas redan några dagar in på 1971 års riksdag. OU:s ledamöter synes ha ansett att stora fördelar är förenade med detta andra förslag och har beslutat att till grund för sitt arbete i första hand lägga antagandet att det kommer att genomföras. Det är dock, även om 1970 års riksdag skulle antaga GLB:s förslag om ändringar i riksdagsordningen såsom vilande, nödvändigt att utarbeta förslag till personalorganisation även på grundval av redan fattade beslut om utskottsorganisationen (SFS 1969:22). I motsatt fall skulle 1971 års riksdag sakna reell möjlighet att avslå det vilande grundlagsförslaget eller att uppskjuta ikraftträdandet till en senare tidpunkt.

Beträffande utskottens nuvarande personalorganisation hänvisas till OU:s betänkande bil. 1.

2. Personalorganisation på grundval av GLB:s förslag till ny utskottsorganisation

2.1. GLB:s förslag

Förslaget innebär att det skall finnas 16 fasta utskott, vart och ett med 15 ledamöter. Ärendena skall fördelas mellan utskotten inte efter statsrätts-

lig funktion (anslag, beskattning, lagstiftning osv.) utan i huvudsak efter ämne (i stort tänker sig beredningen en anknytning till departementsorganisationen). Förslaget ger dock möjlighet att inrätta ett utskott för behandling av civillag oberoende av ämne.

GLB har inte lagt fram något utarbetat förslag till fördelning av ärenden mellan utskotten men har i en bilaga lämnat en skiss till en tänkbar organisation. Enligt denna skiss fördelas statsbudgetens utgifter på femton av utskotten (alla utom civillagsutskottet). De tänkta utskotten är följande:

konstitutionsutskottet (grundlag med tillhörande lagar, såsom sekretesslagen, press- eller partistöd, andra frågor om riksdagen och vissa av dess verk, bl. a. riksdagens ombudsmän, kommunallag och andra ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen),

justitieutskottet (domstols-, åklagar- och polisväsendet samt kriminalvården, brottsbalken, rättegångsbalken och tillhörande lagar),

civillagsutskottet (giftermåls-, föräldra-, ärvda- och handelsbalken, större delen av jordabalken, utsöknings- och konkursrätt, expropriationsrätt),

utrikesutskottet (utrikesfrågor, däribland utvecklingsbiståndet och utrikesdepartementets huvudtitel i övrigt),

försvarsutskottet (ärenden om det militära försvaret, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret och det psykologiska försvaret),

socialförsäkringsutskottet (allmän försäkring, yrkesskadeförsäkring och arbetslöshetsförsäkring),

socialutskottet (socialvården i övrigt, såsom barna- och ungdomsvård, åldringsvård, nykterhetsvård, socialhjälp, arbetarskydd, hälso- och sjukvård m. m.),

universitets- och kulturutskottet (universitet, forskning, kultur, kyrkofrågor m. m.),

skolutskottet (skolväsende, lärarutbildning m. m.),

samfärdselutskottet (kommunikationsfrågor),

miljövårds- och jordbruksutskottet (miljövård, jordbruk, fiske, skogsbruk m. m.),

näringsutskottet (näringspolitik, industri, hantverk, statsägda bolag, konsumentfrågor, bank- och försäkringsväsendet m. m.),

inrikesutskottet (arbetsmarknad, regional utveckling, lokaliseringsstöd, utlänningars ställning m. m.),

civilutskottet (bostadsväsendet, hyresregleringen, planering, administrativ indelning, länsförvaltning, kommunfrågor m. m.),

skatteutskottet (statlig och kommunal skatt, tullar, taxering, uppbörd, folkregistrering och mantalsskrivning),

finansutskottet (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för statens budget, andra budgetfrågor som inte tillhör annat utskott, allmänt budgettekniska frågor, penning-, kredit- och valutapolitiken, riksbanken och riksgäldskontoret, förvaltningsrevision, redovisning, rationalisering, upphandling m. m.).

Indelningen i utskott och fördelningen av ärenden mellan dem skall kunna

ändras snabbt. På det hela taget har man tänkt sig en reglering därav i riksdagsstadga e. d.

2.2. Minsta möjliga förändring

2.2.1. Sekretariaten

Som nu skulle varje utskott ha sitt sekretariat med en sekreterare och eventuellt därutöver någon eller ett par biträdande sekreterare. *För* en sådan organisation talar de ofta framförda tankegångarna om ett nära och förtroendefullt förhållande mellan utskotten och dess tjänstemän. Systemet är också lätt att administrera. Under riksdagssessionerna krävs som regel inte några beslut om tilldelning av personal e. d. Utskotten kan planera sitt arbete med en given personalstyrka som utgångspunkt. *Mot* en sådan organisation kan man anföra att det är svårt att i förväg bedöma, hur många tjänstemän ett utskott behöver. Det är också svårt att med ett litet antal tjänstemän inom varje enhet förse utskotten med behövlig expertis i rättsfrågor, samhällsekonomiska frågor, organisatoriska frågor och budgettekniska frågor. Vidare kan man tänka sig att det med en så nära anknytning av sekreterarna till utskotten blir svårare att ändra ärendefördelningen mellan utskotten.

2.2.2. Kontorsenheterna

För nävarande utförs en stor del av skrivarbetet för flera av utskotten av riksdagens centrala skrivbyrå, som tillhör RFK. Skrivpersonal i vanlig mening (kontorister eller kontorsbiträden) finns inte hos utskotten utan bara tjänstemän i högre lönegrad, huvudsakligen kanslister och förste kanslister. (Det skall anmärkas att den personal som utför skrivarbete vid skrivbyrån för närvarande är lägst kansliskrivare.) (Kontorsbiträde A 5=1 406—1 716 kr., kontorist A 9=1 805—2 105 kr., kansliskrivare A 11=2 011—2 312 kr., kanslist A 15—17=2 377—2 982 kr., förste kanslist A 19=2 846—3 293 kr., allt per månad.)

Den minsta möjliga ändringen synes här vara att vart och ett av de nya utskotten får en kanslist. Härvid förutsätts att skrivarbetet i ungefär samma omfattning som nu utförs inom den centrala skrivbyrån.

2.3. Vilka ändringar kan tänkas därutöver?

2.3.1. Sekretariaten

OU diskuterade i sitt betänkande kortfattat tanken på samordning av utskottssekretariaten (s. 21—22). Den avvisades, bl. a. med hänvisning till GLB:s väntade förslag. Då nu detta förslag föreligger, synes det nödvändigt att pröva tanken.

Mot samordning av utskottssekretariaten kan man anföra att det även på tjänstemannaplanet finns ett behov av självständighet och oberoende som skulle tillgodoses genom fasthet i positionen (se OU:s betänkande s. 22). Detta torde ha betydelse främst i fråga om arbetet med granskningen av regeringens verksamhet, en granskning som i framtiden som hittills tänkes ligga på KU, samt i fråga om beredningen av riksdagens huvudtitel, som också tänkes bli lagd på KU. Behovet torde kunna tillgodoses inom ramen för en samordning. Bortsett från denna mera principiellt betonade synpunkt torde man kunna ta ställning till sekretariatens organisation enbart på grundval av rent praktiska överväganden.

En tänkbar lösning är att alla sekreterare och andra föredragande tjänstemän förs samman till ett enda utskottssekretariat, en annan är att de indelas i två eller tre sekretariat, t. ex. ett budget- och organisationssekretariat och ett rättssekretariat och möjligen dessutom ett samhällsekonomiskt sekretariat (i den följande framställningen talas för enkelhetens skull om ett enda sekretariat).

En omständighet som talar för en viss samordning av sekreteraruppgifterna är att alla utskotten i högre grad än nu behöver ha tillgång till lagstiftningsexperter men att det å andra sidan säkerligen skulle innebära en överorganisation att tilldela utskotten var sin sådan expert. Det är härvidlag inte KU, justitieutskottet, civillagsutskottet eller skatteutskottet som vållar problem, knappast heller socialutskottet och socialförsäkringsutskottet. Dessa utskott kan antagas behöva minst en lagstiftningsexpert var. Men flera av de andra utskotten, som kanske inte kommer att behöva jurister på heltid, kommer ändå inte sällan att behöva ta ställning i komplicerade lagstiftningsfrågor. Så kan bli fallet med samfärdselutskottet, miljövårds- och jordbruksutskottet, näringsutskottet, inrikesutskottet och civilutskottet. På motsvarande sätt kan vissa utskott som inte i första hand har samhällsekonomiskt präglade arbetsuppgifter tänkas behöva biträde av ekonomisk expertis.

En annan omständighet som talar för samordning är att ett utskott kan få hand om ärenden som delvis ligger inom ett annat utskotts beredningsområde (GLB föreslår att ärenden som regel inte skall få klyvas mellan utskott). Det kan i sådana fall vara praktiskt att för tillfället till det förra utskottet knyta en föredragande tjänsteman, som eljest i huvudsak arbetar för det senare. På liknande sätt måste det ofta vara ändamålsenligt, om KU i sitt granskningsarbete, som ju kan beröra alla statsdepartementens verksamhetsområden, kan låna tjänstemän med specialinriktning på skilda områden.

Beträffande KU har tidigare sagts att arbetet ställer speciella krav på oberoende i tjänsteutövningen. Dessa krav torde kunna tillgodoses genom att en av tjänstemännen inom utskottssekretariatet placeras vid KU som sekreterare för en riksdag i taget. En ordning med en tjänsteman fast placerad vid vart och ett av utskotten torde kunna övervägas även från andra synpunkter. Det kan vara nödvändigt för varje utskott att disponera en tjänsteman, som inför utskottet svarar för planeringen och utförandet av kansliarbetet. Med den av GLB tänkta organisationen med 16 fasta utskott skulle alltså 16 av de föredragande tjänstemännen inom utskottssekretariatet placeras som sekreterare hos de fasta utskotten. Man kan förmoda att inemot hälften av dessa skulle behöva vara lagstiftningsexperter och de återstående experter på ekonomi, budget och organisation. Antalet ärenden hos riksdagen påverkas inte av enkammarreformen och inte heller av en reform av utskottsorganisationen. För närvarande finns det 22 ordinarie sekreterartjänster hos utskotten, och dessutom brukar 11—13 biträdande sekreterare finnas anställda mot arvode (utöver UU:s två sekreterare, som båda har sina uppgifter som bisysslor; se närmare bilaga 1 till OU:s bet.). Man torde knappast ha anledning att räkna med att totala antalet sekreterare skall behöva ökas. Till en början synes det vara naturligt att de nuvarande tjänstemännen hos utskott i den mån de så önskar erhåller förordnande i det nya utskottssekretariatet. Det bör sedan vara möjligt att fylla eventuella luckor i sekretariatet med beaktande av de särskilda krav på sakkunskap som den nya organisationen kan tänkas ställa. Möjligen måste man härvid ägna sär-

skild uppmärksamhet åt finansutskottets behov av samhällsekonomisk expertis.

För det gemensamma utskottssekretariatet måste man välja en annan organisatorisk form än de nuvarande utskottssekretariaten har. Det ligger här nära till hands att tänka på den form som OU i sitt betänkande föreslog för internationella sekretariatet, nämligen att sekretariatet ställs under talmannens ledning (bet. s. 40—42 och bilaga 6). En annan möjlighet är att sekretariatet ställs under ledning av en styrelse, som skulle kunna utses av talmanskonferensen och bestå av ett mindre antal ledamöter (t. ex. talmannen och två utskottsordförande). Talmanskonferensen, där utskotten även i framtiden tänkes vara representerade, synes, i det ena liksom i det andra fallet, vara ett lämpligt forum för diskussioner om planläggningen av sekretariatsarbetet.

Man kan utgå från att arbetsfördelningen till allra största delen kommer att göras inte för enstaka ärenden utan för uppgifter som under tid som kan överblickas kommer att ligga på de olika utskotten. Rimligen kommer en tjänsteman att avdelas för varje utskott för hel riksdag såsom sekreterare. Dessutom kan man förmoda att flera andra tjänstemän kan avdelas för tjänstgöring hos bestämda utskott för åtminstone en session i taget. Civillagsutskottet torde som regel behöva två heltidsarbetande sekreterare. Skatteutskottet torde, på samma sätt som bevillningsutskottet nu, behöva ett antal skattelagsexperter utöver sekreteraren. Det kan också i någon utsträckning bli möjligt att för hel session eller annan tidsperiod avdela budgetföredragande för skilda sakområden till bestämda utskott (jämte utskottens huvudsekreterare). Finansutskottets personal torde få vara i hög grad specialiserad; det kan visa sig lämpligt att avdela hela personalen vid detta utskott för bestämda tidsperioder. För kortvariga förordnanden eller förordnanden för särskilda beredningsuppgifter torde återstå tämligen få tjänstemän, kanske fem till tio. Det får dock förutsättas att sekretariatets ledning skall kunna ingripa med ändring av placeringar, närhelst detta är motiverat. Ledningen skall också kunna ge en tjänsteman som är placerad vid ett utskott i uppdrag att föredraga särskilda ärenden hos annat utskott (jfr. t. ex. vad som tidigare har sagts om uppgifter inom KU:s granskningsarbete).

En viss permanens i sekreterarnas tjänstgöring i enlighet med det sagda kan vara lämplig av administrativa skäl; man bör undvika ett system, som skulle kunna leda till att utskottspresidier och andra ledande personer inom riksdagen skulle nödgas lägga ner mycken tid och möda på personalorganisatoriska frågor (bet. s. 22). Även effektivitetsskäl kan tänkas tala för en viss permanens; personalens beredvillighet att göra särskilda insatser kan tänkas vara större vid arbete för en enda mindre enhet än för flera.

På grund av det sagda kan man antaga att fördelning av sekreterarna mellan utskotten till största delen kommer att kunna göras i förväg för hel riksdag, för session eller för annan någorlunda lång tidsperiod. Arbetet med föredragning av personalärenden inför sekretariatets ledning torde därför inte bli särskilt betungande. Om man dessutom sörjer för ett starkt parlamentariskt inslag i den dagliga ledningen av sekretariatet (se ovan), torde någon särskild chefstjänsteman inte behövas. Det synes vara tillräckligt, om en av tjänstemännen i sekretariatet får i uppdrag att jämte sina uppgifter som utskottsföredragande vara föredragande i frågor om fördelning av arbetsuppgifter.

2.3.2. Kontorsenheterna

Frågan, hur utskottets kontorsarbete skall organiseras, berörde OU i sitt betänkandet (s. 22, 52). Utredningen förde frågan åt sidan, bl. a. med hänvisning till en av utredningen tillsatt arbetsgrupp för översyn av kontorsrutinerna inom riksdagen. Härvid utgick utredningen från att det kunde finnas skäl att överväga en viss samordning av kontorsarbetet även med den redan beslutade utskottsorganisationen som underlag. Det ter sig kanske än mera naturligt att överväga en sådan samordning, om även sekreterarfunktionerna samordnas. I stort sett torde dock de båda frågorna kunna avgöras oberoende av varandra.

Det arbete som utförs inom arbetsgruppen för kontorsrutiner torde i huvudsak resultera i förslag till blanketter för registrering, beslut och underrättelser. Det kommer troligen inte att få någon nämnvärd betydelse för hur kontorsarbetet bör organiseras i stort. I stället blir man hänvisad till erfarenhet av hur arbetet har fungerat hittills och till mera allmänna överväganden om kontorsrationalisering. Självfallet måste man också beakta inredningen av utskottslokalerna i det provisoriska riksdagshuset.

Utskottens arbetsrum i det provisoriska riksdagshuset är fördelade på fyra våningsplan i det s. k. T-huset, tre hela plan (plan 7—9) och en mindre del av det fjärde (plan 10). Ett naturligt alternativ till en ordning med en kontorsenhet för varje utskott synes med tanke härpå vara att det inrättas en större sådan enhet för vart och ett av planen 7—9 och eventuellt en mindre enhet för plan 10 (kontorsenheten på plan 9 finge eljest göras så stor att den kunde betjäna även utskotten med lokaler på plan 10).

En organisation med särskilda »våningskontor» skulle kunna utformas så att kontoren omfattade den personal som behövs för utskottens normala skrivarbete. Man finge i så fall tänka sig att den centrala skrivbyrån löstes upp helt eller delvis. Skrivbyrån arbetar nu även åt enskilda riksdagsledamöter och åt andra riksdagsorgan än utskotten. Vid en total eller partiell upplösning av skrivbyrån får man överväga, hur ledamöterna och dessa andra riksdagsorgan skall få sin skrivservice ordnad. Man kan tänka sig att våningskontoren får överta dessa uppgifter eller att skrivbyrån får behålla dem, med reducerad personal.

En annan fråga att beakta när man bygger upp våningskontor är, om det finns skäl att förse dem med biträdande utredningspersonal av typen byråsekreterare eller förste byråsekreterare. Tanken med dem skulle vara att de skulle biträda utskottens föredragande tjänstemän med sammanställningar, delutredningar och kontroller av skilda slag (t. ex. läsning och sakgranskning av korrektur). Dessutom skulle en sådan tjänsteman vara chef för ett våningskontor. Tanken på sådana tjänstemän fick ett visst gensvar vid OU:s enkät på försommaren 1969.

Mera allmänt kan man om »våningskontor» säga att de bör leda till en tämligen nära personlig kontakt mellan föredragande och biträdande personal. Dessutom blir transporterna av manuskript m. m. till och från enheterna korta. Våningskontoren bör också medge större elasticitet än separata utskottskontor. Det finns å andra sidan en risk att de i fråga om skrivarbetet blir något mindre ägnade att klara av variationer i arbetsbörda än den centrala skrivbyrån; denna risk torde man emellertid kunna motverka genom att föreskriva att enheterna är skyldiga att vid behov överta uppgifter av varandra. Med skrivarbetet sammanfört till våningskontor skulle utskotten och deras presidier förlora »ensamrätten» till en viss kanslist e. d. Man kan fråga sig om möjligheten att få biträde från våningskontoret blir en fullgod ersättning.

Med ledning av det anförda skulle man kunna bygga upp ett våningskontor på exempelvis följande sätt:

en föreståndare, tillika biträdande utredare, t. ex. en förste byråsekreterare (högst A 24 = 3 621 – 4 219 kr. per månad),

en arbetsledare, t. ex. en kontorsskrivare (A 13 = 2 204 – 2 492 kr. per månad), en förste kontorsskrivare (A 15 = 2 377 – 2 719 kr. per månad) eller en kanslist (A 15 – 17 = 2 377 – 2 982 kr. per månad),

tre kontorister (A 9 = 1 805 – 2 105 kr. per månad) eller kansliskrivare (A 11 = 2 011 – 2 312 kr. per månad).

En sådan organisation torde medge att våningskontoren klarar av det skrivarbete som den centrala skrivbyrån har utfört åt utskotten och en viss del av det arbete som den har utfört åt ledamöter och andra riksdagsorgan än utskotten. Blir skrivbyrån därmed helt överflödig?

Skall våningskontoret på plan 9 betjäna även utskotten på plan 10, kan det bli nödvändigt att förstärka det. Möjligen räcker det med ännu en kontorist eller kansliskrivare. Det får i så fall ankomma främst på kontoren på plan 7 och 8 att betjäna andra organ och ledamöter.

Man bör vidare ställa frågan, om det är lämpligt med en biträdande utredare i varje våningskontor eller om det behövs två.

KU skall enligt GLB:s skiss behålla uppgiften att granska regeringsärendenas handläggning. Denna uppgift förutsätter ett ganska omfattande arbete med registrering och vård av originalhandlingar, delvis hemliga sådana. Detta kan möjligen motivera en befattning som registrator e. d. Innehavaren av en sådan tjänst bör rimligen kunna biträda utskottet och dess sekretariat även med annat kontorsarbete.

Här ett utkast till organisation:

	Utredare (1. bs/bs)	Arbetsledare (kanslist/registrator e. d.)	Skrivpersonal (kontorist/kansliskrivare e. d.)
KU		1	
7. vån	2 (1?)	1	3
8. vån	2 (1?)	1	3
9. vån	2 (1?)	1	4
	6 (3?)	4	10

Vilken organisatorisk ställning de tre våningskontoren skulle få måste övervägas. Att personalen där skall tillsättas av förvaltningsstyrelsen följer redan av förslagen i OU:s betänkande 1969. Därvidlag skiljer sig sådana våningskontor inte från andra arbetsenheter inom riksdagen. Vad som däremot nu måste regleras är, hur det dagliga arbetet inom kontorsenheterna skall ledas och fördelas. Man kan tänka sig åtminstone följande tre möjligheter.

1. Varje våningskontor ställs under ledning av presidierna eller av särskilt deputerade från de utskott som det betjänar.
2. Våningskontoren ställs tillsammans under talmannens eller en särskild styrelses ledning som ett utskottskontor med ungefär samma ställning som här ovan har skisserats för ett gemensamt utskottssekretariat.
3. Våningskontoren ingår, liksom den centrala skrivbyrån nu, i riksdagens förvaltningsstyrelse.

Möjligheterna 2. och 3. underlättar utjämning mellan kontorsenheterna, möjligheten 1. synes ge störst säkerhet för att de skilda utskottens önskemål angående kontorsarbetet tillgodoses. I sistnämnda hänseende har kanhända möjligheten 2. ett visst företräde framför möjligheten 3. Talmannen (den särskilda styrelsen) har i talmanskonferensen ett naturligt forum för samråd om planläggningen och ledningen av utskottens kontorsarbete, och i talmanskonferensen är utskotten representerade genom sina ordförande. Väljer man att bygga upp ett centralt utskottssekretariat, kan det möjligen te sig naturligt att genomföra en central organisation även för utskottskontoren. Många skäl synes i så fall tala för den under 2. angivna organisationen.

Här liksom i fråga om utskottssekretariatet bör finnas en tjänsteman som föredrar personalärenden (ledning och fördelning av arbetet) inför talmannen (styrelsen). Uppgiften torde kunna läggas på en av föreståndarna för våningskontor.

3. Personalorganisation på grundval av 1969 års beslut

3.1. Minsta möjliga förändring

3.1.1. Sekretariaten

Det nya 4LU får en sekreterare och en ordinarie biträdande sekreterare. I gengäld torde en icke ordinarie biträdande sekreterare hos 2LU kunna gå ur organisationen.

Sekreteraren hos UU får som ytterligare uppgift att stå till talmannens förfogande som konsult (se OU:s bet. s. 41—42). Utredningen bör möjligen söka ange, i vilken omfattning UU:s sekreterare behöver tas i anspråk för sina nya uppgifter. Ersättningens form (årsarvode eller månadsarvode) och storlek torde få bestämmas genom avtal.

3.1.2. Kontorsenheterna

4LU får en kanslist, i likhet med de andra lagutskotten.

3.2. Vilka ändringar kan tänkas därutöver?

3.2.1. Sekretariaten

Teoretiskt skulle man, även med 1969 års beslut som utgångspunkt, kunna tänka sig vittgående ändringar av sekretariatsorganisationen, i första hand i riktning mot ett sammanslaget utskottssekretariat. Tanken på ett sådant diskuterades emellertid i betänkandet (s. 21—22) och avvisades där, bl. a. med tanke på grundlagberedningens väntade förslag till ny utskottsorganisation. Det är därför tveksamt, om organisationsutredningen nu kan föreslå några längre gående förändringar än dem som angivits under 3.1.1.

3.2.2. Kontorsenheterna

En samordning av kontorsfunktionerna kan vara värd att överväga även med den redan beslutade utskottsorganisationen (se under 2.3.2.). En sådan samordning torde i det väsentliga kunna genomföras på samma sätt som vid en reformerad utskottsorganisation. Det torde dock bli nödvändigt att SU behåller sin förste byråsekreterare och sin kanslist.

Här ett utkast till sådan organisation. Som jämförelse beskrivs den nuvarande med den ändringen att en kanslist tillkommer hos 4LU.

Utkast

	1. bs	kanslist/ registrator e. d.	kontorist/ kansliskrivare
KU		1	
SU	1	1	
7. vån	1	1	3
8. vån	1	1	3
9. vån	1	1	3
	4	5	9
Nuvarande	1	13[1]	5[2]

1. Därav 10 vid nuvarande utskott, 1 vid 4LU och 2 vid centrala skrivbyrån
2. Vid den centrala skrivbyrån

4. Tjänstetillsättningar vid övergången till nytt system

OU föreslog i sitt betänkande 1969 att tjänstetillsättningsfrågorna i samband med enkammarreformen skulle handläggas av styrelsen för RFK i särskild sammansättning, nämligen förstärkt med två av talmanskonferensen utsedda ledamöter, den ena tänkt att företräda kammarintressena och den andra utskottsintressena (s. 58). Det ligger nära till hands att tillsättningsfrågorna för utskottens del bereds i samma ordning.

I 1969 års betänkande uttalade sig OU (s. 57—58) för ett förenklat ansökningsförfarande i samband med tillsättningen av tjänsterna på det nya kammarkansliet. Med tanke på att de allra flesta tjänsterna även inom utskottskanslierna torde kunna besättas med tjänstemän som nu är anställda hos riksdagen, bör samma möjlighet stå öppen nu. I fråga om vissa tjänster, bl. a. samhällsekonomisk expertis för tjänstgöring främst hos finansutskottet, kan det dock möjligen vara befogat att publicera kungörelser i vanlig ordning.

Inledningsvis framhölls att GLB som ett alternativ har tänkt sig att den nya utskottsorganisationen skall sättas i funktion redan några dagar in på 1971 års riksdag. Detta förutsätter enligt GLB, för att denna riksdags beslutanderätt inte skall reduceras till en formalitet, att ändringen förbereds noga redan under hösten 1970. Beredningen har (s. 114) väckt tanken att de som väljs till riksdagsledamöter i september 1970 skall kunna samlas till informella överläggningar om utskottsorganisationen, i första hand i partigrupperna, under hösten 1970. Man kan förmoda att man under dessa överläggningar ganska snart skall vinna klarhet om möjligheterna att förslaget skall antagas slutligt av 1971 års riksdag för omedelbart ikraftträdande. Formellt sett torde emellertid förberedelserna för utskottens personalorganisation få dubbleras. Rimligen bör den förstärkta styrelsen för RFK före årsskiftet få tillsätta tjänster inom utskotten på grundval av 1968—1969 års beslut men samtidigt begränsa förordnandena att gälla tills vidare (jfr OU:s betänkande s. 55). Jämsides därmed bör styrelsen göra upp ett detaljerat förslag till placering av tjänstemän enligt den tänkta nya utskottsorganisationen. Om 1971 års riksdag beslutar att sätta den i funktion omedelbart, bör den nya förvaltningsstyrelsen vara beredd att fatta tjänstetillsättningsbesluten utan dröjsmål.

Det sagda har betydelse både för sekreterarna och för kontorspersonalen.

Bestämmer sig riksdagen emellertid för att inrätta kontorsenheter av typen »Våningskontor» även för den redan beslutade utskottsorganisationens del, blir skillnaden mellan de två organisationerna inte så stor som i fråga om sekreterarpersonalen.

SAMMANSTÄLLNING AV SVAR PÅ UTREDNINGENS REMISS I JANUARI 1970 ANGÅENDE UTSKOTTENS PERSONALORGANISATION

1. Inledning

Svar har kommit in från de två kammarsekreterarna, alla utskottssekreterarna, dir. i RFK, SACO-föreningen för anställda vid riksdagen och dess verk (i det följande benämnd SACO-föreningen), statstjänstemannaförbundet (TCO) samt styrelsen för sektion 2 i avd. 3 av Civilförvaltningens personalförbund (LO; i det följande benämnd CPF). KU-sekr. har i sitt yttrande i huvudsak hänvisat till sitt yttrande i samband med OU:s enkät på försommaren 1969; vissa synpunkter ur detta hans yttrande återges i det följande.

2. Sekretariaten

FK-sekr. erinrar om det förslag han framförde till OU under sommaren 1969 om en gemensam personalkår, ställd under talmannens/TK:s ledning, och nämner att detta förslag i sina grunddrag har ungefär samma utformning som det förslag OU nu har att ta ställning till i anledning av sekretariatspromemorian 17.1.1970 under punkten 2.3. FK-sekr. menar att de ändringar som har inträtt genom grundlagberedningens (GLB:s) förslag till ny utskottsorganisation gör det naturligt att nu lägga nämnda förslag i sekretariatspromemorian till grund för personalorganisationens utformning. Han åberopar särskilt ovissheten i fråga om fördelningen av arbetsuppgifter mellan utskotten och behovet att snabbt kunna arbeta fram särskilda brådskande ärenden. Vidare nämner han att den nya ordningen förutsätter att utskottsorganisationen ej bör låsas genom en alltför fast personalorganisation.

Enligt FK-sekr. kvarstår däremot de grundläggande kraven på riksdagens och utskottens personal. Denna skall vara självständig och oberoende av ovidkommande hänsyn som medvetet eller omedvetet gör sig gällande utifrån eller hos den anställde själv. Att riksdagen värnar om personalkårens oberoende är, säger han, av grundläggande betydelse för demokratins funktion. Två aspekter bör särskilt beaktas: samspelet mellan olika politiska meningsriktningar samt samarbetet mellan förtroendevalda med beslutsfunktion på grundval av politiska värderingar å ena sidan och ämbetsmän med sakgranskande och föredragande funktioner å andra sidan. I det förra hänseendet yttrar han bl. a.:

»Samspelet mellan de olika meningsriktningarna i vår partipolitiskt uppbyggda demokrati kan — utom i den offentliga debatten, särskilt i massmedia — knappast komma till konkreta uttryck annat än inom utskotten. Där möts majoritet och minoriteter på ett för vårt land utmärkande sätt till samtal i sak för lösningar som främjar inte endast parti utan i första hand enskilda medborgare och människor, oavsett dessas partipolitiska inställning. Vore målsättningen annan skulle i själva verket grunden ryckas undan för de enskilda människornas gemensamma uppträdande i samma

stat. Ett sakinriktat utskottsarbete är därför den kanske viktigaste brickan i vår demokrati och därmed också det främsta medlet mot revolution och för fortsatt lugn utveckling.»

Beträffande samarbetet mellan förtroendevalda och ämbetsmän erinrar han om utredningsväsendet med parlamentariskt sammansatta kommittéer och generöst anlitande av experter och om remissbehandlingen och lagrådsgranskningen. I fråga om riksdagsarbetet yttrar han:

»Från demokratisk synpunkt är det sålunda nödvändigt att oppositionen ges möjligheter att verka ej endast genom kritik i massmedia utan också som samspelande part i sakgranskningen i riksdagen. Den tidsbrist, baserad bl. a. på — vid jämförelse exempelvis med remissinstansernas tidstilldelning — orimligt korta motionstider, som försvårar oppositionens funktion, måste såvitt möjligt uppvägas bl. a. genom att sakkunniga ämbetsmän ställs också till oppositionens tjänst. Det statliga ekonomiska stödet till partier och gruppkanslier underlättar ledamöternas granskning. Men fackutbildad personal i gruppkanslierna kan aldrig ersätta närvaro av sådan personal i utskotten. I direkt anslutning till sakgranskningen och samspelet där måste politiskt obunden, självständig, sakkunnig personal få verka vid konfrontationen mellan de olika politiska meningsriktningarna.

Föredragandena i utskotten, som genom sin sakkunskap har möjlighet att påverka besluten, måste — om demokratin skall fungera i riksdagen — vara obundna i förhållande såväl till politiska partier som till Kungl. Maj:t. Med det sistnämnda följer också att de måste kunna handla oberoende av hänsyn till såväl egen föregående arbetsinsats i ärendet som till karriär inom Kungl. Maj:ts kansli. Erfarenheten visar att såväl den föredragande själv som politikerna kan bindas, om samme föredragande tjänstgör i utredning, departement och riksdag. Skall den särskilda sakkunskap utnyttjas i riksdagen, som en tjänsteman förvärvat i utrednings- och departementsarbetet i en fråga, måste det ske på annat sätt än genom att samma person som förut skrivit kommittébetänkande och proposition föredrager ärendet i riksdagen och skriver utskottsutlåtandet. Utskottets anställda måste för att kunna fullgöra granskning i utskottets, inkl. oppositionens tjänst stå fria också från den bundenhet som alltför ingående självförvärvad tidigare fackkunskap medför. Också den särskilda kunskap och erfarenhet samt personkännedom som förvärvats i andra närstående sakfrågor än just den riksdagen behandlar måste avbalanseras, om oberoende och självständig granskning skall kunna prägla arbetet.»

Sammanförandet av lag- och budgetgranskning i samma utskott kräver ökad bredd hos tjänstemännen, fortsätter FK-sekr. Samma ärende kan behöva delas mellan olika föredragande. Problemet, hur man skall göra avvägningen mellan de rättssäkerhetssynpunkter, som de från domstolarna hämtade tjänstemännen särskilt har företrätt, och de budgettekniska och ekonomiska aspekter, som har varit särskilt företrädda bland statsutskottets sekreterarpersonal, bör beaktas inte först vid tillsättningen av de särskilda tjänsterna utan redan vid utarbetandet av personalorganisationen. I fortsättningen anför FK-sekr. bl. a.:

»Den rationella användningen av tjänstemännen underlättas och besparingar kan bli möjliga, om en viss rörlighet godtages inom föredragandekåren, icke såsom nu mellan riksdagen och Kungl. Maj:ts kansli utan mellan riksdagens interna organ. Bäst förenas rationella aspekter med kravet på självständighet, om riksdagen till sitt förfogande har en gemensam kår av såväl biträdande utskottssekreterare som upplysningstjänstens utredare och redigerarkårens (stenografkårens) vana språkbehandlare.

Ojämnheter i arbetsbelastning på utskott och kammare medför nu, att kvalificerade tjänstemän tidvis sysselsättes med okvalificerat arbete, t. ex. förande av statistik, medan utskotten samtidigt lider brist på personal för t. ex. inhämtande av sakuppgifter, skrivning av promemorior, upprättande av recit till utskottsutlåtanden, sakkontroll m. m. Enligt min erfarenhet från utskotts- och kammararbete fr. o. m. år 1954 är det lätt genomförbart att använda nämnda personalkategorier i en gemensam kår, till förfogande för det för tillfället mest arbetstyngda organet — vare sig detta är 'kammarens' kansli, upplysningstjänsten eller, framför allt, något av utskotten.

Utnyttjandet av en sådan kår innefattar ofta en prioritering av visst ärende och bör därför liksom annan ledning av riksdagens arbete underställas beslut av talmannen och talmanskonferensen; härigenom vinnes lämplig avvägning mellan 'kammarens', utskottens och de enskilda ledamöternas behov av biträde. Givetvis kan, på sätt i promemorian den 17.1. 1970 beröres, talmanskonferensen delegera ledningen till ett mindre antal ledamöter, ett slags talmanskonferensens arbetsutskott. Planläggningen i stort bör dock ankomma på hela konferensen och varje ärende bör kunna hänskjutas dit av arbetsutskottet. Likaså bör ledamot av konferensen kunna påfordra att ärende övertages av konferensen i dess helhet.»

I det följande yttrar FK-sekr., att utskottssekreterarna dock enligt hans mening i motsats till övrig utskottspersonal bör tjänstgöra hos ett bestämt utskott. Föredragande i ärenden om placering av tjänstemännen i den gemensamma kåren bör, säger han, vara riksdagens sekreterare (kammarsekreteraren) eller, under hans ansvar, annan till kansliet knuten hög befattningshavare. Endast riksdagens sekreterare kan få tillräcklig överblick över arbetets fortgång för att kunna biträda talmannen i hans värv att tillse, att nödig skyndsamhet och största möjliga planmässighet iakttages vid riksdagsarbetets bedrivande.

AK-sekr. anger de fördelar och de nackdelar, som en sammanslagning av utskottskanslier har ansetts medföra, på följande sätt:

Fördelar

1. Alla utskott får tillgång till såväl lagstiftningsexpertis som ekonomisk expertis.
2. Vid behandlingen av ärende som delvis ligger inom annat utskotts beredningsområde kan tjänsteman från detta utskott utan särskilda formaliteter anlitas som föredragande.
3. Till de större enheterna kan knytas biträdande utredningspersonal i olika tjänsteställningar.
4. Ett för flera utskott gemensamt kansli underlättar samråd och kontakter mellan dessa utskott.
5. Den större enheten möjliggör en bättre överblick över och planering av arbetet inom samtliga berörda utskott.
6. Tjänstemännens arbetsbelastning blir jämnare.
7. Kontorsrutinerna kan förbättras.
8. För tjänstemännen är det ur utbildnings- och meritsynpunkt värdefullt att få erfarenhet av arbetet inom flera utskott.

Nackdelar

1. Förutsättningarna för ett nära och förtroendefullt förhållande mellan utskottens ledamöter och tjänstemän försämras.

2. Det blir svårare att tillgodose ett utskotts krav att där tjänstgörande personal skall äga speciell insikt i utskottets ämnesområde, särskild utbildning eller eljest särskilda förkunskaper.

3. Planeringen av ett enskilt utskotts arbete försvåras om presidiet inte exakt vet vilken personal som står till förfogande vid olika tidpunkter.

4. Tjänstemännens ställning blir mindre självständig och oberoende.

5. Tjänstemännen vid en större enhet kan förutsättas bli mindre benägna att göra extraordinära arbetsinsatser vid toppbelastning i ett enskilt utskott.

AK-sekr. erinrar därefter om OU:s uttalande (bet. s. 22) att utskottskanslierna borde bestå som särskilda arbetsenheter med avseende på de centrala momenten i utskottsarbetet, nämligen föredragning av propositioner och motioner m. m. (*Anm.:* Detta uttalande motiverades i betänkandet med att grundlagberedningen då höll på med mera långsiktiga överväganden om riksdagens inre organisation och verksamhetsformer och att OU »i detta läge» inte ville föreslå några ändringar som skulle kunna försvåra en djupgående omorganisation efter något eller några år.) AK-sekr. fortsätter för egen del:

»Övergången till en utskottsorganisation med flera fristående utskott i stället för större utskott indelade i avdelningar utgör ett starkt motiv för en sammanslagning av utskottskanslier. I konsekvens med organisationsutredningens ovan återgivna uttalande bör den egentliga sekreterarpersonalen och tillfällig expertis knytas direkt till vederbörande utskott och de större enheterna endast innefatta personal för biträde med utredningar samt för registrerings-, expeditions- och skrivarbete. Med en sådan begränsning bortfaller i allt väsentligt de nackdelar som ansetts vara förenade med större enheter.»

UU:s sekr. yttrar att arten och omfattningen hos arbetsuppgifterna för utskottssekretariaten nödvändiggör en stabilitet och kontinuitet som ett gemensamt sekretariat knappast kan erbjuda. Denna synpunkt torde, fortsätter han, vara väsentlig såväl för beredningen av ärenden som för omvärldens behov av information. Vad som möjligen står att vinna från besparingssynpunkt uppvägs mer än väl av negativa effekter i fråga om arbetsrutin och möjligheterna att tillgodose utskottsledamöternas, särskilt presidiernas, berättigade krav på service.

SU:s huvudsekr. och avd. sekr. (i fortsättningen omnämnda såsom SU-sekr.) understryker kravet på erfarenhet från och löpande kontakt med sakområdet eller i vart fall dess centrala delar. Man måste, för att inte få en alltför stor organisation, på lagutskottssidan göra vissa eftergifter beträffande erfarenhet vid första utskottsanställning, och erfarenhet inom sakområdet får då förvärvas under tjänstgöring i utskott. Även i dessa fall blir det därför av vikt att tjänstgöringen inte splittras alltför mycket. I det följande refererar SU-sekr. till OU:s uttalanden (bet. s. 21—22) om cirkulation mellan utskott såsom ett medel att bredda tjänstemännens kunskaper och erfarenheter. Härom säger de:

»Enligt vår mening bör primärt uppställas krav på fackkunskap inom utskottens arbetsområden. Detta krav låter sig i regel inte förena med en cirkulation mellan utskott.

Det finns vidare anledning stryka under den av OU (s. 22) och i sekretariatspromemorian framförda meningen att en alltför långt driven integration motverkar strävandena mot planmässighet i utskottens arbete.»

BaU-sekr. yttrar att sekretariatspromemorians indelning i kategorierna

»lagstiftningsexperter» och »experter på ekonomi, budget och organisation» tycks innebära en viss överbetoning av de formella och tekniska aspekterna på utskottens ärendebehandling. Redan nu träder ärendenas sakliga innebörd i förgrunden, och en utskottsorganisation enligt GLB:s modell torde göra detta än mer naturligt. Motiveringen för ett förslag kräver ungefär samma slags analys oavsett om hemställan går ut på antagande av författningstext, anvisande av anslag, beslut om organisatoriska åtgärder eller fastställande av allmänna riktlinjer. BaU-sekr. vänder sig bestämt emot tanken på en indelning av sekreterarpersonalen i enheter av typen rättssekretariat och budgetsekretariat.

BaU-sekr. tar för givet att man inte överväger att uppge ordningen med en föredragande tjänsteman placerad som sekreterare vid vart och ett av utskotten. Han menar emellertid att kravet på fast placering inte är uppfyllt genom att dessa sekreterare avdelas för tjänstgöring för visst utskott för ett år i taget. Ett sådant system tillgodoser inte vare sig utskottens eller tjänstemännens »berättigade intressen». Han framhåller att önskemål om en viss kontinuitet inom utskottssekretariaten utgjorde en av grundtankarna bakom 1966 års organisationsreform och fortsätter:

»Det tycks mig osannolikt att ett empiriskt studium av utskottens arbete under den senaste treårsperioden skulle ge vid handen att denna grundtanke var obefogad. Ytterligare vill jag framhålla den betydelse som det för riksdagen, för utomstående och även för utskottspersonalens allmänna ställning har att vissa tjänstemän mera långsiktigt blir ansvariga på sekretariatsnivå för ett visst ämnesområde.»

För den som överväger att träda i riksdagens tjänst måste det, yttrar BaU-sekr. i fortsättningen, vara önskvärt att han kan få garantier för att han, om han inte befinnes olämplig och om inte utskottsorganisationen förändras, fortlöpande får svara för en viss grupp av arbetsuppgifter.

Sekr. i de tre LU (i det följande omnämnda såsom LU-sekr.) har i sitt gemensamma yttrande (de uppger att alla biträdande sekr. inom lagutskotten instämmer i yttrandet) uttalat sig för att man i huvudsak behåller nuvarande ordning med skilda utskottssekretariat. De framhåller att den år 1966 beslutade organisationen har fungerat väl och infriat de förväntningar man ställde på den. Med åberopande av ett av utskottssekreterarna sammanställt statistiskt material (bilaga 2:1) gör de vidare gällande att man bör kunna göra en tämligen säker bedömning av varje utskotts personalbehov samt att man bör kunna undvika snedbelastningar genom att man vid ärendefördelningen tar hänsyn till behovet att utjämna arbetsbelastningen mellan utskotten. LU-sekr. utvecklar i fortsättningen, hurusom sekreterarna efter hand kan etablera ett allt smidigare samarbete med presidiet och utskottet i övrigt samt med växande erfarenhet bidra till konsekvens och enhetlighet i utskottets bedömningar. De särskilda fördelar som en längre tjänstgöringsperiod i ett och samma utskott ger går emellertid, fortsätter LU-sekr., förlorade vid alla växlingar, »framför allt naturligen då fråga är om övergång till helt nya ämnesområden». Ett förtroendefullt förhållande mellan ledamöter och tjänstemän förutsätter en till varje utskott relativt fast knuten personal på det sätt som beslöts 1966. De fortsätter:

»Vi vågar också påstå att utskottsledamöterna föredrar och är bäst betjänta av att arbeta med tjänstemän som de lärt känna tämligen väl. Som ovan antytts är det också för tjänstemannen av stor betydelse att ha kontinuerlig kontakt med samma ledamöter. Inte minst trivseln i arbetet vin-

ner på en sådan kontakt.»

Även *JoU-sekr.* talar om betydelsen för arbetet av ömsesidig förståelse mellan ledamöter och sekreterarpersonal. Härför krävs, yttrar han, att sekreterarpersonalen inte byts ut med korta intervaller utan får tjänstgöra med så fast placering vid utskottet att den får möjlighet att erhålla god kännedom om och kontakt med såväl ämnesområdet och den aktuella utvecklingen därinom som ledamöterna. JoU-sekr. kommer också in på rekryteringsfrågan och yttrar:

»Otvivelaktigt är det så att lockelsen att söka och kvarbli vid en befattning måste bli mycket större, om arbetsområdet överensstämmer med vederbörandes intresseinriktning och dessutom ger vederbörande möjlighet att fördjupa sin sakkunskap och därigenom också höja prestationsförmågan. Det torde bli svårare för riksdagen att till sig knyta dugande och för sekreteraruppgifterna lämplig personal om inte arbetsområdet åtminstone i sina huvuddrag kan närmare preciseras i samband med anställningen.»

SACO-föreningen anser att ett centralt utskottssekretariat är förenat med stora nackdelar. Föreningen framhåller att det inte har påstått att det nuvarande systemet inte skulle ha fungerat till belåtenhet. Föreningen yttrar i fortsättningen:

»Erfarenheterna från arbetslivet visar att man kan vinna hög effektivitet genom en organisation som innebär att en mindre grupp anställda självständigt får arbeta med vissa arbetsuppgifter. Samarbetet befrämjas och onödig administration undviks. Arbetstillfredsställelsen och ansvaret för arbetsuppgifterna ökar, vilket allt är till gagn för arbetsresultatet. Dessa synpunkter talar starkt för att varje utskott förses med en personalstyrka som är så fast knuten till utskottet som möjligt. Det är betydelsefullt för sekreterarpersonalen att kontinuerligt kunna samråda inbördes om olika ärenden. Ett sekretariat bör arbeta som ett arbetslag i nära samverkan med presidiet och utskottet.»

Föreningen säger senare i yttrandet att den inte är emot all förflyttning av sekreterarpersonalen. »Det kan stundom vara lämpligt att en tjänsteman efter några år i ett utskott övergår till ett annat utskott.» Detta kan, menar föreningen, ske inom ramen för en organisation med separata kanslier, delvis genom en naturlig personalomsättning. Föreningen anlägger också synpunkter på rekryteringsfrågan liknande den JoU-sekr. framfört (se ovan).

ABU:s sekr. åberopar SACO-föreningens yttrande som sitt eget och understryker starkt värdet av att ett utskott till sitt förfogande har ett till utskottet fast knutet kansli.

Statstjänstemannaförbundet yttrar att ärendeantalet i utskotten är svårbedömbart och att förutsättningar för väsentliga förändringar av personalorganisationen därför saknas. Frågan om samordning av sekretariat med närbesläktade fackområden kan man, yttrar förbundet, ta upp först när erfarenhet har vunnits av utskottsarbetet i enkammarriksdagen. En samordning nu blir en konstruktion. Endast genom att stanna vid nuvarande förhållanden kan man behålla stabiliteten i utskottsarbetet och ge erforderlig service åt alla, som berörs därav. Varje utskott bör betjänas av »utskottssekreterare och ev. biträdande sekreterare».

BeU-sekr. framhåller att arbetet med skatteärenden kräver speciella kvalifikationer hos sekreterarpersonalen. Å ena sidan finns det inte personal hos något annat utskott som har dessa kvalifikationer. Å andra sidan torde övriga utskott mera sällan behöva anlita skatteexpertis. Några vä-

sentliga fördelar torde inte kunna vinnas genom en organisatorisk samordning av utskottssekretariaten. En samordning skulle medföra risk för minskad effektivitet i arbetet, försämrad service för utskottsledamöterna, administrativa svårigheter och otrivsel för tjänstemännen.

KU-sekr. berörde frågan om samordning av utskottens personalorganisation i sitt yttrande över OU:s enkät på försommaren 1969. Från en då gjord sammanställning av enkätsvar återges följande referat av KU-sekr:s synpunkter.

KU-sekr. förordar i princip att kammar- och utskottskanslierna sammanföres till ett gemensamt riksdagens kansli under en central styrelse. Han fortsätter:

»Det är angeläget att slå fast ett par förutsättningar för mitt resonemang. Först och främst utgår jag från *att* den centrala styrelsens befogenheter skall begränsa sig till i princip att tillsätta tjänstemän, placera dem vid tjänsteställen och vid behov flytta eller 'dela' dem mellan tjänsteställen, *samt att* dessa befogenheter endast inom mycket snäva gränser skall kunna delegeras till någon tjänsteman. Varje enhet kommer även framdeles att ha ett självständigt ansvar för arbetet inom sitt område; talmanskonferensen kommer liksom hittills endast att kunna ge rekommendationer men inte direktiv. Någon ändring härvidlag kan, om den alls anses önskvärd, i vart fall inte aktualiseras förrän i anslutning till nästa författningsreform. Härav måste följa att varje enhet måste ha exklusiv befogenhet att ge direktiv till sina tjänstemän, oavsett i vilken ordning dessa blivit placerade där.»

KU-sekr. erinrar i det följande om KU:s uttalande om att garantier måste skapas för att den reella beslutanderätten förblir hos riksdagsledamöterna och deras förtroendemän (se utl. 1968: 20 s. 50). Detta uttalande gör det, yttrar han, i förening med enheternas självständighet otänkbart att personalen inordnas under en central chefstjänsteman. En ny organisation får, säger han, liksom den nuvarande ha ett antal sidoordnade chefstjänstemän. Han hänvisar här som jämförelse till den nya JO-organisationen. Integrationen bör emellertid, fortsätter KU-sekr., inte drivas för långt, utan fördelarna med den nuvarande organisationen bör behållas. Detta utvecklar han på följande sätt:

»Flertalet tjänstemän måste få i huvudsak lika fasta tjänsteställen som nu. Detta följer av de särskilda kompetenskrav, som de olika organen måste uppställa på sina tjänstemän, och av de personliga förtroendeförhållanden, som måste etableras mellan ledamöter och tjänstemän om organisationen skall fungera. Det ligger också i öppen dag att arbetseffektivitet motverkas i stället för främjas om tjänstemännen flyttas för ofta eller får splittra sig för mycket på olika arbetsställen eller om de olika beredningsorganen inte kan med tämligen stor bestämdhet överblicka sina personalresurser. Det ligger i sakens natur att rörligheten blir störst på de lägsta tjänsterna och avtar ju högre upp man kommer. Vad beträffar chefstjänstemännen hos de olika enheterna kan det förutsättas att de knappast alls skulle påverkas av en reform, åtminstone inte under sessionstid. Vidare får en samordning inte leda till att det blir dragkamp om personalen eller att chefstjänstemännen får sätta bort tid på ständiga sammanträden om personalfrågor, planering etc.»

De största fördelarna i en personalorganisatorisk samordning ser KU-sekr. i att

1. man får en central överblick över arbetsförhållandena inom de olika

enheterna;

2. man kan åstadkomma en viss arbetsutjämning mellan tjänstemännen;

3. man får ett bättre underlag för den centrala arbetsplaneringen;

4. en ökad rörlighet kan motverka slentrian och öka arbetseffektiviteten, tjänstemännen får vidare utblickar och kontakter;

5. rekryteringen skulle ske enligt enhetliga normer, och riksdagstjänsternas kvalitet och anseende skulle hävdas bättre än med nuvarande ordning;

6. den skulle göra det lättare att smärtfritt verkställa omplacering och lättare för tjänstemännen att komma vidare i karriären;

7. den skulle underlätta anpassningen till en ny utskottsorganisation, som kan bli resultatet av grundlagberedningens arbete.

KU-sekr. framhåller att en samordning skulle vara särskilt förmånlig för KU. Härom yttrar han:

»Det skulle vara en stor fördel att kunna lägga ut granskningsuppgifter på 'utomstående' tjänstemän som sysslat med det aktuella fackområdet. Detta skulle medföra inte bara arbetsbesparing utan även en ökad säkerhet i granskningsarbetet. Det skulle också vara en fördel för KU:s jurister att få kontakt med andra utskott, eftersom KU-arbetet har en i viss mån speciell karaktär.»

På frågan, om särskilda krav på sakkunskap kan försvåra en personalorganisatorisk samordning, svarar KU-sekr. »obetingat nej». Härom yttrar han närmare:

»Det är självklart att ett gemensamt kansli kommer att rekryteras så att alla de behov av speciell sakkunskap som föreligger blir tillgodosedda. Av de skäl som jag nyss nämnt kan det förväntas att en samordning leder till förbättrad rekrytering och därmed ökad sakkunskap. En annan sak är att rörligheten inom organisationen i praktiken blir begränsad, särskilt på de höga tjänsterna. Det ligger i sakens natur, och jag har redan utvecklat förhållandet som en förutsättning för mitt resonemang. Det kan emellertid knappast bestridas att ett ganska stort mått av rörlighet är realistiskt oavsett speciella krav på sakkunskap. Jag kan t. ex. peka på *att* hovrättsjurister arbetar inom fem utskott (KU, 123LU och ABU), *att* fyra andra är budgetutskott (SU, BeU, BaU och JoU), *att* samma fråga ofta berör både lag- och budgetutskott *och att* naturligtvis inte allt vad sekreterarpersonalen gör kräver särskild sakkunskap, något som f. ö. är en förutsättning för nuvarande rekryteringspraxis. Vad gäller kanslistpersonalen och i viss mån den lägre sekreterarpersonalen vill jag av utbildnings- och rationaliseringsskäl direkt förorda rörlighet oavsett om riksdagsarbetet påkallar det eller ej.»

LU-sekr. yttrar att tjänstemännen med en cirkulation mellan utskott med besläktade arbetsuppgifter kan bredda sina kunskaper och erfarenheter. Systemet med fackutskott synes förutsätta en viss rörlighet för en mindre del av sekreterarpersonalen. Behovet att anlita särskild expertis kommer dock enligt deras mening att avta efter hand. Behovet tillgodoses lämpligast genom att vissa sekreterare blir skyldiga att biträda ett eller eventuellt två utskott utom det vid vilket de är placerade. En sådan ordning innebär vidare, menar de, att man undviker byråkratisering: fördelningen av tjänstgöringsskyldigheten för de tjänstemän som skall betjäna två eller flera utskott kan ombesörjas av utskottens sekreterare eller, i sista hand, genom överenskommelse mellan presidierna.

JoU-sekr. har samma ståndpunkt som LU-sekr. i frågan om biträde åt annat utskott. Han framför tanken att man skulle kunna begränsa tjänstgöringsskyldigheten till ett antal bitr. sekr. med grundplacering vid finans- och civillagsutskotten.

SACO-föreningen menar att det problem som hänger samman med att fackutskotten är i behov av expertis av olika slag i vissa fall kan lösas genom att ett utskott får två sekreterare, den ene specialist på lagfrågor och den andre på budgetfrågor eller ekonomiska frågor. För övriga fall förordar föreningen de lösningar som LU-sekr. och JoU-sekr. givit anvisning om.

SU-sekr. nämner också möjligheten att sekreterare med skyldighet att föredra ärenden i flera utskott knyts till ett av dem. I första hand pekar de emellertid på möjligheten att anställa föredragande för session eller del av session. De yttrar vidare: »I anslutning till vad OU anfört (s. 26) om att utskotten bör kunna besluta om anställning av bisysslekaraktär anser vi att utskotten bör kunna svara för rekryteringen till här berörda sessionstjänster.» (*Anm.:* Detta torde icke stämma överens med vare sig gällande ordning eller OU:s förslag.)

BaU-sekr. kommer in på en liknande tanke och yttrar:

»Ett utskottssekretariat bör ses som ett arbetslag. Har utskottet två tjänstemän är det värdefullt om båda, om än i växlande grad, kan ta del i beredningen av varje ärende. Sådana extraordinära arbetsinsatser som ibland erfordras kan man knappast vänta av personal som tjänstgör hos flera utskott samtidigt. Genom att i viss utsträckning utnyttja biträdande sekreterare med huvudsaklig tjänstgöring annorstädes kan riksdagen få mera kvalificerade medarbetare på denna nivå än som eljest kan påräknas.»

Ett antal heltidsanställda biträdande sekreterare behövs, menar BaU-sekr., givetvis även i framtiden. Effektiviteten och arbetstrivseln torde främjas av att de knyts till ett visst utskott och får specialisera sig på dess uppgifter, något som inte hindrar att de skall kunna utnyttjas på flera håll. BaU-sekr. förordar bestämt att de anställningsformer som hittills har tillämpats för biträdande sekreterare i BaU, JoU och SU (bitr. avd.-sekr.) behålls. Därom säger han vidare:

Detta är förmånligt för riksdagen. »Det är också förmånligt för de berörda tjänstemännen, som härigenom får en värdefull inblick i riksdagsarbetet, och därigenom för deras huvudarbetsgivare. Härmed menar jag givetvis inte att denna kontakt med utskotten skall ge departementen inflytande på riksdagsarbetet. En departementstjänsteman bör inte hos ett utskott syssla med ärenden från sitt eget verksamhetsfält. — I övrigt har jag svårt att se något betänkligt i ett visst personalsamband med departementen. Huvudansvaret för sekretariatens insats bärs av utskottssekreterarna.»

BaU-sekr. erinrar om att hovrätts- och kammarrättsjurister torde ha tillfälle till fortsatt karriär inom domstolsväsendet även om de ett antal år har tjänstgjort hos riksdagen. Samhällsvetare och förvaltningsjurister som har trätt i riksdagens tjänst har däremot, framhåller han, starkt begränsade möjligheter att komma i fråga för sådana högre befattningar inom departement, verk etc. som de eljest hade kunnat räkna med att nå. Han tillägger:

»Det vore värdefullt om utskottssekreterarna i större utsträckning än nu finge tillfälle att medverka i kommittéarbete etc. utanför riksdagen och sålunda utvidga sitt personliga register, knyta nya kontakter och ta del i en

mera konstruktiv fas av det samhälleliga reformarbetet än utskottsbehandlingen normalt utgör. Om arbetet inom ett utskott undantagsvis inte skulle ta utskottssekreterarens arbetstid i anspråk under hela året måste han ha rätt att räkna med att kompletterande uppgifter blir av kvalificerad natur.»

KU-sekr. erinrar om att 1966 års beslut om riksdagens personalorganisation fattades innan KU:s granskningsverksamhet reformerades. Genom den omläggning som gjordes 1967 har, framhåller han, granskningen fått en väsentligt ökad saklig betydelse och blivit uppmärksammad på ett annat sätt än förut. KU:s uttalanden har t. ex. redan föranlett flera skrivelser från statsrådsberedningen till fackdepartementen. Han fortsätter:

»Att den nya arbetsinriktningen ställer helt andra och större krav på personalen, främst kanslichefen, än den tidigare ordningen behöver inte närmare utvecklas. Grundlagberedningens förslag åsyftar nu att ge KU ökade arbetsuppgifter. KU skall bl. a. handlägga allmänt förvaltningsrättsliga ärenden och interna frågor med anknytning till riksdagshuvudtiteln samt granska JO:s ämbetsberättelser. Riksdagsbeslutet 1966 innebar att KU:s sekreterare och föredragande gavs en högre ställning än motsvarande hos andra utskott — jag bortser från SU som nu avskaffas. Det är mot den här angivna bakgrunden uppenbart att skälen härför är än starkare i dag. I en eventuell samordnad föredragandeorganisation bör det sålunda finnas tjänster i olika lönelägen, något som även allmänt sett synes motiverat. Minst tre tjänster bör vara direkt samordnade med JO-ämbetet och förenade med samma löneförmåner — året om — som JO:s byråchefstjänster.»

KU-sekr. berör slutligen rekryterings- och karriärfrågorna. Härom yttrar han:

»För tjänstemän av verkligt god kvalitet är och förblir det avgörande vilka framtidsutsikter som erbjuds. Det är i dag en ganska allmän uppfattning att riksdagstjänsterna 'hamnat i bakvatten'. Detta kan på längre sikt bli till allvarlig skada för riksdagen. Innan tillfredsställande klarhet nåtts om utskottstjänsternas reella meritvärde vill jag bestämt avråda från alla förändringar som kan minska dessa tjänsters attraktivitet. I fråga om befattningarna som huvudsekreterare avstyrker jag över huvud varje form av tvångsmässig integration eller fyllnadstjänstgöring. Beträffande övrig personal är jag däremot alltjämt av uppfattningen, att en samordning — med de praktiska begränsningar jag angav i mitt förra svar — skulle vara till fördel även från snäv tjänstemannasynpunkt.»

3. Kontorsservice

3.1. Uppdelning av centrala skrivbyrån?

I frågan, i vad mån skrivarbetet bör ligga på den centrala skrivbyrån eller på enheter som organiseras i närmare anslutning till utskotten, är meningarna delade. *AK-sekr.*, *SU-sekr.* och *ABU-sekr.* uttalar sig för att skrivarbetet i ungefär samma omfattning som nu bör ligga på skrivbyrån. I samma riktning uttalar sig *FK-sekr.*, *BaU-sekr.*, *dir. i RFK* och *statstjänstemannaförbundet*. *AK-sekr.* yttrar att det på utskottskanslierna bör finnas personal för sådant skrivarbete som är brådskande eller förutsätter nära och fortlöpande kontakt med sekreterarpersonalen och att övriga utskrifter med fördel bör kunna ombesörjas av skrivbyrån. *SU-sekr.* säger att SU har bara goda erfarenheter av byrån; den har fullgjort sina arbetsuppgifter snabbt, korrekt och även i övrigt helt tillfredsställande. SU-sekr.

menar att skälen för att föra över skrivarbetet till mindre enheter — behovet av personlig kontakt och förenklandet av transporter av manus m. m. — inte har stor tyngd. Splittrar man skrivcentralen, kan man, menar de vidare, försvåra övergången till ADB vid framställning av riksdagstrycket. *Statstjänstemannaförbundet* yttrar att skrivbyrån är inarbetad i organisationen och uppenbarligen ger god service. Enligt *FK-sekr.* fyller centrala skrivbyrån behov som kan väntas öka starkt när ledamöterna får bättre arbetsmöjligheter. Den bör därför byggas ut. Att inrätta våningskontor ger mindre elasticitet och kan knappast bli rationellt. Kommunikationerna med en central skrivbyrå bör bli godtagbara efter teleteknisk och organisatorisk förstärkning. Både *AK-sekr.* och *SU-sekr.* menar att man i varje fall inte bör lägga uppgiften att betjäna riksdagsledamöter och andra riksdagsorgan med skrivarbete på våningskontor (AK-sekr. synes dock inte uttala sig om annat än riksdagsledamöterna). *AK-sekr.* hänvisar härvid för sin del till ett nyligen fattat riksdagsbeslut att låta utreda frågan om ökad service åt riksdagens ledamöter (BaU 1970: 9). *ABU-sekr.* säger att rena skrivgöromål huvudsakligen bör ligga på en central skrivbyrå.

Dir. i RFK kritiserar tanken på våningskontor med den utgångspunkten att de skulle komma att innehålla dels handläggande och beredande personal, dels skrivpersonal. Det är, menar han, en fördel om de skilda funktionerna renodlas. Om kontoren skulle bli skyldiga att överta uppgifter från varandra, torde man behöva skapa en kontoren överordnad funktion med kontinuerlig överblick över det dagliga arbetet. Dir. i RFK förordar för sin del att en central skrivservice behålls. Han åberopar därvid att den nuvarande skrivbyrån har fungerat till belåtenhet för avnämarna och att den dessutom har visat sig fungera bra arbetsledningsmässigt. En lösning med våningskontor synes, yttrar han, innebära risker för en viss överdimensionering av personalen och kan leda till samordningsproblem.

BaU-sekr. avstyrker förslaget om våningskontor och yttrar:

»Att till sådana förlägga arbete (bortsett från skrivarbete) som nu utförs av direkt vid utskotten placerade befattningshavare finner jag olyckligt. Det är av oskattbar betydelse för sekreterarpersonalen att i direkt anslutning till sin arbetsplats såsom medlem av arbetslaget ha en väl kvalificerad tjänsteman (i bankoutskottets fall en förste expeditionsförman) som kan svara för den omfattande materialhantering som är förenad med utskottsarbetet, som är allsidigt orienterad om utskottets arbetsförhållanden och förtrogen med dess ledamöter, som kan lämna vissa upplysningar åt utomstående och som i sekreterarens och biträdande sekreterare(n)s frånvaro kan ta emot och förmedla besked av olika slag. Jag är medveten om att dessa uppgifter också kan skötas av ett våningskontor, särskilt om de olika tjänstemännen där avdelas att var och en främst biträda ett utskott. Den personliga direktkontakten anser jag dock så viktig att anordningen med våningskontor framstår som klart underlägsen. Att byta ut direktkontakten mot kommunikation via snabbtelefon med åtföljande korridorspring vore en svår standardförsämring och skulle försämra relationerna mellan sekreterarpersonalen och övrig personal.»

UU-sekr., BeU-sekr. och *CPF* anser att våningskontor är att föredra framför en central skrivbyrå. *UU-sekr.* yttrar sålunda att en organisation med särskilda våningskontor förefaller erbjuda väsentliga fördelar gentemot den nuvarande med en central skrivbyrå. *BeU-sekr.* säger att erfarenheterna av samordningen av maskinskrivningen genom skrivbyrån har varit mindre goda för BeU:s del. Dessa uppgifter bör utföras inom de skilda utskotts-

kanslierna. Om detta av olika skäl inte anses lämpligt, är, säger han, systemet med våningskontor att föredra framför en central skrivbyrå. *CPF* uttalar sig för våningskontor som utför de skrivarbeten som normalt kan behövas för alla utskott i ett våningsplan. Transporten av manuskript och utskrifter mellan enheterna skulle förkortas härigenom och en närmare kontakt skulle erhållas mellan skrivcentralen och de olika utskottsenheterna.

LU-sekr. tar inte ställning i frågan, om skrivarbetet för utskotten i oförändrad omfattning bör ankomma på den centrala skrivbyrån eller om dennas uppgifter bör spridas på utskottsvåningarna såsom »våningsskrivbyråer». Den centrala skrivbyrån eller dessa våningsskrivbyråer bör enligt LU-sekr.:s mening stå till tjänst även för enskilda riksdagsledamöter och åt andra riksdagsorgan än utskotten. (Som nyss nämnts har AK-sekr. och SU-sekr. annan mening i frågan, om de eventuella våningsskrivbyråerna skall betjäna enskilda ledamöter och andra riksdagsorgan än utskotten.)

3.2. Skilda eller samordnade utskottskontor?

AK-sekr. uttalar sig för att utskottens nuvarande kanslistservice ersätts med ett gemensamt kansli fördelat på kontorsenheter. Han yttrar att detta kansli bör innehålla personal för biträde med utredningar etc. samt för registrerings-, expeditions- och skrivarbete. En sådan enhet bör å ena sidan inte vara större än att den medger förhållandevis nära personlig kontakt med sekreterarpersonalen i de utskott den i första hand skall betjäna men bör å andra sidan vara tillräckligt stor för att innefatta utredningspersonal i lämpliga tjänsteställningar och tillräckliga kanslipersonalresurser för att möta toppbelastningar i enskilda utskott. Det bör finnas en kontorsenhet på plan 7, en på plan 8 och en på plan 9. Varje enhet bör få en central placering på sitt våningsplan. I varje enhet bör finnas

1. tjänstemän för biträde med utredningar, sammanställningar, recitér m. m.
2. en registrator
3. personal för expeditions- och skrivarbete.

BaU-sekr. förordar att serviceenheter innefattande vaktmästeri etc. knyts till grupper av två utskott och lokalmässigt förläggs mitt emellan dessas sekretariat. På så sätt kan, menar han, de av honom angivna fördelarna med den nuvarande organisationen behållas och samtidigt vissa av större enheters fördelar vinnas. Direktkontakten kan behållas, samtidigt som, om mer än en tjänsteman förordnas vid serviceenheten, ett samarbete kan utvecklas mellan tjänstemän med olika grad av erfarenhet. En kanslist som placeras vid en sådan serviceenhet bör, framhåller han, lättare än i nuvarande organisation kunna förses med kvalificerade arbetsuppgifter. Arbetsledningss- och samordningsproblemen blir minimala.

Statstjänstemannaförbundet säger att behov synes föreligga av »ett arrangemang innebärande, att på varje helt våningsplan inrättas en mindre kontorsenhet på 2—3 personer med en allmän servicefunktion: telefonsvar, viss maskinskrivning, bud o. d.».

UU-sekr., BeU-sekr., LU-sekr., JoU-sekr., ABU-sekr. och *CPF* anser alla att varje utskott bör ha ett eget kansli. *UU-sekr.* säger att de speciella arbetsuppgifterna i det internationella sekretariatet, tillika UU:s sekretariat, gör det nödvändigt för UU att behålla den inom sekretariatet verksamma skrivpersonalen för egen del. Utrymme för tjänstgöring inom andra enheter torde ej komma att finnas.

BeU-sekr. yttrar:

»Tillgången till kanslistpersonal inom flertalet utskott har medfört att utskottssekreterarna avlastats en mängd tidskrävande rutingöromål, varigenom de i huvudsak kunnat inrikta sig på de mera kvalificerade arbetsuppgifterna. Inom bevillningsutskottet har kanslisten tagits i anspråk för diarieföring, korrekturläsning, upprättande av enklare reciter och riksdagsskrivelser samt expeditionsgöromål. I vissa fall har kanslisten också anlitats för smärre utredningar och statistiska sammanställningar. En inte oväsentlig del av kanslistens arbetsuppgifter har bestått i besvarande av telefonförfrågningar rörande olika utskottsärenden och annan kontakt med allmänheten och myndigheter.

Erfarenheterna av den nuvarande kanlistpersonalen är enbart goda. Kanslisternas arbetsförmåga, initiativkraft och lojalitet är allmänt omvittnade. Med hänsyn till den tidspress under vilken utskottssekreterarna arbetar under sessionstid torde det vara nödvändigt att en kanslist även i fortsättningen tjänstgör inom varje utskott. Härför talar också den omständigheten att det inom statsförvaltningen i övrigt ansetts mest rationellt att förse de mera kvalificerade tjänstemännen med dem direkt underställd biträdespersonal.»

Ett sammanförande av kanslierna till särskilda kontorsenheter, gemensamma för flera utskott, skulle, fortsätter BeU-sekr., utan tvekan medföra betydande nackdelar från effektivitets- och servicesynpunkt.

LU-sekr., JoU-sekr., ABU-sekr. och *CPF* uttalar sig på liknande sätt. *LU-sekr.* tillägger att den nackdel med separata kontorsenheter, som kan ligga i att varje utskott inte skulle kunna sysselsätta en kanslist fullt ut, bör kunna elimineras genom att man inrättar deltidstjänster eller ålägger kanslisterna att vid behov överta uppgifter från varandra eller att hjälpa till med kvalificerade uppgifter på skrivbyrå (central eller uppdelad).

SU-sekr. menar att varje utskott eller högst två i förening under sessionstid måste få disponera en till sekretariatet knuten handläggare eller kanslist; för vissa utskott kan helårstjänster bli nödvändiga.

3.3. Behovet av »handläggare»

Som framgår av det sagda menar *AK-sekr.*, att det i varje kontorsenhet bör ingå tjänstemän för biträde med utredningar, sammanställningar, reciter m. m. Han erinrar också om ett tidigare förslag att heltidsanställda stenografer skulle kunna lämna utskotten biträde med utredningar etc. *SU-sekr.* anlägger vissa synpunkter på arbetsuppgifterna för handläggare/kanslister:

»Handläggarnas/kanslisternas uppgifter skulle förutom registreringsrutinerna omfatta biträde med kontrollen av utlåtanden och ansvar för motläsning av sakuppgifter mot originalhandlingar, något som inte ingår i korrekturläsningen. Bland övriga uppgifter kan nämnas att upprätta stommar till utlåtanden och föredragningspromemorior, att biträda vid faktainsamling och dylikt samt vara utskotten behjälpliga beträffande andra utåtriktade aktiviteter.

Om en relativt stor del av dessa handläggare/kanslister skall som vi förutsatt vara sessionsanställda uppkommer behov av en sammanhållande central enhet som skall vara bemannad hela året och under icke sessionstid kunna svara för de nyssnämnda uppgifterna samt eljest punktförstärka utskottskanslierna vid arbetstoppar. Denna centrala enhet skulle vidare åläggas alla de för utskotten aktuella gemensamma rutiner som inte lämp-

ligen kan föras över till det centrala förvaltningsorganet. Enhetens personalbehov torde kunna begränsas till en kvalificerad arbetsledare och en handläggare. Möjlighet till semesterersättare finns bland de utskottens handläggare som kan komma att helårsanställas.»

LU-sekr. yttrar att den assistans som sekreterarpersonalen önskar härvidlag hittills har lämnats av kanslisten. För mer omfattande eller särskilt kvalificerade utredningar kan, säger de vidare, riksdagens upplysningstjänst anlitas. De avstyrker därför tanken på en våningsorganisation med två »utredare». Möjligen skulle man kunna tänka sig en eller två sådana utredare för samtliga utskott, varvid denne eller dessa också skulle utöva chefskapet för en central skrivbyrå eller mindre våningsskrivbyråer.

UU-sekr. säger sig ha svårt att finna några vägande skäl att inrätta de föreslagna tjänsterna. *BaU-sekr.* ger uttryck för en liknande mening.

CPF yttrar, att sektionen mycket väl kan tänka sig t. ex. en förste byråsekr. eller byråsekr. på varje våningsplan vars arbetsuppgifter bestod i att vara arbetsledare för skrivkontoret samt att biträda de föredragande tjänstemännen med utredningsarbeten.

KU-sekr. berörde frågan om kanslister eller (vad som här kallas) handläggare i sitt svar på 1969 års enkät. Från den då gjorda sammanställningen återges följande:

KU-sekr. efterlyser en utredning av vad kanslisterna gör inom olika organ särskilt mellan sessionerna. Han fortsätter:

»Både arbetsuppgifter och arbetsbelastning varierar säkert i hög grad. Jag vill erinra om att stor tvekan låg bakom den förra organisationsutredningens förslag i denna del. I det längsta övervägdes ett alternativ, där de nuvarande förste kanslisterna motsvarades av kanslister och de nuvarande kanslisterna av kontorsskrivare. Jag frågar mig om inte erfarenheterna pekar på att denna lösning varit bäst överensstämmande med förhållandena t. ex. i departementen.

Jag har redan förut förordat integration på kanslistplanet och avstyrker bestämt att flera kanslistbefattningar inrättas. Å ena sidan är en kanslist egentligen för kvalificerad för att utföra skrivarbete; sådant skall skötas av kontorsskrivare. Å andra sidan är en kanslist inte tillräckligt kvalificerad för att i större utsträckning sköta utredningsuppgifter; för sådana är man bättre betjänt av en byråsekreterare. Sammanställningar för historik o. d. kan i vart fall i KU inte anförtros kanslister. Däremot kan de utföra statistiska bearbetningar, framför allt i samband med granskningen av statsrådsprotokollen. Likaså är en kanslist lämpad för att hålla ihop registratur, handlingar och annat som hör expeditionsarbetet till under sessionstid.»

Rationaliseringar motverkas, yttrar KU-sekr. i fortsättningen, av för stor och för fast personal på kanslierna. Och mellan sessionerna tryter arbetsuppgifterna. KU skulle däremot, slutar han, kunna sysselsätta en byråsekreterare och en kontorsskrivare året om.

I sitt nu avgivna yttrande uttrycker sig KU-sekr. på liknande sätt.

4. Förvaltningsfrågor

4.1. Handläggningen av samordningsfrågor

AK-sekr. — som förordar ett gemensamt utskottskansli för kontorsgöromål — föreslår att detta kansli ställs under talmannens ledning, på samma sätt som internationella sekretariatets kontorspersonal skall göra enligt OU:s

tidigare förslag. Talmanskonferensen kommer, yttrar han, liksom hittills att vara det högsta organet för samråd och rådplägning i frågor om riksdagens arbete. Någon särskild chefstjänsteman torde inte behöva ingå i kansliet. Uppgiften att föredra för utskotten gemensamma frågor om arbets- och personalfördelning m. m. skulle kunna ligga på en av utskottssekreterarna vid sidan av dennes huvuduppgift. I första hand borde, menar AK-sekr., ifrågakomma sekreteraren i finansutskottet, som bl. a. får betydande befogenheter beträffande samordningen av budgetbehandlingen. I anslutning härtill förordar AK-sekr. att finansutskottets sekr. får rätt att närvara och att deltaga i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet vid såväl TK:s som förvaltningsstyrelsens sammanträden (jfr OU:s motsvarande förslag rörande kammarsekreteraren och dir. hos förvaltningsstyrelsen).

FK-sekr. förordar, såsom framgår av det föregående, en längre gående samordning av utskottens personal. Även sekreterarpersonalen bör enligt hans mening ingå i ett gemensamt kansli, låt vara att utskottens huvudsekreterare i motsats till övriga bör tjänstgöra vid ett bestämt utskott. I det gemensamma kansliet bör, menar han, ingå även annan personal, som på så sätt skall kunna användas där deras insatser behövs bäst. Som exempel nämner han upplysningstjänstens utredare och redigerarkårens (stenografkårens) vana språkbehandlare. Den gemensamma kåren bör enligt FK-sekr. stå under talmannens och TK:s ledning. TK kan givetvis delegera ledningen till ett mindre antal ledamöter, ett arbetsutskott. Planläggningen i stort bör dock ankomma på hela konferensen, och varje ärende bör kunna hänskjutas dit av arbetsutskottet. Likaså bör ledamot av konferensen kunna påfordra att ärende övertages av konferensen i dess helhet. FK-sekr. föreslår att riksdagens sekreterare blir föredragande i ärenden om placering av tjänstemännen i den gemensamma kåren (se ovan under 1). Den gemensamma kåren bör följdriktigt, slutar FK-sekr., anställas i riksdagens kansli.

SU-sekr. yttrar att en viss samordning torde bli nödvändig oberoende av principerna för utskottsindelningen. I fråga om det löpande arbetet, fördelningsfrågor, strävandena att samordna kammardebatterna och strävandena mot någorlunda enhetliga handläggningsformer bör ett samarbete i fria former i stort sett vara till fyllest. Möjligen skulle utskottssekreterarna bland sig utse någon som skulle få en sammankallande och initiativtagande funktion. De få frågor där en central samordning med beslutskapacitet behövs bör ankomma på ett organ med parlamentarisk förankring i utskotten. SU-sekr. hänvisar här till tanken i sekretariatspromemorian om en styrelse där talmannen och t. ex två utskottsordförande ingår. En av utskottssekreterarna bör vara föredragande, och kammarsekreteraren bör ha rätt att närvara vid sammanträdena och delta i överläggningarna och ha rätt att få sin mening antecknad till protokollet.

Fördelningen av den del av sekreterarpersonalen som skall arbeta i mer än ett utskott kan enligt *LU-sekr.* ombesörjas av utskottens huvudsekreterare eller, i sista hand, genom överenskommelse mellan presidierna. *JoU-sekr.* menar att samordningsfrågor mellan utskott skall kunna lösas i gott samförstånd. Om det i något enstaka fall skulle uppstå svårigheter, bör det, menar han, finnas möjlighet att underställa TK frågan. Väljer man lösningen med ett gemensamt utskottssekretariat, en lösning som JoU-sekr. motsätter sig, måste man åt en särskild befattningshavare anförtro uppgiften att svara för arbetet inom sekretariatet. Ett sådant system skulle leda till onödig byråkratisering och ökade kostnader. TK bör vara ett lämpligt

organ för diskussioner om planläggningen av sekretariatsarbetet. Det informella samarbete mellan utskotten som nu förekommer bör fortgå och utvecklas vidare. Möjligen skulle man kunna tänka sig att sekreterarkonferenserna gjordes till regelbundet återkommande evenemang genom föreskrift om ett visst minsta antal möten per år för diskussion av frågor av gemensamt intresse för kansliarbetet inom de olika enheterna. Kammarsekreteraren kunde bli sammankallande.

SACO-föreningen yttrar att den ledning för ett centralt sekretariat som har skisserats i sekretariatspromemorian förefaller verklighetsfrämmande. Med den stora personalstyrka det här gäller skulle man inte kunna undvika att inrätta en chefsbefattning för sekretariat. *BaU-sekr.* yttrar att reformer som leder till ökad byråkratisering bör undvikas. Han ställer sig frågande inför tanken att man skulle sörja för ett starkt parlamentariskt inslag i den dagliga ledningen av ett samordnat utskottssekretariat.

4.2. Övergångsproblem

Dir. i RFK anför (jfr sekretariatspromemorian 4):

»Vad slutligen gäller förfarandet vid tjänstetillsättningar vid övergången till ett nytt system synes den tilltänkta ordningen i princip lämplig och riktig. Det bör i sammanhanget noteras, att förordnandena för en del tjänstemän i sekreterarkadern löper ut vid årsskiftet 1970/71, medan andra tjänstemän erhållit förordnanden som löper ut 1972. För de ordinarie tjänstemännen gäller en uppsägningstid av sex månader oavsett från vilken sida uppsägning sker. Man bör eftersträva att samtliga sekreterare erhåller likvärdiga förordnanden ('tills vidare') på grundval av 1968—1969 års beslut.»

SACO-föreningen och *CPF* anför att, oavsett vilket alternativ som väljs för sekretariatens organisation, vissa övergångsproblem uppkommer i samband med genomförandet av den nya organisationen. *SACO-föreningen* yttrar härom vidare:

»Föreningen förutsätter att dessa problem kommer att lösas så att personalens trygghet i anställningen garanteras. Utredningen har tidigare visat förståelse för en ökad anställningstrygghet för personalen, vilket föreningen noterar med tillfredsställelse. Det är angeläget att de anställda i så god tid som möjligt får besked om den nya sekretariatsorganisationen, om möjligheterna att stanna kvar i riksdagens tjänst och om vilka arbetsuppgifter som i så fall kan bli aktuella för vederbörande. Det är också nödvändigt att man snarast tar upp frågan om förlängning av förordnandena för de sekreterare vilkas förordnandetid utgår den 1 januari 1971. Riksdagen bör dessutom medverka till att personal som inte kan beredas anställning i den nya organisationen får skäliga reträttposter.»

CPF anför:

»Vår förhoppning är dock att dessa problem skall kunna lösas på sådant sätt att personalen inte drabbas av försämringar varken på det ekonomiska eller det personliga planet. Det är angeläget att de anställda i så god tid som möjligt får besked om den nya organisationens utformning, om möjligheterna för kanslisterna att behålla sina tjänster och om vilka eventuella arbetsuppgifter som kan bli aktuella för vederbörande.»

Fördelning av de nuvarande utskottens betänkanden åren 1967—1969 på de av grundlagberedningen föreslagna utskotten

Sammanställning gjord av utskottssekreterarna med anledning av organisationsutredningens enkät i januari 1970

I tabellerna redovisas utlåtanden, memorial och betänkanden med undantag för memorial om uppskov med behandling av ärenden och memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut.

Endast antalet betänkanden redovisas. Antalet sidor i betänkandena anges inte. Skall ett betänkande hänföras till två utskott, redovisas det för varje med 1/2, skall det hänföras till tre, redovisas det för varje med 1/3, etc.

Sammanställning av ärendenas fördelning 1967—1969

År	KU	JuU	CiU	UU	FöU	SfU	SoU	UKU	SkU	SaU	MJU	NU	InU	CU	SU	FiU
1967	87	27	38	24	26	34	51	43	41	59	49	42	34	24	62	51
1968	65	29	30	22	32	43	42	43	27	44	76	49	40	21	72	50
1969	64	32	31	31	25	46	61	33	28	44	79	52	40	22	73	38

År 1967

Nuv. utskott	Föreslagna utskott																			
	Konstitutionsutskott		Justitieutskott	Civillagutskott	Utrikesutskott	Försvarsutskott	Socialförsäkr.-utskott	Socialutskott		Universitets- och kulturutskott			Skolutskott	Samfärdselutskott	Miljövårds- o. jordbruksutskott	Näringsutskott	Inrikesutskott	Civilutskott	Skatteutskott	Finansutskott	Summa
	Kommunfrågor	Övriga frågor						Hälso- o. sjukvårdsfrågor	Övriga frågor	Allm. kultur- o. bildn.-frågor	Univ., högskol. o. forskning	Kyrkofrågor									
UU ...					13															13
KU ...	13 5/6	44 1/6																		58
SU1 ...					7	19												1	1	28
SU2 ..										2 5/12	17 11/12	1 1/4	34 5/12							56
SU3 ..			4			1	1 1/2	6 7/12	2 1/4								9 1/3	7 1/3		32
SU4 ..										1				25				2		46
SU5 ..				2 30/100	3 20/100				1 15/100	6 10/100	1					13 50/100	8 5/100	1 10/100	1 35/100	50
BeU ..									2										59 1/2	62
BaU...		21 1/2														17 1/2	1 1/2			19 1/2	60
1LU ..		7	19	27								1		4		1	2				61
2LU ..						5	32	9	12 2/3		2 1/2		5 1/2			1	6 1/3				74
3LU ..				8						2		2		24 1/3	12 1/3	1 1/3	1	10	1		62
JoU ..															32	2		1			35
ABU ..	13 5/6	72 4/6	4	1	1	1 1/3		3 1/2 19 1/12	13 5/6 31 3/4 15/100	5 16 5/12 10/100	1 22 5/12	4 1/4	1	5 1/3	5	5 1/2	6	2	1/2		56
Summa	86 1/2		27	38 30/100	24 20/100	26 1/3	33 1/2	50 10/12 15/100		43 1/12 10/100			40 11/12	58 2/3	49 1/3	41 1/3 50/100	34 1/6 5/100	24 1/3 10/100	62 35/100	51 25/100	693

År 1968

UU ...					13															13
KU ...	8 5/6	29 1/6																1		39
SU1 ...					5	24													1	30
SU2 ..										3/4	13 3/4	1 1/4	20 1/4							36
SU3 ..			4				2	7 3/4	5 1/4								12	3		34
SU4 ..										2				18					10	30
SU5 ..					3 85/100	3 15/100			15/100	10 90/100				1		16 75/100	10 5/100	40/100	3 25/100	67
BeU ..		1							2						1/2				67	71
BaU...		18														22	4 1/2			65
1LU ..		7	21 1/2	21 1/2								2		2			1			55
2LU ..						3	39 1/2	7 1/2	7		2 1/2		5 1/2				6			71
3LU ..				8 1/2								3		18	22	3		13 1/2	1	69
JoU ..															44 1/2	2		1/2		47
ABU ..	1 9 3/6	55 1/6	3			2	1	5 20 1/4	7 1/6 21 5/12 15/100	5 1/2 18 1/4 90/100	16 1/4	6 1/4	1 1/2	4 1/2	9	5 1/2	6	2 2/3	1 1/6	55
Summa	65		28 1/2	30	21 85/100	32 15/100	42 1/2	41 2/3 15/100		40 3/4 90/100			27 1/4	43 1/2	76	48 1/2 75/100	39 1/2 5/100	20 2/3 40/100	72 1/6 25/100	49 50/100	682

År 1969

UU ...					23															23
KU ...	12	31	1						1			1	1		1			1		49
SU1 ..					7	16													2	25
SU2 ..										1 5/6	16 1/3	1 1/2	23 1/3							43
SU3 ..			7				1	9 1/4	4 3/4								11 1/2	1 1/2		35
SU4 ..										1				18	1				10	30
SU5 ..		2			1 30/100	2 15/100		1	20/100	3 5/100	1					19 60/100	12 5/100	2 25/100	2 25/100	11 15/100	58
BeU ..									4										70 1/2	1/2	75
BaU...		14 1/2														18 1/2	3 1/2			13 1/2	50
1LU ..		2	23 1/2	21 1/2								2		3			2	2			56
2LU ..						7	43 1/2	9	15 1/2		1 1/2		1 1/2	2		7 1/2	7				87
3LU ..				9								1		17	15 1/2			12			62
JoU ..															53 1/2	1/2					54
ABU ..	12	2 51 1/2					1	5 1/2 24 3/4	11 36 1/4 20/100	2 7 5/6 5/100	18 5/6	1 6 1/2	2	3 1/2	8	5 1/2	3 1/2	3 1/2	1/2	1	50
Summa	63 1/2		31 1/2	30 1/2	31 30/100	25 15/100	45 1/2	61 20/100		33 1/6 5/100			27 5/6	43 1/2	79	51 60/100	39 1/2 5/100	22 25/100	73 25/100	38 15/100	697

5—014217

Utskotten

Organisationsplan

Specifikation till organisationsplan för utskotten

Tjänst[1]	Anmärkningar
1 huvudsekreterare KU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
1 huvudsekreterare FiU	D:o
14 huvudsekreterare	D:o
2 föredragande KU	D:o. Fyllnadstjänstgöring hos riksdagens ombudsmän
1 föredragande SU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
1 föredragande FiU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (sessionstjänstgöring)
1 biträdande sekreterare UU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
2 biträdande sekretare	D:o. Fyllnadstjänstgöring hos riksdagens ombudsmän
2 biträdande sekretare	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring). Fyllnadstjänstgöring hos riksdagens revisorer
1 biträdande sekreterare KU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (sessionstjänstgöring)
2 biträdande sekreterare SU	D:o
6 biträdande sekreterare	D:o
1 kvalificerat biträde KU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
1 kvalificerat biträde JuU + CiU	D:o
1 kvalificerat biträde NU + InU + CU	D:o
1 kvalificerat biträde UU + FöU	D:o
1 kvalificerat biträde UKU + SkU	D:o
4 kvalificerade biträden	Lönegradsplacerad heltidstjänst (sessionstjänstgöring)
1 biträde KU	Lönegradsplacerad heltidstjänst (helårstjänstgöring)
2 biträden JuU + Ciu + SfU + SoU	D:o
2 biträden NU + InU + CU + SU + FiU	D:o
2 biträden UU + FöU	D:o
2 biträden UKU + SkU + SaU + MJU	D:o
7 biträden	Lönegradsplacerad heltidstjänst (sessionstjänstgöring)

[1]) Ingen av tjänsterna tänkes bli inrättad vid bestämt utskott. I vissa fall anges dock tilltänkt placering.

Bilaga 3

Motionsyrkanden

Motionen 1):

att riksdagen måtte besluta att förvaltningskontorets styrelse skall bestå av nio ledamöter med suppleanter, valda i ett sammanhang. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelsemedlem som ej deltar i sammanträde ersätts av sin suppleant.

Talman äger — oavsett medlemskap i styrelsen — rätt att närvara vid sammanträden i förvaltningskontorets styrelse, där yttra sig och få sin mening tagen till protokollet.

Motionerna 2):

att riksdagen vid behandlingen av 1969 års organisationsutrednings betänkande om enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation beslutar

1) att riksdagens besvärsnämnd skall ha fem ledamöter,

2) att till vice ordförande i besvärsnämnden skall utses en utanför riksdagen stående person med sakkunskap inom lämpligt område.

Motionerna 3):

att i organisationsplanen för enkammarriksdagens kansli i stället för tjänstebenämningen biträdande jurist införes en tjänstebenämning som icke innefattar kompetenskrav.

Motionerna 4):

att riksdagen vid antagande av ny personalorganisation för utskotten jämkar organisationsutredningens förslag i enlighet med vad vi ovan anfört.

Motionerna 5):

att riksdagen måtte vidta de ovan skisserade modifikationerna i 1969 års organisationsutrednings förslag till förvaltnings- och personalorganisationen inom riksdagen efter enkammarreformens genomförande m. m.

Motionerna 6):

att riksdagen med anledning av 1969 års organisationsutrednings förslag beträffande riksdagens internationella sekretariat beslutar att detta sekretariat jämväl skall stå till interparlamentariska gruppens och dennas medlemmars förfogande.

Motionen 7):

att riksdagen vid behandlingen av organisationsutredningens betänkande om utskottens personalorganisation beslutar att frågan om förordnandepension för personal inom utskotten skall bli föremål för förnyad prövning.

Motionen 8):

att frågan om tjänstebenämningar för sekreterarpersonal hos riksdagens utskott blir föremål för skyndsamma överväganden i anslutning till prövningen av frågorna om enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation.

Motionerna 9):

att riksdagen vid behandlingen av 1969 års organisationsutrednings betänkande besluter regler om bisysslor hos riksdagens utskott och övriga organ i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionen 10):

att riksdagen vid behandlingen av 1969 års organisationsutrednings betänkande om utskottens personalorganisation beslutar, att förnyade överväganden skall komma till stånd om utskottstjänsternas meritvärde och tjänstemännens karriärmöjligheter.

Yttranden över betänkande I

LO:s statstjänarkartell

Genom remiss har Statstjänarkartellen beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet av 1969 års organisationsutredning »Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation».

Med anledning härav vill organisationen, efter hörande av Civilförvaltningens Personalförbund, meddela att någon anledning att yttra sig över betänkandet för närvarande inte föreligger.

Statstjänarkartellen förbehåller sig rätten att återkomma med förnyat yttrande när den enligt uppgift påbörjade utredningen av vaktmästarorganisationen slutförts.

SACO

Genom remiss den 16 januari 1970 har Sveriges Akademikers Centralorganisation beretts tillfälle att avge yttrande över »Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation». Med anledning härav får SACO meddela, att organisationen inte har något att erinra mot de i betänkandet framlagda förslagen.

SALF

Sveriges Arbetsledareförbund (SALF) har genom skrivelse den 4 februari 1970 beretts tillfälle att inkomma med yttrande över betänkandet »Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation» och de i samband härmed väckta motionerna II: 941 och II: 942.

SALF konstaterar inledningvis att betänkandet endast upptar förändringar i organisationen som är berörda genom övergången till enkammarriksdag, vilket innebär att de myndigheter och verk som sorterar under den nuvarande förvaltningsorganisationen ej berörs av rubr. utredning. Förbundet har i denna del ej anledning att framföra någon avvikande uppfattning.

Avsnittet om press- och informationstjänst har icke mera ingående behandlats av utredningen. SALF anser att det hade varit av stor betydelse om så blivit fallet, då kraven på upplysning och information ständigt ökar inom samhällets olika grupper. Rent principiellt vill SALF framhålla att den bästa lösningen varit om organisationen utformats på så sätt att en särskild informationstjänst inrättats.

Slutligen vill SALF framhålla det positiva i en samlad personalorganisation, som utredningen föreslår. Förbundet vill dock tillstyrka den av fruarna Dahl och Gradin väckta motionen avseende antalet ledamöter i riksdagens besvärsnämd och att till vice ordförande skall utses en person, som är utanför det direkta riksdagsarbetet.

SR

Sedan Statstjänstemännens Riksförbund SR genom remisser den 16 januari och 4 februari 1970 beretts tillfälle att avge yttrande över 1969 års organisationsutredning betänkande *»Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation»*, de likalydande riksdagsmotionerna I: 804 och II: 941 angående *ledamotsantalet i riksdagens besvärsnämnd m. m.* samt de likalydande riksdagsmotionerna I: 818 och II: 942 angående *tjänstebenämningen för riksdagens biträdande jurister,* får SR anföra följande.

SR har i detta sammanhang inte funnit anledning att ta ställning till de i betänkandet framlagda förslagen avseende riksdagens rent interna förvaltning och organisation. Vissa riksdagsorgan föreslås emellertid bli tillagda befogenheter inte endast när det gäller den inre förvaltningen utan även gentemot riksdagens verk. Sålunda föreslås att riksdagens talman obligatoriskt skall vara ordförande i riksdagens förvaltningsstyrelse. Mot detta förslag har herrar Lindholm och Regnéll reserverat sig. SR delar de båda reservanternas synpunkter och instämmer i det av dem i reservationen framlagda förslaget.

Vidare föreslår utredningen att besvärsprövningen av tjänstetillsättningsfrågor och andra frågor, motsvarande dem som inom den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen handläggs i sista instans av Kungl. Maj:t i statsrådet, förs över från bankoutskottet till en särskild besvärsnämnd bestående av en av riksdagen vald domare såsom ordförande och två inom riksdagen valda bisittare.

SR är av den bestämda uppfattningen att tre är ett alltför ringa antal ledamöter i nämnden. Riksförbundet vill därför instämma i det av riksdagsledamöterna Birgitta Dahl och Anita Gradin i motion II: 941 framlagda förslaget att riksdagens besvärsnämnd skall ha fem ledamöter. Vidare anser SR i likhet med motionärerna att till vice ordförande i besvärsnämnden skall utses en utanför riksdagen stående person med sakkunskap inom lämpligt område. SR delar också de motiv de båda riksdagsledamöterna framför i motionen för sina förslag.

TCO-S

TCO:s statstjänstemannasektion (TCO-S) har genom remiss den 16 januari 1970 och 4 februari 1970 beretts tillfälle inkomma med yttrande över 1969 års organisationsutredning betänkande »Enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation» resp. motionerna I: 804, II: 941, I: 818 samt II: 942. TCO-S får med anledning härav anföra följande.

TCO-S har endast tagit upp till behandling de frågor som direkt berör personalen och anknyter i yttrandet till sammanfattningen i betänkandet.

19.1 *Förvaltningsstyrelsen*

TCO-S anser för sin del, att övertygande skäl för att riksdagen skall utse samtliga ledamöter i förvaltningsstyrelsen har anförts dels av reservanterna hrr Lindholm och Regnéll i betänkandet, dels ock av frk Viola Sandell i motion avlämnad

i 2:a kammaren. TCO-S finner det vidare angeläget att en fördjupning av förvaltningsdemokratin kommer till stånd genom att personalen får representation i förvaltningsstyrelsen.

Mot bakgrund av vad ovan sagts får TCO-S därför föreslå, att riksdagen måtte besluta att förvaltningskontorets styrelse skall bestå av nio ledamöter med suppleanter, valda i ett sammanhang. Två av ledamöterna jämte suppleanter utses efter förslag av personalorganisationerna. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Styrelsemedlem som ej deltager i sammanträde ersättes av sin suppleant. Talman äger oavsett medlemskap i styrelsen rätt att närvara vid sammanträden i förvaltningskontorets styrelse, där yttra sig och få sin mening tagen till protokollet.

19.7 *Beslutanderätt i personalärenden*

Utredningen föreslår att beslutanderätten i alla personalärenden läggs på förvaltningsstyrelsen. Undantag görs emellertid för kammarsekreteraren samt specialföredragande i utskotten. Dessa skall även kunna besluta om anställningar av bisysslekaraktär. TCO-S anser för sin del att undantag ej bör förekomma. All beslutanderätt i personalärenden bör läggas på förvaltningsstyrelsen.

19.8 *Särskild besvärsnämnd*

TCO-S ansluter sig helt till de synpunkter, som framförts i motionerna I: 804 och II: 941 beträffande såväl antalet ledamöter i besvärsnämnden som den organisatoriska kontinuiteten i nämndens arbete, vilket blir följden av ett genomförande av motionernas förslag att till vice ordförande i besvärsnämnden utses en utanför riksdagen stående person med sakkunskap från lämpligt område.

19.9 *Personalorganisationen*

Enkammarreformen kommer med största sannolikhet att återspeglas även i arbetsmängden för såväl kammarkansliet som utskottskanslierna. Utredningens bedömning att viss personalminskning kan genomföras anser TCO-S vara alltför optimistisk. Skulle riksdagen ändå besluta om personalminskningar i samband med den nya organisationens genomförande finner TCO-S det vara angeläget att eventuella friställningar genomförs successivt och i nära samarbete med vederbörande personalorganisationer.

I personalplanen har upptagits två arvodestjänster såsom biträdande jurister. I motionerna I: 818 samt II: 942 yrkas att i organisationsplanen för enkammarriksdagens kansli istället för tjänstebenämningen »biträdande jurist» införes en tjänstebenämning, som icke omfattar kompetenskrav. TCO-S som finner motionerna vara väl motiverade föreslår att arvodesbefattningarna erhåller titeln biträdande kammarsekreterare samt att man inför samma tilläggsbenämning, som redan nu är gällande för stenografkåren, nämligen att den lönegradsplacerade biträdande kammarsekreteraren erhåller benämningen L-biträdande kammarsekreterare samt de arvodesanställda benämningen A-biträdande kammarsekreterare.

Beträffande stenograforganisationen får TCO-S referera till vad riksdagens personalförening anfört om stenografarbetet, sid. 79—80 i betänkandet. TCO-S understryker personalföreningens i sammanhanget framförda krav på stenografernas numerär. Synpunkterna grundar sig på rik erfarenhet av arbetet i riksdagen.

Vad som ovan sagts beträffande stenograferna får inte tas till intäkt för att TCO-S helt delar utredningens uppfattning, att man i betydande utsträckning skall behålla det nuvarande systemet med vissa tjänstemän anställda mot heltid under sessionstid och andra tjänstemän för deltid mot arvode. Flertalet anställda vid riksdagen har rätt att ha en trygghet i sin anställning och större möjligheter till fast anställning året runt.

TCO-S vill avslutningsvis särskilt påtala behovet av förstärkning av arbetskraften på kontoret med kvalificerade handläggare.

Yttranden över betänkande II

LO:s statstjänarkartell

Med anledning av remiss från utskottet över »Utskottens personalorganisation», betänkande avlämnat av 1969 års organisationsutredning, har Statstjänarkartellen inhämtat synpunkter över betänkandet från Civilförvaltningens Personalförbund och dess sektion vid riksdagen. De synpunkter, som därvid framkommit och vilka finns redovisade i bifogade skrivelse, kan Statstjänarkartellens styrelse helt och fullt ansluta sig till.

Styrelsen för sektion 2 i avd. 3 av CPF

Till det av 1969 års organisationsutredning avlämnade betänkandet angående utskottens personalorganisation får styrelsen för sektion 2 i avd. 3 av Civilförvaltningens personalförbund framföra följande synpunkter.

Kontorsservicen

Organisationsutredningen (OU) har, då det gäller kontorsservicen, inledningsvis ansett att utskotten bör ha tillgång till tjänstemän, som kan ge en god service åt presidierna och sekreterarna samt åt utskottsledamöterna. När det gäller vaktmästar- och kontoristsysslorna har OU ansett sig kunna konstatera att det saknas anledning att i framtiden behålla gränsen mellan vaktmästarsysslor och annat kontorsarbete och menar att det inte finns något fog för att betrakta visst arbete som »manligt», annat som »kvinnligt». Utredningen anför vidare att det är ett starkt önskemål att man inte konserverar onödiga gränser mellan skilda personalgrupper samt att möjlighet skapas för utbildning i maskinskrivning och andra kontorssysslor för de tjänstemän som har lust att fortbilda sig. Dessa synpunkter är helt i linje med de åsikter styrelsen för sektion 2 i olika sammanhang framfört och vi vill därför helt instämma i OU:s uppfattning angående skapandet av möjligheter för vidareutbildning samt att avskaffa gränsdragningarna personalgrupper emellan.

Utredningen har diskuterat en inom utredningen väckt fråga om att utskottens sekreterare borde ha tillgång till tjänstemän av typen »privatsekreterare», vilka borde kunna vara sekreterarna till god hjälp i deras arbete med författande av förslag till betänkanden m. m. (s. 21). Även den av utredningen i sin tidigare avlämnade PM väckta frågan om att till utskotten knyta an tjänstemän av typen byråsekreterare har diskuterats, men då flertalet hörda sekreterare ansett sig få den hjälp de behöver av de tjänstemän som f. n. finns, har utredningen ansett sig inte böra framlägga något förslag i frågan nu. Utredningen skulle dock anse det lyckligt, om man under provisorieperioden kunde bedriva en viss försöksverksamhet i här nämnda avseenden och hänvisar till att inom konstitutions- och statsutskottet skulle viss verksamhet av ovanstående slag ha förekommit. Vilka slutsatser kommer då utredningen fram till när det gäller att skapa förutsättningar för en god service mot sekreterare, ledamöter och allmänhet. Jo, den konstaterar att den typ av serviceorgan som f. n. finns vid de flesta utskottssekretariaten med en kanslist och en vaktmästare är föga rationell trots att den oss veterligen varmt förordats av samtliga utskottssekretariat som för närvarande har sin service ordnad på nämnda sätt. Utredningen anför vidare att »de flesta utskott torde inte på ett ändamålsenligt sätt kunna ge sysselsättning åt en kanslist med verkligt kvalificerade kontorsgöromål och åt en vaktmästare med enbart vaktmästarsysslor».

Om vi tolkat utredningens uttalanden rätt, skulle det innebära att det för närvarande finns för mycket personal på utskottens servicesida. Det måste även innebära att denna personal medvetet utför sina åligganden på sådant sätt att övertid i relativt stor utsträckning måste tillgripas för att arbetsuppgifterna skall hinna utföras — att övertid i rätt stor omfattning f. n. måste tillgripas torde vara känt även för utredningsmännen. Detta vill vi på det bestämdaste bestrida. Vi anser det vara en grov beskyllning mot arbetsgruppen ifråga. Då vi gör detta uttalande utgår vi ifrån de synpunkter som framfördes i vårt remissyttrande till OU den 17 februari 1970 där vi framhöll att om riksdagsarbetet i fortsättningen utvecklar sig som under 1950/60-talet så kommer arbetsuppgifterna mer än väl att räcka till för att motivera en oförändrad personalstyrka vid utskotten. Att det blir några ledamöter mindre i varje utskott, om grundlagsberedningens nya förslag med 16 utskott och 15 ledamöter i varje går igenom, har ingen större återverkan på arbetsuppgifterna. Det är antalet ärenden och sammanträden som är avgörande för arbetsmängden i ett utskott.

Arbetsuppgifter m. m.

De arbetsuppgifter som kanslisterna (kvalificerade biträden) på utskotten till övervägande del har att utföra — korrekturläsning, kollationering av motionsnummer och yrkanden i utlåtanden, utskrift av protokoll och föredragningslistor efter kortfattade hänvisningar, diarieföring, upprättande av register, i vissa fall biträda med upprättande av förslag till reciter etc. —, utfördes tidigare till huvudsaklig del av utskottens sekreterare eller notarier med sekreterargöromål. Det förefaller oss

därför märkligt om inte dessa arbetsuppgifter vore tillräckligt kvalificerade för »kvalificerade biträden». Det kan även framhållas att många av de här ovan uppräknade arbetsuppgifterna är mycket tidskrävande då stor noggrannhet måste iakttas vid utförandet, så att inga felaktigheter uppstår. OU:s uttalande att den centrala arbetsuppgiften för en tjänsteman av denna typ endast består i att sköta arbetsregistret samt att med hjälp därav hålla uppsikt över ärendena och lämna begärda upplysningar till tjänstemän, ledamöter och utomstående stämmer inte överens med verkliga förhållandet. Även de arbetsuppgifter som uppräknats här ovan har dessa tjänstemän att utföra i den nuvarande organisationen. Vi förmodar att de kommer att få utföra samma arbetsuppgifter även i den nya organisationen, i vart fall kan det knappast bli mindre arbetsuppgifter som åläggs dem om de uttalanden som gjorts tidigare både från förvaltningskontoret och i OU:s tidigare avlämnade yttrande skall förverkligas, nämligen att både ledamöter och utskottssekretariat skall få en förbättrad service.

Vaktmästarnas (biträdenas) arbetsuppgifter består bl. a. av mångfaldigande av handlingar m. m., utsändande av kallelser och tillhörande bilagor, annonsering av sammanträden, uträtta brådskande ärenden, adressera kuvert till utsändningarna, förbereda riksdagstryck m. m. till sammanträdena, sköta telefonservice, biträda utskottskanslierna, anskaffa riksdagstryck och föredragningslistor, sätta in tryck och listor i härför avsedda pärmar m. m. Även dessa arbetsuppgifter är så omfattande och tidskrävande enligt vårt förmenande att det med fog kan hävdas att det behövs en tjänsteman på varje utskott för att klara av desamma, om man samtidigt skall kunna upprätthålla en god service.

Sammanfattningsvis vill vi framhålla att OU:s förslag med små kontorsenheter på tre personer som skall betjäna två eller flera utskott inte kan anses fylla de krav på god service som ledamöter, utskottssekreterare och allmänhet har rätt att ställa mot ett offentligt organ. Även förhållandet med den ojämna arbetsbelastningen, där särskilt tisdagar, torsdagar och fredagar är hårt belastade, kommer att göra det svårt med en sammanslagning. Man kan fråga sig vilket utskott som först skall betjänas då man har två uppdragsgivare. Det torde bli svårt att betjäna båda utskotten samtidigt och detta kommer många gånger att försätta servicepersonalen i besvärliga situationer. Vi anser därför att en sammanslagning av utskottskansliernas serviceorgan innebär så många nackdelar i förhållande till de fördelar som eventuellt står att vinna, så vi kan inte förorda en sådan lösning. I vårt till OU tidigare avlämnade yttrande föreslog vi oförändrad personalstyrka på utskotten, d. v. s. ett »kvalificerat biträde» och ett »biträde», samt ett våningskontor på varje plan där utskotten kunde få hjälp med maskinskrivning. Vi har fortfarande samma uppfattning i denna fråga. Möjligen skulle man kunna tänka sig ett gemensamt biträde som är rutinerad i maskinskrivning för t. ex. två eller tre utskott om den centrala skrivbyrån skall finnas kvar, vilket OU föreslagit. Om OU:s förslag med sammanslagning av kanslierna antas, kommer detta i hög grad att påverka de anställdas arbetsuppgifter.

Anställningsformer

Vad som mest oroat kontorspersonalen sedan den fått kännedom om OU:s inställning till anställningsformerna i den nya organisationen är otryggheten i anställningen. Vad har då utredningen föreslagit i denna fråga? Den har föreslagit att två utskottskansliers serviceorgan skall sammanslås till ett gemensamt kansli för två utskott och anser sig härigenom kunna förorda en minskning av personalen från nuvarande fyra till 3 personer. Av den kvarvarande personalen föreslår utredningen att fem kvalificerade biträden skall vara helårsanställda och fyra kvalificerade biträden sessionsanställda samt att av biträdena skall nio vara helårsanställda och övriga sju sessionsanställda, d. v. s. av den reducerade personalstyrkan skall ca 55 % vara helårsanställd mot för närvarande ca 70 %. Om man jämför dessa siffror med det resultat som »Kommittén för organisation av vaktmästargöromål vid enkammarriksdagen, Sergels torg» kom fram till i sitt den 29 augusti 1969 avlämnade betänkande, är det inte att förvåna om man ställer sig undrande. 1969 års utredning föreslog nämligen att ca 90 % av den då tänkta personalstyrkan skulle vara helårsanställd mot för närvarande ca 70 %. Här var det inte heller tal om att minska personalstyrkan. Däremot framhölls det att servicen skulle utökas såväl på utskottskanslierna som mot ledamöter och allmänhet. Vad är då anledningen till att utredningen föreslagit att endast ca 55 % av personalen skall vara helårsanställd? Vi förmodar att det är av rädsla för att det inte skall finnas tillräckligt med arbetsuppgifter för personalen mellan riksdagssessionerna. Dessa farhågor är dock enligt vårt bedömande helt obefogade. De arbetsuppgifter tjänstemännen har att utföra mellan sessionerna är bl. a. upprättande av alfabetiskt och kronologiskt register över utskottets ärenden, utskrift och mångfaldigande av remissyttranden över motioner, gallring och arkivering av akter till utskottens utlåtanden, utgallring av äldre riksdagstryck och beredande av plats för det nytillkomna trycket m. m. Även förberedelser och planering av utskottens studieresor brukar i regel göras under sommaruppehållet och detta är ofta en tidskrävande arbetsuppgift.

Det är att märka att mellan sessionerna skall personalen ha sin semester. Då dessutom övertid förekommer i rätt stor omfattning under sessionerna, är det många som har att ta ut kompensationsledighet i 2—3 veckor. Sedan är det en del som tar tjänstledighet någon tid under sommaruppehållet, så det händer rätt ofta att det inte finns någon personal på ett utskott. Utredningen har i sitt yttrande uttalat att det även under sommartid bör finnas tjänstemän på utskotten, så att myndigheter och allmänhet kan få upplysning om ärendena med ledning av arbetsregister. Detta kommer dock inte att låta sig göra om utredningens förslag att endast 55 % av personalen skall vara helårsanställd.

En annan aspekt är personalrekryteringen. Under senare år har riksdagens förvaltningskontor haft stora besvärligheter när det gällt nyrekrytering av personal. Det har visat sig att det varit svårt att fylla de luckor som uppstått i personalkadern och den personal som har anställts har till allra största del varit äldre per-

soner och många av de nyanställda har efter en kortare tid slutat sin anställning. Om man vill se om sitt hus så att det inte blir ett vandrarhem där en kommer och den andra går, bör man nog kunna erbjuda de anställda en tryggare anställningsform än den av utredningen föreslagna. Vi anser därför att man bör följa det förslag som Kommittén för organisation av vaktmästargöromål vid enkammarriksdagen, Sergels torg, framlagt, nämligen att 90 % av tjänstemannakåren bör vara helårsanställd.

Vid vårt svar till OU den 17 februari 1970 angående OU:s PM om utskottskansliernas personalorganisation, hemställde vi att våra synpunkter skulle beaktas och övervägas av OU samt att OU även skulle kontakta berörda personalorganisationer. Detta har dock inte gjorts, vilket vi beklagar.

Vissa utskotts- och avdelningssekreterare hos riksdagen

Inför den förestående utskottsbehandlingen av organisationsutredningens förslag till ny personalorganisation för utskotten har undertecknade utskotts- och avdelningssekreterare ansett det angeläget att framföra sin uppfattning beträffande nämnda förslag. Ett betydande ansvar för att utskottsarbetet skall fungera på ett tillfredsställande sätt har i den nuvarande organisationen lagts på utskottssekreterarna. De har med stor självständighet svarat för planläggningen av utskottens arbete. De har också haft huvudansvaret för att utskotten försetts med erforderlig personal. Någon ändring beträffande utskottssekreterarnas ansvar för utskottsarbetet i den nya organisationen är av allt att döma inte avsedd. Det är mot denna bakgrund vi velat uttala våra farhågor beträffande konsekvenserna av vissa av de förslag OU lagt fram. Enligt vår uppfattning måste man nämligen hysa allvarliga tvivel om att utskotten i framtiden skall kunna fullgöra sina berednings- och serviceuppgifter lika effektivt som f. n. är fallet. Den föreslagna personalorganisationen ger otvivelaktigt utskotten mindre resurser än de har i dag. I det följande skall närmare utvecklas några synpunkter på frågan om personalstyrkans storlek och organisation.

Den totala personalstyrkans storlek

Trots de försök som gjorts att få en bättre spridning av riksdagsarbetet under året, är detta arbete fortfarande i hög grad koncentrerat till vårsessionen. Ärendena torde numera skjutas till höstsessionen i den omfattning som är möjlig. I den nya riksdagen får man räkna med att arbetsvolymen under vårsessionen i varje fall inte blir mindre än vad som f. n. är fallet. Detta måste vara utgångspunkten vid bedömningen av arbetskraftsbehovet. I den mån personalbehovet är mindre under övriga delar av året än under vårsessionen kan sessionsanställning eller fyllnadstjänstgöring användas som regulatorer.

Utskottens sekretariat skall enligt OU:s förslag organiseras efter två olika modeller. Den ena gäller för KU, UU, Skatteutskottet och FiU. I vart och ett av dessa utskott skall förutom en huvudsekreterare ytterligare sekreterarpersonal vara fast

placerad. Vi har inte någon erinran mot den bedömning av personalbehovet som gjorts beträffande UU och FiU. Beträffande KU finns det anledning räkna med icke obetydligt ökad arbetsbelastning. Arbetsbördan är redan nu sådan, att mer än en tjänsteman behöver tjänstgöra i utskottet hela året. Inte minst med hänsyn till dechargearbetet torde det behövas tre föredragande. Den av utredningen föreslagna personaluppsättningen för utskottet bör ökas med en föredragande med helårstjänstgöring och en sessionsanställd biträdande sekreterare. När det gäller skatteutskottet, som i praktiken motsvarar bevillningsutskottet, har organisationsutredningen föreslagit indragning av en tjänst som biträdande helårsanställd sekreterare. Någon motivering härför har inte lämnats. Bevillningsutskottets personal har på senare år varit synnerligen arbetstyngd framför allt under vårsessionerna. Något utrymme för personalminskning finns över huvud taget inte. Möjligheterna att tillfälligt anställa arbetskraft från annat håll är synnerligen begränsade. En sådan ordning kan heller inte vara motiverad eftersom skatteutskottet under vårsessionerna utan tvivel kommer att ha behov av fem personer i sekretariatet. Med hänsyn till ärendenas speciella natur är det inte realistiskt att räkna med att tjänstemän från andra utskott skall kunna anlitas. Skulle mot förmodan aktiviteten inom skattepolitiken minska i framtiden kan anställningstiden kortas av för de två föreslagna sessionsanställda biträdande sekreterarna.

För de utskott som inte behandlats i det föregående har OU föreslagit en annan organisation av sekretariaten. Endast huvudsekreterarna skall vara direkt knutna till respektive utskott medan de biträdande sekreterarna skall fördelas på utskotten för längre eller kortare tider, ibland för enstaka ärenden. De tolv utskott, vilkas sekretariat skall organiseras på detta sätt, motsvaras i nuvarande organisation av SU, BaU, 1LU, 2LU, 3LU, JoU och ABU. Det har inte gjorts gällande av utredningen att dessa utskott i dag skulle ha för stor personalstyrka under sessionerna. Så är heller inte fallet. Tvärtom förekommer ett betydande övertidsuttag under vissa tider. I följande uppställning görs en jämförelse mellan personalbehovet i nuvarande organisation och i den föreslagna.

		helårs-tjänst-görande	sessions-tjänst-görande
Personal i nuvarande organisation	SU	6	7
	BaU	1	1
	LU (1.2.3)	8	
	JoU	1	1
	ABU	1	1
		17	10
Reduktion med hänsyn till att vissa av BaU:s och SU:s arbetsuppgifter överförs till FiU och UU			—2
Personalbehov för de tolv nya utskotten		17	8 = 25
Utredningens förslag		12	10 = 22

Oavsett hur man ställer sig till frågan vilka proportioner som bör råda mellan helårsanställd och sessionsanställd personal, innebär OU:s förslag att de tolv utskotten under vårsessionerna får tre man mindre än vad motsvarande utskott kan

disponera för samma arbetsmängd i nuvarande organisation. Tillsammans med den föreslagna personalminskningen i bevillningsutskottet och KU skulle alltså personalreduktionen för de aktuella arbetsuppgifterna uppgå till minst fem helårsanställda biträdande sekreterare.

OU:s förslag måste anses anmärkningsvärt inte minst mot bakgrund av den förstärkning av antalet anställda som på senare år skett i Kungl. Maj:ts kansli. Med den starka expansion som kännetecknar såväl budget- som lagstiftningssidan är det inte en minskning utan en ökning av personalen som bör vara aktuell för att riksdagen skall på ett effektivt sätt kunna fylla sin uppgift. Det kan i sammanhanget vara befogat att erinra om det uttalande sammansatta utskottet gjorde år 1966 i samband med att utskottet godtog den nuvarande personalorganisationens omfattning (KBU 1966: 2 s. 7): »Särskilt vill utskottet understryka vikten av att kvaliteten i det arbete, som framläggs av riksdagens organ, inte eftersätts till följd av personalbrist.» Det föreligger ingen som helst risk att riksdagen genom att för de aktuella arbetsuppgifterna bibehålla oförändrad personalstyrka skulle få en för stor personalorganisation. Tvärtom måste man i framtiden tänka sig en ökad personal.

För att kunna klara av arbetsvolymen med OU:s förslag till personalstat måste man tänka sig att riksdagen under vårsessionen lånar arbetskraft från annat håll. En sådan ordning förordas också av utredningen (s. 15). I vissa lägen kan det onekligen vara befogat att anlita sakkunniga utanför riksdagen. Systemet är emellertid behäftat med en del nackdelar och bör därför användas endast i mindre omfattning. Det förefaller helt ändamålslöst att anlita specialföredragande i den omfattningen att de skall motsvara minst fem sessionsanställda.

Systemet med specialföredragande har tidigare tillämpats i ganska stor omfattning i riksdagen. Det byggde på att en person som medverkat i propositionsarbetet föredrog frågan i riksdagen. Den ordningen har i olika sammanhang kritiserats och en av fördelarna med 1966 års personalreform var att man i stort sett undanröjde behovet av specialföredragande. OU förutsätter visserligen att man i första hand skall anlita specialföredragande utanför kretsen av dem som medverkat vid utarbetande av den ifrågavarande propositionen. Detta medför emellertid i sin tur att systemet blir betydligt mindre effektivt i rent personellt hänseende. En förutsättning för att den ordning som riksdagen tidigare tillämpade skulle fungera var just att man snabbt kunde få tillgång till en person som utan egentligt förberedelsearbete kunde föredra frågan i riksdagen. Den möjligheten skulle i princip inte stå till buds i den nya organisationen. Man är alltså hänvisad att söka rätt på en sakkunnig utan direkt anknytning till kanslihuset. Det bör vara en kvalificerad person med viss erfarenhet av riksdagsarbete. Vederbörande måste ha möjlighet att med kort varsel lämna sina ordinarie arbetsuppgifter. Var och en som har kännedom om hur utomordentligt svårt det kan vara att skaffa fram kompetent personal av här erforderligt slag måste säga sig att det inte kan vara lämpligt att i den omfattning OU:s förslag förutsätter bygga organisationen på rent tillfällig arbetskraft.

Vid bedömningen av arbetskraftsbehovet måste man beakta under vilka förut-

sättningar och anställningsförhållanden personalen arbetar. Som ovan påpekats har sekreterarpersonalen i utskotten betydande övertid framför allt under vårsessionen. Personalen har funnit sig i detta bl. a. med hänsyn till de lugnare arbetsförhållanden som rått under vissa andra delar av året. Om man anlitar personal enbart under de hektiska tiderna, kan man knappast begära samma arbetsinsats av personalen som då den är årsanställd. Personal, som inte är fast knuten till ett utskott, torde vara mindre benägen till sådana extraordinära insatser som ibland kan fordras för att utskottsarbetet skall fungera bra. Riksdagens möjligheter att lita till insatser utöver den ordinarie arbetstiden kommer dessutom att i legalt hänseende starkt begränsas genom att i vart fall den biträdande sekreterarpersonalen från årsskiftet torde komma att inbegripas under den nya arbetstidslagstiftningen.

Det anförda ger enligt vår uppfattning vid handen att det måste vara klart olämpligt att för de aktuella utskotten föreslå tjänsteförteckning och personalramar som redan från början kan förutses komma att bli otillräckliga. Det sagda illustreras kanske bäst av det förhållandet att de aktuella tolv nya utskotten inte genomsnittligt kan förses med två personer i sekretariaten, medan motsvarande beredningsenheter i den nuvarande organisationen, som är elva till antalet (fem avdelningar i statsutskottet jämte 6 andra utskott), under vårsessionerna i intet fall klarar sig med mindre än två personer i sekretariaten. I vissa fall är antalet anställda tre.

Vårt förslag till organisation framgår av bilaga.

Organisationen av utskottens sekretariat

OU:s förslag innebär genomgripande förändringar i sekreterarpersonalens arbetsförhållanden. För KU, UU, SkatteU och FiU har man gjort en beräkning av personalbehovet och föreslagit tjänster i förhållanden därtill. Förfaringssättet ansluter sig i princip till det nuvarande systemet. För övriga utskott har det föreslagits att sekreteraren skall knytas relativt fast till utskottet, medan övrig sekreterarpersonal skall ambulera mellan olika utskott. För denna ordning anför utredningen tre skäl.

1. Karriärsynpunkten. Riksdagen skall vara »en lämplig utbildningsplats för karriärtjänstemän» och dessa bör därför få möjlighet att arbeta i flera utskott, innan de når sin slutpost.

2. Svårigheten att beräkna personalbehovet i de nya utskotten vid övergång till en ny organisation.

3. Behovet av att kunna förflytta personal i samband med *omfördelning av ärenden* mellan utskotten.

Egendomligt nog anför utredningen inte en enda nackdel med den föreslagna organisationen, trots att åtskilliga betydelsefulla olägenheter är uppenbara. Dessa kan sammanfattas på följande sätt.

1. Kravet på sakkunskap måste eftersättas. En tjänsteman som under en och sam-

ma riksdag skall betjäna kanske tre eller fyra utskott har inte möjlighet till den överblick över ämnesområdena som är nödvändig för en sakkunnig behandling. Han kan knappast tänkes behärska flera departements ämnesområden, om han inte får mycket god tid till förberedelsearbete, vilket i sin tur förutsätter en stor personalstyrka. Det kan också vara intressant att jämföra OU:s förslag med det sätt på vilket kanslihuset disponerar sin personal. I den mån det över huvud taget förekommer förflyttning mellan olika departement, torde det ske först efter några års tjänstgöring i samma arbetsenhet. Ytterligare en synpunkt förtjänar att framhållas i detta sammanhang: En utskottstjänsteman som inte får möjlighet till viss specialisering har små möjligheter att bygga upp det kontaktnät till myndigheter, departement och organisationer som är så värdefullt för ett effektivt beredningsarbete.

2. Förtroendeställning i förhållande till ledamöter i utskottet. För att en föredragande skall kunna göra en fullgod insats fordras att han och utskottets ledamöter känner varandra. Inte minst har detta betydelse vid avfattningen av förslag till utskottets yttrande och reservationer i anslutning till detta.

3. Samarbetet inom sekretariatet. Det interna samarbetet inom ett sekretariat är mycket betydelsefullt. För att detta skall fungera fordras att samma personer får möjlighet att samarbeta under en någorlunda lång tidrymd — minst en riksdag. I intrikata och svårbedömbara frågor är det alltid av värde om ett par sekreterare har möjlighet till samråd. I de flesta utskotten torde i dag arbetet bedrivas på det sättet att mer än en sekreterare är närvarande vid utskottens sammanträden. Detta är särskilt viktigt för diskussionen av förslaget till utskottets yttrande i en viss fråga. Samarbetet har väsentlig betydelse för yttrandets kvalitet.

4. Planläggningen av utskottsarbetet. Det är inte möjligt att genomföra en effektiv planering om inte utskottets sekretare kan överblicka vilken personalstyrka utskottet disponerar över. En god planering i utskotten är en grundläggande förutsättning för planeringen av riksdagens plena. — Det är inte ovanligt med snabba omkastningar i ett utskotts planer på grund av försenade propositioner etc. Särskilt gäller detta för senare delen av vårsessionerna. Personalstyrkan måste i det läget vara intakt för att möjliggöra omdisponeringar. Det är lätt att föreställa sig kedjereaktioner för flera utskott, om en viss turordning lagts upp för en tjänstemans tjänstgöring och denna turordning — vilket inte torde bli ovanligt — på något sätt rubbas. Ett annat skäl för flera kontinuerligt tjänstgörande sekreterare i ett utskott är vikariatsfrågan vid sjukdom eller annat förfall för huvudsekreteraren.

5. Administrativt merarbete. En stor personalstyrka, som skall hållas rörlig, kommer att kräva ständiga kontakter mellan utskotten och RFK. Risken för byråkratisering blir påtaglig. Särskilt om personalstyrkan underdimensioneras finns därjämte möjligheter till slitningar mellan olika enhetschefer.

6. Rekrytering av personal. I många fall torde det vara direkt hämmande vid personalrekryteringen att inte säkert kunna ange vilka frågor eller i vart fall vilket ämnesområde vederbörande skall syssla med.

7. Trygghet i anställning och arbetstrivsel. För många anställda är det ett väsentligt intresse att veta med vilket arbete han skall syssla under en någorlunda bestämd framtid och med vilka personer han skall samarbeta. Den som har sitt intresse inriktat på exempelvis sociala frågor är kanske inte benägen att fortsätta sitt arbete i riksdagen, om han mot sin vilja placeras i försvarsutskottet. Redan risken för sådana kastningar i arbetsuppgifterna kan som tidigare sagts verka rekryteringshämmande. Man kan inte heller bortse ifrån, att ofta förekommande omflyttningar kan leda till slitningar och problem mellan personalen inbördes och i förhållande till arbetsledningen. Den skola för »karriärtjänstemän» som utredningen skisserar är knappast så entydigt till tjänstemännens fördel som utredningen påstår.

Slutsatsen av det ovan redovisade måste bli att man inte utan mycket starka skäl bör överge de principer som ligger bakom den nuvarande personalorganisationen med en så långt möjligt fast indelning av personalen. Det har inte gjorts gällande att det nuvarande systemet i och för sig inte skulle fylla måttet. I själva verket föreslog OU i höstas att den nuvarande organisationen i allt väsentligt skulle behållas. Man utgick emellertid då ifrån att utskottsväsendet i huvudsak skulle vara orubbat i den nya riksdagen. Det måste alltså i princip vara den nya utskottsorganisationen som är skälet till omprövning av personalorganisationen. Utöver den nya organisationen redovisar emellertid OU ytterligare ett skäl; vad som tidigare kallats karriärsynpunkten. Vad utredningen anför i den frågan är dock knappast hållbart. Vi vill för vår del föreslå en ordning, som innebär att de biträdande sekreterarna under några år — tre kan vara en riktpunkt — fast knyts till ett utskott för att därefter eventuellt förflyttas till ett annat utskott. En sådan ordning bör kunna ge ett bättre underlag för att bedöma vederbörandes kvalifikationer än förflyttningar med några månaders mellanrum. Det synes också tveksamt vilken vikt OU tillmäter karriärsynpunkten. Man anlägger den tydligen inte för personalen i de utskott som får en fast personalstyrka. Man säger vidare, att efter några år kan det tänkas att man har ett säkrare underlag för en mera slutgiltig placering vid skilda utskott (s. 12).

Beträffande svårigheterna att bedöma personalbehovet har OU inte presterat någon som helst analys. Utskottssekreterarna har försett utredningen med material i denna fråga. Detta har redovisats men inte kommenterats. Materialet visar att det är relativt lätt att förutse arbetsmängden för de olika utskotten. Fördelningen av antalet ärenden visar en hög grad av stabilitet, vilket i och för sig inte är förvånande mot bakgrund av de erfarenheter som finns från den nuvarande utskottsorganisationen. Vi menar att det inte är svårare att göra en bedömning av personalbehovet i dag än i januari 1971, då under alla omständigheter någon slags uppskattning måste göras. Det må också anmärkas att utredningen ansett sig kunna göra en detaljerad beräkning om uppdelningen av personalen på kontorsservicens område. Det bör då rimligen vara möjligt att beräkna även behovet av sekreterarpersonal i de olika utskotten.

Det enda egentliga skälet för att hålla indelningsfrågan öppen är problemet att förse de i vissa fall relativt små utskotten med rätt sammansättning av lagstiftnings- och ekonomisk expertis. Den svårigheten kan man undanröja genom att de biträdande sekreterarna i vissa fall anställs med tjänstgöring i två utskott. Indelningen kan anknytas till den föreslagna indelningen av utskottskanslierna. Vårt förslag redovisas som alternativ II i bilaga. Man kan också tänka sig att de biträdande sekreterarna knyts till individuella utskott (alternativ I i bilagan). De skall då företrädesvis tjänstgöra i ett utskott men ha skyldighet biträda i något eller några andra utskott. Även för den indelningen kan kansliindelningen i första hand vara utgångspunkten.

Principer för utskottens personalorganisation

I det följande sammanfattas vissa principer som enligt vår mening bör vara vägledande för den framtida organisationen.

1. Personalen anställs i utskottsorganisationen. Arbetsgivaren får därmed formella möjligheter att disponera över personalen inom ramen för hela utskottsväsendet. Vid större svängningar i arbetsmängden finns därigenom möjlighet att omfördela personalen.
2. Huvudsekreteraren för ett utskott knyts fast till utskottet. Förflyttning skall endast ske i samförstånd med utskottet och sekreteraren.
3. Föredragande och biträdande sekreterare knyts i princip fast till ett utskott i enlighet med alternativ I eller II. I princip skall man tänka sig en viss cirkulation av dessa sekreterare mellan olika utskott. Vederbörande sekreterare skall dock kunna räkna med att placeringen i ett utskott normalt skall omfatta tre år. Omflyttningen till nytt utskott skall i första hand ske inom ramen för den naturliga personalomsättningen. Samförstånd med den aktuella sekreterarpersonalen förutsättes. Huvudsekreterare och utskott får ett betydande inflytande vid personalens placering.
4. Sekreterargöromålen utförs av riksdagens egen personal. Specialföredragande anlitas endast i undantagsfall.

Kontorsservice

Vad utredningen föreslagit i denna del bör godtas som en försöksvis prövad organisation.

Stockholm den 6 maj 1970

O. Berger	*Rolf Engblom*	*Ove Lindh*
Leif Ekberg	*Hans Svahn*	*Bengt Dahlström*
Torgny Asplund	*Christoffer Gottlieb*	*Eli Mannegard*
Sven-Olof Runesten		*Göran Hagberg*

Förslag till personalorganisation

	KU	JuU	CiU	UU	FöU	SFU	SoU	UKU	SkU	SaU	MJU	NU	InU	CU	SU	FiU
Alt. I																
Sekr	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Föredr	1+2f														2	1s
Bitr	2s	1f	1f	1	1s	1s	1f	1s	1s	1f	1f	1f	1s	1s	2s	
sekr			2s													
Alt. II																
Sekr	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Föredr	1+2f														2	1s
Bitr	2s	2f		1	1s	1f		2s		2f		1f+2s			2s	
sekr		1s				1s										

f betecknar tjänst med skyldighet att göra fyllnadstjänstgöring
s betecknar sessionsanställning

Civillagutskottet (alt II JuU + CiU) har försetts med en biträdande sekreterare, som normalt sannolikt ej behöver anlitas i detta utskott. Denne sekreterare skall i huvudsak biträda i andra utskott med att föredraga lagstiftningsärenden. Beroende på med vilka personer tjänsterna i utskotten kommer att besättas kan det tänkas att det i stället för en lagstiftningsexpert blir behov av en ekonomisk expert, som ambulerar mellan olika utskott. I så fall bör den ekonomiske experten knytas till finansutskottet som biträdande sekreterare.

SACO-föreningen för anställda vid riksdagen och dess verk

I anledning av OU:s betänkande om utskottens personalorganisation får SACO-föreningen för anställda vid riksdagen och dess verk anföra följande.

Föreningen har tagit del av den skrivelse till utskottet som undertecknats av ett stort antal utskotts- och avdelningssekreterare. Föreningen ansluter sig till de åsikter som redovisats i skrivelsen och skall här endast göra några kompletteringar.

Utredningsarbetets bedrivande

I OU har inte ingått några företrädare för personalen eller dess organisationer. Det är vår uppfattning att representanter för personalen kunde tillfört utredningen värdefulla synpunkter, som givit ett bättre underlag för utredningens ställningstagande. Personalens möjligheter att inverka på utredningsarbetet har inskränkt sig till ett yttrande över en diskussionspromemoria. Föreningen var kritisk mot det alternativ som diskuterades i promemorian och som därefter i princip godtogs av OU. Föreningen hemställde därför att, om utredningen trots allt skulle överväga en lösning av det slag som promemorian innehöll, direkt kontakt skulle tas med de anställdas organisationer. Avsikten med denna anhållan var att få till stånd ett meningsutbyte till gagn för det mål vi alla strävar mot, nämligen en ändamålsenlig

och väl fungerande organisation. Utredningen tog emellertid inte kontakt med föreningen. Detta beklagas av föreningen. I sammanhanget kan vi inte underlåta påpeka att det ansetts rimligt att i det moderna arbetslivet ge personalen ett visst inflytande över sin arbetssituation.

Fyllnadstjänstgöring

Föreningen har självfallet ingen erinran mot att personal, som ej kan sysselsättas i riksdagsarbetet hela året, kan åläggas viss fyllnadstjänstgöring. Föreningen anser det emellertid mindre lämpligt med generella föreskrifter om hos vilken myndighet fyllnadstjänst skall utföras. I de aktuella fallen rör det sig om ett par månaders tjänstgöring årligen hos riksdagens ombudsmän eller revisorer. Enligt föreningens mening bör tjänstgöringen också kunna få fullgöras inom annan statlig verksamhet. I några fall har sekreterare eller biträdande sekreterare mellan sessioner fullgjort tjänstgöring hos domstolar eller haft uppdrag för kommittéer. Detta har personalen uppfattat som ett värdefullt inslag, särskilt som det breddat kontakterna till myndigheter och organ utanför riksdagen. Det vore olyckligt om fyllnadstjänstgöringen inte i framtiden kunde fullgöras på detta sätt. I detta sammanhang må det också påpekas att det är viktigt att personalen får tillfälle att genom vidareutbildning, deltagande i konferenser och på annat sätt hålla sig à jour med utvecklingen på olika områden.

Sessionsanställning

Även om sessionsanställning innebär vissa fördelar för såväl arbetsgivaren som arbetstagarna vill föreningen varna för att låta kadrerna sessionsanställda bli oproportionerligt stora. Systemet kan bl. a. leda till att andra arbetsgivare med fastare anställningsvillkor lockar till sig den bästa arbetskraften. Vidare innebär systemet klara nackdelar för den personal som rekryteras utanför Stockholmsområdet, bl. a. gäller det hovrättsjurister. Kan riksdagen inte erbjuda fast anställning framstår riksdagstjänstgöring som mindre attraktiv. Detta gäller särskilt som riksdagen inte ger sina anställda samma reseförmåner som de anställda har i departementen.

Övergångsfrågor

Vid genomförandet av 1966 års personalreform hade man den förhoppningen att riksdagsanställningens tillfälliga karaktär skulle försvinna och tjänsterna bl. a. därigenom bli mer attraktiva. Denna förhoppning har väl inte helt infriats. Karaktären av provisorium kommer att bestå med den försöksorganisation som nu föreslås. Man får bereda sig på att organisationsfrågan kommer att omprövas om några år. De nämnda förhållandena är knappast till gagn för tjänsternas allmänna anseende.

Sedan riksdagen under vårsessionen beslutat om den nya utskottsorganisationen bör tjänsterna så snart som möjligt tillsättas och personalen fördelas på de nya utskotten. Tillsättningen får givetvis ske under villkor om definitivt beslut i frågan i januari 1971. Det är rimligt att de anställda snarast möjligt och senast under som-

marens lopp får åtminstone ett preliminärt besked om framtida anställningsvillkor och utskottsplacering. Särskilt viktigt är detta för sådana tjänstemän som av någon anledning ej kommer att ingå i den nya organisationen. Föreningen utgår ifrån att riksdagen kommer att medverka till att de tjänstemän som ej kan placeras i den nya utskottsorganisationen får likvärdiga tjänster i statlig förvaltning. Skulle detta inte kunna uppfyllas bör någon form av avgångsvederlag aktualiseras.

SR

Statstjänstemännens Riksförbund SR, som genom remiss den 24 april 1970 beretts tillfälle avge yttrande över 1969 års organisationsutrednings betänkande »Utskottens personalorganisation», avstår från att framföra särskilda synpunkter i ärendet.

TCO-S

TCO:s statstjänstemannasektion (TCO-S) har genom remiss den 24 april 1970 beretts tillfälle inkomma med yttrande över 1969 års organisationsutrednings betänkande »Utskottens personalorganisation» och får med anledning härav anföra följande:

Utredningens förslag innebär en viss fasthet i organisationen genom att till varje utskott knyta en huvudsekreterare och ytterligare åtta ordinarie sekreterare placerade vid vissa utskott. För övrig personal synes förslaget innebära en betydande rörlighet beträffande såväl placering som anställningsform. Detta medför vissa möjligheter till rationalisering. Utskottsorganisationen har emellertid fått karaktär av försöksverksamhet, vilket medför viss oro för personalen. 1966 års omorganisation avsåg att skapa större trygghet för de anställda. Förtroendet för denna trygghet rubbas av att de anställda efter en kort tid ånyo måste söka tjänster med »förenklat ansökningsförfarande». Det är angeläget att den nya organisationen nu ger garantier för en framtida trygghet.

Utredningens förslag att utskottens kontorsservice ordnas genom åtta små serviceenheter är från lokalsynpunkt den bästa lösningen. TCO-S finner dock antalet kvalificerade tjänstemän alltför lågt. Utskottens behov av personal för bl. a. inhämtande av sakuppgifter, utredningar, upprättande av recit till utskottsutlåtande, uppsättande av promemorior m. m. kan ej tillgodoses enbart genom föreslagen rörlighet.

TCO-S biträder utredningens förslag att även personalfrågor gällande utskotten handlägges av det centrala förvaltningsorganet.

Sammanfattningsvis anser TCO-S att det för personalens trygghet är angeläget att en fast organisation skapas, där det såsom i det föreliggande förslaget icke endast finns sekreterare/biträdespersonal utan även beredning- och utredningspersonal. Det torde vidare vara nödvändigt, att samtliga anställda redan under sommarens lopp får besked om framtida villkor och tjänsteplacering. TCO-S utgår ifrån att de tjänstemän, som av någon anledning ställs utanför den nya utskottsorganisationen, erhåller likvärdiga tjänster i statlig förvaltning.

TRYCKERIBOLAGET IVAR HÆGGSTRÖM AB. STOCKHOLM 1970